

การแสดงปาฐกถาพิเศษ

๖๐ ปี ๑๐๐ ปี

ครั้งที่ ๑๑

โดย อ.ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ลัทธิชาตินิยมไทย - สยาม กับกัมพูชา:

ข้อพิพาทปราสาทเขาพระวิหาร (กลับมาเยือน)

Siamese - Thai Nationalism and Cambodia:

The Preah Vihear Dispute Revisited

จัดโดย คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มือค สดิงทลล

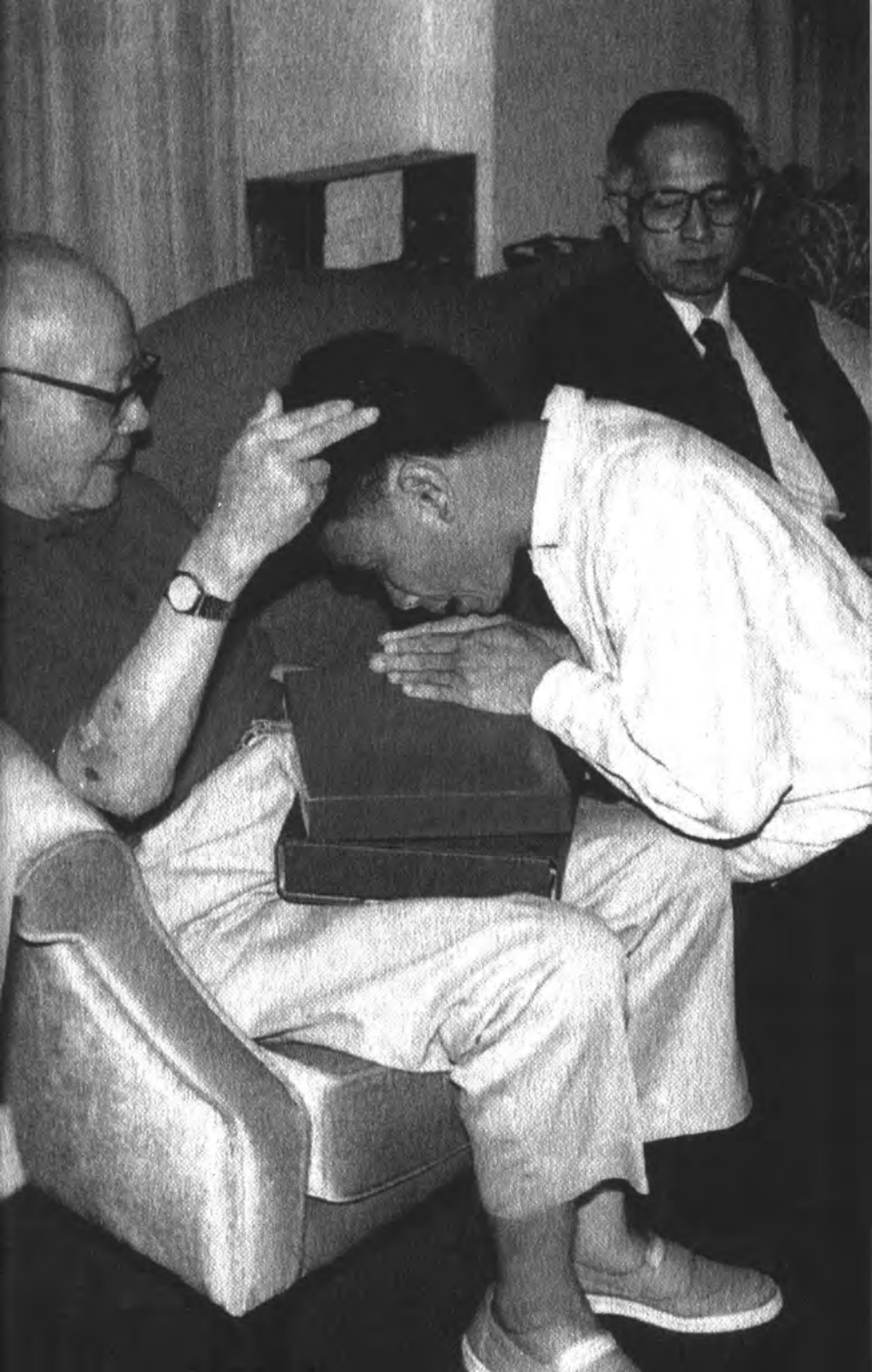
ChangeFusion สสส.   เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

 เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike BY NC SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

การแสดงปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภากรณ์ ครั้งที่ ๑๑
๙ มีนาคม ๒๕๕๒

ลัทธิชาตินิยมไทย-สยาม กับกัมพูชา:
ข้อพิพาทปราสาทเขาพระวิหาร (กลับมาเยือน)
Siamese-Thai Nationalism and Cambodia:
The Preah Vihear Dispute Revisited

โดย อ.ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

คำนำ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดแสดงปาฐกถาพิเศษ ปวย อึ้งภากรณ์ มาแล้ว ๑๐ ครั้ง เริ่มครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑ เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของศาสตราจารย์ ปวย อึ้งภากรณ์

๒ เพื่อสดุดีและประกาศเกียรติคุณนักวิชาการที่มีผลงานทางวิชาการ อันดีเด่น และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

๓ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่การศึกษาและการค้นคว้าที่มี ความเป็นเลิศทางวิชาการ

เพื่อให้การปาฐกถาพิเศษ ปวย อึ้งภากรณ์ บรรลุวัตถุประสงค์ ดังกล่าว คณะเศรษฐศาสตร์ได้ดำเนินการคัดเลือกปาฐกจากผู้มีผลงานดีเด่น หรือเป็นผู้มีความสนใจในการศึกษาความรู้ด้านสังคมศาสตร์ มีเกียรติประวัติ อันแสดงถึงคุณธรรม และมีจิตสำนึกในการรับใช้และแก้ไขปัญหาดังคม

สำหรับการแสดงปาฐกถาพิเศษ ปวย อึ้งภากรณ์ ที่ผ่านมา มีรายนาม ปาฐกและหัวข้อปาฐกถา ดังนี้

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐

ศาสตราจารย์ นิคม จัทรวิจิตร

"แรงงานกับรัฐ: สามทศวรรษแห่งการพัฒนา"

ศาสตราจารย์ อัมมาร สยามวาลา

"เกษตรกรกับรัฐ"

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๒

ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก

"เศรษฐกิจการเมืองเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี"

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๓

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

"วัฒนธรรมตะวันตกกับพัฒนาสังคมไทย"

ครั้งที่ ๔ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๖

ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์

"วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทย"

ครั้งที่ ๕ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๘

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม

"รากฐานชีวิต"

ครั้งที่ ๖ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๑

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี

"ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม"

ครั้งที่ ๗ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๔

อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์

"สร้างสรรค์สันติประชาธรรมให้เป็นจริงในสังคม"

ครั้งที่ ๘ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๖

นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม

"การบริการสังคม: ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก"

ครั้งที่ ๙ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๘

ดร. ม.ร.ว.อศิน ตรีพัฒน์

"ระบบอุปถัมภ์กับการพัฒนาสังคม: ด้านหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย"

ครั้งที่ ๑๐ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๐

ศาสตราจารย์ ริงสรรค์ ณะพรพันธุ์

"จารีตรัฐธรรมนูญไทยกับสันติประชาธรรม"

สำหรับการแสดงปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภาภรณ์ ครั้งที่ ๑๑ นี้ อาจารย์ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ รับเป็นปาฐก โดยแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง "ลัทธิชาตินิยมไทย-สยาม กับกัมพูชา: ข้อพิพาทปราสาทเขาพระวิหาร (กลับมาเยือน)" (Siamese-Thai Nationalism and Cambodia: The Preah Vihear Dispute Revisited)

อาจารย์ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เป็นลูกโคม ผู้เป็นนักวิชาการที่ก้าวทันโลกและดำรงความเป็นอิสระอย่างคงเส้นคงวา เป็นนักประวัติศาสตร์ที่รักษ์รากเหง้า และเป็นนักมนุษยนิยม ที่ต่อสู้เพื่อความถูกต้อง ความเป็นธรรม และความเสมอภาคในสังคม

คณะกรรมการดำเนินงาน

ปาถกฐาพิเศษ ป่วย อังภาภรณ์ ครั้งที่ ๑๑

คำประกาศเกียรติคุณ อาจารย์ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
โดย คนบตี คณะเศรษฐศาสตร์

กราบเรียน ท่านป้าสูงและท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ดิฉันมีความรู้สึกยินดี และเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้กล่าวประกาศเกียรติคุณป้าสูงของการแสดงป้าสูงกาพิเศษ ป่วย อังภาภรณ์ ครั้งที่ ๑๑ ในวันนี้

อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เป็นอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับและยกย่องในแวดวงวิชาการ ในฐานะผู้ทรงความรู้ และมีความพยายามถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นให้สาธารณชนทั่วไปสามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วย จนบางคนเรียกท่านว่า "ปัญญาชนสาธารณะ"

อาจารย์ชาญวิทย์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ โดยได้รับเกียรตินิยมดี และรางวัลภูมิพล ต่อมาในปี ๒๕๐๘ ได้รับทุนการศึกษาจาก Rockefeller Foundation ให้ไปศึกษาระดับปริญญาโททางการทูตที่ Occidental College ประเทศสหรัฐอเมริกา จากนั้นได้ศึกษาต่อระดับปริญญาเอกด้าน Southeast Asian History ที่มหาวิทยาลัยคอร์เนล ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อสำเร็จการศึกษาปริญญาเอก อาจารย์ชาญวิทย์เข้ารับราชการเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ ที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสอน สามารถปรุงเรื่องในประวัติศาสตร์จนออกรสสนุก เข้าใจง่าย มีการแสดงสไลด์จากฝีมือบันทึกภาพของท่านเอง รวมถึงการจัดทัศนศึกษายังแหล่งประวัติศาสตร์ จึงทำให้อาจารย์ชาญวิทย์กลายเป็นนักประวัติศาสตร์ในดวงใจของลูกศิษย์หลายต่อหลายคน

ผลงานประวัติศาสตร์ของอาจารย์ชาญวิทย์ในรูปแบบหนังสือและสิ่งพิมพ์มีมากมาย ผลงานชิ้นสำคัญของท่านจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อยุธยา เริ่มจาก "The Rise of Ayudhya: A History of Siam in the Fourteenth and Fifteenth Centuries" วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ที่มหาวิทยาลัยคอร์เนล ซึ่งสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดนำไปตีพิมพ์เมื่อปี ๒๕๑๕ และตามมาด้วย "อยุธยา: ประวัติศาสตร์และการเมือง" และ "อยุธยาและเอเชีย" ตีพิมพ์ในปี ๒๕๔๒ "อยุธยา: Discovering Ayutthaya" ตีพิมพ์ในปี ๒๕๔๖ กล่าวได้ว่า เรื่องอยุธยา เป็นผลงานที่อาจารย์ชาญวิทย์รักมาก

นอกจากนี้ ผลงานที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่ "ประวัติศาสตร์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๐", "สำนักนันทรมศาสตร์และการเมือง: ประวัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์", "พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง" นอกจากนั้นเป็นบทความจากการเสวนาทางวิชาการที่ถอดเทปและตีพิมพ์ และบทความในรูปจดหมายเปิดผนึกถึงกัลยาณมิตร เช่น จาก "สยาม" เป็น "ไทย", ลัทธิเสนาอำมาตยาชาตินิยม, ๖ ตุลา ๒๕๑๙ ตาย ๑ ถ้าไม่ใช่เพราะ "ไอ้ปัด" แล้วใคร?, ความอับจนทางปัญญาและประวัติศาสตร์ของ "สยามประเทศ"

โดยภาพรวมแล้วผลงานประวัติศาสตร์ของอาจารย์ชาญวิทย์มีทั้งประเภท "บุกเบิก" "เติมเต็ม" "ชำระสะสาง" และ "รื้อฟื้น" เรื่องราวเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ด้วยมุมมองในแนวของความรัก ความเข้าใจธรรมชาติของมนุษยชาติ การอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และสันติทั้งภายในสังคมนั้นๆ และความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

นอกเหนือจากบทบาทอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ อาจารย์ชาญวิทย์ยังมีบทบาทเป็นผู้บริหารควบคู่ไปด้วย ทั้งระดับมหาวิทยาลัย สำนัก คณะ และภาควิชา ท่านเป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาพื้นฐาน รองผู้อำนวยการสถาบันไทยคดีศึกษา รองอธิการบดีฝ่าย ๕๐ ปี ธรรมศาสตร์ รองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษา คณบดีคณะศิลปศาสตร์ อธิการบดี และผู้อำนวยการโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อาจารย์ชาญวิทย์เริ่มต้นรู้จักอาจารย์ป๋วยในฐานะเจ้าของลายเซ็นในธนบัตรไทย ในฐานะเลขาธิการและคนไทยคนแรกที่ได้รับรางวัลแมกไซไซ ในฐานะคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ ผู้ก่อตั้งมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งแรกในประเทศไทย และรับรู้ในชื่อเสียงของท่านอาจารย์ป๋วย ในฐานะข้าราชการที่ดี

ชื่อสัตย์ มีความเป็นวิชาการสูง และนักประชาธิปไตยเสรีนิยมที่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม อาจารย์ชาญวิทย์ประทับใจและศรัทธาในแนวคิดเรื่อง "สันติประชาธรรม" ของ อาจารย์ป๋วยและเดินตามแนวคิดนี้ตั้งแต่แรกจนถึงทุกวันนี้

อาจารย์ชาญวิทย์เคยเขียนไว้ว่า ในชีวิตการทำงานที่ธรรมศาสตร์นั้น เป็นโชคได้อย่างมหาศาลที่ได้ร่วมงานกับอาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ เนื่องจาก อาจารย์ชาญวิทย์รู้สึกว่าคุณอาจารย์ป๋วยเป็น "ครูบาอาจารย์" ที่มีความรักลูกศิษย์ เป็นผู้ใหญ่ที่รับฟังความคิดเห็นของคนที่อายุน้อยกว่า

เป็นสุภาพบุรุษ ไม่พูดเสียดสีใคร และไม่มีพิธีรีตอง และท่านสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ร่วมงานและคนรุ่นหลัง โดยท่านจะให้แนวทางการทำงานทุกอย่าง ไม่ว่าจะการบริหารหรือวิชาการในลักษณะที่ไม่บีบบังคับ แต่ให้ผู้ร่วมงานนำไปคิดเอง และนำมาเสนอ จากนั้นจะมอบหมายความไว้วางใจให้ ทำให้ผู้ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ วิธีการเช่นนี้เท่ากับเป็นการ "สร้างคน" ขึ้นมาใหม่ในสังคมไทย แนวคิดและวิธีการทำงานของคุณอาจารย์ป๋วย เป็นสิ่งที่ อาจารย์ชาญวิทย์ศรัทธาและรับมาปฏิบัติอย่างภาคภูมิใจ ทั้งในยามที่ อาจารย์ชาญวิทย์ก้าวสู่ตำแหน่งคณบดีคณะศิลปศาสตร์ และตำแหน่งอธิการบดี รวมทั้งในวิถีชีวิต อาจารย์ชาญวิทย์เขียนไว้ว่า "จำได้อย่างดีคือ อาจารย์ป๋วยเป็นอธิการบดีที่ชอบเดินตรวจตรามหาวิทยาลัย ท่านไม่จำกัดตัวอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ เปิดแอร์เย็นฉ่ำ แล้วยกกินข้าวกินปลาอยู่แต่ในนั้น" และ อาจารย์ชาญวิทย์เองก็ทำเช่นนั้น และ "อาจารย์ป๋วยเป็นคนไม่มีพิธีรีตอง คือสามารถไปกินข้าวข้างถนนหรือตามตลาดได้อย่างสนิทใจ" และอาจารย์ชาญวิทย์ก็เป็นเช่นนั้น

อาจารย์ชาญวิทย์ เป็นบุคคลผู้ไม่เคยหยุดการทำงาน ไม่ว่าจะงานบริหาร งานวิชาการ ซึ่งออกมาในรูปแบบการเขียน การพูด และการออกเดินทางเพื่อสำรวจ เพื่อศึกษา และเพื่อให้ความรู้ ท่านเคยตอบคำถามกัลยาณมิตรที่ถามว่า ทำไมจึงทำงานหนักกว่า "ผมสนุกกับงานพวกนี้" สำหรับอาจารย์ชาญวิทย์แล้ว ชีวิตคืองาน งานคือชีวิต ทั้งสองเป็นเรื่องเดียวกัน และด้วยการเดินผ่านกาลเวลาของยุคต่างๆ เพาะบ่มให้อาจารย์ชาญวิทย์เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกทางสังคมและการเมืองสูงยิ่ง เป็นบุคคลที่มั่นคงในความคิดและต่อสู้ในเรื่องเสรีภาพ อีสรภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรมในสังคม

ทั้งชีวิตและงานของอาจารย์ชาญวิทย์ จึงวางอยู่บนพื้นฐานของความสนใจใน
ความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์บ้านเมือง และสิ่งแวดล้อม
อาจารย์จึงเป็น “นักเคลื่อนไหว นักต่อสู้ นักประท้วง” ตั้งแต่เพื่อความเสมอ
ภาคของชนผิวดำ, สงครามเวียดนาม, การเรียกร้องรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๖,
การเข้าร่วมในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖, ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และ ๑๗ -
๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๕ การเข้าเยี่ยมพวก “กบฏรัฐธรรมนูญ” ๑๓ คน, การ
เป็นสมาชิกสมัชชานามม้า และอื่นๆ

ด้วยคุณสมบัติของอาจารย์ชาญวิทย์ในด้านวิชาการ จริยธรรม
ความกล้าหาญในการนำเสนอ สิ่งใหม่ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น คณะกรรมการ
คัดเลือกปาฐก โดยการดำเนินงานของคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ จึงได้เรียนเชิญและได้รับเกียรติจากท่านเป็นปาฐกในปาฐกถา
พิเศษ ป่วย อังภากรณ์ ครั้งที่ ๑๑ นี้

ณ บัดนี้ ขอเชิญทุกท่านชมวีดิทัศน์ ชีวิต และงานของอาจารย์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ปาฐกครั้งนี้

กำหนดการ

การแสดงปาฐกถาพิเศษ ป่วย อึ้งภาภรณ์ ครั้งที่ ๑๑

วันจันทร์ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๒

ณ ห้องบรรยาย ศ.๑๐๑

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

-
๐๙.๑๕ - ๑๐.๐๐ น.	พิธีสงฆ์
๐๙.๓๐ - ๑๐.๐๐ น.	ลงทะเบียน
๑๐.๐๐ - ๑๐.๑๐ น.	ฉายวิดีโอทัศน์แนวคิดคุณภาพแห่งชีวิตของ
ศาสตราจารย์ ดร.ป่วย อึ้งภาภรณ์
๑๐.๑๐ - ๑๐.๒๕ น.	ประกาศเกียรติคุณปาฐก
อาจารย์ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี ชูชุกิ
คนบดีคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ฉายวิดีโอทัศน์ชีวิตและงานปาฐก
อาจารย์ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๑๐.๒๕ - ๑๑.๔๕ น.

การแสดงปาฐกถาพิเศษ ป่วย อึ้งภากรณ์
เรื่อง "ลัทธิชาตินิยมไทย-สยาม กับกัมพูชา:
ข้อพิพาทปราสาทเขาพระวิหาร (กลับมาเยือน)"
โดย อาจารย์ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๑๑.๔๕ - ๑๒.๓๐ น.

ประกาศเกียรติคุณและมอบ "รางวัลป่วย อึ้งภากรณ์
สำหรับนักเศรษฐศาสตร์รุ่นใหม่ที่มีผลงานดีเด่น"
โดย ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล
ประธานสถาบันป่วย อึ้งภากรณ์
การแสดงปาฐกถาพิเศษผู้ได้รับรางวัล
นักเศรษฐศาสตร์รุ่นใหม่ที่มีผลงานดีเด่น
เรื่อง "ปัญหาการออมและการพัฒนาประเทศไทย"
โดย ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล
ธนาคารแห่งประเทศไทย

UNR7'01

เพียงอายุได้ 7 เดือน ทุกชีวิตในครอบครัวของอาจารย์ชาญวิทย์ ก็ตกอยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์โลก เจกเซนชาวโลกอื่นๆ รวมทั้ง อาจารย์บ๊วย อึ้งภากรณ์ วันที่ 8 ธันวาคม 2484 กองทัพญี่ปุ่นบุกไทย ต่อมากองทัพญี่ปุ่นได้ใช้บริเวณสถานีรถไฟหนองปลาตุก ซึ่งใกล้กับอำเภอบ้านโป่ง เป็นที่ตั้งค่ายทหารญี่ปุ่น ซึ่งมาควบคุมการสร้างทางรถไฟสายมรณะเข้าสู่พม่า จนวันหนึ่งในปลายเดือนพฤศจิกายน 2485 ทหารญี่ปุ่นทะเลาะกับชาวบ้าน พระและสามเณร และเมื่อทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งได้ตบหน้าสามเณร ชาวบ้านจึงเข้าปะทะกับทหาร จึงมีการต่อสู้กันรุนแรงถึงกับบาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก ชาวบ้านถูกทหารญี่ปุ่นจับตัวไปกักไว้ที่ค่ายเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์นี้รู้จักกันว่า "เหตุการณ์บ้านโป่ง" นายอำเภอบ้านโป่ง นายกเทศมนตรีบ้านโป่ง และพ่อเจริญ เทศมนตรี ได้เดินทางไปเจรจากับนายทหารญี่ปุ่น และขอรับตัวชาวบ้านกลับ...

ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว และเมื่อถึงช่วงปลายสงคราม เครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดลงหนักที่หนองปลาตุก แม่หอบอาจารย์ชาญวิทย์ (อายุ 3 ขวบ) และน้องชายหนีหลบภัยสงครามไปยังบ้านญาติในคลองบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ การทิ้งระเบิดอย่างหนักของฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อทำลายค่ายทหารญี่ปุ่นในที่ต่างๆ ได้อย่างตรงเป้านั้น ในส่วนหนึ่งเป็นผลงานของเสรีไทย ร้อยตรีเข้ม เย็นยิ่ง (ชื่อจัดตั้งของอาจารย์บ๊วย อึ้งภากรณ์) ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเสรีไทย "ข้างเผือก" ในอังกฤษ ผู้ได้รับคำสั่งให้เข้ามาติดต่อกับขบวนการเสรีไทยในประเทศไทย ที่มี "รัฐ" หรืออาจารย์ปรีดี พนมยงค์เป็นหัวหน้า เพื่อหาทางตั้งสถานีวิทยูติดต่อกับกองทัพอังกฤษในอินเดียกับคณะเสรีไทย

ร.ต. เข้ม กระโดดร่มพร้อมแบกอุปกรณ์เครื่องรับส่งวิทยุลงที่จังหวัดชัยนาท ถูกชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ไทยจับกุม ถูกตั้งข้อหาทำจารกรรม และทรยศต่อชาติ ถูกซ้อม ถูกผลักไผ่ ถูกเอาปืนจี่หลัง คุมตัวมาขังสามชั่วโมงบนศาลา วัดวังน้ำขาว อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เป็นเวลาหลายวัน จึงถูกส่งตัวลงเรือยนต์ล่องแม่น้ำเจ้าพระยา เข้ามายังตึกสันติบาลในกรุงเทพฯ และด้วยความช่วยเหลือของตำรวจที่เป็นเสรีไทย ร.ต. เข้ม จึงมีโอกาสเข้าพบอาจารย์ปรีดี ทำให้ฝ่ายเสรีไทยสามารถตั้งสถานีวิทยูขึ้นที่ตึกโดม มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง และสามารถส่งวิทยุไปยังกองทัพอังกฤษที่อินเดียได้สำเร็จเป็นครั้งแรก ทำให้หน่วยทหาร และเครื่องบินทิ้งระเบิดจากอังกฤษและ

สหรัฐอเมริกาสามารถผลิตลวดเข้ามาปฏิบัติงานในแผ่นดินไทยได้สะดวกและ
แม่นยำขึ้น

สงครามโลกครั้งที่ 2... ขบวนการเสรีไทย... บทบาท ร.ต. เข้ม เย็นยิ่ง
หรือ บัวย อึ้งภากรณ์ คือ ผู้หมุนกงล้อประวัติศาสตร์... ขณะที่เด็กชายชาวนววิทย
เกษตรศิริ คือ ผู้ตกอยู่ในประวัติศาสตร์

เรียนหนังสือ: จากนักเรียนโรงเรียนคริสต สุโรงเรียนหลวง และมหาวิทยาลัยสอนการเมือง

อาจารย์ชาวนววิทยเริ่มเรียน ก ไก่ ข ไข่ จากโรงเรียนเฉลิมวิทยา ที่
วัดกลางปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งคุณตาคุณยายเป็นเจ้าของโรงเรียน
จากนั้นกลับมาเรียนที่บ้านโป่งอีกครั้ง โดยเริ่มชั้นประถมศึกษา 1-2 ที่โรงเรียน
นารัฐมวิทยาลัย โรงเรียนแม่ชีคาทอลิก ซึ่งมีนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย
ปีนั้น คือ พ.ศ. 2492 เรียนเพียงหนึ่งปี คือเรียนข้ามชั้น ป. 1 ไป ป. 2 เพราะอ่าน
ออกเขียนได้มาแต่โรงเรียนเฉลิมวิทยา ปากน้ำแล้ว แม่ชีอธิการจึงให้เรียนข้าม
ชั้นได้

จากนั้น ก็ได้เข้าศึกษาต่อระดับประถม 3-4 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
(ระหว่าง พ.ศ. 2493-2497 เป็นเวลา 5 ปี) ที่โรงเรียนสารสิทธิ์พิทยาลัย โรงเรียน
บาทหลวงคาทอลิก มีนักเรียนชายล้วนๆ และมีชื่อเสียงที่สุดในจังหวัดราชบุรี

ชีวิตอาจารย์ชาวนววิทยเริ่มต้นด้วยความเป็น “เด็กหัวเมือง” พูดเสียง
“เหน่อ” อาบน้ำในแม่น้ำแม่กลองที่ยังใสสะอาด หัดว่ายน้ำจนเป็นที่นั้น และ
เกือบจมน้ำตายก็ที่นี่ ชอบวิ่งเล่นบนหาดทรายสวย ท่ามกลางแมกไม้เขียวชอุ่ม
และผู้คนอันหลากหลายทั้งไท มอญ ลาว กระเหรี่ยง แต่จิว กวางตุ้ง ไหล่ลา...

อาจารย์เติบโตในสภาพแวดล้อมอนุรักษ์นิยม ครอบครัวอาจารย์เป็น
ครอบครัวรักการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์ได้แสวงหาความรู้ทั้งใน
ระบบและนอกระบบ พร้อมกับแม่อนุญาตและให้เงินไปซื้อหนังสืออ่านเล่นที่ “ร้าน
อาเจี” ได้เกือบทุกวัน และอาจารย์ชาวนววิทยก็ตัดสินใจของ ป. อินทรปาลิต
งอมแงม ไม่ว่าจะป็นชุดเสือใบ เสือดำ หน้ากากดำ ทาร์ซานน้อย ปีเตอร์แพน

เปี้ยก และพล นิกร กิมหงวน ฯลฯ และ ยังติด “นิยายประโลมโลก” ชุด ลูกอนาถา ของ จ.ไตรปิ่น นิยายทำให้อาจารย์กลายเป็นนักอ่าน เป็นคนรักหนังสือ และสะสมหนังสือ หนังสือเป็นหน้าตาต่างอันกว้างใหญ่ ที่ทำให้อาจารย์ชาวนิวทรีได้ฝัน ได้สร้างจินตนาการ และได้เห็นโลกกว้าง

ครอบครัว โรงเรียน และสภาพแวดล้อมในวัยเด็กทำให้อาจารย์ชาวนิวทรี ได้รับรู้ทั้งโลกใบเก่า และโลกศิวิไลซ์ ซึ่งหลอมหล่อให้อาจารย์ชาวนิวทรีมีทั้งความ “รักชรักรเหง้า”และ “ก้าวทันโลก”

เมื่ออายุ 14 ปี พ.ศ. 2498 อาจารย์ชาวนิวทรีเดินทางเข้ามา “ซูปตัว” ที่กรุงเทพฯ มาสอบเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนสวนกุหลาบฯ เพื่อเดินตามรอยเท้าพ่อผู้เป็นศิษย์เก่า พ่อพาเดินในโรงเรียน ให้ดู “ตึกยาว” และเล่าเรื่องราวอย่างภูมิใจ พาไปพบปะกับเพื่อนๆ ของพ่อ เช่น พล.ต.ท. ต่อศักดิ์ ยมนาค และอาจารย์ใหญ่คือนายพ.ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

ที่โรงเรียนสวนกุหลาบฯ อาจารย์ชาวนิวทรีพูดเสียงบางกอกแล้ว อาจารย์ชาวนิวทรีเรียนเก่ง และเป็นความหวังของครูว่าจะเป็นผู้หนึ่งที่จะนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน อาจารย์ชาวนิวทรีเรียนที่สวนกุหลาบฯจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 8 ตามคำแนะนำของพ่อ โดยไม่ได้ไปสอบเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 เช่นเพื่อนๆ คนเก่งอื่นๆ เพื่อนร่วมรุ่นที่สวนกุหลาบฯของอาจารย์ชาวนิวทรี เช่น สุรยุทธ์ จุลานนท์ ฉลาดชาย รมิตานนท์ พันธ ทัศนียานนท์ และประเสริฐ บุญญางวศ์ ผู้เป็นเพื่อนชาวลาวคนแรก

ปี 2503 เมื่ออายุ 19 ปี อาจารย์ชาวนิวทรีสอบเข้าคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเลือกเรียนแผนกการทูต ซึ่งเพิ่งจัดตั้งในคณะรัฐศาสตร์เมื่อปี 2502 คณะรัฐศาสตร์ในตอนนั้นเป็นที่รู้กันว่า เป็นแหล่งผลิตกำลังคนเข้ารับราชการในกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการต่างประเทศ อาจารย์ชาวนิวทรีเองก็ได้เล็ดลอดจากการถูกระบบการศึกษาหล่อหลอมทักษะทางวิชาการและชีวิตจิตใจให้เป็น “ข้า”ราชการอย่างเต็มภาคภูมิ

บรรยากาศในธรรมศาสตร์ขณะนั้นเป็นยุค “สายลม แสงแดด และ ยุงทอง” มหาวิทยาลัยถูกเปลี่ยนชื่อจากเดิม “มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง” มาเป็นชื่อปัจจุบันเกือบ 10 ปีล่วงมาแล้ว บทบาทของนักศึกษากับการเมืองถูกสลایพลังไปแล้ว นักศึกษาเอาแต่เรียนและเล่นสนุกสนาน แม้แต่นามของผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัย ปรีดี พนมยงค์ก็ต้องกระซิบพูดกัน และค่อยๆ

แผ่วลงๆ จนไม่มีใครรู้จัก

บรรยากาศการเมืองของประเทศอยู่ในยุคเผด็จทหาร โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่กำลังทำตนเป็น “พ่อขุนอุปถัมภ์” ประชาชน จนปราศจากความเคลือบแคลงสงสัยของผู้คนส่วนใหญ่ อาจารย์ชาวนิวทรีเอง ก็ตกอยู่ในกระแสนี้ ชีวิตในธรรมศาสตร์จึงมีแต่เรียนกับเล่น เรื่องเล่นคือเป็นฝ่ายเชียร์ของ “สิงห์แดง” ในงานฟุตบอลประเพณี ซึ่งมีแต่ความสนุกครื้นเครงแบบสุดเหวี่ยง คู่หูของอาจารย์ชาวนิวทรีก็คือ วิทย์ รายนานนท์ ชัช กิจธรรม วิรัช อยู่ถาวร และเพื่อนเก่าแก่จากโรงเรียนสารสิทธิ์ฯ คือ ชวัญชัย ลulitanนท์

4 ปีในคณะรัฐศาสตร์ แม้อาจารย์ชาวนิวทรีจะเรียนปนเล่น แต่ก็เรียนเก่งสอบได้ที่ 1 จนได้เกียรตินิยามดี และได้รับรางวัลภูมิพลในปี 2506 อาจารย์ชาวนิวทรียังมีประสบการณ์ระหว่างเรียนคณะรัฐศาสตร์ที่สำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตในเวลาต่อมา นั่นคือ กิจกรรมทัศนศึกษาฤดูร้อนที่จัดกันทุกปี ตอนเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก็ได้ไปเชียงใหม่ เชียงราย ขึ้นชั้นปีที่ 2 ไปปิ้ง ชั้นปีที่ 3 ไปลาวและภูกระดึง ชั้นปีที่ 4 ไปตากและสุโขทัย อาจารย์ท่องเมืองเหล่านี้พร้อมบันทึกภาพด้วยกล้องถ่ายรูปทันสมัยที่คล้องคออยู่ และอีกกิจกรรมหนึ่งคือ การเป็นกองบรรณาธิการหนังสือประจำปีของคณะรัฐศาสตร์ปี 2504 อาจารย์ชาวนิวทรีได้ทำหน้าที่ตรวจรูป จึงได้คลุกอยู่หน้าแท่นพิมพ์ในโรงพิมพ์แถวสนามกีฬาแห่งชาติ (ศุภชลาศัย) ยามว่างอาจารย์ชาวนิวทรียังคงชอบอ่านหนังสือเป็นนิตย ต่อมาใช้นิยมอ่านผลงานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, วงศ์ วงษ์สวรรค์ อ่าน “สยามรัฐ” “ข่าวกรุง” แต่ก็ยังไม่รู้จักผลงานของศรีบูรพา หรือ เสนีย์ เสาวพงศ์ ซึ่งเป็นวรรณกรรมฝ่ายก้าวหน้า หรือฝ่ายซ้าย

ปี 2506 อายุ 22 ปี อาจารย์ชาวนิวทรีเรียนจบเป็นบัณฑิต จึงเริ่มทำงานครั้งแรก โดยเป็นข้าราชการสังกัดศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์อยู่ 6 เดือน มีผู้หญิงเป็นผู้บังคับบัญชาคนแรกชื่อ คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์ ต่อมาสอบได้และขอย้ายสังกัดไปอยู่กองกลางกระทรวงการต่างประเทศ ได้บังคับบัญชาของ ฯพณฯ วงศ์ พลนิกร สมัย ฯพณฯ ถนัด คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรี แต่อยู่ได้เพียง 3 เดือนก็ลาออกไปเรียนต่อประเทศสหรัฐอเมริกา

นักเรียนนอกยุค 60s: จุดเปลี่ยนอันยิ่งใหญ่

ชีวิตอาจารย์ชาวนิวอิงก์้าวสุดเปลี่ยนอันยิ่งใหญ่ เมื่อได้เดินทางไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกาในปี 2508 ด้านหนึ่งเพราะอาจารย์ชาวนิวอิงก์ได้รับทุนจาก Rockefeller Foundation ผ่านภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ โดยให้ไปเรียนปริญญาโททางการทูตที่ Occidental College มลรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นเวลา 2 ปี (2508-2510) จากนั้นให้เรียนต่อระดับปริญญาเอกด้าน Southeast Asian History ที่มหาวิทยาลัยคอร์เนล มลรัฐนิวยอร์ก 5 ปี (2510-2515) นี่คือการเลือกเส้นทางชีวิตของอาจารย์ชาวนิวอิงก์ ที่จะเอาดีด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยิ่งอาจารย์ชาวนิวอิงก์เลือกอีกครั้งที่จะเขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเรื่อง The Rise of Ayudhya ก็ยิ่งทำให้อาจารย์ชาวนิวอิงก์ต้องยึดอาชีพอาจารย์สอนประวัติศาสตร์ที่อาจดูแสนเขยครี และทำเงินไม่ได้

อีกด้านหนึ่ง อาจารย์ชาวนิวอิงก์เป็นนักเรียนนอกในสหรัฐอเมริกา ยุค 60s (1960-1970) ซึ่งในบริบทการเมืองโลก สหรัฐฯกำลังเป็นมหาอำนาจผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในค่ายโลกเสรี สหรัฐฯกำลังทำหน้าที่เป็น “ตำรวจโลก” ในการสกัดกั้นการแผ่อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยการเข้าทำสงครามลัทธิในเวียดนาม ลาว กัมพูชา และใช้ไทยเป็นฐานทัพ สหรัฐฯคือพันธมิตรที่ไทยยกย่องบูชา เพราะเสกสรรค้ทั้งเงิน อาวุธ ยุทธปัจจัย รวมทั้ง “ทุนไปเมืองนอก” ในชื่อมูลนิธิต่างๆ ด้วยความหวังว่าบรรดานักเรียนนอกจะรับอุดมการณ์ รั่ววิถีชีวิตที่ทันสมัยแบบอเมริกัน กลับไปพัฒนาประเทศของตนที่ยังคง “ล้าหลังด้อยพัฒนา”

แต่...สงครามในเวียดนาม ลาว กัมพูชา ทำให้สหรัฐฯต้องใช้จ่ายเงิน อาวุธ ยุทธปัจจัย และเห็นคนอื่นเดือดร้อนเกณท์เขยวชนหนุ่มๆ ไปรบในดินแดนที่พวกเขาไม่เคยรู้จักแม้ในแผนที่ จึงเกิดขบวนการต่อต้านสงครามเวียดนามแพร่ระบาดในสหรัฐฯ โดยเฉพาะในหมู่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยคอร์เนลซึ่งเป็นศูนย์กลางของ “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา” เป็นทั้งที่ฝึกอบรมและสร้างบุคลากรให้กับรัฐบาลสหรัฐฯในสงครามเย็น

สื่อสิ่งพิมพ์ถูกผลิตในรูปจุลสาร วารสาร เอกสาร โบปลิว โบแทรก และโปสเตอร์ อาจารย์ชาญวิทย์ก็ได้ร่วมเก็บเกี่ยวประสบการณ์นี้ และยังเขียนและแปลบทความที่เกี่ยวกับการต่อต้านสงครามเวียดนาม และต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารระบอบถนอม ประภาส ส่งมาตีพิมพ์ในวารสารก้าวหน้า “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ซึ่งมีสัญลักษณ์ ศิวรักษ์ และสุชาติ สวัสดิ์ศรีเป็นบรรณาธิการ

บทความของอาจารย์ชาญวิทย์และบรรดานักเรียนนอกร่วมสมัย ได้มีส่วนกระตุ้นต่อมความคิดของเยาวชนคนหนุ่มสาวหัวก้าวหน้าในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย แม้จะเพียงหยิบมือก็ตาม และชื่อ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ก็อยู่ในบรรณพิภพฐานะ “นักคิด นักเขียน”

นอกจากนั้นแล้ว ระหว่างที่อาจารย์ชาญวิทย์อยู่ที่คอร์เนลยังเกิดอาการ “ตาสว่าง” ขึ้นเมื่อได้พบกับ “ผู้ยิ่งใหญ่” ของเมืองไทยคือ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้ถูกได้ชื่อว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และตกอยู่ในข่ายถูกส่งสัยกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 อาจารย์ชาญวิทย์ได้ไปพบท่านเป็นครั้งแรก ที่อพาร์ทเมนต์ที่มองปานาส กรุงปารีสในปี 2513 ท่านเพิ่งเดินทางออกมาจากเมืองจีน จากการสัมภาษณ์ท่านอย่างใกล้ชิด ทำให้อาจารย์ชาญวิทย์ประทับใจในความรู้และสติปัญญาของท่าน ทำให้ออคติที่เคยมีต่อท่านตามที่ประวัติศาสตร์ไทยแต่งแต้มไว้ มลายหายไปสิ้น และส่งผลต่อการสร้างผลงานเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ของอาจารย์ชาญวิทย์ในเวลาต่อมา

ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเมืองไทย มี “ผู้ยิ่งใหญ่” ของเมืองไทยอีกท่านหนึ่งที่กำลังมีชื่อเสียงในฐานะ “หัวก้าวหน้า” นั่นคือ อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อาจารย์ชาญวิทย์ยังไม่ได้รู้จักกับอาจารย์ป๋วยอย่างใกล้ชิด แต่ก็รู้จักในฐานะเจ้าของลายเซ็นดิโนเสาร์ไทยที่ใช้กันอยู่ รู้จักในฐานะหนึ่งในเสรีไทย และคนไทยคนแรกที่ได้รับรางวัลแมกไซไซ (ปี 2508) คนบดเคาะเศรษฐกิจศาสตร์ (2507-2514) ผู้ก่อตั้งมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งแรกในประเทศไทย (2510) และรับรู้ในชื่อเสียงของท่านในฐานะข้าราชการที่ดี ชื่อสัตย์ มีความเป็นวิชาการสูง และนักประชาธิปไตยเสรีนิยมที่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม

ในระหว่างปี 2513-2514 อาจารย์ป๋วยได้เดินทางไปแสดงปาฐกถาและบรรยายตามมหาวิทยาลัยชื่อดังในสหรัฐฯ ในฐานะนักวิจัยอาวุโสทางเศรษฐศาสตร์ คำบรรยายของอาจารย์ป๋วยปลุกเร้าให้บรรดานักเรียนไทยใน

สหรัฐอเมริกาตระหนักถึงพันธะที่ตนเองมีต่อบ้านเกิด โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาหลัก การประชาธิปไตยอย่างสันติ และให้ตระหนักว่าความรู้ความเชี่ยวชาญของเขา และเธอเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งยวดสำหรับสังคมไทย หากสังคมไทยต้องการ พัฒนาให้ทันสมัยกว่าที่เป็นอยู่ มีประชาธิปไตยมากกว่าที่เป็นอยู่ และมีความ ยุติธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่

ต้นปี 2515 (ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2514 โดยจอมพลถนอม) อาจารย์ป่วยได้แสดงทัศนะต่อการเมืองไทยเข้มข้นขึ้นผ่าน “จดหมายของนาย แซม เย็นย้ง” (ก.พ. 15) และเสนอแนวคิด “สันติประชาธรรม” ผ่านข้อเขียน เช่น “บันทึกประชาธรรมไทยโดยสันติวิธี” (เม.ย. 15) “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” (ธ.ค. 15) ฯลฯ ซึ่งสรุปความได้ว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเรียกว่า หลักประชาธรรม คือ ธรรมเป็นอำนาจ ไม่ใช่อำนาจเป็นธรรม

วิธีการได้มาซึ่งหลักประชาธรรม ไม่มีวิธีอื่นใดที่ยั่งยืนถาวรเท่ากับ สันติวิธี ซึ่งมีวิธีการแยกได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง วิธีการระยะยาว คือ จะต้องพยายามพูด เขียน เรียกร้องสิทธิเสรีภาพอยู่เสมอ ทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ การงานของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทำประโยชน์ให้คนหมู่มาก ต้องปกป้อง มิให้ประชาธรรมเสื่อม โดยจะต้องรวมตัวกันเป็นปีกแผ่น เป็นสมาคม เป็นชุมนุม เพื่อแสวงและสงวนสิทธิและเสรีภาพ และหากพลัดพลั้งไป ต้องมีมานะเริ่มกัน ใหม่

ระยะที่สอง คือ วิธีปัจจุบัน ที่ย่อมแตกต่างกันไปตามกาลและเทศะ ของสภาวการณ์ แต่กลุ่มผู้รักเสรีภาพควรสัมพันธ์ติดต่อกันอยู่เสมออย่าให้ขาด สาย และควรศึกษาภาวะและข้อเท็จจริง และความเคลื่อนไหวภายในประเทศ อยู่เสมอ ควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อใครถูกประทุษร้าย และควรจะเขียน และเรียกร้องประชาธรรมมิให้ขาดสาย กล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่อง “สันติประชา ธรรม” เป็นที่สนใจของบรรดาผู้มีการศึกษาอย่างมาก รวมทั้งอาจารย์ชาวนิวอิงส์ ซึ่งประทับใจ ศรัทธาและเดินตามแนวคิดนี้ตั้งแต่แรกจนถึงทุกวันนี้

อาจสรุปได้ว่า ความเป็นนักเรียนนอกในสหรัฐอเมริกาของอาจารย์ ชาวนิวอิงส์ เปิดทั้งโลกความรู้ และจิตสำนึกที่มีต่อแผ่นดินเกิด เชื่อมกับบรรดา นักเรียนนอกร่วมสมัย

ศ. เบนาดิค แอนเดอร์สัน เรียกสภาวะทางจิตของนักเรียนนอกจาก อาณานิคมหรือกึ่งอาณานิคมว่า The Specter of Comparisons หรือ “ปีศาจ

เปรียบเทียบหลอน” คือ เกิดสภาวะการเปรียบเทียบสภาพเมืองแม่อาณานิคม กับบ้านเมืองของตนโดยอัตโนมัติ เมืองนอกของฝรั่งเป็นแดนศิวิไลซ์ แต่มอง กลับมาบ้านเมืองตนก็ดู “ล้าหลัง ดักดาน” ก็จะเกิดคำถามว่า ทำไมบ้านเมืองเรา จึงไม่เจริญ ทำไมไม่ก้าวหน้า

คำตอบก็คือมีเจ้านายหรือชนชั้นปกครองของอาณานิคม คอยบงการ นี่เป็นที่มาของลัทธิชาตินิยม ที่ต้องการฟื้นฟูและสร้างชาติของตนขึ้นมา แม้ ประเทศไทยไม่ได้ตกเป็นเมืองขึ้น แต่หลายส่วนก็เสมือนกึ่งเมืองขึ้น โดยเฉพาะ ด้านการศึกษา และนักเรียนนอกยุค 60s นี้เอง ที่มีบทบาทสำคัญในการเปิดโลก วิชาการใหม่ๆ ซึ่งอาจารย์ชาวนววิทยาก็มิได้หลุดจากกระแสเหล่านี้ แต่ที่ลึกกว่าคือ ความศรัทธาในแนวคิดของสองผู้ยิ่งใหญ่ของเมืองไทย ทำให้อาจารย์ชาวนววิทย ได้ใช้ช่วงเวลาในชีวิตเกือบทั้งหมด ทำงานวิชาการในรูปแบบต่างๆ ที่ก้าวทันโลก และรักษารากเหง้า ด้วยความกล้าหาญทางจริยธรรม เพื่อการต่อสู้เพื่อความ ถูกต้อง ความเป็นธรรม และความเสมอภาคในสังคม และในขอบเขตเหนือ ความเป็นรัฐประชาชาติ ด้วยความมุ่งหวังให้สาธารณชนทั่วไป สามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วย จนบางคนเรียกอาจารย์ชาวนววิทย่ว่า “ปัญญาชนสาธารณะ”

ตำแหน่งบริหารหมายเลข 2 และ 1 ในธรรมศาสตร์

เกือบ 30 ปีของการใช้ชีวิตในบทบาทอาจารย์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ อาจารย์ชาวนววิทยายังมีบทบาทเป็นผู้บริหารควบคู่ไปด้วย ทั้งระดับ มหาวิทยาลัย สำนัก คณะ และภาควิชา เริ่มตั้งแต่รองอธิการบดีฝ่ายวิชา พื้นฐานสมัยอาจารย์ป๋วย (2518-2519) รองผู้อำนวยการสถาบันไทยคดีศึกษา สมัยอาจารย์เสนห์ จามริก (2524-2528) รองอธิการบดีฝ่าย 50 ปีธรรมศาสตร์ สมัยอาจารย์นงเยาว์ ชัยเสรี (2526-2528) รองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษา สมัย อาจารย์นงเยาว์ ชัยเสรี (2529-2531) คณบดีคณะศิลปศาสตร์ (2534-2537) อธิการบดี (17 มิถุนายน 2537 - 9 มีนาคม 2538) และผู้อำนวยการโครงการ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2542-2545)

ชื่อตำแหน่งบางตำแหน่ง มีเพียงครั้งเดียวและมีอาจารย์ชาญวิทย์ เพียงคนเดียวได้ดำรงตำแหน่ง หลังจากนั้น ไม่มีใครดำรงตำแหน่งดังกล่าวอีกเลย ในบรรดาตำแหน่งทั้งหลาย ตำแหน่งอธิการบดีเป็นตำแหน่งที่อยู่ในความใฝ่ฝันของอาจารย์ชาญวิทย์มาตั้งแต่เป็นนักศึกษาแล้ว เพราะอาจารย์รู้สึกว่าคุณยิ่งใหญ่ดี

อาจารย์ชาญวิทย์เคยเขียนไว้ว่า ในชีวิตการทำงานที่ธรรมศาสตร์นั้น เป็นโชคคืออย่างมหาศาลที่ได้ร่วมงานกับอาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ อาจารย์ป๋วย เป็นอธิการบดีธรรมศาสตร์คนแรกที่เป็นศิษย์เก่าเหลืองแดง และเป็นผู้ใหญ่ท่านแรกที่อาจารย์ชาญวิทย์ถือว่าได้รับเกียรติสูงสุดในชีวิต ได้ร่วมงานด้วยในฐานะรองอธิการบดีฝ่ายวิชาพื้นฐาน มีหน้าที่ดูแลการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด ซึ่งเป็นปีที่สำคัญมากในชีวิตการเรียนในมหาวิทยาลัย

อาจารย์ชาญวิทย์ทำงานกับอาจารย์ป๋วยในเวลาแสนสั้นประมาณ 1 ปี (พฤศจิกายน 18 - 6 ตุลาคม 2519) แต่กลับรู้สึกผูกพันอย่างลึกซึ้ง โดยเวลาไม่ใช่เครื่องกำหนดคือ รู้สึกว่าท่านเป็น “ครูบาอาจารย์” ที่มีความรักลูกศิษย์ เป็นผู้ใหญ่ที่รับฟังความคิดเห็นของคนที่ยาญน้อยกว่า เป็นสุภาพบุรุษ ไม่พูดเสียดสีใคร และไม่มีพิธีรีตอง และท่านสร้างแรงบันดาลใจให้กับอาจารย์ชาญวิทย์ และคนร่วมงาน รวมทั้งคนรุ่นหลัง โดยท่านจะให้แนวทางการทำงานทุกอย่างไม่ว่าการบริหารหรือวิชาการในลักษณะ friendly persuasion คือไม่บีบบังคับ แต่ให้ผู้ร่วมงานนำไปคิดเอง และนำมาเสนอ จากนั้นจะมอบหมายความไว้วางใจให้ ทำให้ผู้ทำเกิดความภาคภูมิใจ ท่านย้ำเสมอว่า “ปัญหาบางอย่างแก้ได้ยากยิ่ง แต่ถ้าเราพอจะแก้ได้ แม้จะดีเพียงนิดหน่อย ก็มักจะลองดีกว่าไม่ทำอะไรเสียเลย” วิธีการเช่นนี้เท่ากับเป็นการ “สร้างคน” ขึ้นมาใหม่ในสังคมไทย

แนวคิด วิธีการทำงานของอาจารย์ป๋วย เป็นสิ่งที่อาจารย์ชาญวิทย์ ศรัทธาและรับมาใช้อย่างภาคภูมิใจ ทั้งในยามที่อาจารย์ชาญวิทย์ก้าวสู่ตำแหน่งคณบดีคณะศิลปศาสตร์ และตำแหน่งอธิการบดี รวมทั้งในวิถีชีวิต

อาจารย์ชาญวิทย์เขียนไว้ว่า “จำได้อย่างดีคือ อาจารย์ป๋วยเป็นอธิการบดีที่ชอบเดินตรวจตราบมหาวิทยาลัย ท่านไม่จำกัดด้วยอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ เปิดแอร์เย็นฉ่ำ แล้วก็กินข้าวกินปลาอยู่แต่ในนั้น” และอาจารย์ชาญวิทย์

เองก็ทำเช่นนั้น และ “อาจารย์ป่วยเป็นคนไม่มีพิธีรีตอง...คือ สามารถไปกินข้าวข้างถนนหรือตามตลาดได้อย่างสนิทใจ” และอาจารย์ชาญวิทย์ก็เป็นเช่นนั้น

แม้ทัศนคติของอาจารย์ป่วยเกี่ยวกับนักศึกษาของธรรมศาสตร์ว่า “ที่ถูกต้องแล้ว ในมหาวิทยาลัยควรมีกิจกรรมต่างๆ ทั้งการเมือง ทั้งทางด้านวิชาการ ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การกีฬา ฯลฯ ให้นักศึกษาได้มีโอกาสเลือกเข้าไปมีส่วนร่วมตามความสนใจของแต่ละคน...นักศึกษาควรที่จะหาวิธีรับใช้ประชาธิปไตยโดยสันติวิธีและด้วยความยุติธรรมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยถูกต้องตามกฎหมายและเป็นไปตามระเบียบของสังคม” ซึ่งอาจารย์ชาญวิทย์ก็รับทัศนคตินี้มาโดยตลอด ไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษา คณบดีคณะศิลปศาสตร์ ผู้อำนวยการโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในวิถีชีวิตของอาจารย์ชาญวิทย์ที่เข้าร่วมในเหตุการณ์บ้านเมืองตั้งแต่ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงปัจจุบัน

ในด้านการบริหาร อาจารย์ชาญวิทย์ดำเนินรอยตามแผนสำหรับอนาคตและทิศทางของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อาจารย์ป่วยวางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการที่มหาวิทยาลัยจะต้องพึ่งตัวเองด้านการเงินให้มาก ไม่ใช่พึ่งแต่งบประมาณแผ่นดิน อาจารย์ป่วยกล่าวว่า “ถ้าพึ่งงบประมาณแผ่นดินอย่างเดียว มหาวิทยาลัยคงจะไม่สามารถดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ การขึ้นค่าเล่าเรียนก็ทำได้ยาก สำหรับสภาพทางเศรษฐกิจเช่นในปัจจุบัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพยายามหาผู้บริจาคทั้งภายในและภายนอกประเทศเพิ่มขึ้น... ปีที่ผ่านมานี้ได้พยายามสร้างสัมพันธ์อันดีกับสังคมและสมาคมศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสมาคมอื่นๆ ของชาวธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยหวังอย่างยิ่งว่าบรรดาศิษย์เก่าทั้งหลายนอกจากจะบริจาคให้แก่มหาวิทยาลัยโดยตรงแล้ว ก็อาจช่วยหาผู้ใจบุญบริจาคให้แก่มหาวิทยาลัยด้วย...”

แนวการบริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของอาจารย์ป่วยในเรื่องนี้ อาจารย์ชาญวิทย์รับมาใช้เมื่อดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีธรรมศาสตร์ 50 ปี ในภาระหน้าที่ที่ต้องจัดงานฉลองกึ่งศตวรรษของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปี 2527 อาจารย์ชาญวิทย์ได้ติดต่อสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน จนสามารถระดมเงินบริจาคได้ถึง 24 ล้านบาท และบางส่วนนำไปใช้ในโครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบท หรือที่เรียกว่า “โครงการข้างเผือก” ซึ่งเป็นโครงการที่

อาจารย์รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ หนึ่งในทีมงานฝ่ายวิชาการพื้นฐาน ได้เตรียมกันมาตั้งแต่สมัยอาจารย์ป่วยเป็นอริการบติ และเมื่ออาจารย์ชาญวิทย์รับตำแหน่งคณบดีคณะศิลปศาสตร์ พอดีกับปี 2535 เป็นปีครบรอบ 30 ปีศิลปศาสตร์ก็ได้นำรูปแบบงาน 50 ปีธรรมศาสตร์มาใช้ซ้ำ มีการเฉลิมฉลองทั้งด้านวิชาการ ด้านศิลปวัฒนธรรม รื้อฟื้นสมาคมศิลปศาสตร์ สานสัมพันธ์ศิษย์เก่าศิษย์ปัจจุบันชาวศิลปศาสตร์ ระดมเงินบริจาคตั้งเป็นกองทุน 30 ปีคณะศิลปศาสตร์ เพื่อให้คณะสามารถพึ่งตนเองด้านการเงินให้มากที่สุด

งานสำคัญอีกโครงการหนึ่งที่อาจารย์ป่วยได้วางแผนไว้ และอาจารย์ชาญวิทย์ยึดมั่นในแนวทางของท่าน นั่นคือ การขยายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปทุ่งรังสิต อาจารย์ป่วยกล่าวไว้ในรายงานของอริการบติ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2519 ว่า

“เนื่องจากปี 2520 เป็นปีที่เริ่มพัฒนาระยะที่ 4 ของมหาวิทยาลัยและของชาติ โครงการใหม่ๆ ของมหาวิทยาลัยของรัฐ จะต้องเสนอให้เป็นที่ยอมรับไว้ในแผนนี้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เสนอโครงการขยายมหาวิทยาลัยไปทุ่งรังสิตต่อทบวงมหาวิทยาลัยไปแล้ว โดยให้ความสำคัญเป็นสิ่งแรกของโครงการใหม่ทั้งหมด โครงการนี้จะเป็นโครงการต่อเนื่องระยะยาวถึง 20 ปี แต่เราหวังว่าจะเริ่มแผนนี้ ตั้งแต่ปี 2520 เป็นต้นไป โดยจะเริ่มตั้งแต่การวางผังของมหาวิทยาลัย และการดำเนินการตามขั้นตอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในระยะแรกเห็นว่า น่าจะได้ขยายการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ให้ไปถึงขั้นปริญญาตรี ทั้งนี้เพราะวิทยาศาสตร์มีเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม เห็นว่านักสังคมที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นที่พึงปรารถนาอย่างยิ่งสำหรับสังคมในปัจจุบัน เช่นเดียวกันกับนักวิทยาศาสตร์ที่สนใจในศิลปวัฒนธรรมและปัญหาของสังคม นอกจากนี้แล้ว ก็หวังที่จะได้ขยายการสอน และการค้นคว้าในทางที่จะต้องอาศัยระหว่างสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เช่นในเรื่องนิเวศวิทยา ประชากรศาสตร์ รวมทั้งการวางแผนครอบครัว โภชนาการ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวิทยาและวัฒนธรรม เป็นต้น”

การขยายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปทุ่งรังสิต เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเปิดสอนนัก-ศึกษาปีที่ 1 ของทุกคณะในปี 2529 โดยเมื่อขึ้นปีที่ 2 นักศึกษาของคณะเก่าทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์กลับไปทำ

พระจันทร์เหลือแต่นักศึกษาของคณะใหม่ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การขยายมหาวิทยาลัยตามแนวทางของอาจารย์ป่วยใช้มา 10 ปี ผ่านสมัยของอธิการบดีถึง 5 คน คือ อาจารย์นงเยาว์ ชัยเสรี (2529-2531) อาจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม (2531-2534) อาจารย์นรนิติ เศรษฐบุตร (สมัยแรก 2534-2537) อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2537-2538) และ อาจารย์นรนิติ (สมัยที่สอง 2538-2541) ซึ่งสมัยนี้เอง เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2539 สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งมี อาจารย์นงเยาว์ เป็นนายกสภา มีมติกำหนดให้ “ย้าย” อาจารย์ ชำราชากร ลูกจ้าง และนักศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งหมดของคณะดั้งเดิม 8 คณะ จากท่าพระจันทร์ไปรังสิต ซึ่งเรื่อง “ย้าย” มาปฏิบัติจริงในสมัยอาจารย์นริศ ชัยสูตร คือตั้งแต่ปี 2545 เริ่มให้นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ของคณะดั้งเดิมทั้งหมดอยู่ที่ศูนย์รังสิตไปจนจบการศึกษาปีที่ 4 ในปี 2547 เท่ากับว่า “ปิด” บทบาทของธรรมศาสตร์ที่ท่าพระจันทร์เมื่ออายุครบ 70 ปี

แนวการขยายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปทุ่งรังสิตในช่วงแรก ที่เริ่มขึ้นในปี 2529 และดำเนินต่อๆ มาจนถึงปี 2538 ประสบปัญหามากมาย โดยเฉพาะความไม่พร้อม ทั้งด้านวัตถุ และด้านจิตใจของชุมชนชาวธรรมศาสตร์ รังสิตยังเป็นดินแดนที่ดูห่างไกล กันดาร ระบบน้ำ ระบบไฟไม่พร้อม และยังมี ความขาดแคลนเรื่องที่พักอาศัยของบุคลากร “หัวเลี้ยวหัวต่อ” ที่สำคัญของการเติบโตทางกายภาพของธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต คือ การได้มาซึ่งการก่อสร้าง “สปอร์ตคอมเพล็กซ์” สำหรับการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์โดยใช้พื้นที่ในธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต ซึ่งเมื่อการแข่งขันกีฬาจบสิ้นลงแล้ว สถานที่แห่งนี้จะได้ใช้เป็นห้องเรียน หอพัก และสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา

ความสำเร็จของการให้มีการก่อสร้างสปอร์ตคอมเพล็กซ์ ในธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิตนั้นเกิดขึ้นในสมัยของอธิการบดี 2 คน คือ สมัยของ อาจารย์นรนิติสมัยแรก ซึ่งได้เสนอเรื่องนี้ต่อคณะรัฐมนตรีเอาไว้ก่อนที่จะครบวาระ สมัยต่อมา คือ สมัยของอาจารย์ชาญวิทย์ ภายใต้การเสนอของอาจารย์รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา ที่ให้อาจารย์ชาญวิทย์และทีมงานที่เกี่ยวข้องไป “ลอบบี้” เพื่อให้สปอร์ตคอมเพล็กซ์มาสร้างในพื้นที่ธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิตให้ได้ อาจารย์ชาญวิทย์และทีมงาน (รองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษา อาจารย์แก้วสรร อติโพธิ) ได้อาศัยเครือข่ายพลังชาวธรรมศาสตร์ไม่ว่าศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน ทั้งที่อยู่ในสายสัมพันธ์ และอยู่

ในพรรคการเมือง จนในที่สุดที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติในวันที่ 10 มกราคม 2538 ให้สร้างสปอร์ตคอมเพล็กซ์ในพื้นที่ธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต วันนั้นเป็นวันที่ อาจารย์ชาญวิทย์และทีมงานตื่นเต้นและดีใจที่สุดวันหนึ่งในชีวิตการทำงานให้ ธรรมศาสตร์

การได้มาซึ่งสปอร์ตคอมเพล็กซ์ ทำให้ความพร้อมด้านกายภาพเกิดขึ้น และเป็นที่มาของมติ 28 พฤศจิกายน 2539 (เมื่ออาจารย์ชาญวิทย์ ได้ออกจาก ตำแหน่งอธิการบดีไปแล้ว) ที่ให้ย้ายการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีทั้งหมด จากท่าพระจันทร์ไปอยู่ที่ศูนย์รังสิต ส่วนพื้นที่ท่าพระจันทร์ใช้เพื่อ “การฝึก อบรม” หรือเปิดสอนหลักสูตรพิเศษ และ/หรือสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท กับปริญญาเอก (ซึ่งอาจารย์ชาญวิทย์ ไม่เห็นด้วยกับการย้ายคณะดั้งเดิม ทั้งหมดไปทุ่งรังสิต จนเกิดการประท้วงกันอย่างใหญ่โตในปี พ.ศ. 2544)

งานบริหารอีกโครงการหนึ่ง ที่อาจารย์ชาญวิทย์ฝันอยากให้เกิดขึ้นใน สังคมไทย โดยมีศูนย์กลางที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นั่นคือ โครงการเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี ประเภทโครงการ บริการทางวิชาการและสังคม หรือเรียกกันง่ายๆ ว่า “โครงการเลี้ยงตัวเอง” อาจารย์ชาญวิทย์ถือเป็นผลผลิตทางความรู้ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีที่ธรรมศาสตร์ จนถึงระดับปริญญาโทและเอกใน Occidental College และมหาวิทยาลัยคอร์เนล ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งในช่วง เวลานั้น เรื่องภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเรื่องสำคัญและยิ่งใหญ่ระดับ โลก เพราะเป็นสมรภูมิของสงครามลัทธิ ระหว่างค่ายโลกเสรีกับค่ายโลก คอมมิวนิสต์

อีกทั้งอาจารย์ชาญวิทย์ยังศรัทธาในความคิดและข้อเสนอเรื่องการ ก่อตั้งสันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian League) ของ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เพื่อสนับสนุนประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการ ต่อสู้เพื่อเอกราช อาจารย์ชาญวิทย์ถือว่าท่านเป็น “นักนิยมอุษาคเนย์” คนแรก (The First Southeast Asianist) แม้ตอนเป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการพื้นฐาน สมัยอาจารย์ป๋วย ท่านก็เคยปรารภว่าอยากจะขยาย “ไทยคดีศึกษา” ให้กว้าง เป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ประกอบกับเมื่ออาจารย์ชาญวิทยาสอนวิชาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ ก็พบว่า สังคมไทยขาดแคลนความรู้ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างยิ่งยวด อีกทั้งยังมีจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์แบบลัทธิชาตินิยม และเชื้อชาตินิยมอย่างรุนแรง กล่าวคือจะมองเห็นแต่ความยิ่งใหญ่ของชาติไทย และเชื้อชาติไทย มองเห็นความไม่น่าคบไม่น่าไว้ใจของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า กัมพูชา เวียดนาม และมลายู

มองเห็นความอ่อนด้อยกว่าตนของประเทศ เช่น สปป. ลาว และยังไม่รู้จักประเทศอีกหลายประเทศ เช่น สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ฯลฯ การรับรู้ทางประวัติศาสตร์ของไทย ต่อประเทศในภูมิภาคนี้ เป็นสิ่งที่อาจารย์ชาญวิทยเรียกว่า “ประวัติศาสตร์บาดแผล” และ “ประวัติศาสตร์ตัดตอน” ประวัติศาสตร์บาดแผล หมายถึง เรื่องหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังคงอยู่เป็น “สนิมคางใจ” เป็นแผลเก่า ที่ยังไม่หายสนิท ที่ฝังตัวอยู่ในชาติ และในความสัมพันธ์ระหว่างชาติ

ส่วนประวัติศาสตร์ตัดตอน หมายถึง ประวัติศาสตร์ที่ถูกตัดตอนมา มองเฉพาะส่วน เฉพาะด้าน จนขาดความรอบด้าน ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจึงวนเวียนอยู่แต่เรื่อง “เสียกรุง” และ “เสียดินแดน” ยิ่งเมื่อภูมิภาคอินโดจีนปกคลุมด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ ยิ่งสร้างความหวาดกลัวว่าอาจจะต้อง “สูญเสีย จนสูญสิ้น”

อาจารย์ชาญวิทยาร่วมกับภักยาณมิตร จึงพยายามจุดประกายความรู้ความเข้าใจใหม่ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้กับสังคมไทย ไม่ว่าจะในรูปแบบการสอน การจัดกิจกรรมอภิปราย เสวนา และการผลิตหนังสือและตำรา ฉะนั้นหนังสือ สงครามอินโดจีน : เวียดนาม เขมร ลาว ของอาจารย์ชาญวิทยาก็ผลิตออกมาในกลางปี 2517 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า อธิปไตยเหนือดินแดนอินโดจีน ที่สหรัฐอเมริกาครอบงำอยู่นั้น ได้อาศัยฐานที่มั่นสำคัญในประเทศไทย พร้อมๆ กับหนังสือ *วีรชนเอเชีย* ซึ่งอาจารย์เป็นบรรณาธิการ ได้ตอกย้ำให้เห็นความรักชาติและประชาธิปไตยที่บรรดาคนในชาติเป็นผู้กำหนด ในปี 2522 ก็มีหนังสือแปลเรื่อง *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้* ของ ดี.จี.อี ฮอลล์ ซึ่งเป็นหนังสือที่สำคัญที่สุดเล่มหนึ่งของโลกวิชาการ ที่เป็นคู่มือในการศึกษาภูมิภาคนี้ (พิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อปี 2526 และครั้งที่ 3 เมื่อปี 2549) และมีหนังสืออื่นๆ อีกหลายเล่มติดตามมา

เมื่อโลกเปลี่ยน สงครามลัทธิจับสั้น โลกาภิวัตน์เกิดขึ้น นโยบายประเทศเปลี่ยนเป็น “เปิดสนามรบ เป็นสนามการค้า” ความจำเป็นเกี่ยวกับ “การรู้เขารู้เรา” ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยิ่งทวีความจำเป็น... และ ณ ร้านอาหารลานเท ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ในยามพระอาทิตย์ใกล้จะตกดิน อาจารย์ชาญวิทย์นั่งดื่มเบียร์กับกัลยาณมิตรท่านหนึ่ง ดร.จุฬาร เอื้อรักสกุล ก็ได้พูดถึงความคิดอยากทำหลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาให้เป็นรูปธรรม จึงชักชวน ดร. จุฬาร ให้ช่วยร่างหลักสูตร จากนั้นอาจารย์ชาญวิทย์ชักชวนกัลยาณมิตรอื่นๆ ร่วมกันจัดทำโครงการนี้เสนอต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัย

โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาเป็นโครงการ “ทวนกระแส” ในสายตาผู้บริหารมหาวิทยาลัย ทั้งในธรรมชาติและที่อื่นๆ ที่กำลังอยู่ในกระแสทุนและตลาด เพราะการบริหารโครงการในรูปโครงการพิเศษ สายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ที่มีอยู่ในกระแสจะเป็น “โครงการนานาชาติ” ที่สอนด้วยภาษาอังกฤษ เพื่อจบแล้วจะใช้ภาษา “หากิน” ได้ หรือเป็นโครงการประเภทวิชาชีพ เช่น ด้านบัญชี การตลาด ฯลฯ แต่โครงการนี้สอนด้วยภาษาไทย เนื้อหาวิชาที่ไม่น่า “ทำเงิน” ได้ น่าจะไม่มี “ลูกค้า”

แม้อาจารย์ชาญวิทย์และทีมงานจะชี้แจงให้เห็นว่า โครงการนี้เป็น “นานาชาติ” เพราะมีการสอนภาษาเกือบทุกภาษาในภูมิภาคนี้ก็ตาม ด้วยมุมมองที่ต่างทำให้โครงการถูกส่งกลับมากลับไปเพื่อ “ทบทวน แก่ไข” จนคลอดออกมาในปี 2543 ช้ากว่ากำหนดไป 1 ปี ความ “ทวนกระแส” ของโครงการยังปรากฏอยู่ในวิธีการบริหารวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรโควตาให้แก่กลุ่มผู้เข้าเรียนจากกรุงเทพฯ เมืองหลวง จากต่างจังหวัด และจากโรงเรียนนอกระบบเป็นโครงการเน้นให้นักศึกษารู้และเก่งภาษาของประเทศเพื่อนบ้านได้มีประสบการณ์ในการไปใช้ชีวิต โดยการเยี่ยมเยือน หรือไปเรียนระยะสั้นๆ ในประเทศเพื่อนบ้าน และยังปลุกฝังทัศนคติ มุมมอง เพื่อช่วยกันสร้างความรัก ความสามัคคี ความเข้าใจ เป็นมิตรไมตรีกัน อันจะนำไปสู่ “นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี” (Good Asean Neighbors Policy)

โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คือ ฝันที่อาจเป็นจริงของอาจารย์ชาญวิทย์

อาจารย์ชาญวิทย์กับผลงานทางประวัติศาสตร์: ความคิดที่ตกผลึก

อาจารย์ชาญวิทย์เป็นอาจารย์สอนประวัติศาสตร์ ทั้งประวัติ-ศาสตร์ไทย อารยธรรมไทย ประวัติ ศาสตร์อยุธยา ประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจร่วมสมัย ประวัติศาสตร์ไทยเพื่อการท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปรัชญาประวัติศาสตร์และระเบียบวิธีวิจัย ประวัติศาสตร์นิพนธ์ ฯลฯ

อาจารย์มีพรสวรรค์ในการสอน สามารถปรุงเรื่องในประวัติศาสตร์จนออกรสสนุก เข้าใจง่าย กระทั่งต่อมอยากเรียนรู้ของนักศึกษาจำนวนมากมาย ยิ่งมีสไลด์ฝีมือการบันทึกภาพของอาจารย์เอง และการได้ออกไปทัศนศึกษายังแหล่งประวัติศาสตร์ประกอบด้วยแล้ว จึงทำให้อาจารย์ ชาญวิทย์กลายเป็นนักประวัติศาสตร์ในดวงใจของลูกศิษย์ หลายต่อหลายคนที่เคยได้เคยอยู่ในการทั้งสายวิชาการ สายนักการเมือง สายนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักสร้างภาพยนตร์ นักบริหารระดับสูงในบริษัทขนาดใหญ่ในประเทศไทย ฯลฯ

ผลงานประวัติศาสตร์ของอาจารย์ชาญวิทย์ในรูปแบบหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์มีมากมาย ทั้งอาจารย์เขียนลำพัง และเขียนร่วมกับผู้อื่น โดยภาพรวมแล้วผลงานประวัติศาสตร์ของอาจารย์ชาญวิทย์มีทั้งประเภท “บุกเบิก” “เติมเต็ม” “ชำระสะสาง” และ “รีอ์ฟื้น” เรื่องราวเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ด้วยมุมมองในแนวของความรัก ความเข้าใจธรรมชาติของมนุษยชาติ การอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และสันติทั้งภายในสังคมนั้นๆ และกับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

ผลงานเอกอุของอาจารย์ชาญวิทย์จะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อยุธยา เริ่มจาก The Rise of Ayudhya: A History of Siam in the Fourteenth and Fifteenth Centuries วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ที่มหาวิทยาลัยคอร์เนล ซึ่งสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดนำไปจัดพิมพ์เมื่อ 2515 และตามมาด้วย อยุธยา: ประวัติศาสตร์และการเมือง, 2542 ซึ่งถือเป็นอยุธยาภาค 2 ต่อจากวิทยานิพนธ์ ผลงานชุด อยุธยาและเอเชีย, 2542 และ อยุธยา: Discovering Ayutthaya (ตีพิมพ์ 6 ครั้ง คือ มิถุนายน 2546, กรกฎาคม 2546, พฤศจิกายน 2546, ธันวาคม 2547, เมษายน 2550 (ซึ่งเป็นฉบับปรับปรุงใหม่

คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การนำเสนอประวัติศาสตร์ต้องรอบด้าน รอบเรื่องราว เหตุการณ์ อาจารย์ชาญวิทย์มักจะยกปรัชญาพื้นบ้านไทยวน (โยนก) มาเปรียบเปรยว่า “ของกินบ่กิน ผู้เฒ่า ของเก่าบ่เล่า ผู้ลืม” ดังนั้น ทุกเรื่องที่มีหลักฐานต้องนำมาเขียนมาตีแผ่ไว้เพื่อมิให้เลือนลาง จางหาย

แนวการศึกษาประวัติศาสตร์ของอาจารย์ชาญวิทย์ จะมองว่าการศึกษาเรื่องอดีต แม้ต้องอาศัยข้อมูลและหลักฐานก็จริง แต่การตีความข้อมูล และหลักฐานที่ต่าง ย่อมทำให้การสร้างภาพอดีตต่างไปด้วย อาจารย์จะเปรียบเทียบไว้ว่า ประวัติศาสตร์ คือ ผ้าเปลาะผืนใหญ่ ที่ถักทอขึ้นจากเศษผ้ามากมาย ได้เป็นลวดลายตามแต่จินตนาการของคนทำ เยี่ยงศิลปินผู้บรรจงวาดภาพจากความคิดของเขา และอาจารย์ถือว่า การศึกษาทำความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต้องมอง “ประวัติศาสตร์ขวงยาว” หรือ l'histoire longue durée ตามแบบสำนักคิดทางประวัติศาสตร์ของฝรั่งเศส

“ประวัติศาสตร์ขวงยาว” เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยใช้ช่วงเวลา ยาวๆ อาจเป็นทศวรรษ หรือเป็นศตวรรษ เป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อให้ให้เห็นเส้นทางเดินของประวัติศาสตร์ได้อย่างแจ่มชัด แทนที่จะศึกษาเฉพาะแต่ละเหตุการณ์ หรือ “ประวัติศาสตร์เหตุการณ์” l'histoire evenementelle ซึ่งจะเห็นประวัติศาสตร์คับแคบ ไม่ไกล ไม่กว้าง ไม่รอบด้าน

ดังนั้น เนื้อหา 4 ศตวรรษเศษของประวัติศาสตร์อยุธยา จึงเริ่มตั้งแต่ที่มาของผู้สถาปนาอาณาจักร ดำเนินเรื่องเรื่อยมาผ่านเกมแห่งการต่อสู้เพื่ออำนาจของราชวงศ์อู่ทอง ราชวงศ์สุพรรณบุรี ราชวงศ์พระร่วง ราชวงศ์ปราสาททอง และราชวงศ์บ้านพลูหลวง พร้อมกับเสนอภาพความมั่งคั่งและมั่นคงของอาณาจักรอยุธยา ผ่านเรื่องการค้า การเพาะปลูก ไพร่ ทาส ฯลฯ

สำหรับประวัติศาสตร์การเมืองไทย ตั้งแต่ 2475 อาจารย์ชาญวิทย์ มีความเห็นว่าควรศึกษาด้วยมุมมองของ “ประวัติศาสตร์ขวงยาว” ทั้งในบริบทสังคมไทยและการเมืองโลก ซึ่งสามารถสืบสาวไปได้ถึง 200 ปี เริ่มตั้งแต่การก่อตัวของรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันเป็นแนวคิดทาง “การเมืองใหม่” ในสยามนั้น มีพื้นฐานมาจากการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ที่ชูแนวความคิด เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ แนวคิดเหล่านี้ถูกนำเข้าสู่สยามพร้อมๆ กับการปรากฏตัวของ

“ลัทธิอาณานิคม” อุดมการณ์การเมืองใหม่ เป็นปฏิปักษ์ต่ออุดมการณ์หลักของชนชั้นนำของสยาม ทั้งเจ้านาย-เสนา-อำมาตย์ที่มีรากฐานอยู่กับ “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” หน่ออ่อนๆ ของการเมืองใหม่เริ่มแตกกอด้วย ขบวนการเรียกร้องของเหล่าปัญญาชนของสังคมสยาม เช่น กศร. กุหลาบ เทียนวรรณ กลุ่มกบฏ ร.ศ.130 จนกระทั่งสำเร็จโดยคณะราษฎร เมื่อ 24 มิถุนายน 2475

สำหรับทัศนะของอาจารย์ชาญวิทย์แล้ว การปลดปล่อยเข้าสู่การเมืองใหม่ของสยามหาได้บรรลุเป้าหมายตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยไม่ การเมืองไทยได้แปลงรูปแปลงระบอบเข้าสู่ความเป็น “เสนา-อำมาตยาธิปไตย” เสียมากกว่า โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2490 เกิดเป็น “เผด็จการ” หรือ “คณาธิปไตย” ดังเห็นได้จากเกิดระบอบพิบูล-ผิน-เผ่า-สฤษดิ์-ถนอม-ประภาส ที่บางครั้งจะพยายามกลบเกลื่อนด้วยชื่อใหม่ๆ ว่า “ประชาธิปไตยแบบไทย” บ้างหรือ “ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” บ้างก็มี จนกระทั่งปลดปล่อยตัวเองอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการปฏิวัติ 14 ตุลาคม 2516 ของขบวนการนักเรียนนิสิตนักศึกษาและยึดยาวมาสู่ “เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519” และ “พฤษภาเลือด 2535” จนกระทั่งปัจจุบัน ในเส้นทางเดินของประวัติศาสตร์ขงยาวของการเมืองไทยนับแต่ปี 2519 เป็นต้นมา ไม่เพียงแต่ความคิด “เสรีนิยม” เป็นความคิดกระแสหลักเท่านั้น ช่วงสั้นๆ 3 ปีระหว่าง 2516-2519 นั้น กระแสของ “สังคมนิยม” โดยเฉพาะ “ลัทธิเหมา” (Maoism) ก็มีอิทธิพลต่อขบวนการปลดปล่อยอยู่ด้วย

อย่างไรก็ตาม อาจารย์ชาญวิทย์ก็ได้ละเลยประวัติศาสตร์เหตุการณ์ โดยเฉพาะในประวัติศาสตร์ขงยาวของการเมืองใหม่ การเขียนประวัติศาสตร์เหตุการณ์จะหยุดอยู่ที่ปี 2500 “ประวัติศาสตร์เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516” ยังไม่ปรากฏแพร่หลายสู่สาธารณะ “ประวัติศาสตร์เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519” “พฤษภาเลือด 2535” ถูกละเลยจนกลายเป็นเพียงอดีตที่ผ่านมาแล้วก็ผ่านไปหาใช่หนึ่งในหน้าของ “ประวัติศาสตร์ไทย” ไม่ และเกือบจะไม่ปรากฏในตำราเรียนหรือแบบเรียนเลย หรือหากจะมีก็จะเป็นการเล่าเรื่องราวตามลำดับเวลาขาดการวิเคราะห์ ที่สำคัญคือ กดทับปกปิดความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นไว้อย่างจงใจ

เขตพระวิหาร

0

อาจารย์และกัลยาณมิตรร่วมอุดมการณ์จึงได้ร่วมกันสร้างผลงาน “จาก 14 ถึง 6 ตุลา” ที่ค่อนข้างสมบูรณ์มากที่สุด โดยนำเสนอทั้งในรูปแบบ ลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยตั้งแต่ 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519 ตีพิมพ์ บทความของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เกี่ยวกับความรุนแรงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ชื่อ “ความรุนแรงและรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519” ซึ่งเป็นข้อเขียนที่เขียนขึ้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2519 หลังเหตุการณ์สิ้นสุดเพียง 22 วัน รวมทั้งบทวิเคราะห์สองเหตุการณ์นี้จากนักวิชาการชั้นแนวหน้าทั้งของไทยและต่างประเทศ ผลงานชิ้นนี้เท่ากับเป็นการ “เติมเต็ม” เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยปัจจุบัน

ผลงานประวัติศาสตร์ที่เป็นการ “บุกเบิก” การศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์สถาบันของอาจารย์ชาญวิทย์และกัลยาณมิตร ก็คือ การเขียนประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในชื่อ “สำนักนั้นธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2477-2511” ผลงานชิ้นนี้ริเริ่มขึ้นเมื่อมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เดินผ่านเวลาได้ถึงศตวรรษ ประวัติศาสตร์ธรรมศาสตร์ 50 ปี ถูกแบ่งออกเป็น 3 สมัย คือ สมัยก่อร่างสร้างตัวปี 2477-2490 สมัยมรสุมทางการเมืองปี 2490-2500 สมัยสายลม แสงแดด และยูงทองปี 2500-2511

การวาง plot ประวัติศาสตร์ธรรมศาสตร์เช่นนี้ กลายเป็นแหล่งอ้างอิงที่นิยม และเป็นแบบฉบับเล่าขานกันต่อมา ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น ยังได้เปิดเผยข้อมูลของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ตั้งแต่เยาว์วัย การศึกษา ผลงานการก่อตั้งและการเป็นผู้ประสานการคนแรกของธรรมศาสตร์ การรับราชการในตำแหน่งสำคัญต่างๆ จนถึงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐบุรุษอาวุโส การถูกกล่าวหาโดยพวกอนุรักษนิยม และพวกนักรัฐประหาร จนต้องลี้ภัยยาวนานในต่างประเทศ ท้ายที่สุดถึงแก่อสัญกรรมที่ประเทศฝรั่งเศส

ไม่เกินเลยไปนักที่จะกล่าวว่า อาจารย์ชาญวิทย์เป็นลูกโตมคนหนึ่งที่กำลังหลักในการเปิดเผยเรื่องราวของอาจารย์ปรีดี ซึ่งถูกกระบวนการทำให้เป็น “ปีศาจ” ในสังคมไทย ถูกนิยามว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นผู้ลอบปลงพระชนม์ในหลวงรัชกาลที่ 8 ให้เป็นที่รู้จักว่า เป็นผู้หนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยขึ้นในสังคมไทย ผู้ก่อตั้งแหล่งศึกษาวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้กอบกู้เอกราชให้แผ่นดินไทย รอดพ้นจากการยึดครองของฝ่ายสัมพันธมิตรในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินใน

รัชกาลที่ 8 เป็นผู้เจรจาขอแก้ไขสนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรมที่สยามลงนามกับมหาอำนาจ และเป็นผู้ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐบุรุษอาวุโสจากในหลวงรัชกาลที่ 8

จากผลงานการศึกษาชิ้นนี้ ที่สุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้สร้างรูปแบบอนุสาวรีย์ของท่านในฐานะผู้ประกาศนการมหาวิทยาลัย ตั้งอยู่อย่างเปิดเผยเป็นสง่าราศีแก่มหาวิทยาลัย และยังเปิดมิติใหม่ในการเดินท่องเที่ยวแหล่งต่างๆ ในธรรมศาสตร์ ที่รู้จักกันว่า "TU Walking Tour" โดยมีอาจารย์ชาญวิทย์ และคณะกัลยาณมิตร บรรยายให้ความรู้ทุกพื้นที่ในธรรมศาสตร์ เพื่อให้บุคลากรที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัย และเยาวชนคนหนุ่มสาวที่ย่างก้าวเข้ามาสู่แดนโดมได้รู้จัก "แหล่งศึกษา" ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ตน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการสร้าง "จิตวิญญาณความเป็นธรรมศาสตร์" อย่างต่อเนื่อง

ผลงานประวัติศาสตร์ของอาจารย์ชาญวิทย์ประเภท "ชำระสะสาง" และ "รื้อฟื้น" อดีตจะเป็นผลงานที่เกิดขึ้นท่ามกลางปัญหา หรือวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น ปัญหาสามจังหวัดภาคใต้ ปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 ปัญหาการเปลี่ยนชื่อประเทศในรัฐธรรมนูญ ปัญหาการเมืองเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้มักจะมีที่มาจากความเข้าใจในประวัติศาสตร์ที่ผลิตโดยรัฐ ในลักษณะที่ตัดตอนข้อมูล ข้อเท็จจริงของเรื่องราว เหตุการณ์บางอย่างออกไป และเขียน สร้าง เล่า ผลิตซ้ำๆ ให้รับรู้ต่อมาไม่ว่าตีพิมพ์เป็นหนังสือ แสดงละครวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และนำมาเป็นตำราเรียนบังคับ ทศนะของอาจารย์ชาญวิทย์ ประวัติศาสตร์เช่นนี้เป็นประวัติศาสตร์ตัดตอน และประวัติศาสตร์ที่สร้างบาดแผล ความไม่เข้าใจกันในสังคม และกับประเทศเพื่อนบ้าน วิธีแก้ปัญหาล้ำนี้ก็ต้องมองประวัติศาสตร์ให้รอบด้าน ในลักษณะประวัติศาสตร์เหตุการณ์พร้อมๆ กับประวัติศาสตร์ช่วงยาว

อาจารย์ชาญวิทย์กับหนังสือ

ชีวิตของอาจารย์ชาญวิทย์จะพัวพันกับหนังสืออย่างแยกไม่ออก อาจารย์เป็นยอดนักอ่าน นักเขียน นักแปล นักบรรณาธิการ และนักเก็บสะสม ทั้งหนังสือและสิ่งพิมพ์ทั้งหลาย

ตั้งที่กล่าวมาแล้ว อาจารย์ชาญวิทย์อ่านหนังสือตั้งแต่เด็ก เมื่อเข้าสู่ วัยรุ่นก็เริ่มติดนิยายของ ป. อินทรปาลิตจนงอมแงม ไม่ว่าจะเป็นชุดเสือใบ เสือดำ หน้ากากดำ ลูกดาวโจร ทาร์ซานน้อย ปีเตอร์แพนเบ๊ยก และพล นิกร กิมหงวน และติดนิยายชุดลูกอนาถาของ จ. ไตรปิณ อาจารย์ชาญวิทย์ยังเก็บสะสมหนังสือของนักประพันธ์ทั้งสองไว้เกือบ 500 เล่มจนถึงทุกวันนี้

เมื่อโตขึ้นอาจารย์เริ่มเปลี่ยนไปอ่านงานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ของ รงค์ วงษ์สวรรค์ และของนักเขียนอื่นๆ อาจารย์อ่านทั้งสารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย บทวิจารณ์ ฯลฯ เมื่อเรียนเมื่อนอกอาจารย์ยังต้องอ่านมากขึ้นๆ ได้ อ่านวรรณกรรมฝ่ายซ้ายของเมืองไทย และอื่นๆ การได้อ่านทำให้ได้สัมผัสและซึมซับอรรถรสของภาษา และยังเป็นกาเปิดโลกกว้างให้อาจารย์ได้รู้จักคิด ผันจินตนาการ และแสวงหา สมกับคำที่อาจารย์บ๊วย อึ้งภากรณ์ เคยกล่าวว่า "การอ่านหนังสือ เปิดโอกาสให้คิด ทำให้ฉลาดขึ้น คนเราถ้าไม่คิดแล้ว เกือบไม่แตกต่างจากสัตว์เดรัจฉาน" ยิ่งอาจารย์ชาญวิทย์มีพรสวรรค์ในการจดจำสิ่งที่อ่านได้อย่างแม่นยำ ก็ยิ่งเป็นพื้นฐานในการรังสรรค์ให้อาจารย์ชาญวิทย์เป็นยอดนักเขียน นักแปล และนักบรรณาธิการ

อาจารย์ชาญวิทย์มีผลงานเขียนมากมายหลายประเภท ที่เป็นหนังสือ มีมากถึงกว่า 75 รายการ เป็นบทความอีกมากกว่า 200 รายการ บทเขียน "คำนำ" อีกมากมายนับไม่ถ้วน บทวิจารณ์หนังสือ ภาพยนตร์ ละคร และดนตรี รวมทั้งนวนิยายสำหรับเด็ก อาจารย์เขียนหนังสือตั้งแต่ครั้งเป็นนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบ เคยได้รับรางวัลแดงกลอน "งานวันเด็ก" ด้วยบทกลอน "จันทร์ดินตุลามาต นรชาติในสากล ถือเป็นวันมงคล แต่เยาวชนทั้งหญิงชาย"

อาจารย์ยังเขียนหนังสือเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันมีใช้นามปากกาบ้างใช้ชื่อจริงบ้าง อาจารย์ชาญวิทย์มีความสามารถสูงในการใช้ภาษา อาจารย์นิยมประดิษฐ์คำ/วลีแปลกๆ แต่กินใจ คมชัด และหนักแน่น เช่น "ปราสาทเขา

พระวิหาร-หลุมดำ-หีบพยนต์-ประวัติศาสตร์แฝงเก่า-ตัดตอน-กับบ้านเมืองของเรา”, “แทงโก : จากสลัมสู่บาร์ไฮโซ” “หอมกลิ่นจำปา เบิกฟ้าเมืองลาว” เป็นต้น จนเป็นที่สะดุดตาสะดุดใจเชิงชวนให้อ่าน โดยเฉพาะการเขียน “คำนำ” หนังสือ อาจารย์ชาญวิทย์เป็นผู้เขียน “คำนำ” มากที่สุดคนหนึ่งในสังคมไทย จนถูกไพลุลย์ วงษ์เทศ ล้อว่าขอเขียน “คำอำเสมอ”

อาจารย์ชาญวิทย์สามารถเขียนได้อย่างสนุกสนานผสมความรู้ และให้แง่คิดที่กระตุกต่อมปัญญา อาจารย์เคยเขียนไว้ว่า ความจริงแล้วการเขียน “คำนำ” เป็นงานที่ยากอย่างยิ่ง เพราะผู้เขียนคำนำจะต้องติดตามผลงานและศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งความคิดของผู้เขียนหนังสือเล่มนั้นๆ แล้ว ยังจะต้องสนใจความเคลื่อนไหวของวงวรรณกรรม ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อยู่ด้วย

อาจารย์มีทัศนะว่า นักเขียน คือ ผู้มีส่วนในการติด “อาวุธทางปัญญา” ให้ผู้อ่าน นักเขียนที่ดีจะต้องสามารถเขียนสะท้อนความเป็นจริงของสังคมออกมาให้ได้ สุดแต่จะมีวิธีนำเสนอของแต่ละคนตามกาลเทศะ

อาจารย์ชาญวิทย์ยังเป็นยอดนักแปล มีผลงานแปลวรรณกรรมอเมริกันหลายเรื่อง เช่น “รอยร้าวของมรกต” “โจนาธาน ลิฟวิงสตัน นางนวล” ของริชาร์ด บาค ที่ได้รับการตีพิมพ์มากกว่า 14 ครั้ง ทำให้มีผู้อ่านทั่วประเทศ โจนาธานฯ นางนวลสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนคนหนุ่มสาวแห่งยุคสมัย ฝ่าฝืนความเป็น “อิสระ” และ “เสรีภาพ” แห่งการแสวงหา สอนให้ “กล้า” ที่จะออกไปไกล อยู่ในทะเลตัวเดียว...หิว... สุข และเรียนรู้...กล้าที่จะ “พิชิตข้อจำกัด อย่างมีระเบียบ อย่างอดทน...” กล้าแม้จะต้อง “ให้นักอื่นๆ ได้เห็นความ อับอาย... ความเหลวไหลและความหุนหันพลันแล่น... ทำลายเกียรติภูมิและ ประเพณีของตระกูลนางนวล” และ “ให้รักฝูงนก แล้วกลับไปช่วยให้เขาเรียนรู้” โจนาธานฯ นางนวล ทำให้หนุ่มสาวกล้า “บิน” และ “แสวงหา” กล้า “สลัดพันธนาการที่จองจำตนเองอยู่”

ที่น่าสนใจมาก และเป็นความภาคภูมิใจของอาจารย์ชาญวิทย์ คือ หนังสือเล่มนี้มีปรมาจารย์ทางการแปลคนสำคัญและมีชื่อเสียงมากที่สุดในประเทศไทย คือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แปลและตีพิมพ์เป็นตอนๆ ลงในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน แต่กลับได้รับการต้อนรับจากตลาดนักอ่านน้อยกว่าฉบับแปลของอาจารย์ชาญวิทย์มากมาย นับเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจยิ่ง

ทั้งนี้ก็เพราะงานแปลของอาจารย์ชาญวิทย์ สลัดคราบกลั่นนมนเนยจนสิ้นซาก แทนที่ด้วยกลั่นน้ำพริก ปลาทุแบบไทยๆ ที่สร้างความเติบโตใหญ่ทั้งร่างกายและสมอง ดังนั้นใจนาทานฯ นางนวลของอาจารย์ชาญวิทย์จึงสร้าง “ปัญญา” ให้กับผู้อ่านยิ่งกว่า... และใจนาทานฯนางนวลคือผลงานที่ทำให้ชื่อเสียงอาจารย์ชาญวิทย์แผ่ออกไปในวงกว้าง

ความเป็นนักอ่าน นักเขียน นักแปล และความเจนจัดในภาษา และลีลาในการนำเสนอจนเป็นที่รับรู้ อาจารย์จึงได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่บรรณาธิการหนังสือ และวารสารต่างๆ เริ่มจากสังคัมศาสตร์ปริทัศน์ วารสารธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะเมื่ออาจารย์เข้ามามีบทบาทในฐานะกรรมการและเลขานุการของมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในปี 2516 ซึ่งเป็นองค์กรที่ก่อตั้งโดยอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ตั้งแต่ปี 2509 และมีเป้าหมายส่งเสริมการผลิตตำราทุกประเภท และส่งเสริมเกื้อกูลให้นักวิชาการต่างๆ ทั้งในและนอกสถาบันสืบทอดภารกิจทางวิชาการ โดยมีมูลนิธิ ทำหน้าที่เป็นชุมนุมผลงานเขียน ดังนั้น ผลงานวิชาการเกือบทุกชิ้นที่ผลิตโดยมูลนิธิ อาจารย์ชาญวิทย์จะทำหน้าที่บรรณาธิการ หรือมีฉะนั้น ก็เขียนคำนำ

ในหน้าที่บรรณาธิการ ไม่ว่าจะบรรณาธิการต้นฉบับเขียน หรือต้นฉบับแปล อาจารย์จะเคร่งครัดกับการใช้ภาษา ไม่ว่าจะคำ/วลีให้ถูกต้องตามยุคสมัย และตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เช่น คำว่า Pagan ปะกัน อาจารย์ให้ใช้คำว่า พุกาม คำว่า Pegu เปงู อาจารย์ให้ใช้คำว่า พะโค หรือ หงสาวดี เป็นต้น

อาจารย์ชาญวิทย์ยังให้ความสำคัญกับการทำหนังสือให้ชวนอ่าน ด้วยการใส่ภาพ และแผนที่ประกอบเนื้อหา การตั้งชื่อหนังสือ การออกแบบปกหนังสือให้ชวนซื้อ และเพื่อความเป็นสากล ชื่อหนังสือจะต้องมี 2 ภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเสมอ อาจารย์ชาญวิทย์ถือว่าภาพลักษณะของหนังสือ มีความสำคัญเท่าๆกับเนื้อหา เพราะหนังสือ คือ แสงสว่างแห่งปัญญา ดังวลีที่อาจารย์ใช้พาดหัวมุมซ้ายหนังสือของมูลนิธิโครงการตำราฯทุกเล่มว่า “นตฺติ ปญญาสมา อภาฯ แสงสว่างเสมอปัญญา ไม่มี”

จากความผูกพันกับหนังสือ ทั้งอ่านทั้งเขียน อาจารย์ชาญวิทย์จึงชอบเก็บสะสมหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ และภาพทั้งหลายที่มีคุณค่า อาจารย์มีหนังสือจำนวนมากว่าเงินทองและเสื้อผ้าเสียอีก ไม่เพียงแต่อาจารย์เก็บสะสมหนังสือ

ของ ป. อินทรปาลิต และ จ. ไตรปิ่น อาจารย์ยังมีหนังสือแบบเรียนเรื่อง
นกกาชเวน เก็บสมุดจดคำบรรยาย เก็บโปสเตอร์การต่อต้านสงครามเวียดนาม
เมื่อครั้งอยู่ที่สหรัฐอเมริกา เก็บสะสมแผ่นปลิว และโปสเตอร์เหตุการณ์ 14 ต.ค.
16 และ 6 ต.ค. 19 เก็บสะสมแผ่นปลิว หนังสือ และโปสเตอร์เกี่ยวกับการ
โค่นล้ม พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แม้แต่เอกสาร/ข้อมูล ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ
หน้าที่ของอาจารย์ในตำแหน่งต่างๆ อันมากมาย อาจารย์ชาวนิวทรีก็จัดเก็บ
สะสมเอาไว้อย่างเป็นระบบ เอกสารเหล่านี้ล้วนแต่มีประโยชน์ในความเป็นฐาน
ข้อมูลต่อความเข้าใจเรื่องราวของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสังคมไทย
ความรักในการเก็บสะสมเอกสารทุกประเภทเช่นนี้ นับว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้น
ของความเป็นนักประวัติศาสตร์ของอาจารย์ชาวนิวทรี

อาจารย์ชาวนิวทรีกับห้องสมุด หอจดหมายเหตุ และสมาคมจดหมายเหตุสยาม

อาจารย์ชาวนิวทรีมีทัศนะว่า ห้องสมุดคือ “คลังสมอง” และ
“ศูนย์กลางทางสติปัญญา” ประสบการณ์ในเมืองนอก ทำให้อาจารย์ได้เห็น
ห้องสมุดที่มีหนังสือนานาชนิด ทั้งเก่าและใหม่ มีบรรยากาศสวยงาม น่าอ่าน
หนังสือ อาจารย์จึงสมัครเข้าทำงานที่ห้องสมุดที่ Occidental College ได้ค่าจ้าง
รายชั่วโมง การทำงานในห้องสมุด ยิ่งทำให้อาจารย์ได้อ่านหนังสือมากขึ้น รู้จัก
ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สำหรับอาจารย์แล้วได้ความรู้เกี่ยวกับเมืองไทย
และอุษาคเนย์จากห้องสมุดที่ Occidental ยิ่งได้พบห้องสมุดที่คอร์เนล
อาจารย์ชาวนิวทรีถือว่าเป็นสวรรค์ของคนรักหนังสือ ที่นี้มีคอลเล็กชันหนังสือ
อุษาคเนย์ที่ดีที่สุด

อาจารย์ป่วยเคยบรรยายในหัวข้อ “ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า” ใน
การประชุมสามัญประจำปี 2511 ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยว่า
“คนเราขาดห้องสมุดไม่ได้ เพราะหนังสือเป็นอาหารของสมองและจิตใจ...
บรรณารักษ์ควรจะทำอย่างไรที่จะชักชวนให้ชาวรัฐศึกษาคิดดูให้เข้าห้องสมุด และ
เมื่อเข้ามาแล้วก็ตั้งใจอ่านหนังสือ...หน้าที่ของท่านนี้สำคัญเหลือหลาย เพราะ

ช่วยให้คนเป็นคน คือ ช่วยให้เขาอ่านได้แล้วก็คิดได้ เป็นการพัฒนาประเทศ
ชั้นยอด...”

อาจารย์ชาญวิทย์ก็เป็นคนขาดห้องสมุดไม่ได้ ชอบห้องสมุด ติดห้อง
สมุด และสนใจที่จะพัฒนาห้องสมุด โดยเฉพาะในความเป็น “ลูกแม่โคมที่รัก
ธรรมศาสตร์สุดหัวใจ” อาจารย์จึงมีความปรารถนาอย่างแรงกล้า ที่อยากจะ
เห็นหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีหนังสือดีๆ ทุกประเภทจำนวนมากๆ
อาจารย์จะกล่าวอย่างภูมิใจเสมอว่า หอสมุดธรรมศาสตร์มีหนังสือทางด้าน
สังคมศาสตร์มากที่สุดในประเทศไทย และอาจารย์จะกังวลเสมอถ้าได้ยินข่าวว่า
หอสมุดจะทำลายหนังสือเก่า บ่อยครั้ง อาจารย์มักเสนอความคิดผ่าน
บรรณารักษ์ผู้เป็นกัลยาณมิตร ที่จะทำให้หอสมุดมีกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เพื่อ
ดึงดูดนักศึกษา อาจารย์ และผู้สนใจให้เข้าห้องสมุด หรือความคิดเรื่อง
“มิตรห้องสมุด” เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ในการรณรงค์ให้ศิษย์เก่าทั้งหลายบริจาคเงิน
ให้แก่หอสมุดธรรมศาสตร์ แม้แต่ตัวอาจารย์เองพร้อมกับกัลยาณมิตรก็ช่วยกัน
จัดรายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อหาจัดหาทุนให้ ทั้งนี้เพราะอาจารย์
เห็นว่า “ห้องสมุดนั้น เป็นครึ่งหนึ่งของคลังสมองของมหาวิทยาลัย” ถ้าสมอง
ชิ้นนี้ไม่สมประกอบ พิกลพิการ แล้วทรัพยากรบุคคลของประเทศชาติจะดีไป
ได้อย่างไร

ความรักการเก็บสะสมหนังสือและสิ่งพิมพ์ ความเป็นนักประวัติศาสตร์-
ศาสตร์ และความเป็นนักบริหารในตำแหน่งหมายเลข 1 และ 2 ทำให้อาจารย์
ชาญวิทย์เห็นคุณค่าของการจัดเก็บเอกสารที่ผ่านการปฏิบัติงานมาแล้ว
ทั้งเอกสารการศึกษา เอกสารภารกิจด้านการเรียนการสอน เอกสารภารกิจด้าน
วิชาการ เอกสารภารกิจในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ เอกสารภารกิจของความเป็น
ผู้บริหาร และเอกสารเบ็ดเตล็ด เช่น ภาพถ่าย บัตรประเภทต่างๆ จดหมาย
โต้ตอบส่วนตัว และเพิ่มข้อมูลด้านต่างๆ ประเภทหนังสือพิมพ์ตัด ฯลฯ เอกสาร
เหล่านี้มีคุณค่าในฐานะ “เอกสารทางประวัติศาสตร์” ทั้งประวัติศาสตร์
บุคคล สังคม สถาบัน และอื่นๆ อาจารย์ชาญวิทย์ได้มอบเอกสารเหล่านี้ให้
กับหอจดหมายเหตุแห่งชาติไปหนึ่งครั้ง เพื่อดำเนินการจัดหมวดหมู่ตาม
กระบวนการจดหมายเหตุและให้บริการแก่ผู้สนใจ

ด้วยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และเกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศและของโลก บุคลากรในมหาวิทยาลัยได้สร้างเอกสารขึ้นจำนวนมากมายังจากการปฏิบัติงานโดยตรง และโดยอ้อม อีกทั้งยังมีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของไทยและของโลก อาจารย์จึงตระหนักในคุณค่าของการมีสถานที่จัดเก็บเอกสารที่สิ้นกระแสการปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ หรือที่เรียกกันในภาษานักจดหมายเหตุว่า “เอกสารจดหมายเหตุ” อาจารย์พร้อมกับภักถยานมิตร จึงเห็นว่า น่าจะได้มีการตั้ง “หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์” ขึ้นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เมื่อโครงการนี้เริ่มขึ้น อาจารย์ได้มอบเอกสารประเภทต่างๆ ของตนเองให้หอจดหมายเหตุ 2 ครั้ง เมื่อ พ.ศ. 2538 และ 2541 มีปริมาณเอกสารถึง 200 กล่อง ซึ่งเอกสารเหล่านี้ได้รับการจัดหมวดหมู่และให้บริการแก่ผู้สนใจแล้ว เอกสารชุดนี้ มีเนื้อหาหลากหลายที่จะเป็นประโยชน์แก่นักวิจัยอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเติบโต ความเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ฯลฯ

เมื่อหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์จัดตั้งขึ้น อาจารย์ชาญวิทย์รับหน้าที่เป็นประธานตั้งแต่ปี 2534-2546 อาจารย์และคณะกรรมการดำเนินงาน มีส่วนสำคัญอย่างมากในการ “บุกเบิก” ทั้งในเรื่องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของหอจดหมายเหตุ ทั้งต่อบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลภายนอก วิธีการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารจดหมายเหตุ การจัดหาสถานที่ตั้ง และการติดต่อจัดหาเอกสารเข้ามาในหอจดหมายเหตุฯ อาจารย์ได้พยายามประชาสัมพันธ์หอจดหมายเหตุฯ รูปแบบต่างๆ เช่น จัดสัมมนา เสวนา ฯลฯ

จนเมื่อถึงวันนี้ หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์ เป็นปีกแผ่นแล้ว และมีการขยายภาระหน้าที่เพิ่มเติมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย ประกอบกับการปรับโครงสร้างในการบริหารระดับมหาวิทยาลัย หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์ จึงปรับชื่อใหม่เป็น “หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรติยศแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” ในส่วนของหอจดหมายเหตุ ได้จัดเก็บและให้บริการเอกสารชุดต่างๆ ที่ทรงคุณค่ามาก เช่น เอกสารชุดมหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ เอกสารชุดพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เอกสารชุดเหตุการณ์ 6 ต.ค. 2519 ฯลฯ ในส่วนหอประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นงานนำขม นิทรรศการหอเกียรติประวัติมหาวิทยาลัย การจัดนิทรรศการชั่วคราว และจัดอบรมนักศึกษาภาคฤดูร้อนเพื่อให้นักศึกษาผู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ของ ตนเอง

จากหอบุญหมายเหตุธรรมศาสตร์ อาจารย์ชาญวิทย์ร่วมกับบรรดากัลยาณมิตรในสายวิชาการนี้ พร้อมด้วยความพยายามร่วมกันของหน่วยงานจดหมายเหตุสถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย ได้จัดตั้งสมาคมจดหมายเหตุสยามขึ้นเมื่อ วันที่ 4 เมษายน 2544 ซึ่งมีภารกิจสำคัญคือ การถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการจดหมายเหตุและเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อสร้างความร่วมมือและประสานงานการพัฒนามาตรฐาน และความก้าวหน้าวิชาชีพจดหมายเหตุ อันเป็นการสร้างประสิทธิภาพการบริการข้อสนเทศจดหมายเหตุทุกรูปแบบ การพัฒนาการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และ คุณประโยชน์ทางความรู้ต่อสาธารณชน และยังคงคาดหวังให้เป็นองค์กรที่มีบทบาทประสานความร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพจดหมายเหตุในระดับภูมิภาคและระดับโลกด้วยและอาจารย์ชาญวิทย์ ได้รับการเลือกตั้งจากคณะกรรมการให้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมจดหมายเหตุ ตั้งแต่ปี 2544 จนกระทั่งปัจจุบัน

มาตรฐานทางวิชาการและการดำรงชีวิต

อาจารย์ชาญวิทย์ เป็นบุคคลผู้ไม่เคยหยุดการทำงาน ไม่ว่าจะงานบริหารงานวิชาการ ซึ่งออกมาในรูปการเขียน การพูด และการออกเดินทางเพื่อสำรวจเพื่อศึกษา และเพื่อให้ความรู้ในฐานะภาคีภาคีกิตติมศักดิ์ อาจารย์เคยตอบคำถามกัลยาณมิตรที่ถามว่า ทำไมจึงทำงานหนักนักกว่า “ผมสนุกกับงานพวกนี้” สำหรับอาจารย์ชาญวิทย์แล้ว ชีวิตคืองาน งานคือชีวิต ทั้งสองเป็นเรื่องเดียวกัน และด้วยการเดินผ่านกาลเวลาของยุค 60s เพาะป่มให้อาจารย์ชาญวิทย์เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกทางสังคมและการเมืองสูงยิ่ง เป็นบุคคลที่มั่นคงในความคิดในเรื่องเสรีภาพ อีสรภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม

ลักษณะเป็นหุ้นส่วนมากกว่าการบังคับบัญชา การทำงานร่วมกันจึงสนุก และก่อเกิดเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จ

อาจารย์ชาญวิทย์เป็นนักฝัน นักจินตนาการ นักริเริ่ม และนักปฏิบัติบนพื้นฐานความเป็นนักวิชาการ เป็นปัญญาชน ที่สามารถดำรงความเป็นอิสระอย่างคงเส้นคงวา ไม่หวั่นไหว เป็นนักประวัติศาสตร์ และ Humanist แนวหน้าคนหนึ่งของเมืองไทย ซึ่งมีอยู่ไม่กี่คน อาจารย์เป็นคนซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ทั้งกินอยู่ง่าย ๆ แต่งตัวง่าย ๆ ในยามมีตำแหน่งบริหารหมายเลข 1 ก็ไม่วางแบบแผนให้ตัวเอง ใครๆ ก็ยังเข้าพบอาจารย์ได้เสมอ และที่สำคัญยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตในเรื่องเงินๆ ทองๆ ของหลวง ซึ่งอาจารย์มักจะถูกครหาในเรื่องนี้ เพราะการจัดทำอภิมาหาโปรเจ็คอยู่บ่อยๆ ทั้งๆ ที่โดยแท้แล้วหลายโปรเจ็คของอาจารย์ล้วนทำให้เกิดรายรับทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่องค์กรที่อาจารย์ทำหน้าที่ให้

อาจารย์ชาญวิทย์มีความเป็นศิลปินในหัวใจ มีมุมมองโลกต่อความแตกต่างอย่างรื่นรมย์ อาจารย์ชอบเสียงเพลง ชอบร้องเพลง ชอบบทกวี ชอบภาพเขียน ภาพถ่ายและชอบมองผ่านเลนส์กล้อง ชอบดื่มกับบรรดากัลยาณมิตรคอเดียวกัน และมักคิดริเริ่มหลายๆ โปรเจ็คช่วงการดื่ม อาจารย์เป็นผู้ที่รักแม่มาก หลายสิ่งทีอาจารย์ทำในชีวิตล้วนเชื่อมโยงถึง/กับแม่ ยามอาจารย์สมหวัง แม่จะชื่นชมยินดีและคุยฟุ้ง ยามอาจารย์ผิดหวังโดยเฉพาะมีเหตุจาก “คน” แม่ก็จะพูดเปรยๆ เชิงสอนให้เป็นบทเรียนว่า “ฉลาด แต่ไม่เฉลียว”

มาตรฐานทางวิชาการและการดำรงชีวิตของอาจารย์ชาญวิทย์ น่าจะต้องมีอิทธิพลต่อนักวิชาการรุ่นหลังๆ โดยเฉพาะความกล้าหาญในการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ เสมอภาค ความเป็นธรรม ที่วางอยู่บนพื้นฐานวิชาการ และจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมไทย

ด้วยคุณสมบัติของอาจารย์ชาญวิทย์ในด้านวิชาการ จริยธรรม ความกล้าหาญในการนำเสนอ “สิ่งใหม่ๆ” ทำให้อาจารย์ชาญวิทย์เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการ ปัญญาชน เพื่อนฝูง และลูกศิษย์จำนวนมากมาย (แม้จะมีตำแหน่งทางวิชาการเพียงแค่ว่า “อาจารย์”)

Mar
2008

62 คำอุทิศ

ภาคหนึ่ง

- 67 เกรีนนำ
- 75 ลัทธิชาตินิยมไทย/สยาม
- 78 ราชอาณาจักรสยาม
- 81 อำมาตยาเสนาชาตินิยม
- 83 จากสยามเป็นไทย
- 88 วาทกรรม "การเสียดินแดน"
- 92 วาทกรรมเก่า วาทกรรมใหม่
- 94 เสียดินแดน เสียแล้ว เสียเล่า
- 97 บริบทของการเสียดินแดน
- 102 ลัทธิชาตินิยมเขมร/ชะแมร์/กัมพูชา
- 104 รังกัมพูชา กับ "ปราสาทศิลาชาตินิยม"
- 109 ปราสาท-ปราสาท-ปราสาท
- 117 เลือกลงตัวไป พรรค CPP ขณะท่วมท้น
- 119 เสียมราชู กับเสียมเรียบ
- 135 ปัจฉิมลิขิต
- 138 ภาคผนวก 1 การค้า-การลงทุน-ไทย-กัมพูชา พ.ศ. 2410-2415
- 141 การได้ดินแดนในกัมพูชาและลาว พ.ศ. 2484
- 145 การผลิตซ้ำวาทกรรม "เสียดินแดน" พ.ศ. 2551
- 158 รังกัมพูชา กับ "ปราสาทศิลาชาตินิยม"

ภาคสอง หลุมดำ-ปวศ. แผลเก่า-ปวศ. ตัดตอน

- 182 ลัทธิชาตินิยมสมัยสงครามโลก
- 191 ลัทธิชาตินิยมสมัยสงครามเย็น
- 203 สรุป
- 210 ขอม-ขะแมร์-ขะเหมน-เขมร-กัมพูชา
- 214 จดหมายเปิดผนึกนักวิชาการอุษาคเนย์
- 219 ภาคผนวก 2 หนังสือสัญญาดินแดนเมืองพระตะบอง พ.ศ. 2410-2415
- 226 หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส พ.ศ. 2436 (ร.ศ.112)
- 229 สัญญาน้อย พ.ศ. 2436
- 234 หนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส พ.ศ. 2446/47
(ร.ศ. 122)
- 241 สัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดน พ.ศ. 2449/50 (ร.ศ. 125)
- 243 สัญญาว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยาม พ.ศ. 2449/50
- 246 สัญญาว่าด้วยการส่วนตัวพระยาคทาธรธรณินทร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์)
ร.ศ. 125
- 250 หนังสือสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม
กับเปรีติเคนต์แห่งบริบลิคฝรั่งเศส พ.ศ. 249/50
- 254 สัญญาว่าด้วยอนุญาติที่ดินริมฝั่งขวาแม่น้ำโขง พ.ศ. 2449/50
- 256 ความตกลงระงับกรณีระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส พ.ศ. 2489
- 259 คำให้การของปลัด ก.ต. และ ผบ.ทบ. ฯลฯ มิถุนายน พ.ศ. 2551

คำอุทิศ

แด่อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ผู้ฝันเห็น “The Quality of Life of a South-east Asian: A Chronicle of Hope from Womb to Tomb” (จากครรภ์มารดา ถึงเชิงตะกอน) และแด่อาจารย์ของอาจารย์ฯ พณฯ ปรีดี พนมยงค์ ผู้ก็ฝันเห็น “A League of Southeast Asia” และก็แต่คนรุ่นใหม่และอนาคตของเราที่มากับ “รักแห่งสยาม” ที่จะช่วยกัน Make Love not War (with Our Asean Neighbors) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกัมพูชา (และอุษาคเนย์)

(บางกอกน้อย ธนบุรี 24 กุมภาพันธ์ 2552)

**ลัทธิชาตินิยมไทย-สยาม กับกัมพูชา:
อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์เรื่องปราสาทเขาพระวิหาร
(กลับมาเยือน)**

**Siamese–Thai Nationalism and Cambodia:
Historical Accidents and the Preah Vihear/Phra
Viharn Dispute Revisited**

**ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
Charnvit Kasetsiri**

ภาคหนึ่ง

(1)
เกริ่นนำ

ในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2551 (2008) เมื่อเกิดกรณีความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาเรื่อง การขึ้น “ปราสาทเขาพระวิหาร” เป็นมรดกโลกกับยูเนสโกนั้น สหราชอาณาจักร “เซแอมร์ศึกษา” (Center for Khmer Studies) ที่กรุงพนมเปญ กล่าวขึ้นมาลอยๆ ในการสนทนาว่า “เรื่องนี้คงเพียงแค่ ‘อ้ง’ กุ้งฝอยให้ลูกเท่านั้นเอง” ผู้เขียนยอมรับว่าง่วง และต้องขอให้เขาแปลให้เข้าใจ สหราชอาณาจักรขยายความสั้นๆ ว่า “เพราะเป็นการเมือง” ถ้าคู่ต่อสู้ได้อะไรตามที่ต้องการ ก็จะเลิกกันไป เอาเรื่องเก็บเข้าลิ้นชัก/ชั้นหนึ่ง แล้วก็เลิกทะเลาะกันไปเอง (น่าจะดีความว่าเป็น win/win situation ใช่หรือไม่)

ใช่แล้ว กรณี “ปราสาท” และ “เขา” พระวิหาร เป็น “อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์” ที่กลับมากลายมาเป็นประเด็น “อีกครั้ง” ของความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชาในปี พ.ศ. 2551 และ 2552 ที่ดูใหญ่โต น่าสะพรึงกลัวถึงขนาดตกลงกันไม่ได้แม้แต่ว่าตัวสะกดในภาษาอังกฤษ/สากลของคำๆ นี้ จะเป็นแค่ Preah Vihear หรือให้มี “/” เป็น Preah Vihear/Phra Viharn นั้น เป็นเรื่องที่ทั้งน่าแปลกใจและน่าเสียใจเป็นอย่างยิ่ง

ที่น่าแปลกใจก็คือ “ปราสาทเขาพระวิหาร” หรือ “อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์” นั้น แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น และเมื่อต้องเกิดขึ้นมาแล้วก็ตาม ก็น่าจะต้องจบเรื่องจบราวไปเมื่อเกือบ 50 ปีมาแล้ว คือ นับตั้งแต่

ศาลโลกได้มีมติ 9 ต่อ 3 ให้ปราสาทเขาพระวิหารตกอยู่ในอาณาเขตภายใต้ อธิปไตยของกัมพูชาเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2505 และรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ได้ยอมรับมตินั้นไปแล้วตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม หรืออีก 19 วันถัดมา

และหลังจากนั้นมาเป็นระยะเวลายาวนานถึง 20 ปี นับตั้งแต่รัฐบาลไทย สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (4 สิงหาคม 2531-23 กุมภาพันธ์ 2534 หรือ 1988-1991) ได้มีนโยบายใหม่ต่อสามประเทศในอินโดจีนในอันที่จะ “เปลี่ยน สนามรบให้เป็นสนามการค้า” และก็ได้หันไปรับรองรัฐบาลกัมพูชาของเฮง สัมริน/ ฮุนเซน แทนรัฐบาล “เขมรแดง” ที่ถูกข้อหา “อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” และ นายกรัฐมนตรีที่หนุ่มที่สุดในโลกสมัยนั้นคือ ฮุนเซน ก็ได้มาเยือน กทม. เมื่อ เดือนมกราคมและพฤษภาคม 2532 (1989) แถบยังแวะไปดู “ปราสาทนครวัด จำลอง” ที่วัดพระแก้ว

นับแต่นั้นมาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศของเราก็นับได้ว่าดีเยี่ยม มีการไปมาค้าขายติดต่อสัมพันธ์อย่างคึกคัก พรมแดนประมาณเกือบ 800 กม. ของ ไทยและกัมพูชา ทั้งด้าน ช่อง และจุดผ่านแดนเข้าออก ถูกเปิดออกอย่างไม่เคย มีมาก่อน ทั้งรัฐบาลไทย หน่วยราชการ และเอกชนไทย (เชื้อสายไทยจีน) ได้เข้าไป ช่วยเหลือพัฒนา ลงทุนและทำธุรกิจในกัมพูชาอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการ พยายามทำความเข้าใจและปรับพรมแดนซึ่งกันและกัน จนกระทั่งกัมพูชากลาย เป็นประเทศรอบบ้านเราเพียงประเทศเดียวที่ประเทศไทย “ขึ้นมือน” ได้เปรียบ ดุลการค้า (ดูภาคผนวกที่ 1.1) และเมื่อรัฐบาลกัมพูชาดำริที่จะเสนอ “ปราสาท เขาพระวิหาร” ให้เป็นมรดกโลกกับองค์การยูเนสโกเป็นเวลานานหลายปีมาแล้ว รัฐบาลไทยเกือบจะทุกชุดทั้งก่อนและหลัง นรม. ทักษิณ ชินวัตร ก็ได้ให้ความ สนับสนุนเป็นอย่างดี トラบจนกระทั่งมาปะทุกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศใน “การเมืองใหม่” ของ “ลัทธิพันธมิตรเสื้อเหลือง” ในช่วงต้นปี 2551 ที่บ้านปลาย ออกไปจนมีการปะทะกันที่ชายแดน บาดเจ็บและล้มตาย ถึงกับปิดพรมแดนตรง บริเวณ “ปราสาทเขาพระวิหาร” ยุติการค้าขาย ยุติการท่องเที่ยวไปมาหาสู่กัน ในระหว่างกลางปี 2551 ถึงต้นปี 2552 (เมื่อเขียนบทความนี้ ปกติมีนักท่องเที่ยว ปีละ 64,000 คน)

ดังนั้น ที่น่าเสียดายก็คือ “ปราสาทเขาพระวิหาร” แทนที่จะเป็นเรื่องของ “มรดกโลก” และของมนุษยชาติร่วมกัน แทนที่จะเป็นเรื่องของการจัดการ บริหารวัฒนธรรมและธุรกิจ (cultural and business management) ทำมาหากิน

ร่วมกัน อันเป็นผลประโยชน์และลักษณะอันควรเป็นควรไปในยุคของ “โลกาภิวัตน์” และของศตวรรษใหม่นี้นับแต่ปี ค.ศ. 2000 นั้น กลับกลายเป็น “ถอยหลังกลับ” ไปสู่บรรยากาศของความขัดแย้ง ของปัญหา “อธิปไตย” พรมแดน และความแตกต่างทาง “เชื้อชาติ” กลายเป็นเรื่องของการปะทะกันอย่างรุนแรงของ “ลัทธิชาตินิยม” กลับไปสู่สมัย “สงครามเย็น” ทศวรรษ 1960s หรือเก่ายิ่งไปกว่านั้นคือ “สงครามโลกครั้งที่ 2” ทศวรรษ 1930s-1940s คือย้อนกลับไปถึงก่อนศตวรรษ

(2)

“อุบัติเหตุ” ทางประวัติศาสตร์ของ “ปราสาทเขาพระวิหาร” เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 ในสงครามอินโดจีน พ.ศ. 2483/1940 ที่ไทยไป “ได้ดินแดน” ปราสาทเขาพระวิหารมา

ครั้งที่ 2 ในคดีศาลโลก พ.ศ. 2505 ที่ไทยไม่ชนะคดีและ “เสียดินแดน”

ครั้งที่ 3 ในคดีขึ้นทะเบียนมรดกโลกกับยูเนสโก พ.ศ. 2551 ที่ไทย “ไม่ได้ขึ้นมรดกโลกร่วม”

งานเขียนชิ้นนี้ มีจุดประสงค์ที่จะทำความเข้าใจต่อปัญหาระหว่างประเทศของไทยและกัมพูชา โดยใช้กรณี “ปราสาทเขาพระวิหาร” เป็นกรณีศึกษา (ว่าด้วย “อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์”) ทั้งนี้โดยจะมีจุดเน้นที่ “ต้นตอ” และทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง “ลัทธิชาตินิยมไทยสยาม” ที่ปะทะกับ “ลัทธิชาตินิยมกัมพูชา” เป็นเบื้องต้น และเนื่องจากการศึกษาชิ้นนี้เป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น ก็จะมีเรื่องราวโดยสังเขปที่เกี่ยวข้องของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยสยามตามลำดับเหตุการณ์ ทั้งในรูปของ “อุบัติเหตุ/อุบัติการณ์” ตั้งแต่ยุคสมัยลัทธิอาณานิคมซึ่งตรงกับสมัยระหว่างรัชกาลที่ 4-5-6 หรือจากกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา และเรื่อยมาจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทศวรรษ 2470-2480 (1930s-1940s) ที่มีผลข้างเคียงกระทบสืบเนื่องมาจนถึงสมัยสงครามเย็นในทศวรรษ 2500-2510 (1960s) ที่ตรงกับยุคสมัยของอิทธิพลอเมริกันในไทย (American Era in Thailand/Siam) และตรงกับสมัยรัฐบาลของ 3 จอมพล คือ สฤษดิ์-ถนอม-ประภาส และกึ่งผลกระทบต่อการเมืองไทยในปัจจุบันนี้

ในยุคสมัยดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่า โบราณสถานเช่น “ปราสาท

เขาพระวิหาร” นั้น แต่เดิมในสมัยราชาธิปไตย หากได้มีความสละสำคัญอย่างใด ในแง่ของความเป็น (หรือ “ความเป็นเจ้าข้าเจ้าของ” ของ) ราชอาณาจักร และ/หรือเกี่ยวข้องกับ “ความเป็นชาติ” (nationess) ของ “สยาม” หรือ “ไทย” ไม่ ดังนั้น ความพยายามที่จะรักษา “เอกราช” และ “อธิปไตย” ของสยามในสมัย “ราชาธิปไตย/สมบูรณาญาสิทธิราชย์” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของรัชกาลที่ 5 การที่จำเป็นต้องสละอำนาจอธิปไตยของสยามเหนือ “ลาว” หรือฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง รวมทั้งเหนือ “กัมพูชาตะวันตก” หรือ “มณฑลบูรพา” (ที่แต่เดิมราชการไทย/สยามขนานนามให้ว่า “มณฑลเขมร”) นั้น เป็นสิ่งที่ “ต้องทำ” และ “น่าทำ” ด้วยความภาคภูมิใจและขัตติยมานะอย่างยิ่ง และดังนั้น “ปราสาทเขาพระวิหาร” (รวมทั้ง “ปราสาทวัดพู”) จึงถูกขีดเส้นพรมแดน “แผนที่” และได้ตกลง “ร่วมกัน” ให้อยู่ในอธิปไตยอินโดจีนของฝรั่งเศส คือกัมพูชาและลาว และดังนั้น อีกเช่นกัน “แผนที่” ของสยามประเทศไทยจึงมีรูปร่างเป็น “ขวานทอง” ดังที่เห็นในปัจจุบันนี้

(3)

เราจะเห็นได้ว่า “พรมแดน” หรือ “แผนที่” หรือ “ขวานทอง” ดังกล่าว จะไม่ได้รับการยอมรับอีกต่อไป และรัฐบาลไทย (ที่เปลี่ยนมาจากสยาม) ในยุคหลังเห็นความจำต้องมีการปรับปรุงพรมแดนใหม่ โดยใช้หลักทั้ง “สันปันน้ำ” บนภูเขาหรือที่ใช้ร่องลึกใน “แม่น้ำโขง” เป็นเส้นแบ่งพรมแดนและกำหนดแผนที่ ขึ้นใหม่กับอินโดจีนของฝรั่งเศส ให้แผนที่ “ขวานทอง” มีรูปร่างลักษณะเพิ่มเติมใหญ่โตขึ้นกว่าเดิม ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือการปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475 ที่ “ผู้นำใหม่” หรือ “คนใหม่” และ “ระบอบใหม่” ที่รัฐบาลที่นำโดย “คณะราษฎร” (โดยเฉพาะอย่างยิ่งทาง “ปีกขวา”) นั้น ได้สร้างกระแสของ “ลัทธิชาตินิยม” ที่มี “วาระทางการเมือง” ที่จะหาเสียงสนับสนุนจาก “ประชาชน” ที่ในขณะเดียวกันก็สามารถเบียดหรือผลัก “คณะเจ้า” หรือ “ระบอบเก่า” และ “ผู้นำเก่า” (เจ้าและขุนนาง) ให้หลุดออกไปจาก “ศูนย์กลาง” ของอำนาจ อาจกล่าวได้อีกว่าเป็นเรื่องระหว่าง “แผนที่เก่า” สมัยราชาธิปไตย กับ “แผนที่ใหม่” สมัย (พยายามเป็น) “ประชาธิปไตย” และเป็นเรื่องต่างยุคต่างสมัยกัน “ของสยาม” กับ “ของไทย”

ดังนั้น “วาทกรรม” ตลอดจนการเขียนประวัติศาสตร์ “ใหม่” ก็เกิดขึ้นในช่วงนั้น ไม่ว่าจะเป็นประเด็นของความยิ่งใหญ่ของ “ชนเชื้อชาติไทย” กับ “มหาอำนาจไทย” (ใช้ น.หนู สะกดตามแบบของรัฐบาลพิบูลสงคราม) ที่ก้าวไปไกลถึงกับเปลี่ยนนามประเทศจาก “สยาม” เป็น “ไทย” จาก Siam เป็น Thailand เมื่อ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2482 (ค.ศ.1939 หรือปีเดียวกับที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ระเบิดขึ้นในยุโรปเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2482/1939) และยังรวมถึงการสร้าง “วาทกรรม” ที่ทรงพลังของชาตินิยม ในการต่อต้านตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อฝรั่งเศสในอินโดจีน แต่ก็ส่งผลต่อเนื่องทำให้เกิด “อคติ” ต่อประเทศเพื่อนบ้านในเวลาต่อมาที่ได้รับเอกราช ที่จะฝังรากลึกอย่างยากจะเยียวยาได้ วาทกรรมอันทรงพลังเหล่านี้ ก็คือเรื่องของ “การเสียดินแดน” (ครั้งแล้วครั้งเล่า) กับ “การเสียค่าไถ่” ของบรรพชนและ/หรือผู้นำของไทยสยาม (เจ้าและขุนนาง) ในอดีต หรือ “วาทกรรม” ทางลัทธิเชื้อชาติ (racism) ที่รุนแรงอย่างเรื่อง “ขอมไม่ใช่เขมร” ที่สร้างความเชื่อมั่นมาว่าขอมเป็นชาติยิ่งใหญ่ที่สร้างบรรดาปราสาท และวัฒนธรรมอันสูงส่งทั้งหลายทั้งปวง แต่ก็ได้หายสาบสูญไปแล้ว เขมรปัจจุบันเป็นอีกเชื้อชาติหนึ่งที่ต่ำต้อย ดังนั้นก็หาได้มีสิทธิในการครอบครองปราสาท หรืออารยธรรมอันเก่าแก่นั้นของขอมไม่

(4)

ความเปลี่ยนแปลงของ “มโนทัศน์” ที่เกิดจากการสร้าง “วาทกรรม” และการเขียนประวัติศาสตร์ “ใหม่” ดังกล่าวนี้น่าเน้นควบคู่ไปกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับสากล กล่าวคือในช่วงประมาณสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือทศวรรษ 1930s และ 1940s ที่ในด้านหนึ่ง ญี่ปุ่นในฐานะชนชาติเอเชียเพียงชาติเดียวที่ได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทัดเทียมกับฝรั่งตะวันตก ภายหลังชัยชนะเหนือจักรวรรดิซาร์รัสเซียใน Russo-Japanese War เมื่อปี 2448/1905 ตรงกับปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ในขณะที่เดียวกันนั้น มหาอำนาจอาณานิคมเดิมไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝรั่งเศส ก็กำลังถึงกาลใกล้อัสดง ที่จะเปิดโอกาสให้รัฐบาลใน “ระบอบใหม่” ของไทยทำการ “เรียกคืนดินแดน” ให้มีการปรับปรุงพรมแดนและแผนที่ “ใหม่” ตลอดจนการทวง “สิทธิ” เหนือดินแดนในกัมพูชาและลาวที่บ้านปลายไปเป็น “สงครามอินโดจีน” ระหว่างไทยและฝรั่งเศสเมื่อปี พ.ศ. 2483 (1940) จนทำให้รัฐบาลพิบูลสงครามได้คืนมาซึ่งดินแดน

“มณฑลบูรพา” (ในกัมพูชา) กับจังหวัดนครจำปาศักดิ์ จังหวัดลานช้าง (สะกดแบบเดิม ไม่มี ไม้โท) ในลาว ซึ่งก็รวมทั้งได้ “ปราสาทเขาพระวิหาร” และ “ปราสาทวัดพู” เป็นผลพวงพ่วงติดมาด้วยในปี พ.ศ. 2484 (1941)

แน่นอน ดินแดนที่ได้คืนมาเหล่านี้ทั้งหมด รวมทั้งดินแดนบางส่วนที่ได้เป็น “รางวัล” ตอบแทนมาจากมหาอำนาจญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ว่าจะป็นในพม่า (เมืองเชียงตุง และเมืองพาน ที่ถูกรัฐบาลพิบูลสงครามตั้งชื่อเสียใหม่ให้เป็น “ไทยๆ” ว่า “สหรัฐไทยเดิม”) หรือในมลายู (เคดะห์ กลันตัน ตรังกานู ปะลิส ที่ก็ถูกตั้งชื่อใหม่ว่า “สิริรัฐมาลัย”) นั้น ก็ต้องถูกส่งคืนไปให้กับฝรั่งเศสและอังกฤษในปี พ.ศ. 2488-89 (1945-46) ทั้งนี้เพราะฝ่ายชนะสงครามโลกครั้งที่ 2 หาได้เป็นฝ่ายอักษะ (คือญี่ปุ่นที่ไทยร่วมเป็นพันธมิตรอยู่ด้วย) ไม่ แต่เป็นฝ่ายของสัมพันธมิตรที่นำโดยสหรัฐอเมริกา (อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน และสหภาพโซเวียต) และนี่ก็คือการดำเนินนโยบายต่างประเทศในยุคนั้นของรัฐบาลใหม่ของ “ระบอบใหม่” โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ถูกผลักดันมาทาง “ปีกขวา” ของ “คณะราษฎร” ที่นำโดยจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วงดังกล่าว ที่จะมีผลกระทบต่อการเมืองภายในของไทยอย่างลึกซึ้ง และมีผลต่อเนื่องกับการเมืองกับประเทศใหม่ๆ ที่ได้เอกราชข้างเคียงอย่างเช่นลาวและกัมพูชาอีกด้วย

(5)

น่าสนใจที่ว่าในเวลาต่อมาเพียงไม่กี่ปี ในยุคของสงครามเย็น (ที่ฝรั่งเรียกว่า Cold War เพราะสงครามจริงๆ ไม่ร้อน และไม่ได้เกิดในบ้านเมืองของเขา แต่มาเกิดอย่างร้อน รุนแรงในบ้านเมืองของเรา ในทวีปเอเชียและอุษาคเนย์) นั้น นับตั้งแต่ทศวรรษ 1950s ในสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยุคหลัง ที่กลับมามีอำนาจได้ใหม่ภายหลังจากกรณีสวรรคตอันมีดমনของในหลวงอานันทรัชกาลที่ 8 เมื่อ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 (1946) อันมีผลต่อเนื่องทำให้ผู้นำทหารก่อการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 (1947) ที่นำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณ (ยศในขณะนั้น) ที่ทำให้ระบอบ “อำนาจนิยม” (ลัทธิทหาร) ถือกำเนิดขึ้นมาได้และกลายเป็น “วัฏจักรของความชั่วร้าย” ของการเมืองไทย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยต่อมาของรัฐบาลสฤษดิ์และถนอม ช่วงทศวรรษ 1960s “มโนทัศน์” ที่เกิดจาก “วาทกรรม” อันเป็นผลิตผลของทศวรรษ 1930s-1940s ก็ถูกนำมาผลิตซ้ำใช้แล้วใช้อีก และ “อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์” ที่จะทำให้ “ปราสาทเขาพระวิหาร” ที่

ไม่เคยเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของความสัมพันธ์ไทยสยามกับฝรั่งเศสในอดีต ไม่ว่าจะเป็นสมัยใดๆ ก่อนหน้านั้นก็ตาม ได้กลายมาเป็น “ประเด็นปัญหาหลัก” ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับประเทศใหม่คือกัมพูชา

ในยุคของสงครามเย็นนี้ จะเป็นยุคของการเคลื่อนไหวของกษัตริย์นักชาตินิยมและการ “กู้ชาติ” กับ “สร้างชาติ” ของกัมพูชาและการมีนโยบายต่างประเทศที่ “เป็นกลาง” ของ “นโรดมสีหนุ” (ที่รับรอง “จีนแดง” และสนิทชิดเชื้อกับสหภาพโซเวียต ตลอดจนกลุ่มประเทศที่ไม่ใช่ฝ่ายของสหรัฐฯ) ทั้งหลาย ไม่ว่าจะ เป็นอินเดีย เกาหลีเหนือ หรือฝรั่งเศส) ที่สร้างความไม่พอใจให้กับสหรัฐอเมริกา และรัฐบาลไทยเป็นอย่างยิ่ง

ขอให้ตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่า ในขณะที่มิตรประเทศของรัฐบาลไทยของจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วงทศวรรษ 1930s-1940s และสงครามโลกครั้งที่ 2 คือญี่ปุ่น (และฝ่ายอักษะ-เยอรมนีและอิตาลี) และศัตรูของชาติเราก็คือจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสในอินโดจีน (รวมทั้งอังกฤษและสหรัฐฯ ที่รัฐบาลไทยเราประกาศสงครามด้วยเมื่อ 25 มกราคม 2485/1942) แต่ในทศวรรษ 1950s-1960s มิตรประเทศของรัฐบาลไทยของจอมพล ป. กับของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ในยุคสงครามเย็นนี้ก็คือ “โลกเสรี” และองค์การ SEATO (Southeast Asian Treaty Organization ที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ตั้งของกระทรวงการต่างประเทศไทยในปัจจุบัน) ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ ส่วนศัตรูก็คือบรรดาคอมมิวนิสต์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสหภาพโซเวียต (รัสเซีย) หรือจีน (แดง) กับบรรดาผู้นำขบวนการกู้ชาติในอินโดจีนในดินแดนอดีตอาณานิคมของฝรั่งเศส ที่กลายเป็นผู้นำชาตินิยม (ทั้งซ้ายและทั้งกษัตริย์นิยม) อย่างโฮจิมินห์ สุกานูวงศ์-ไกสอน พรมวิหาน และที่สำคัญที่สุดคือ นโรดมสีหนุ ดังที่กล่าวมาแล้ว

ดังนั้น ศัตรูของประเทศไทยก็กลายเป็นผู้นำใหม่ๆ ของประเทศที่กำลังเกิดขึ้นใหม่ อย่างเวียดนาม ลาว กัมพูชา และที่เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับกระแสและขบวนการ “ลัทธิชาตินิยม” ของแต่ละชาติ ที่น่าเสียใจคือบรรดาผู้นำ “ชาตินิยม” ของรัฐบาลไทยซึ่งส่วนใหญ่ก็คือผู้นำทหารดังที่กล่าวมาแล้ว และที่ได้รับความร่วมมือและร่วมงานจากฝ่ายข้าราชการพลเรือน (ยกตัวอย่างเช่นหลวงวิจิตรวาทการ นายธนิต อยู่โพธิ์ พระยาอนุমানราชชน ฯลฯ) ตลอดจนนักการเมืองฝ่ายอนุรักษ์นิยม (โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทางฝ่ายพรรคประชาธิปไตยและแนวร่วม อย่าง นายควง อภัยวงศ์ ม.ร.ว. เสณีย์-คึกฤทธิ์ ปราโมช) ที่ด้านหนึ่งดูเหมือนจะมีความ

เก่าแก่กว่า มีความขลัง (เก่า) ทาง “ชาติวุฒิ” และ “คุณวุฒิ” และดูจะมีประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศมากกว่า แต่ก็ดูจะไม่คาดคิดถึงและไม่ตระหนักในการปรากฏตัวของ “ชาตินิยม” ในสามประเทศข้างเคียงเหล่านั้นคือ ทั้งเวียดนาม ลาว และกัมพูชา (ที่นำโดยโฮจิมินห์ เจ้าสุภานุวงศ์/โกลสอน พรหมวิหาน และนโรดมสีหนุ)

ดังนั้น “อุบัติเหตุ” ทางประวัติศาสตร์ที่ไม่มีใครคาดคิดถึงก็คือ “ปราชสัท” และ “เขาพระวิหาร” ก็จะถูกกลายเป็น “เวที” ของการปะทะกันระหว่าง “ลัทธิชาตินิยม” ของทั้งสองชาติ คือ ไทยกับกัมพูชา ผู้เขียนเชื่อว่าชาวไทย/สยามของเราส่วนใหญ่ต่างก็ตระหนักและรู้ดีถึงพลังอันมหาศาลของ “ชาตินิยม” ไทยของเรา ไม่ว่าจะมาในรูปแบบที่ 1 ของ “ราชาชาตินิยม” หรือในรูปแบบที่ 2 ของ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” และได้พบเห็นประจักษ์กับสายตา หรือได้รับผลกระทบจาก “ชาตินิยม” นี้ทั้งโดยร่างกายและจิตใจ ทั้งในทางบวกและในทางลบ ไม่ว่าจะผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ ของ “ความเป็นชาติ” คำขวัญของ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงชาติ ธงชาติ การตอกย้ำเรื่องของ “ความรักชาติ” “ความเป็นไทย” หรืออะไรต่อมิอะไรที่เป็น “ไทยๆ” ไม่ว่าจะอาหาร ผลไม้ เครื่องแต่งกาย กีฬา เพลง การแสดง ฯลฯ ที่ถูกสร้าง ถูกผลิตซ้ำ และถูกตอกย้ำ ไม่ว่าจะในตำราเรียน ในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ในชีวิตประจำวัน ทั้งโดยผู้นำของรัฐ ระบบราชการ และโดยเอกชน

แต่ผู้เขียนก็เชื่อว่า คนไทยส่วนใหญ่ของเรานึกไม่ออกด้วยซ้ำว่ากิจกรรม “การสร้างชาติ” หรือกิจกรรมดังกล่าวในทำนองเดียวกันที่มีในบ้านเมืองของเรา และพบเห็นได้ทุกวันๆ นั้น รัฐและผู้นำในกัมพูชา (หรือลาว) ทำอะไรกัน และทำอย่างไร หรือมีหน้าตาเป็นเช่นใด ทั้งลาวและกัมพูชาเป็นประเทศข้างเคียงที่แสนใกล้แม่เพียงแค่นั่งเดินผ่านแดนไปด้วยเท้า หรือแค่ลงเรือข้ามน้ำโขงไป แต่ก็ไม่น่าเชื่อว่าความ “ไม่รู้” ของเราชาวไทยต่อลาวและกัมพูชา อาจมีมากกว่าความ “ไม่รู้” ของเราต่ออังกฤษ สหรัฐฯ ยุโรป หรือญี่ปุ่นด้วยซ้ำไป เข้าทำนองว่า “ใกล้แสนใกล้ แต่ไกลแสนไกล” หรือ “ใกล้เกลือกินต่าง” นั่นเอง

ลัทธิชาตินิยมไทย/สยาม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หน้า 359

ชาติ (ชาติ, ชาติ-) นาม;

ประเทศ, ประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศ, กลุ่มชนที่มีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน หรืออยู่ในปกครองรัฐบาลเดียวกัน, ประชาชาติ ก็ว่า

ชาตินิยม (ชาตินิยม) น.

ลัทธิที่ถือชาติเป็นใหญ่, ความรักชาติ.

ศ. เบน แอนเดอร์สัน แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนล ผู้เขียนหนังสือเล่มสำคัญเรื่อง “ชุมชนจินตกรรม” (Benedict Anderson: Imagined Communities-Reflections on the Origin and Spread of Nationalism, 1983/1991 ฉบับแปลภาษาไทย พ.ศ. 2552/2009) ได้จำแนก “ชาตินิยม” อันเป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิด “รัฐชาติ” หรือ “รัฐประชาชาติ” (nation-states) อันเป็นรูปแบบของรัฐในโลกสมัยใหม่และสมัยปัจจุบันนี้ ออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน ดังนี้ คือ

(ก) ชาตินิยมครีโอล หรือชาตินิยมของผู้อพยพ (Creole Nationalism คำว่า Creole นี้มีความหมายถึง settlers หรือผู้อพยพไป/มาตั้งรกราก) ซึ่งถือเป็นชาตินิยมยุคเริ่มแรกของลัทธินี้เลยก็ว่าได้ และก็เกิดขึ้นใน “โลกใหม่” (New World) คือในทวีปอเมริกาทั้งเหนือและลาตินอเมริกา ดังเช่นในกรณีของ สหรัฐฯ ที่ปลดแอกจากอังกฤษ 1776/2319 (หลังการตั้งกรุงธนบุรีได้ 9 ปี) และรวมทั้งบรรดาประเทศใหม่ๆ ทั้งหลายที่พูดภาษาสเปนและโปรตุเกส ที่สัดออกจากเมืองแม่ ปრაการณณ์ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นระหว่างประมาณ ค.ศ. 1780s-1810s (ดูบทที่ 4 ของหนังสือแปล)

(ข) ชาตินิยมทางภาษาและชาติพันธุ์ (Ethno-Linguistic Nationalism) กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สอง และเกิดขึ้นมาในยุโรป หลังการล่มสลายของมหาอาณาจักรเก่า นักวิชาการแต่เดิมนักเชื่อว่านี่เป็นต้นกำเนิดของชาตินิยม ที่เป็นแม่แบบและแพร่หลายไปทั่วโลกและได้รับแรงบันดาลใจมาจากการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 กับสงครามโปเลียน แต่อันที่จริงกลุ่มนี้เกิดขึ้นภายหลัง คือ ระหว่าง ค.ศ. 1810s-1850s (ดูบทที่ 5 ของหนังสือแปล)

(ค) ชาตินิยมทางการ (Official Nationalism) กลุ่มนี้คือชาตินิยมของผู้กุมอำนาจรัฐแบบเดิม คือเจ้าและขุนนางของบรรดากษัตริย์หรืออาณาจักรที่พยายามปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ของการแพร่กระจายและการคุกคามของนักชาตินิยมประเภท Ethno-Linguistic ที่กล่าวข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการปฏิวัติลูกเสือครั้งใหญ่ในยุโรป ค.ศ. 1848 ชาตินิยมแบบนี้มีลักษณะที่กำหนดลงมาจากเบื้องบน (top down) ดังเช่นในกรณีของเจ้าและขุนนางรัสเซีย ญี่ปุ่น และสยามประเทศ/ไทย กลุ่มนี้เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1850s-1880s (ดูบทที่ 6 ของหนังสือแปล) คือตรงกับประมาณรัชกาลที่ 4 และที่ 5 ของเรานั่นเอง

(ง) ชาตินิยมต่อต้านอาณานิคม (Anti-Colonial Nationalism) หรือ “คลื่นลูกสุดท้าย” ซึ่งเป็นกลุ่มของประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมมาก่อน และเป็นขบวนการปลดปล่อยตนเองเพื่อสร้างประเทศขึ้นใหม่ ดังเช่นในกรณีของอุซเบกที่เด่นชัดคือ พม่า อินโดนีเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ ฯลฯ กลุ่มนี้เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1850s-ถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ดูบทที่ 6 ของหนังสือแปล)

(จ) ชาตินิยมทางไกล (Long-Distance Nationalism) ซึ่งถือได้ว่าเป็นชาตินิยมใหม่เอี่ยมล่าสุด อันเป็นผลพวงมาจากการอพยพโยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศ และมีเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ของ “โลกอินเทอร์เน็ต” และ “อีเมล” เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์นี้ขึ้นมา อย่างเช่น ไอร์ริชในสหรัฐอเมริกา ลาว-เวียด-ชเวต-ไทย ในสหรัฐฯ หรือยุโรป (ดูหนังสือ The Spectre of Comparisons 1998 ของผู้เขียนคนเดียวกัน ซึ่งยังไม่มีการแปลเป็นภาษาไทย)

(7)

ดังนั้น ในกรณีของประเทศเรา ถ้าจะใช้คำนิยามตามแบบข้างต้นของ “ชาตินิยม” ของเราก็น่าจะถูกจัดได้ว่าเป็น “ชาตินิยมทางการ” Official Nationalism แต่ชาตินิยมของเรานี้ ได้มีนักวิชาการรุ่นต่อมาได้นิยามให้กระชับขึ้นว่าเป็น “ราชาชาตินิยม” (Royal Nationalism โดยธงชัย วินิจจะกูล) และ/หรือ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” (Military-Bureaucratic Nationalism)

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเชื่อว่าการที่สยาม/ไทย มิได้ตกเป็นอาณานิคมโดยตรงของฝรั่ง และการที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเรารุนแรงหรืออย่างที่เราเรียกว่าถอนรากถอนโคน ดังนั้น เอาเข้าจริงแล้ว “ลัทธิชาตินิยม” ของ

“ไทยสยาม” ก็น่าจะเป็นผลผลิตอันเป็นส่วนผสมและเป็น “พันทาง” ของทั้ง Creole Nationalism (“ผู้อพยพ” คือ บรรดาลูกหลานเหลนโหลนจีน ของผู้อพยพ เข้ามาตั้งรกราก ที่บางส่วนของที่ประสบความสำเร็จก็ได้กลายสถานะไปเป็น “เจ้า-ขุนนางข้าราชการ” และ/หรือ “ผู้ดี”), ที่ผสมเจือปนกับ Official Nationalism (ประเภท “ทางการ” ของเจ้าและขุนนาง/ข้าราชการ ที่อาจจะ “เก่า” กว่าและอยู่มานานกว่า แต่มีภูมิหลังคล้ายคลึงกันกับบรรดาลูกหลานเหลนโหลนจีน “ผู้อพยพ” ที่กล่าว ข้างต้น), กับแนวความคิดของ Anti-Colonial (คือผู้ต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศส) ดัง เห็นได้ชัดจากกรณีที่ “ผู้นำไทย” ทำการเรียกร้องดินแดน “มณฑลบูรพา” (เสียมราฐ-พระตะบอง-ศรีโสภณ) ในกัมพูชา และจำปาศักดิ์-ไชยะบุรี ในลาวในช่วงของรัฐบาลใหม่ และ “ระบอบใหม่” ของ “คณะราษฎร” ภายหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ดังที่เกริ่นมาแล้วข้างต้น

(8)

กล่าวโดยย่อ “ลัทธิชาตินิยมทางการ” ไม่ว่าเราจะจำกัดความให้แคบลงว่าเป็นของ “ราชา” หรือของ “อำมาตยาเสนา” นั้น “เป็นยุทธศาสตร์การเตรียมรับสถานการณ์ของกลุ่มคนผู้มีบทบาทครอบงำ ที่กำลังถูกคุกคามเบียดขับไปอยู่ตรงชายขอบ หรือหลุดออกจากชุมชนจินตกรรมแบบประชาชาติ (emerging nationally-imagined community)” แต่ผู้เขียนก็ใคร่จะขอย้ำถึงความ เป็นทวิลักษณ์ของ “ชาตินิยม” ของ “สยาม/ไทย” หรือ “ไทย/สยาม” ทั้งนี้ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะเชื่อว่าทั้งสองแบบนี้มันเป็น “ชาตินิยมทางการ” ก็ตาม แต่เนื่องจากความละเอียดอ่อน และซับซ้อนของวิวัฒนาการทางการเมืองของเรา เราจะพบว่า “ชาตินิยม” ของ “ราชา” และของ “อำมาตยาเสนา” นี้จะมีทั้ง “แข่งขัน ช่งชิง” การนำ (ดังที่นักวิชาการบางท่านนิยามว่าชาตินิยมของเรานั้นเป็น contested nationalism) แต่ในบางครั้งก็ “ร่วมมือ” กัน ทั้งนี้ จะดูได้จากหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของการปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475 จาก “ราชาธิปไตย” หรือ “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” มาสู่สิ่งที่เราเรียกว่า “ประชาธิปไตย” นั้น มีความจำเป็นต้องแยกแยะความเหมือน (similar) กับความแตกต่าง (different) ของ “ชาตินิยม” ก่อนและหลัง พ.ศ. 2475 เป็นอย่างยิ่ง และที่สำคัญคือเราต้องไม่ทึกทักว่าในยุคสมัยของการที่ประเทศใช้นามอย่างเป็นทางการว่า “สยาม” หรือ Siam ที่ชนชั้นปกครองคือเจ้าและขุนนางระดับสูงแต่เดิมนั้น จะ “เหมือน” (same or similar) และ “ใช้แทนกันได้” (interchangeable)

กับคำว่า “ไทย” หรือ Thailand ที่ชนชั้นปกครองได้เปลี่ยนเป็นบรรดาอดีตอำมาตยา และเสนาเรดับล่างลงมาแล้วในทุกกรณีไป ดังที่นักวิชาการไทยและเทศในปัจจุบันส่วนใหญ่มักไม่ตระหนัก และ/หรือไม่มีความ “ละเอียดอ่อน” (sensitive) พอดีคำและความหมายของคำทั้งสองนี้

(9)

ราชาชาตินิยม

ดังเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า “ชาตินิยม” ของเรานั้น มีจุดเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 6 (แน่นอน การก่อตัวก็ได้มีมาแล้วตั้งแต่ในสมัยกลางและปลายของรัชกาลที่ 5 ที่ลัทธิอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสกำลังส่งพลังและอิทธิฤทธิ์ให้เห็นในอุษาคเนย์) คำว่า “ชาติ” ในความหมายของ Nation มิใช่หมายถึง “ชาตินี้ ชาติหน้า หรือ ชาติคน ชาติสัตว์” ตามความหมายของความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิม ก็เป็นที่ใช้กันในสมัยรัชกาลที่ 5 มาแล้ว ส่วนคำขวัญที่เป็นที่รู้จักกันดีว่า “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ไม่ว่าจะเป็นการหยิบยืมมาจากอิทธิพลของรัสเซีย ที่ว่าด้วย Autocracy, Orthodoxy, Nationality หรือจากอังกฤษว่า God, King and Country ที่รัชกาลที่ 6 เมื่อสมัยดำรงตำแหน่ง “สยามมกุฎราชกุมาร” และทรงศึกษาอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลาถึง 9 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2436-2445/46 (1893-1903) ในระหว่างที่มีพระชนมายุ 11-20 พรรษาก็ตาม

รัชสมัยของพระองค์ (พ.ศ. 2453-2468 หรือ ค.ศ. 1910-1925) ตกอยู่ในช่วงของความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับสากลอย่างมากมายมหาศาล นั่นคือการสิ้นสุดลงของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือการสิ้นสุดของสถาบันกษัตริย์ขนาดใหญ่ (monarchies) ดังเช่นในกรณีของการล่มสลายของราชวงศ์ชิงในเมืองจีนเมื่อปี ค.ศ. 1911/2454 อันเนื่องมาจากการปฏิวัติประชาธิปไตยที่นำโดยซุนยัตเซ็น การล่มสลายของราชวงศ์โรมานอฟของซาร์แห่งรัสเซีย (1917/2460) ซึ่งเป็นพระสหายสนิทของพระบิดา คือ รัชกาลที่ 5 และพระองค์ท่านเองในสมัยที่ยังทรงเป็นมกุฎราชกุมารได้เสด็จร่วมไปด้วยในการเยือนยุโรปเมื่อปี พ.ศ. 2440 (1897) และต่อมาเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 (ที่สยามเข้าร่วมสงครามด้วยนั้น) เมื่อปี พ.ศ. 2461 (1918) ด้วยชัยชนะของอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐฯ สถาบันกษัตริย์ที่สำคัญๆ ไม่ว่าจะเป็นออสเตรีย-ฮังการี เยอรมนี และจักรวรรดิออตโตมาน ก็ล่มสลายลงสิ้น กล่าวได้ว่ายุคสมัยของพระองค์เป็นเรื่องของการปะทะระหว่าง

democracies กับ monarchies ก็คงไม่ผิดกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์นัก

และนี่คือบรรยากาศที่ว่าทำไมรัชกาลที่ 6 ถึงต้องทรงระดมสร้าง “ชาตินิยม” ของสยามขึ้นมา และเราก็ไม่ควรมองข้ามว่าในแง่ของการเมืองภายใน สิ่งที่เรียกกันว่า “กบฏ ร.ศ. 130” (1 มีนาคม พ.ศ. 2454 หรือถ้านับแบบใหม่ คือ 2455 ซึ่งตรงกับ ค.ศ. 1912) ที่นำขบวนโดยนายทหารหนุ่มและนักเรียนรุ่นใหม่ (ส่วนหนึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็น “ขุน”) ที่ได้ขึ้นมาได้ด้วยระบบการศึกษาเล่าเรียน แบบใหม่ (โรงเรียนนายทหาร และโรงเรียนกฎหมาย) ที่มีอายุโดยเฉลี่ยเพียง 20 กว่าปี (ผู้นำเช่น ร.อ. ขุนทวยหาญพิทักษ์ (นพ. เหล็ง ศรีจันทร์) ร.ท. จรูญ ณ บางช้าง ร.ต. เนตร พูนวิวัฒน์ ฯลฯ) ที่พยายามจะยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของสยามให้ “ทันสมัย” และ/หรือเป็น “ประชาธิปไตย” นั้น เกิดขึ้นในเพียงระยะเวลาไม่กี่เดือนภายหลัง “การปฏิวัติประชาธิปไตย” ของขุนยัตเซ็น ก็ทำให้รัชกาลที่ 6 ทั้งต้อง “ปลุกใจ” ให้รัก “ชาติ” ทั้งจัดตั้งกองเสือป่า ย้ำเน้นความเป็นชาติที่การมี “ความจงรักภักดี” ต่อ “พระมหากษัตริย์” ทั้งนี้โดยไม่เลือกว่าราษฎรของพระองค์นั้นจะเป็นใครมาจากไหน มีภูมิหลังของเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมใดก็ตาม (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาเชื้อสายจีนทั้งหลาย) หากมี “ความจงรักภักดี” ก็ถือได้ว่าเป็น “ไทย” เป็นพลเมืองของ “สยาม”

ขอให้สังเกตพระราชนิพนธ์เรื่อง “ความเป็นชาติโดยแท้จริง” ของรัชกาลที่ 6 ดังนี้ “การที่จะตัดสินว่าผู้ใดเป็นชาติใดโดยแท้จริงนั้น ต้องพิจารณาว่าผู้นั้นมีความจงรักภักดีต่อใคร ? ถ้าเขาจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม เขาจึงจะเป็นไทยแท้” และขอให้สังเกตต่อไปอีกว่า ธงชาติสยามที่ทรง “ประดิษฐ์” ขึ้นใหม่แทนธงช้างเผือกบนพื้นสีแดงของรัชกาลที่ 4 และ 5 ก็ทรงพระราชนิพนธ์ให้คำนิยามไว้ว่า

“ขอรำพรรณนาบรรยาย	ความคิดเครื่องหมาย
แห่งสีทั้งสามงามถนัด	
ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์	หมายพระไตรรัตน์
และธรรมะคัมภีร์ไทย	
แดงคือโลหิตเราชาวไทย	ซึ่งยอมสละได้
เพื่อรักษาชาติศาสนา	
น้ำเงินคือสีโสภณ	อันจอมประชา
ธโปรดเป็นของส่วนองค์	

จัดริ้วเข้าเป็นไตรรงค์ จึงเป็นสีธง
ที่รักแห่งเราชาวไทย
ทหารอวดร่นำไป ยงยุทธวิชัย
วิชาติก็ชูเกียรติสยาม”

พระราชนิพนธ์ว่าด้วยธงชาตินี้ ทรงแต่งขึ้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2460 (1917) ภายหลังจากการประกาศเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1 (เมื่อ 22 กรกฎาคม หรือ 3 เดือนก่อนหน้านั้น) และอยู่ในช่วงที่จะทรงส่งทหารไปร่วมรบในยุโรป ดังนั้น ธงชาติใหม่นี้จึงถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อแสดงสัญลักษณ์ของความเป็น “ชาติ” ของสยามต่อนานาชาติอารยประเทศในยุโรป น่าสนใจที่ว่า ทำไมถึงต้องเปลี่ยนทั้งสัญลักษณ์ที่เป็น “ธงช้างเผือก” และเปลี่ยนสีให้เป็น “ไตรรงค์” คือ น้ำเงิน ขาว แดง ซึ่งถ้าจะพิจารณาแล้ว ก็ดูจะเป็นองค์ประกอบสีของโลกฝั่งตะวันตกเสียมากกว่าโลกตะวันออก (ที่มักใช้สีทอง หรือสีเหลือง และสีแดง) โปรดสังเกตว่า สัญลักษณ์แห่งสีของ “ไตรรงค์” ที่ทรงอรรถาธิบายว่า “สีขาว” เท่ากับ พุทธศาสนา ในขณะที่ “สีแดง” เท่ากับ โโลหิต (ของเราก็จะอุทิศในการรักษาชาติและศาสนา) และที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ “สีน้ำเงิน” ซึ่งดูจะเป็นสีของกษัตริย์ยุโรปทั้งหลาย คือ blue blood นั้น ก็ทรงอรรถาธิบายว่าเป็น “ธโปรดเป็นของส่วนองค์” และขอให้สังเกตว่าทรงใช้คำว่า “ไทย” ที่หมายถึงผู้คนพลเมือง ในขณะที่ใช้คำว่า “สยาม” ซึ่งหมายถึงประเทศ

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับธงชาติใหม่นี้ ก็คือการสร้างให้มีทั้งหมด 5 แถบ แต่แถบที่ใหญ่สุดคือน้ำเงินที่อยู่ตรงกลาง ในขณะที่ขาวและแดง ถูกแบ่งครึ่งให้แยกกันไปขอบด้านบนและล่างของน้ำเงิน เป็นเครื่องชี้ให้เห็นชัดเจนว่า “รัฐชาติ” ของพระองค์นั้น “ศูนย์กลาง” ของความเป็นชาติอยู่ที่ “สีน้ำเงิน” หรือ “พระมหากษัตริย์” นั่นเอง และแม้ว่าในคำขวัญจะเรียงให้ “พระมหากษัตริย์” อยู่ในลำดับท้ายสุดของ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ก็ตาม และนี่ก็จะตรงกับพระราชนิพนธ์อีกชิ้นหนึ่ง คือ “ความเป็นชาติโดยแท้จริง” ที่จะทรงอรรถาธิบายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ความเป็นชนชาติ (คน) ไทยในประเทศสยามนั้น ไม่ว่าจะเป็ใครมาจากไหน ด้วยภูมิหลังหรือพื้นเพใดก็ตาม (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ไทยเชื้อสายจีน”) หากมี “ความจงรักภักดี” ผู้นั้นก็ถือได้ว่าเป็น “ชาติไทยที่แท้จริง” นั่นเอง และนี่ก็คือสิ่งที่เราเรียกว่า “ราชาชาตินิยม”

อำมาตยาเสนาชาตินิยม

“ราชาชาตินิยม” ของ “สยาม” (Siam) จะถูกดัดแปลงมาเป็น “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” ของ “ไทย” (Thailand) เมื่อใด คำตอบคือ ก็ภายหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 กล่าวโดยรวม สิ่งที่ “คณะราษฎร” ต้องการทำก็คือการนำมาซึ่ง “ระบอบประชาธิปไตย” และ “ระบอบรัฐธรรมนูญ” ที่จำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์และ “เจ้านาย” ระดับสูง ให้รัฐไทยสยามเป็น “นิติรัฐ” ให้มีสิ่งที่เรียกว่า Rule of Law หรือ “กฎหมายเป็นหลักใหญ่” (democracy versus monarchy) ดังนั้น เราจะเห็นได้จากทั้งการกระทำ และความพยายามที่จะสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ ของ “ความเป็นชาติ” ขึ้นมาใหม่ แม้จะยังรักษาสถาบันกษัตริย์และสัญลักษณ์เก่าไว้ก็ตาม แต่การให้ความสำคัญและ “ความศักดิ์สิทธิ์” ต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับ (ที่สอง) 10 ธันวาคม 2475) การสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญบนพานแว่นฟ้า) ไว้ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด การสร้างคำขวัญโดยการเติมคำว่า “รัฐธรรมนูญ” ลงไปในคำขวัญเก่าของรัชกาลที่ 6 กลายเป็น “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ” อันเป็นที่มาของ “และ” อะไรต่อมิอะไรอีกหลาย “และ” (รวมทั้ง “และประชาชน”) ที่ก็ยังไม่ลงตัวในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศเรา

อย่างไรก็ตาม เราจะเห็นได้ว่าภายหลัง 24 มิถุนายน 2475 แม้ว่า “คณะราษฎร” จะสามารถประนีประนอม (เกี้ยเขี้ย) กับ “คณะเจ้า” ได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 หรือฉบับ 10 ธันวาคม 2475 ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่การเมืองภายในก็เต็มไปด้วยปัญหาของการขาดเสถียรภาพของ “ระบอบใหม่” และความอยู่รอดของรัฐบาลของ “ผู้ก่อการ” ดังจะเห็นได้จากลำดับของเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

- พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) มีการปฏิวัติ (รัฐประหาร) เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยที่ “คณะราษฎร” อันประกอบด้วย “อำมาตยาเสนา” (ข้าราชการทหาร/พลเรือนและนักกฎหมาย) ยึดอำนาจจาก “พระราชา” หรือรัชกาลที่ 7

- พ.ศ. 2476 (ค.ศ. 1933) เกิดวิกฤตการเมืองอันเนื่องมาจากการร่างและการกล่าวหาต่อ “เค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ” ของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ที่ทำให้พระยามโนปกรณักษ์ ทำการ “รัฐประหารโดยรัฐสภา” เมื่อวันที่ 1 เมษายน และต่อมามี “รัฐประหารซ้ำ” 20 มิถุนายน โดย “คณะราษฎร”

ล้มรัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดาที่ถูกมองว่าเป็น “ตัวแทน” (ที่ควบคุมไม่ได้) ของ “คณะเจ้า” ในปีเดียวกันนั้นมี “รัฐประหารซ้อน” หรือ “กบฏบวรเดช” ที่นำโดยอดีตเสนาบดีกลาโหมของ “พระราชฯ” รัชกาลที่ 7 มีการสู้รบบาดเจ็บล้มตายกลายเป็น “สงครามกลางเมือง” ขนาดย่อยๆ

- พ.ศ. 2477/78 (ค.ศ. 1935) รัชกาลที่ 7 ทรงสละราชสมบัติ ในหลวงรัชกาลที่ 8 ขึ้นครองราชย์ แต่พำนักอยู่ในสวิตเซอร์แลนด์ต่อไป รัฐบาลของ “คณะราษฎร” ประสบปัญหาขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในเป็นอย่างยิ่ง พระยาพหลฯ หัวหน้า “คณะราษฎร” เข้าดำรงตำแหน่ง นรม. อยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2476-2481 (11 กันยายน) เป็นเวลาเกือบ 5 ปี จนกระทั่งนายพลตรีหลวงพิบูลสงคราม ผู้ก่อการคนสำคัญ และ รมต. กลาโหม ได้ขึ้นมาเป็น นรม. แทน

ดังนั้น ในช่วงของรัฐบาลของนายทหารทั้งสองซึ่งเป็นผู้นำของ “ระบอบใหม่” ของ “คณะราษฎร” นี้แหละ ที่จะมีกระแสสนับสนุนและผลักดันให้เกิดสิ่ง “ชาตินิยม” แบบใหม่ที่ภายหลังเราจะเรียกว่า “อำมาตยาเสนา” ที่จะย้ายแกนกลางมาอยู่ที่ “ความเป็นไทย” “เชื้อชาติไทย” เราจำเป็นต้องขอแทรกตรงนี้ด้วยว่า เหตุการณ์การเมืองที่สำคัญ ที่จะมีผลต่อการก่อตัวของ “ลัทธิอำมาตยาเสนา” นั้น มีพื้นฐานมาจากการขาดเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลดังที่กล่าวมาแล้ว ผวนวกกับปัญหาความไม่มั่นคงปลอดภัยของชีวิตและร่างกายของบรรดาผู้นำ เช่นหลวงพิบูลสงครามอีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่า รัฐบาลของพระยาพหลฯ เอง แม้จะมีการแต่งตั้ง ส.ส. (ประเภท 2 ที่เป็นพวกของตนเอง) ไว้ถึงกึ่งหนึ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2475 และในการเลือกตั้งทั่วไปก็ยังไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองก็ตาม แต่รัฐบาลของพระยาพหลฯ ก็ประสบกับความอ่อนแอไม่น้อย ถึงกับถูกสภาบีบให้ลาออกถึง 3 ครั้ง แต่ก็ได้รับการแต่งตั้งเข้ามาใหม่ 2 ครั้ง คือ ครั้งแรก 13 กันยายน 2477 (1934) ด้วยปัญหาทางพารา ครั้งที่สอง 27 กรกฎาคม 2480 (1937) ด้วยปัญหาที่ดินพระคลังข้างที่ และครั้งที่ 3 ด้วยปัญหารายละเอียดงบประมาณแผ่นดิน ที่ท่านจะไม่กลับมารับตำแหน่งอีกต่อไปและยังทำการยุบสภาเมื่อ 11 กันยายน 2481 (1938)

และดังนั้น ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป 12 พฤศจิกายน 2481 (1938) การเมืองไทยสยามก็จะเข้าสู่ “ยุคใหม่” ของรัฐบาลนายพลตรีหลวงพิบูลสงคราม ที่จะมีการ “สร้างชาติ” และปลุกกระตมความรู้สึกว่าด้วย “ชาตินิยม” ฉบับของ “อำมาตยาเสนาธิปไตย” การสร้างตำราประวัติศาสตร์ใหม่ การสร้าง “วาทกรรม

การเสียดินแดน” การได้มาซึ่งดินแดนในอินโดจีน การปรับนโยบายต่างประเทศ ให้รับกับการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของญี่ปุ่น และการเสื่อมโทรมและ “อัสตง คต” ของมหาอำนาจยุโรปอย่างฝรั่งเศสและอังกฤษ รวมทั้งการเข้าร่วมใน สงครามโลกครั้งที่ 2 โดยตรงด้วยการประกาศสงคราม

รัฐบาลของ “นายพลตรี” หลวงพิบูลสงคราม ซึ่งจะกลายเป็น “จอมพล” ป. พิบูลสงครามด้วยกระแสชาตินิยมในยุคแรกนี้ มีระยะเวลาเพียงไม่ถึง 6 ปี คือระหว่าง พ.ศ. 2481-2487 แต่อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ของ ไทยก็อุบัติขึ้นในยุคนี้และยังดำรงอยู่กับเราในทุกวันนี้ด้วยเช่นกัน ในด้านหนึ่ง “ชาตินิยม” ของรัฐบาลพิบูลสงคราม ก็ดำเนินอะไรต่อมิอะไรหลายอย่างต่อ เนื่องจาก “ชาตินิยม” ของรัชกาลที่ 6 ที่ได้ทรง “ปลุกชาติ” (Awakening) ขึ้นมา นายของพระองค์ท่านก็คือ “ชาติ” มีอยู่แล้ว เพียงแต่หลับไหลไป จำเป็นจะต้อง ปลุกขึ้นมาใหม่ (โปรดสังเกตเรื่องราวของ “ปลุกใจเสือป่า”) แต่ในสมัยของ “ระบอบใหม่” ของ “ผู้ก่อการ” ของ “คณะราษฎร” ชาตินั้นเป็นเรื่องที่ต้อง “สร้าง” หรือ Nation Building ขึ้นมาใหม่เกือบจะทั้งหมด ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าเนื้อหา และประเด็นที่จะได้รับการตอกย้ำก็มีรายละเอียดแตกต่างกันไปไม่น้อย

(11)

จากสยาม เป็นไทย

ทันทีภายใน 1 เดือนภายหลังการเข้ารับตำแหน่ง นรม. หลวงพิบูล สงครามได้ดำเนินการเด็ดขาดกับศัตรูทางการเมืองจาก “ระบอบเก่า” คือจับกุม “ศัตรู” 51 คน ตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาคดี ศาลพิเศษซึ่งมีนายพันเอกหลวง พรหมโยธี (มังกร พรหมโยธี) เป็นประธาน ใช้เวลา 9 เดือนแล้วก็พิพากษา ลงโทษประหารชีวิต 21 นาย (แต่ 3 นาย คือ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ไอรชของรัชกาลที่ 5 นายพลโทพระยาเทพหัสดิน อดีตผู้บัญชาการทหารไปร่วมรบสงครามโลกครั้งที่ 1 และนายพันเอกหลวงชำนาญยุทธศิลป์ ผอ. กองพลหนึ่ง ได้รับผ่อนผันให้ จำคุกตลอดชีวิต และถูกถอดยศและบรรดาศักดิ์ด้วย) ดังนั้น จึงมีผู้ประหารชีวิต 18 นาย (รวมทั้ง ร.ท. ณเนตร ตาละลักษณณ์) และจำคุกตลอดชีวิต 25 นาย (รวมทั้ง สอ เสถบุตร)

ในขณะที่ด้านหนึ่ง รัฐบาลพิบูลสงครามได้ปราบปราม “ศัตรู” ทางการเมืองจาก “ระบอบเก่า” อย่างหนักหน่วงและรุนแรง แต่ในเวลาเดียวกันนั้น

รัฐบาลใหม่นี้ก็ได้สร้างวัฒนธรรมการเมือง “ใหม่” พร้อมกับการสร้างจิตสำนึกของ “นิยมไทย” และอะไรทั้งหลายแหล่ที่เป็น “ไทยๆ” (รวมทั้งนางสาวสยาม ก็ต้องกลายเป็นนางสาวไทย) แต่ที่สำคัญที่สุดในทัศนะของผู้เขียน ก็คือ การเปลี่ยนนามของประเทศจาก “สยาม” เป็น “ไทย” จาก Siam เป็น Thailand ซึ่งมีผลต่อจิตสำนึกและความรับรู้ของคนไทยอย่างลึกซึ้ง และนี่ก็เป็นความสำเร็จของรัฐบาลพิบูลสงครามที่ยังอยู่ทุกวันนี้

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2482/1939 เพียงประมาณ 6 เดือนของรัฐบาลใหม่ ซึ่งก็เป็นวันครบรอบ 7 ปีของการปฏิวัติ พ.ศ. 2475/1932 นายพลตรีหลวงพิบูลสงคราม (ยศและบรรดาศักดิ์ในตอนนั้น) นายกรัฐมนตรีวัย 42 ปี ซึ่งดำรงตำแหน่งมาได้เพียง 6 เดือน ในบทบาทของ “ท่านผู้นำ” ได้ประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ด้วยข้อความนี้

“โดยที่ชื่อของประเทศไทยนี้มีเรียกกันเป็นสองอย่าง คือ “ไทย” และ “สยาม” แต่ประชาชนนิยมเรียกว่า “ไทย” รัฐบาลเห็นสมควรถือเป็นรัฐนิยมให้ใช้ชื่อประเทศให้ต้องตามชื่อเชื้อชาติ และความนิยมของประชาชนชาวไทย ดังต่อไปนี้

ก. ในภาษาไทย ชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ ให้ใช้ว่า “ไทย”
ข. ในภาษาอังกฤษ

1. ชื่อประเทศ ให้ใช้ว่า Thailand
2. ชื่อประชาชน และสัญชาติ ให้ใช้ว่า “Thai”

การเปลี่ยนนามประเทศในครั้งนั้น เป็น “วาระทางการเมือง” และนับว่าเป็นการดำเนินการทางการเมืองที่วางแผนล่วงหน้าไว้อย่างรัดกุม กล่าวคือในวันเดียวกันรัฐบาลได้ดำเนินการในเรื่องอื่นๆ พร้อมกันไป เช่น มีการลงนามในสนธิสัญญาใหม่กับมหาอำนาจต่างประเทศที่สำคัญๆ และกำหนดให้มีพิธีการแปลกใหม่คือ มีการเฉลิมฉลอง “วันชาติ” มีการประกาศให้ “24 มิถุนายน” เป็น “วันชาติ” เป็นครั้งแรกและให้ถือเป็นวันหยุดราชการอีกด้วย นี่ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่วันหยุดราชการจะมีใช้วันที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาหรือพระราชวงศ์ดังที่เคยเป็นมาตลอดระยะเวลาก่อนหน้านี้ (วันชาติ 24 มิถุนายนนี้ จะถูกยกเลิกไปโดยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อปี 2503 ในช่วงเริ่มต้นของ “การสถาปนาพระราชอำนาจนำ” ในสมัยรัชกาลที่ 9)

ดังที่ทราบกันดีว่า วันที่ 24 มิถุนายนคือวัน “ปฏิวัติ” ยึดอำนาจ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2475) จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือราชา

ธิปไตย มาเป็น ประชาธิปไตย ที่ทำให้ “ผู้นำใหม่” ที่ส่วนหนึ่งมีภูมิหลังหรือตระกูลจากข้าราชการระดับกลางและล่าง ตลอดจนถึงสามัญชน ได้ก้าวขึ้นมา มีอำนาจทางการเมืองแทนเจ้านายในราชวงศ์จักรี หรือขุนนางชั้นสูง

นอกเหนือจากการเฉลิมฉลองวันที่ 24 มิถุนายนแล้ว ในวันเดียวกันนั้น ก็ยังมีการวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกลางถนนราชดำเนิน (ของรัชกาลที่ 5) อีกด้วยเช่นกัน นี่ก็เป็นอนุสาวรีย์ในความหมายสมัยใหม่แห่งแรก (ภายหลังอนุสาวรีย์ “ปราบกบฏ” 2476) ที่มีไซเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์อย่างที่เคยเป็นมา (เช่น พระบรมรูปทรงม้า พระราชานุสาวรีย์พระพุทธรยอดฟ้าฯ เชิงสะพานพุทธฯ) และในวันเดียวกันนั้นรัฐบาลก็ให้คำอธิบายว่าเป็นโอกาสของการเฉลิมฉลองและความ “สำราญสำเร็จบันเทิงเต็มที่ เพราะชาติเรามีเอกราชสมบูรณ์” (ตรงตามเนื้อร้องของ “เพลงวันชาติ” ที่เพิ่งแต่งขึ้นมาใหม่สดๆ ร้อนๆ) เป็นการเสนอความหมายทางประวัติศาสตร์ใหม่ ที่สยามภายใต้ระบอบราชาธิปไตยนั้น ต้องตกอยู่ภายใต้สนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคกับมหาอำนาจ ทำให้ชาติเอกราชที่สมบูรณ์แท้จริง นับแต่การลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เมื่อปี 2398/1855

ก่อนหน้านั้น ในคืนวันที่ 23 มิถุนายน นายกรัฐมนตรีหลวงพิบูลฯ ยังได้กล่าวสุนทรพจน์ทางวิทยุกระจายเสียงเป็นเวลายาวถึง 50 นาที ดูเหมือนว่ารัฐบาลพิบูลสงครามในช่วงทศวรรษ 2470-2480 จะเป็นชุดแรกๆ ที่ใช้เครื่องมือสื่อสารวิทยุในการรณรงค์ทางการเมืองกับ “มวลชน” หรือ “ประชาชน” เราจะเห็นภายหลังจากที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในช่วงทศวรรษ 2500 จะดำเนินตามมาด้วยการเพิ่มการรณรงค์โดยผ่านวิทยุโทรทัศน์ ที่ก้าวขึ้นมามีความสำคัญตั้งแต่ยุคนั้นเป็นต้นมา

อาจกล่าวได้ว่าในฐานะของสมาชิก “คณะราษฎร” ที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ด้วยข้ออ้าง “ประชาธิปไตย” และ “รัฐธรรมนูญ” นายกรัฐมนตรี หลวงพิบูลฯ จะต้องคำนึงถึงหรือ “เล่น” กับสิ่งที่เรียกว่า “ราษฎร” หรือ “มหาชน” ตลอดจนสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย ดังนั้นก่อนหน้าการเปลี่ยนชื่อประเทศและการ “ประดิษฐ์” สิ่งต่างๆ ทางวัฒนธรรมว่าด้วย “ชาติ” ไม่ว่าจะเป็น “วันชาติ” “เพลงชาติ” บทเพลง บทละครคอน วรรณกรรม (แบบเรียน) เครื่องแต่งกาย อนุสาวรีย์ วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ รัฐบาลสมัยนั้นจะพยายามอย่างยิ่งที่จะ “โฆษณาการ” (หรือในคำสมัยปัจจุบันคือ “ประชา

สัมพันธ์”) ไปในหมู่มนุษย์จำนวนมาก หรืออย่างน้อยก็พยายามให้ทั่วถึงในเขตเมือง
หลวงและปริมณฑลรอบๆ ในเรื่องนี้ สุนทรพจน์ทางวิทยุกระจายเสียง (ซึ่งถือได้
ว่าเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยที่สุดตอนนั้น) จะกลายเป็นเครื่องมือ
อย่างดีของรัฐบาลที่จะ “โฆษณาการ” หรือไม่กี่โดยผ่านหนังสือพิมพ์รายวันที่
รัฐบาลพอจะมีสายโยงใยอยู่ บ่อยครั้งที่รัฐบาลให้ “มหาชน” เข้ามีส่วนร่วมเล็กๆ
น้อยๆ เช่น ในการประกวดบทความตามแนวนโยบายของตนในหัวข้อ เช่น
“ความสำคัญของวันชาติ” เป็นต้น

สำหรับในกรณีของการเปลี่ยนชื่อประเทศนั้น รัฐบาลได้จัดให้มีทั้งการ
อภิปรายและนำเข้าพิจารณาล่วงหน้าในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อตอนปลาย
เดือนพฤษภาคม 2482/1939 และเมื่อถึงต้นเดือนมิถุนายน กระทรวงกลาโหมก็
ออกมาชี้แนะ “โฆษณาการ” ให้ใช้ชื่อใหม่นี้ กระทรวงกลาโหมหรือนัยหนึ่งก็คือ
นายกรัฐมนตรีหลวงพิบูลสงครามเอง ได้ออกมาหยั่งเสียง หรือ “เข้ย้งหินถามทาง”
ดูว่าชื่อใหม่ดังกล่าวจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ ใน “คำชักชวน” (ซึ่งเอามาจากคำ
บรรยายทางวิทยุกระจายเสียงของหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
“ลอย”) ให้ใช้ชื่อใหม่ “ไทยแทนสยาม” โดยหลวงวิจิตรวาทการได้ให้เหตุผลว่า

“1. ไม่ตรงกับเชื้อชาติของพลเมืองซึ่งเป้นไทย ทำให้ชื่อประเทศเป็นอย่าง
หนึ่ง แลชื่อพลเมืองเป้นไปอีกอย่างหนึ่ง

2. ทำให้คนไทยมีสัญชาติและอยู่ในบังคับต่างกัน กล่าวคือคนไทยในเวลา
นี้มีสัญชาติเป้นไทย แต่อยู่ในบังคับสยาม

3. คำว่า “สยาม” มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประการใดกับชนชาติไทย คำว่า
“สยาม” เป้นแต่เพียงชื่อเมืองๆ หนึ่งซึ่งเป้นที่ว่าการมณฑลของขอมที่ปกครอง
ชนชาติไทยมาแต่โบราณกาล และเมื่อพระร่วงกู้อิสรภาพของไทยได้ ก็ได้ยกเลิก
คำว่าสยามเสีย

4. คำว่า “สยาม” แม้ในเวลานี้ก็ใช้กันแต่ในภาษาหนังสือ ส่วนในภาษา
พูดโดยทั่วไปนั้นไม่ค่อยใช้

5. ชนชาติไทย เป้นชาติที่มีสาขาใหญ่หลวงอยู่ในเวลานี้ สมควรจะเรียก
ชื่อประเทศให้สมศักดิ์ของเชื้อชาติไทย”

นรม. หลวงพิบูลสงคราม มีผู้ใกล้ชิดแวดล้อมสำคัญที่เรา รู้จักกันดีก็คือ
หลวงวิจิตรวาทการที่เป็นมันสมองเกี่ยวข้องกับเรื่องการปลุกระดม “ชาตินิยมไทย”
กับการเปลี่ยนชื่อประเทศ แต่ก็ยังมีคนอื่นๆ อีก เช่น พระราชาธรรมนิเวศน์ (หลวง)

มังกร พรหมโยธี (ผู้บัญชาการกองกำลังบูรพาที่บุกรุกเข้าไปยึดครองดินแดนในอินโดจีนของฝรั่งเศสเมื่อปี 2483/1940) หลวงวิเชียรแพทย์ฯ หลวงสารานุประพันธ์ (ผู้แต่งเนื้อร้อง “เพลงชาติ” ในความหมายของลัทธิชาตินิยม และมีเนื้อร้องที่ว่า “ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย” ที่ใช้อยู่มาจนถึงปัจจุบัน) นายสังข์ พัทธโนทัย (ผู้รับผิดชอบรายการสนทนาทางวิทยุ “นายมัน-นายคง” ปลุกกระตมความรักชาติและความยิ่งใหญ่ของ “ไทย”) ฯลฯ รวมทั้งบุคคลสำคัญอื่นๆ ในสายทางด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น พระยาอนุমানราชธน และนายธนิธ อยุธยาโพธิ์ (เดิมชื่อ นายกิ) ซึ่งเป็นศิษย์ร่วมรุ่นของหลวงวิจิตรฯ สมัยวัดมหาธาตุด้วยกัน

ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนนามประเทศแล้ว รัฐบาลพินุลสงครามก็ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนอะไรต่อมิอะไรอีกมากมายที่คนรุ่นหลังอาจไม่สังเกตเห็นแล้วก็ได้ เช่น เพลงชาติสยาม ก็กลายเป็นเพลงชาติไทย รัฐธรรมนูญ “แห่งราชอาณาจักรสยาม” ก็กลายเป็น “แห่งราชอาณาจักรไทย” พระสยามเทวาริราช ก็ถูกเปลี่ยนเป็น “พระไทยเทวาริราช” ปูนซิเมนต์สยาม ก็กลายเป็นปูนซิเมนต์ไทย ธนาครสยามก็มาจล ก็กลายเป็นธนาครไทยพาณิชย์ ฯลฯ

นี่คือบรรยากาศใหม่ของประเทศภายหลังปฏิวัติ 2475 ที่การเปลี่ยนจาก “สยาม” เป็น “ไทย” มีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ของชาติ ความรู้สึกใหม่ๆ ของการหลุดออกจาก “ราชาธิปไตย” และก้าวไปสู่ “ประชาธิปไตย” สิ่งเก่า มรดกเก่า แม้จะยังคงรักษาไว้บางประการ แต่สิ่งใหม่ก็กำลังเกิดขึ้นด้วยแรงผลักดันอย่างเต็มที่จากบรรดา “อำมาตยาเสนา” ทั้งหลาย และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ มีการเขียน มีการตีความประวัติศาสตร์ขึ้นใหม่ และนี่ก็ทำให้เรามาถึงเรื่องของ “วาทกรรม” ว่าด้วย “การเสียดินแดน” กับเรื่องของ “ชนเชื้อชาวไทย” ที่รัก “อิสระ” รัก “ความเป็นไทย” ยิ่งใหญ่มาแล้วในอดีตเป็นพันๆ ปี มีกำเนิดและการเดินทางอันยาวไกล จาก “ภูเขาลัดไต” ที่อยู่ไกลโพ้นติดแดนจีนและมองโกเลีย และได้เคลื่อนย้ายอพยพเข้าสู่แหลมทอง เข้ายึดครองดินแดนที่เป็นของ “ขอม” (และหรือของละว้า มอญ ฯลฯ) มาก่อน

และนี่ก็คือหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของประวัติศาสตร์การเมืองไทย และการที่ “ปราสาทเขาพระวิหาร” จะปรากฏตัวเข้ามาเป็นประเด็นปัญหาขัดแย้งอันยืดยาว และดูเหมือนจะไม่รู้จักด้วยซ้ำไป

วาทกรรม “การเสียดินแดน”

ดร. ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์ ได้ชี้ให้เราเห็นในงานเขียนชิ้นสำคัญที่ไม่เป็นที่แพร่หลายนัก (“การเรียกร่องดินแดน พ.ศ. 2483” ใน “สมุดสังคมศาสตร์” ก.พ.-ก.ค. 2533) ว่า ต่อชนชั้นผู้นำใหม่ ซึ่งน่าจะหมายถึงบรรดาอำมาตยาเสนาที่ขึ้นมาใช้อำนาจหลังปฏิวัติ 2475 นั้น “ไทยสมัย พ.ศ. 2483 หาใช่สยามสมัย ร.ศ. 112 (ซึ่งก็ตรงกับ พ.ศ. 2436) ไม่”

กล่าวคือ ร.ศ. 112 ประเทศสยามของรัชกาลที่ 5 ต้องถูกรุกรานและบีบบังคับให้ต้อง “เสียดินแดน” ไปเป็นจำนวนมากมาย แต่ “ร่วม 30 ปี (ผ่านมา) ทักษะของไทยก็มีสมรรถภาพเข้มแข็ง ยิ่งใหญ่” (จากเนื้อร้องเพลงปลุกใจของหลวงวิจิตรวาทการ) ดังนั้น เส้นพรมแดนหรือแผนที่ (ที่ถูกบีบบังคับให้เกิด) นั้นจึงต้องปรับปรุงใหม่

งานเขียนชิ้นนั้นชี้ให้เห็นว่าข้อเสนอดังกล่าวของรัฐบาลไทยต่อฝรั่งเศสในอินโดจีน เริ่มต้นเพียงเรื่องของการขอให้กำหนดให้แม่น้ำโขง และร่องน้ำลัดตรงกลางเป็นพรมแดนเท่านั้นเอง ซึ่งก็หมายถึงบรรดาเกาะแก่งในแม่น้ำ และขยายความต่อไปถึงดินแดนที่อยู่ด้านฝั่งขวาของแม่น้ำโขง นั่นก็คือไชยบุรี (เหนือจังหวัดเลยขึ้นไป และอยู่ตรงกันข้ามกับเมืองหลวงพระบาง) กับนครจำปาศักดิ์ที่อยู่ติดกับอุบลราชธานี แต่เนื่องจากสถานการณ์ของโลกกำลังใกล้จะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว ฝรั่งเศสถูกคุกคามหนักในยุโรป รัฐบาลพิบูลสงครามจึงขอสิทธิว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงในอินโดจีนอันเป็นผลมาจากสงครามในยุโรป ดินแดนบางส่วนในลาวและกัมพูชาที่สยาม “เสีย” ไปทั้งก่อนและหลัง ร.ศ. 112 ซึ่งก็คือลาวและหลายส่วนของกัมพูชานั้น ขอให้ตกเป็นของไทย (แน่นอน นี่ก็คือลัทธิชาตินิยมไทยที่คงไม่ตระหนักว่าในระบอบเวลานั้น ชาตินิยมในลาวและกัมพูชาก็กำลังก่อตัวขึ้นมาในรูปลักษณะของการ “แอนตี้อาณานิคมฝรั่งเศส” ด้วยในเวลาเดียวกัน)

ดังนั้น ก็อย่างที่เราทราบดีกันว่า เมื่อสงครามโลกระเบิดขึ้นในยุโรปและฝรั่งเศสเป็นฝ่ายพ่ายต่อเยอรมัน สถานการณ์ในไทยและอินโดจีนก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การปลุกระดมมวลชนให้เรียกร่องดินแดน “สองฝั่งโขงเป็นของเรา” กับ “มณฑลบูรพานี่ก็เป็นของเรา” ก็ขยายวงอย่างกว้างขวาง ถึงขนาดว่านิสิตนักศึกษาและนักเรียนของ 2 มหาวิทยาลัยที่มีอยู่ในขณะนั้น คือ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย กับมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ได้เดินขบวนกัน อย่างคับคั่งใหญ่โตเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์เมื่อ 8 ตุลาคม 2483 ขอให้ สังเกตว่าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเพียง 1 ปีกว่าเท่านั้นเองหลังการเปลี่ยนนาม “สยาม” เป็น “ไทย”

และในปี 2483 ก็เกิดสงครามอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสขึ้น เป็นผลให้มหาอำนาจใหม่คือ ญี่ปุ่น ที่โน้มเอียงและสนับสนุนรัฐบาลไทย เข้ามา เจรจาไกลเกลี่ยจนไทย “ได้ดินแดน” คืนมามากมายมหาศาลเกินกว่าที่คาดคิด หรือเริ่มต้นไว้แต่เพียงฝั่งขวาของแม่น้ำโขงและเกาะแก่งในตอนแรก และเพื่อ ความกระจ่าง ขอให้เรามาดูลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ดังต่อไปนี้

- พ.ศ. 2482 (ค.ศ.1939) สงครามโลกครั้งที่ 2 ระเบิดขึ้นในยุโรป ฝรั่งเศสถูกกองทัพของนาซีฮิตเลอร์ยึดครอง ส่งผลกระทบต่อฝรั่งเศสในอินโดจีน ที่กลายเป็น “รัฐบาลหุ่น” อ่อนแอไร้สมรรถภาพ ปีเดียวกันนี้ ก่อนที่สงครามจะ ระเบิดขึ้นในยุโรป นายกรัฐมนตรีหลวงพิบูลสงครามได้เปลี่ยนนามประเทศจาก “สยาม” เป็น “ไทย” จาก SIAM เป็น THAILAND และเรียกร้องฝรั่งเศสให้มีการ ปรับปรุงแดนระหว่างไทยกับลาวและกัมพูชาของฝรั่งเศส ที่ทำกันไว้กับสยาม ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จากเหตุการณ์ ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) และจากสนธิสัญญา ค.ศ. 1904 (พ.ศ. 2445 นับแบบเก่า) และ ค.ศ. 1907 (พ.ศ. 2449 นับแบบเก่า) เสียใหม่

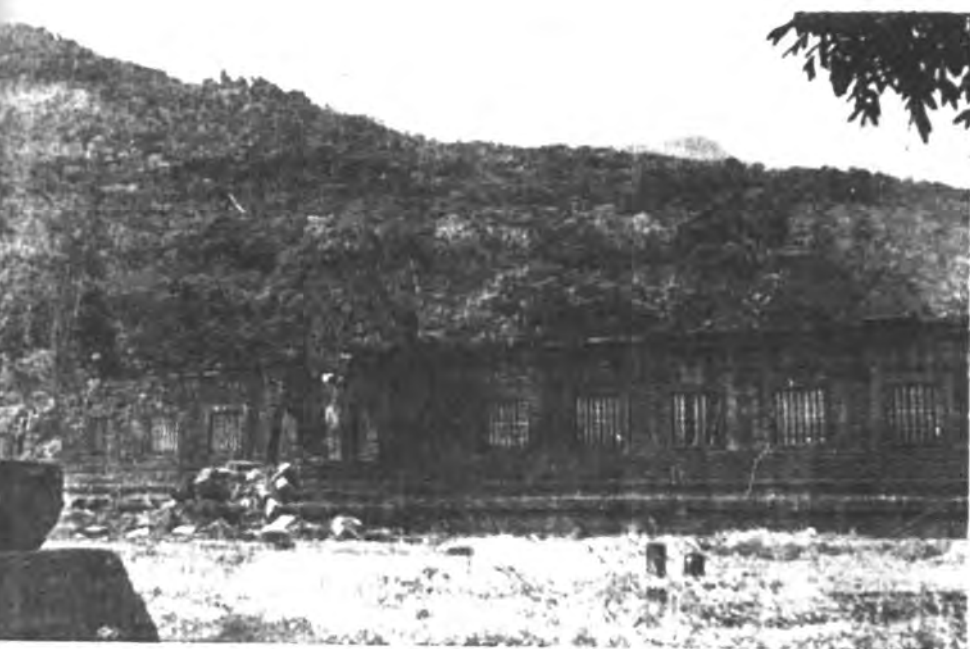
- พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) รัฐบาลสนับสนุนนักเรียนนิสิตนักศึกษา ให้ เดินขบวนเรียกร้องดินแดน (8 ตุลาคม) พร้อมด้วยคำขวัญว่า “สองฝั่งโขงเป็น ของเรา” และ “มณฑลบูรพานี้ก็เป็นของเรา” เกิดการสู้รบเป็นสงครามอินโดจีน ขนาดย่อยระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ทั้งทางบก เรือ อากาศ

- พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ญี่ปุ่นมหาอำนาจใหม่ เข้าไกลเกลี่ยให้มีการ ลงนามในสนธิสัญญากรุงเทพ (พฤษภาคม) ทำให้ไทย “ได้ดินแดน” ในเสียม ราบ พระตะบอง ศรีโสภณ หรือ “มณฑลบูรพา” (รวมทั้งได้ “ปราสาทเขาพระวิหาร” มาแบบเป็น “ผลพลอยได้” โดยที่มิได้ตั้งใจเสียมากกว่า) รัฐบาลไทยได้เปลี่ยน ชื่อเมืองเสียมราบ/เสียมราฐเป็น “จังหวัดพิบูลสงคราม” และก็น่าสนใจที่ว่ ในการได้เมืองเสียมราบ/เสียมราฐมาครั้งนั้น แม้ว่าปราสาทนครวัดกับปราสาท บันทายศรีจะอยู่ในเขตนี้ก็ตาม แต่ในการเจรจากันก็ตกลงยกเว้นให้ทั้งสอง ปราสาทยังอยู่ภายใต้ฝรั่งเศสต่อไป (น่าประหลาดใจเหมือนกันว่าทำไมรัฐบาล

ปราสาทหินเขาพระวิหาร ซึ่งไทยได้คืนมาคราวปรับปรุงเส้นเขตต์แดนกับกัมพูชาได้เพิ่มฝรั่งเศส และทหารอเมริกันได้จัดการบูรณะ ให้สวยงามสมกับที่เป็นโบราณสถานสำคัญ

ภาพ “ปราสาทเขาพระวิหาร” นี้ ได้มาจากหนังสือ “ประเทศไทย เรื่องการได้ดินแดนคืน” จัดพิมพ์โดยกองโฆษณาการงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2484 เดือนธันวาคม ซึ่งมีการเฉลิมฉลองใหญ่และ นรม.พิบูลสงคราม ได้เลื่อนยศจากนายพลตรีกระโดดข้ามขั้นไปเป็นจอมพล (โปรดดูภาคผนวก 1.2) ขอให้สังเกตว่า ภาพนี้มาจะเป็นการจินตนาการวาดขึ้นมามากกว่าที่จะเป็นรูปถ่าย ภาพนี้จะถูกใช้ต่อมาอีกแม้ว่าจะเป็นส่วนของการขึ้นคดีที่ศาลโลกแล้วก็ตาม ยังไม่ปรากฏภาพถ่ายทางอากาศจนกระทั่งยุคหลังของลัทธิการท่องเที่ยวโดยสำนักพิมพ์เมืองโบราณ ที่เป็นมุมมองด้านสูงที่มองจากทางฝั่งไทย และในช่วงของการกลับของกรณีพิพาทในปี พ.ศ. 2551 ที่เราจะได้เห็นภาพถ่ายทางอากาศจากมุมมองเบื้องสูงด้านฝั่งกัมพูชา

ภาพวัดนี้ จังหวัดนครจำปาศักดิ์ ซึ่งไทยได้กลับคืนมาคราวปรับปรุง สันเขคค์แทนด้านอินโตะจีนฝรั่งเศส
มารจะให้จัดการบูรณะให้สมบูรณ์ที่เห็นปัจจุบันสถานสำคัญ

คำบรรยายภาพ “ปราสาทวัดพู” (สะกดแบบภาษาลาว) ก็เป็นอีกหนึ่งปราสาทที่
ไทยได้รับพ่วงติดมาเช่นเดียวกับ “ปราสาทเขาพระวิหาร” ปราสาทวัดพู อยู่ในนครจำ
ปาศักดิ์ ซึ่งอยู่ด้านขวาของแม่น้ำโขง ที่ไทยได้มาพร้อมๆ กับ “มณฑลบูรพา” แต่ก็นำ
สังเกตว่าเมื่อต้องคืนดินแดนเหล่านั้นไปแล้ว “ปราสาทวัดพู” หาได้เป็นกรณีขัดแย้งดังเช่น
“ปราสาทเขาพระวิหาร” ไม่ ภาพนี้ได้มาจากหนังสือเล่มเดียวกันคือ “ประเทศไทย เรื่อง
การได้ดินแดนคืน” จัดพิมพ์โดยกองโฆษณาการงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2484
โปรดสังเกตว่า คำบรรยายภาพของกองโฆษณาการงานฉลองรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับ
ปราสาททั้งสองนั้นเหมือนกันอย่างยิ่ง

พินูลสงครามจึงไม่ได้) รัฐบาลพินูลสงครามยังได้ดินแดนนครจัมปาซกดิ์ (รวมทั้งปราสาทวัดพู ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงเช่นกัน) และไชยะบุรี มาอีกด้วย (และต่อมาในระหว่างสงครามโลก ไทยยัง “ได้รับดินแดน” เพิ่มขึ้นอีก คือ เชียงตุง และเมืองพานในพม่าของอังกฤษ ซึ่งไทยนำมาตั้งชื่อใหม่ว่า “สหรัฐไทยเดิม” กับอีก “สี่รัฐมาลัย” ในมลายู คือ เคนดะห์ (ไทรบุรี) กลันตัน ตรังกานู และปะลิส) รัฐบาลฉลองความสำเร็จ “การได้ดินแดน” นี้ด้วยการสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ในพระนคร (โปรดดูรายละเอียดในภาค 2)

(13)

วาทกรรมเก่า วาทกรรมใหม่

ขอย้อนกลับไปว่า ทั้งสถานการณ์การเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศ ที่ทำให้มีการเรียกร้องให้ปรับพรมแดนและแผนที่ใหม่ ที่ดำเนินไปบานปลายจนได้ดินแดนเหล่านั้นมานั้น เราจะทำความเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อเราเข้าใจ “วาทกรรม” ของประวัติศาสตร์ใหม่ว่าด้วยการ “เสียดินแดน” ซึ่งเป็นผลงานเฉพาะของ “ชาตินิยม” แบบของ “อำมาตยาเสนา” และนักคิดนักเขียนแบบ “ชนชั้นกลาง” (อนุรักษนิยม)

ในเบื้องต้นขอให้เรามาดูว่า ในสมัยของ “ราชาชาตินิยม” นั้น ดินแดนเหล่านั้นแม้ว่าสยามจะมีอิทธิพลอยู่ไม่แม้ว่าจะเป็นโดยตรงหรือโดยอ้อม ผ่านระบบ “เครือญาติ” ของผู้ปกครอง/กษัตริย์/เจ้าเมือง หรือระบบ “รัฐบรรณาการ” หรือ “ประเทศราช” ก็ตาม ประเทศสยามของทั้ง 3 รัชกาลตั้งแต่รัชกาลที่ 4-5-6 มีทัศนคติหรือความคิดอย่างไรต่อดินแดนเหล่านั้น

ในเอกสารชิ้นสำคัญของสมัยรัชกาลที่ 6 กล่าวไว้ว่า

“...โดยหลักสัมพันธไมตรีแต่นั้นต่อมา ความเปิ่นไประหว่างสยามกับฝรั่งเศสก็เริ่มสนิทกันและเจริญขึ้นเป็นลำดับ

สยามได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับฝรั่งเศสต่อมาอีก ๒ ฉบับ คือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ ฉบับ ๑ และ พ.ศ. ๒๔๕๐ ฉบับ ๑

สัญญา ๒ ฉบับนี้ ให้ประโยชน์แก่สยามคือ สยามมีสิทธิ์อำนาจจะชำระคดีใดๆ ที่เกิดขึ้นด้วยชาวฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศสภาคตะวันออกได้

แต่เดิมขณะเมื่อยังมีได้ทำสัญญาต่อกันนั้น ชาติฝรั่งเศสหรือ

คนในบังคับฝรั่งเศสมิได้ขึ้นศาลไทย

และเปนเพื่อการแลกเปลี่ยนกับฝรั่งเศสในสัญญาฉบับนี้ ฝ่ายสยามจึงได้ยอมยกเมืองพระตะบองซึ่งเดิมเปนของเขมร และมาอยู่ในความปกครองของสยามเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๒ นั้น ให้แก่ฝรั่งเศส

และนอกจากข้อนี้ ฉบับแรกได้กล่าวเกี่ยวกับการถอนกองทหารฝรั่งเศสออกไปจากเขตเมืองจันทบุรีด้วย..."

ข้อความดังกล่าวนี้ คัดลอกจากหน้า 54 ของหนังสือ: ที่ระลึกสยามรัฐพิพิธภัณฑน์ สอนหลุมพินี พระพุทธศักราช ๒๔๖๘. กรุงเทพฯ: ซึ่งถูกนำมาตีพิมพ์ใหม่โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี 2549 หนังสือเล่มนี้ถูกรวบรวมขึ้นโดยคณะกรรมการจัดงานเฉลิมฉลอง 15 ปีครองราชสมบัติของรัชกาลที่ 6 มีการวางแผนงานอย่างใหญ่โต รวมทั้งการสร้าง "สวนหลุมพินี" ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการจัดงาน (ทำนองเดียวกับที่อังกฤษทำที่ "ไฮปาร์ค" กลางกรุงลอนดอน และเป็นที่ทรงรพาศรีของรัชกาลที่ 6) แต่รัชกาลที่ 6 ก็เสด็จสวรรคตเสียก่อนงานจึงได้ถูกระงับไป แต่หนังสือสำหรับงานดังกล่าวก็ได้รับการตีพิมพ์

หนังสือเล่มนี้ ถือได้ว่าสะท้อนทัศนะทางการเมืองของราชสำนักและของ "ราชาชาตินิยม" กล่าวคือ แม้ฝรั่งเศสจะได้ดินแดนในกัมพูชาและลาวไปแต่ **สยามกับฝรั่งเศสก็เริ่มสนธิกันและเจริญขึ้น** ทั้งนี้เป็นการแลกเปลี่ยนในอันที่จะยกเลิก "สิทธิสภาพนอกอาณาเขต" ทำให้สยามมีอำนาจอศาลที่จะบังคับคนฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศส เราไม่เห็นถ้อยความที่เป็นการแสดงความเจ็บช้ำน้ำใจหรือ "ประวัติศาสตร์บาดแผล" กับฝรั่งเศสแต่อย่างใด ขอให้สังเกตถ้อยคำที่กล่าวถึงดินแดนที่เรามักจะเรียกกันว่า "มณฑลบูรพา" หรือ "เสียมราชู-พระตะบอง-ศรีโสภณ" นั้น ราชสำนักของรัชกาลที่ 6 ก็มีน้ำเสียงที่ห่างไกลจากเรื่องการ "เสียดินแดน" อย่างสิ้นเชิง ทั้งยังยอมรับว่าเป็นของเขมรและเข้ามาอยู่ในปกครองของสยามเมื่อ พ.ศ. 2352 ซึ่งก็คือสมัยรัชกาลที่ 1 นั่นเอง ข้อความเป็นดังนี้ คือ

"และเปนเพื่อการแลกเปลี่ยนกับฝรั่งเศสในสัญญาฉบับนี้ ฝ่ายสยามจึงได้ยอมยกเมืองพระตะบองซึ่งเดิมเปนของเขมร และมาอยู่ในความปกครองของสยาม เมื่อพ.ศ. ๒๓๕๒ นั้น ให้แก่ฝรั่งเศส"

เสียดินแดน เสียแล้ว เสียเล่า

ฉะนั้น ประวัติศาสตร์ “ใหม่” ว่าด้วย “การเสียดินแดน” ดูจะเป็น “วาทกรรม” ของผู้นำใหม่โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะป็นทางฝ่ายผู้นำทหาร หรือพลเรือน รวมทั้งนักคิดนักเขียนชนชั้นกลางจำนวนไม่น้อย ในงานชิ้นสำคัญและมเหิมาเป็นประหนึ่ง magnum opus ของหลวงวิจิตรวาทการ (ที่นักประวัติศาสตร์ไทยปัจจุบันค่อนข้างจะไม่ให้ความสำคัญนัก) เรื่อง “ประวัติศาสตร์สากล” นั้น จะมีช่วงของการตีพิมพ์เผยแพร่ในระยะแรกเป็นจำนวนถึง 12 เล่ม ระหว่างปี 2472-2474 เรียงตามลำดับคือ

- ล.1: อียิปต์ คาลเดีย อัสสิเรีย ฮีบรู ฟินีเชีย เปอรเซีย กรีก โรม
- ล.2: อินเดีย-จีน-อาหรับ
- ล.3: ยุโรปในตอนปลายสมัยโบราณกับตอนสมัยกลาง
- ล.4: ยุโรปตอนขึ้นต้นสมัยใหม่
- ล.5: ยุโรปและอเมริกาตอนสมัยใหม่
- ล.6: ประวัติของสยาม (ตอนต้น)
- ล.7: ประวัติของสยาม (ตอนปลาย)
- ล.8: ประวัติของญี่ปุ่น แต่ต้นจนจบ จีน อินเดีย และ สยามตอนปลาย
- ล.9: ประวัติของพม่า, เขมร,ญวน, ลาว, มะลายู และ เนร์เดลินด์

อินเดีย

- ล.10: ประวัติรวมของโลกตอนปลายจนถึงสันนิบาตชาติ
- ล.11: สภาพของโลกในปัจจุบันสมัยกับปทานุกรมภูมิศาสตร์
- ล.12: เทียบศักราชปทานุกรมนามคนสำคัญกับสารบาญละเอียด

ความสำคัญของหนังสือชุดนี้ก็คือน่าเป็นการศึกษาและมองประวัติศาสตร์ของ “ทั้ง” โลก ที่ยังไม่เคยมีการทำมาก่อนโดยละเอียดเช่นนี้ในภาษาไทย และข้อสำคัญก็คือ ภาษาและวิธีเขียนของหลวงวิจิตรฯ นั้นอ่านง่ายเข้าใจง่าย ถูกกับรสนิยมของชนชั้นกลางหรือผู้ที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ การบรรจุ “สยามหรือไทย” เข้าไปในประวัติศาสตร์ระดับ “โลก” ทำให้คนไทยสยามมีพื้นที่ยืน และเข้ากับความรู้สึก “ชาตินิยม” ที่กำลังก่อตัวแรงขึ้นในช่วงทศวรรษ 2470-80 นั้นเอง

โปรดสังเกตว่าในการจัดพิมพ์ครั้งแรกช่วงทศวรรษ 2470 นั้น หลวงวิจิตรฯ

ใช้คำว่า “สยาม” และการตีความเรื่องดินแดนต่างๆ ในลาวและกัมพูชาก็เป็นไปอย่างคลุมเครือ แต่ในช่วงทศวรรษ 2480 ก็จะใช้คำว่า “ไทย” แทน และมีความชัดเจนอย่างยิ่งว่าเป็นการ “เสียดินแดน” และ “สามารถระบุนเขตแดนที่แน่นอน” และเป็น “ดินแดนของไทย” (ดูงานชิ้นที่อ้างแล้วของ ดร. ธำรงค์ศักดิ์) ขอให้สังเกตเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ในการตีพิมพ์เผยแพร่ระยะแรก หลวงวิจิตรฯ ทำขึ้นเองในฐานะเอกชน แต่ในระยะที่สอง หลวงวิจิตรฯ ได้กลายเป็นทั้งอธิบดีกรมศิลปากรและเป็นรัฐมนตรีที่ผลักดัน “ชาตินิยม” ของรัฐบาลหลวงพิบูลสงครามไปแล้ว

กล่าวได้ว่าวาทกรรม “การเสียดินแดน” นี้จะถูกตอกย้ำ “ผลิตซ้ำ” และเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้ว่าเพื่อนสนิทศิษย์วัดมหาธาตุของหลวงวิจิตรฯ คือ นายกี อยู่โพธิ์ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นนายธนิต และได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากรแทนเป็นระยะเวลายาวนาน) ก็แต่งหนังสือเรื่อง “ประวัติศาสตร์การเสียดินแดนสยามในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ 8 ครั้ง” เมื่อ พ.ศ. 2481 ซึ่งเป็นช่วงก่อนการเปลี่ยนนามประเทศและการเดินขบวนกับการสู้รบช่วงชิงดินแดนเพียงไม่กี่ปี หนังสือเล่มนี้หลวงวิจิตรฯ ในฐานะอธิบดีกรมศิลปากรและ รมต. (ลอย) ถึงกับเขียนวิจารณ์ยกย่องสนับสนุนเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

ดังนั้น วาทกรรม “การเสียดินแดน” จึงกลายเป็นฐานสนับสนุน “ชาตินิยม” ใหม่ครั้งนี้อย่างเหนียวแน่น ทั้งยังได้รับการสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากแบบเรียนที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ ขอให้ดูตัวอย่างจากแบบเรียนที่ใช้อยู่ในตอนนี้ ที่จัดพิมพ์โดยบริษัทไทยวัฒนาพานิช ชุดซึ่งมีผู้เขียน คือ พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม-วิทยากร เชียงกุล ชุดประวัติศาสตร์ไทย 6 เล่ม ระดับประถม 1 ถึงประถม 6

ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อนักเรียนมีอายุประมาณ 12 ขวบก็จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการ “เสียดินแดน” ต่างๆ คือ ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง (ลาวเกือบทั้งประเทศ) รวมทั้งดินแดนในกัมพูชา คือ เสียมราฐ พระตะบอง ศรีโสภณ ตลอดจนถึงดินแดนในมาเลเซีย คือ เคดะห์ ปะลิส กลันตัน ตรังกานู และนี่ก็เป็นที่มาของความเชื่อทั่วไปว่าด้วยการ “เสียดินแดน” ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์จากรัชกาลที่ 1 เป็นต้นมา ที่เขียนและเริ่มเพียง 5 ครั้ง กลายเป็น 8 ครั้ง จนกระทั่งถึง 14 ครั้งในความเชื่อปัจจุบัน ที่เผยแพร่และรับรู้ทั่วไป คือ

พ.ศ. 2329/ค.ศ.1786 เสียป็นังหรือเกาะหมาก

พ.ศ. 2336/ค.ศ.1793	เสียเมืองมะริด ทวาย และตะนาวศรี ในพม่าตอนล่าง
พ.ศ. 2353/ค.ศ.1810	เสียเมืองบันทายมาศ หรือฮาเตียนในเวียดนามใต้
พ.ศ. 2358/ค.ศ.1815	เสียเมืองเชียงตุง ในรัฐฉานของพม่า
พ.ศ. 2369/ค.ศ.1826	เสียรัฐเปรักและซลังงอในมาเลเซีย
พ.ศ. 2393/ค.ศ.1850	เสียเมืองเชียงรุ่ง ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน
พ.ศ. 2410/ค.ศ.1863	เสียประเทศกัมพูชาให้ฝรั่งเศส (สมัยพระเจ้านโรดม)
พ.ศ. 2431/ค.ศ.1888	เสียสิบสองจุไทย ในเวียดนามเหนือ
พ.ศ. 2436/ค.ศ.1893	เสียลาวหรือฝ่งซ่ายแม่น้ำโขง
พ.ศ. 2446/ค.ศ.1903	เสียเมืองไซยะบูลี และนครจัมปาศักดิ์ หรือฝ่งขวาแม่น้ำโขง
พ.ศ. 2449/ค.ศ.1906	เสียเมืองเสียมราฐ พระตะบอง และศรีโสภณ
พ.ศ. 2451/ค.ศ.1908	เสียรัฐกลันตัน ตรังกานุ เคะดะห์ ปะลิส ในมาเลเซีย
พ.ศ. 2505/ค.ศ.1962	เสียปราสาทเขาพระวิหาร

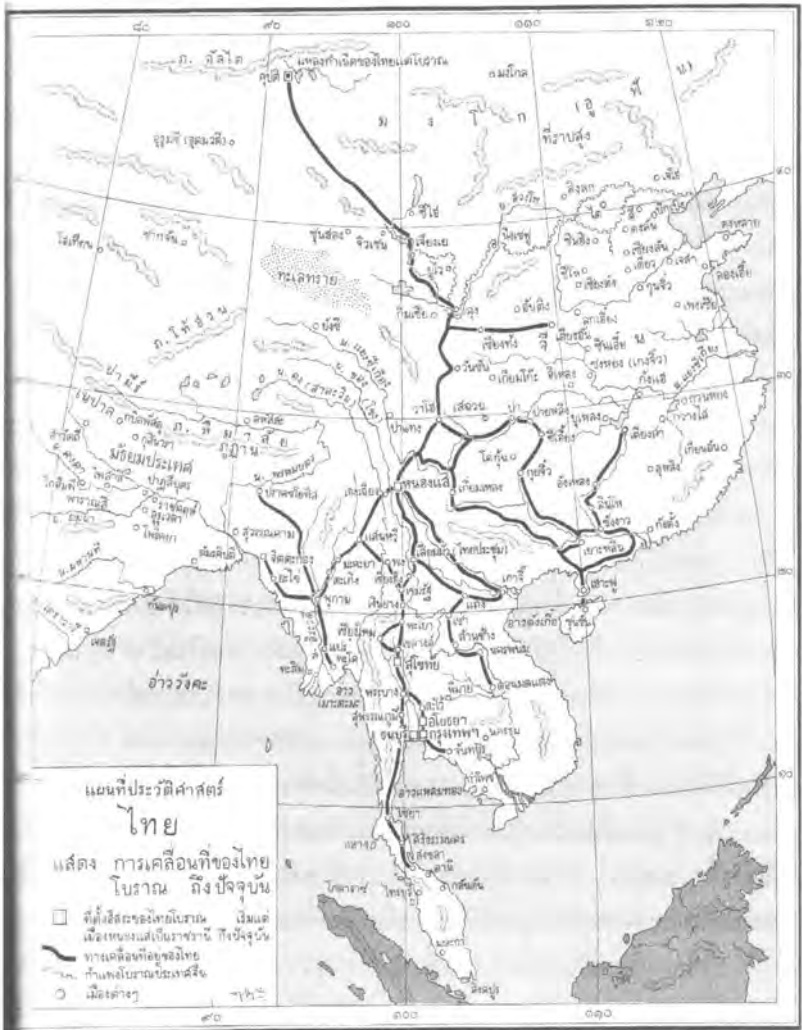
ดังจะเห็นได้ว่า “วาทกรรม” ของการ “เสียดินแดน” จากป็นถึงปราสาทเขาพระวิหารนั้นเป็นเรื่องใหญ่โตมโหฬารเพียงใด แบบเรียนและการตอกย้ำผลิตซ้ำ ทำให้มหาชนทั่วไปของไทย มี “ประวัติศาสตร์บาดแผล” ซึ่งเมื่อถูกสะกิดเกา ก็จะตื่นขึ้นมาสำแดงพิชได้ไม่ยากนัก ดังกรณีของปราสาทเขาพระวิหาร ในปี พ.ศ. 2505 และ พ.ศ. 2551-52 ล่าสุด วาทกรรมดังกล่าวนี้ แม้จะมีการตีความใหม่ เป็นเรื่องปัญหาการมองที่เราเอาเรื่องของพรมแดน แผนที่ ไปจับไปวัดรัฐหรืออาณาจักรในอดีต ที่เป็น “ระบบเครือญาติ” หรือเป็น “รัฐประเทศราช” ให้อาณาณคม” หรือ “เมืองขึ้น” ในโลกสมัยใหม่เมื่อวิชาการแผนที่หรืออาวุธร้ายได้เข้ามาแล้วหรือไม่ก็ตาม แต่วาทกรรมนี้ก็ยังคงอยู่กับเรา (ขอให้ดูการผลิตซ้ำเรื่อง “การเสียดินแดน” ในช่วงวิกฤตปี 2551 ที่ทำเป็นระบบไฮเทค และส่งไปทั่วในอินเทอร์เน็ต (ดูภาคผนวกที่ 1.3) ซึ่งผู้เขียนได้รับส่งต่อมาจากอดีตนักการทูตที่ดูจะเป็นพันธมิตรของ “ราชาชาตินิยม” และ “อำมาตยาเสนาฯ”)

บริบทของการเสียดินแดน

อนึ่ง ขอแทรกไว้ตรงนี้ว่า การเขียนประวัติศาสตร์ “ใหม่” พร้อมด้วยวาทกรรม “การเสียดินแดน” นี้ จะอยู่ในบริบทเดียวกันของการเขียนอดีตของไทยว่าด้วยความยิ่งใหญ่ของ “ชนเชื้อชาติไทย” ที่มีความเก่าแก่ถึง 5 พันปี มีสถานะที่เป็น “พี่เอื้อยของจีน” (C. Dodd: Thai Race: the Elder Brother of the Chinese) อพยพโยกย้ายมาจาก “ภูเขาอัลไต” และหลบลิ้นหี้นัยมาจาก “อาณาจักรน่านเจ้า” จนเข้ามาถึง “แหลมทอง” หรือ “สุวรรณภูมิ” วาทกรรมดังกล่าวจะได้รับการเผยแพร่ผ่านตำราเรียนของนายทองใบ แดงน้อย (ซึ่งก็ไม่สู้ได้รับความสนใจจากนักประวัติศาสตร์หรือนักวิชาการไทยกระแสหลักเท่าไรนัก) ดังนั้น จึงขอสรุปเพียงสังเขปไว้ ณ ที่นี้ เพื่อให้เราเห็นถึงบริบทของวาทกรรมสำคัญดังกล่าวข้างต้น

ทองใบ แดงน้อย มีชีวิตอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2454-2529 ถ้าจะเทียบกันแล้ว ก็คือ 1 รอบนักษัตรหลังคนรุ่นขุนวิจิตรมาตรา (2440-2523) เจ้าของผลงาน “หลักไทย” ที่กล่าวถึงกำเนิดของชนชาติไทยในเทือกเขาอัลไต และหลวงวิจิตรวาทการ (2441-2505) ผู้สร้างวาทกรรมดังกล่าวข้างต้น ทองใบเป็นอาจารย์ใหญ่จากปราจีนบุรี หนังสือเล่มสำคัญของท่านก็คือ “ภูมิศาสตร์ประเทศไทย” หนังสือเล่มนี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2506 หรือเกือบครึ่งศตวรรษมาแล้ว และฉบับที่ผู้เขียนได้นำมาเพื่อประกอบการวิเคราะห์ครั้งนี้ พิมพ์เป็นครั้งที่ 42 (โดย ทวพ. จำนวนพิมพ์ 3 หมื่นเล่ม) ผู้เขียนเชื่อว่าหนังสือเล่มนี้ของทองใบ แดงน้อย เป็นหนังสือที่ทรงพลังสะกดจิตคนไทย (หรือคนที่เชื่อว่าตนเองเป็นคนไทย) มากที่สุดเล่มหนึ่ง และอาจจะเป็นหนังสือที่ซิมลิกที่สุดในจำนวนเพียงไม่กี่เล่มก็เป็นได้

หากมีใครสักคนตั้งคำถามขึ้นลอยๆ ว่า “คนไทยเป็นใคร” และ “คนไทยมาจากไหน” หนังสือของทองใบก็จะเป็นหนังสือที่ตอบคำถามที่ว่านั้นได้เป็นอย่างดี เสน่ห์และมนตร์สะกดของหนังสือของทองใบอยู่ที่การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ไทยด้วย “แผนที่” ดังนั้น ในบทต่างๆ ของแผนที่ประวัติศาสตร์ไทย ก็ทำให้เราเห็นภาพ “แหล่งกำเนิดของไทยแต่โบราณ” ที่เทือกเขาอัลไตในมองโกเลีย เห็นเส้นทางของการอพยพเคลื่อนย้ายของคนไทยที่ถูกจีนรุกรานหนีข้ามแม่น้ำฮวงโห ข้ามกำแพงเมืองจีน ลงมาตั้ง “อาณาจักรกรุง อาณาจักรปรา” แล้วก็ต้องหนีข้ามแม่น้ำแยงซีลงมาอีก ตั้ง “อาณาจักรน่านเจ้า” ที่เมือง “หนองแส” หรือ “ต้าลี่/ตาลี” ในยูนนาน

แผนที่จากหนังสือของทองใบ แดงน้อย ว่าด้วยเส้นทางเดินอพยพของชนเผ่าไทย จากเทือกเขาฮิมาลัยเข้าสู่สุวรรณภูมิ ทฤษฎีดังกล่าวนี้ แม้จะหาหลักฐานมายืนยันได้ยาก แต่นักวิชาการรุ่นใหม่ๆ ก็มักไม่ค่อยมีใครเชื่อถืออีกแล้วก็ตาม แต่ก็ยังทรงพลังและมีผลต่อมโนคติของคนทั่วไปที่คิดผ่านการศึกาในระดับประถมหรือมัธยม ทฤษฎีนี้เสริมความเชื่อเรื่องความยิ่งใหญ่และเก่าแก่ของชนเผ่าไทย และตอกย้ำความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อใคร คำว่า “ไทย” ที่มี ย. ยักษ สะกดด้วย จึงถูกตีความว่าเป็นอิสระ ในขณะที่คำว่า “ไท” หรือ “ไต” หมายถึงคนหรือมนุษย์เท่านั้นเอง

ด้านหลังพระรูปจำลอง เป็นแผนที่อาณาจักรสมัยพระองค์ ซึ่งมีพม่า ไตเวียด จาม ปา มอญ และขะแมร์ ที่น่าสนใจคือไม่มีสยามหรือไทยเลย พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ขึ้นครองราชสมบัติเมื่อปี พ.ศ. 1724 (ค.ศ. 1181) ดังนั้น ถ้าเราเชื่อตาม “เพชฌัญญา” ความคิดทางประวัติศาสตร์ไทยว่ากรุงสุโขทัยสถาปนาประมาณปี พ.ศ. 1800 รัชสมัยของชัยวรมันก็มาก่อนถึง 76 ปี ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาว่าอย่างที่สุดจิตต์ วงษ์เทศ นักวิพากษ์ประวัติศาสตร์ทวณกระแสมักจะถามว่า “แล้วคนไทยอยู่ที่ไหนกันเล่า”

ลัทธิชาตินิยมเขมร/ขะแมร์/กัมพูชา

ก่อนอื่นขอทำความเข้าใจว่า คำว่า “ขอม-ขะแมร์-ขะเหมน-เขมร-กัมพูชา” (Khom, Khmer, Khamen, Cambodia) นั้นมีความสลับซับซ้อนในแง่ของความหมายว่าเป็นเรื่องของ “ชาติพันธุ์” หรือ “เชื้อชาติ” หรือเป็นนามของสถานที่ตั้งดินแดนหรือไม่และอย่างไร ไม่แพ้คำว่า “ไทย-ไท-ไต-ฉาน-ชาน-ชา-ซัม-สยาม”

สำหรับคำว่า “ขอม” นั้นเป็นคำที่ไทย/ลาว ออกเสียงและเพี้ยนมาจากคำว่า “ขะแมร์-กรอม” (Khmer Krom) คำนี้จะพบในพระราชพงศาวดาร หรือไม่กี่ในตำนาน และในภาษาพูดของชาวบ้านทั่วไปของลาวและไทย นักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ (รวมทั้งจิตร ภูมิศักดิ์) เห็นพ้องต้องกันว่า “กรอม” เป็นคำในภาษาขะแมร์ แปลว่า “ต่ำ ใต้ ล่าง” และลึนไทยลึนลาว จะออกเสียงคำนี้ก่อนเป็น “กะหล่อม” เป็น “กล่อม” หรือเป็น “ก่อม” แล้วก็กลายเป็น “ขอม” ไปในที่สุด ดังนั้น คำว่า “ขอม” นี้ ทั้งคนไทยทั้งคนลาวก็ใช้เรียก “ผู้คน ชนชาติ ปราสาท ตัวหนังสือ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม” ที่พบทั้งในดินแดนกัมพูชา และทั้งที่พบในสยามประเทศ(ไทย) และทั้งใน สปป. ลาว Khmer Krom หรือ “ขอม” นี้ก็ยังใช้กันอยู่และพบทั่วไปในเวียดนามแถบใกล้ปากแม่น้ำโขงติดกับพรมแดนกัมพูชา (ซึ่งมีปัญหาทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ทำนองคล้ายกันกับสามสี่จังหวัดภาคใต้ของไทย)

ส่วนคำว่า “เขมร” นั้นเป็นคำไทยที่สะกดตามตัวอักษรเดิม (ขอกอด ออกมาตามแบบอักษรละติน คือ Khmer) หากจะออกเสียงให้ถูกตามต้นตำรับของเดิม ต้องรัวลิ้นมีตัว “ร.เรื่อ” อยู่ข้างท้ายด้วยเป็น “ขเมร” หรือ “ขะเมร” แต่ลึนไทยลึนลาวออกเสียงพยัญชนะตัวท้ายทำให้ ร.เรื่อ กลายเป็น น.หนู ดังนั้นก็เลยกลายเป็นคำในภาษาพูดว่า “ขะเหมน” (เหมือนคำว่า “นคร” ที่กลายเป็น “นะ-คอน” หรือ “คอน” หรือคำว่า “ละคร” กลายเป็น “ละคอน” แล้วก็กลายเป็น “ไซน” ในที่สุด) คนกัมพูชาปัจจุบันบางกลุ่มรังเกียจเสียงและสำเนียงของคำพูดว่า “ขะเหมน” เพราะตีความว่าเป็นการดูถูกเหยียดหยาม ดังนั้น เพื่อความสมานฉันท์กับเพื่อนบ้านในอุษาคเนย์/อาเซียน หากจะเลี่ยงในภาษาพูดไม่ใช่คำว่า “ขะเหมน” หันไปใช้คำว่า “กัมพูชา” หรือคำว่า “ขะแมร์” ก็จะดีกว่าเหมือนๆ กับที่เราควรเลี่ยงไม่ใช่คำว่า “เจ๊ก” สำหรับคนไทยเชื้อสายไม่ว่าแต่จิว กวางตุ้ง แคะ ฮกเกี้ยน ไทหล่า นั่นเอง

ดังที่เกริ่นมาแล้วข้างต้น ก็คือในขณะที่สยามประเทศไทย มี “ชาตินิยม” ของเราในแง่ของการเป็น “ลัทธิชาตินิยมทางการ” ที่แตกแขนงออกเป็น “ราชาชาตินิยม” และ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” เมื่อหันไปดูกัมพูชา เราก็จะเห็นว่าประเทศนั้นก็มี “ชาตินิยม” เช่นกัน หากจะใช้ทฤษฎีของ ศ. เบน แอนเดอร์สัน ดังที่กล่าวข้างต้น ชาตินิยมกัมพูชาก็น่าจะจัดอยู่ในกลุ่มของ “ชาตินิยมต่อต้านอาณานิคม” (Anti-Colonial Nationalism) หรือ “คลื่นลูกสุดท้าย” ทั้งนี้เพราะกัมพูชากลายเป็นอาณานิคมฝรั่งเศสตั้งแต่ พ.ศ. 2406 (1863) จนถึง 9 พฤศจิกายน 2496 (1953) เป็นเวลา 90 ปี แต่สถานะของการเป็น “อาณานิคม” ก็ดูจะต่างกับกรณีของเวียดนามหรืออินโดนีเซีย กล่าวคือในด้านหนึ่ง การที่ฝรั่งเศสเข้ามาอยู่ในกัมพูชานั้นก็ทำให้ทั้งมหาอำนาจท้องถิ่นในอุษาคเนย์อย่างสยามทางด้านซ้ายหรือตะวันตกของพรมแดน กับเวียดนามทางด้านขวาหรือตะวันออก ต้องหยุดชะงักการขยายอิทธิพลและดินแดนเข้าไปในกัมพูชา กล่าวโดยย่อเราไม่ทราบว่าจะตากรรมของกัมพูชา (และลาว) จะเป็นอย่างไร หากฝรั่งเศสไม่เข้ามาขัดขวาง หรืออีกนัยหนึ่งจะประสบเคราะห์กรรม เช่น มอญ และ/หรือจาม (ป้า) หรือไม้ คือถูกกลืนดินแดนสูญเสียประเทศไปเลยก็เป็นได้

ดังนั้น ชาตินิยมกัมพูชา จึงมิได้มีลักษณะที่รุนแรงต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศสอย่างในกรณีของเวียดนาม (และอินโดนีเซียที่ต่อต้านฮอลันดา) และดังนั้นอีกเช่นกันชาตินิยมของกัมพูชาจึงมีลักษณะ “พันทาง” หรือ “ลูกผสม” คล้ายๆ กับของไทย/สยามไม่น้อย นั่นคือมีส่วนหนึ่งที่เป็น “ราชาชาตินิยม” ที่นำโดยกษัตริย์สีหนุ ผู้ประสบทั้งความสำเร็จและทั้งความล้มเหลวในการเป็นผู้นำและมีชื่อเสียงในระดับสากล กลายเป็นทั้งกษัตริย์ เป็นประมุขของรัฐ ทั้งสละราชสมบัติแล้วสละอีกให้กับพระบิดาและพระโอรสของตนเอง

หากจะดูเผินๆ แล้วเราก็ต้องยอมรับว่าสีหนุประสบความสำเร็จในแง่ของการผลักดันชาตินิยม ที่ทำให้พระองค์เองสามารถจะอยู่รอดมา (แม้ด้วยความยากลำบาก) ในทุกยุคทุกสมัย แต่กัมพูชาของพระองค์ก็กลายเป็นประเทศที่ประสบเคราะห์กรรมทางการเมืองมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง มีมหาอำนาจทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นระดับสากลอย่างสหรัฐฯ สหภาพโซเวียต จีน ฝรั่งเศสเข้ามาร่วมวง และไม่ว่าจะเป็นมหาอำนาจในระดับท้องถิ่นอย่างไทยและเวียดนาม ด้วยผลพวงอันนี้ ทำให้ผู้นำกัมพูชา นักชาตินิยมในคราบสีและลัทธิต่างๆ ฟาดฟันกันอย่างหนัก ไม่ว่าจะเป็นครอมมิวนิสต์สุดซึ้งอย่างเขมรแดง ฝ่ายเสรีนิยมอย่างซอน

จ็อกทัน หรือฝ่ายขวา/สาธารณรัฐอย่างลอนนอล และก็น่าสนใจยิ่งว่าทุกฝ่ายจะให้ความสำคัญต่ออดีตและบรรดา “ปราสาทศิลา” ทั้งหลายที่กลายเป็น “หัวใจ” ของชาตินิยม และเมื่อถึงประเด็นนี้ เราจะเห็นได้ว่าฝรั่งเศสมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้าง “ปราสาทศิลาชาตินิยม” ขึ้นในกัมพูชา

สิ่งหนึ่งที่เตะตาผู้คนที่ศึกษาและเกี่ยวข้องกับกัมพูชา ก็คือ ปราสาทนครวัด ซึ่งปัจจุบันนี้มักจะเป็นที่รับรู้กันในเรื่องของ “การท่องเที่ยว” พร้อมด้วยคำขวัญที่ว่า See Angkor and Die แต่สำหรับชาวกัมพูชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นนำ และผู้มีการศึกษาในระบบโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ปราสาทนครวัดคือ “ความเป็นชาติ” (nationess) ขอให้เรามาดูที่ “ธง” อันเป็นสัญลักษณ์ของชาติทุกชาติในโลกสมัยใหม่

(17)

ธงกัมพูชากับ “ปราสาทศิลาชาตินิยม”

(โปรดดูรูปธงในภาคผนวกที่ 1.4)

(1)

ธงกัมพูชาก่อนตกเป็น “รัฐในอารักขา” ของฝรั่งเศส พ.ศ. 2406

(1863)

ธงโบราณนี้ใช้โดยกษัตริย์กัมพูชาในสมัยก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้ามาปกครอง สมัยนั้นกัมพูชาตกต่ำและอ่อนแอมาก และได้กลายเป็น “รัฐบรรณาการ” หรือ “ประเทศราช” ที่ต้องส่งบรรณาการให้ทั้งทางกรุงเทพฯ ของสยาม และทางกรุงเว้ของเวียดนาม ธงนี้เรียกว่า “ธงชัย” (Khmer = Thung Chhay) เป็นธงแบบโบราณรูปร่างหน้าตาคล้ายๆ กับธงแบบที่พบในทวีปเอเชีย เช่น จีน เกาหลี และญี่ปุ่น ซึ่งก็คงมิใช่ “ธงชาติ” อย่างในความหมายโลกสมัยใหม่

(2)

ธงสมัยอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งฝรั่งเศสประดิษฐ์ขึ้นมาไว้ใช้ประมาณหลัง พ.ศ. 2406 (1863) จนถึง 20 ตุลาคม 2491 (1948) หรือประมาณก่อนกัมพูชาเป็นเอกราช ธงนี้ฝรั่งเศสใช้ติดต่อกันมาจากสมัยรัชกาลของพระเจ้านโรดม จนถึงพระเจ้าศรีสวสดี และพระเจ้าศรีสวสดีมณีวงศ์ น่าเชื่อว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการนำปราสาทนครวัดมาประดับไว้ในธงเป็นครั้งแรก ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสถือว่า

ตนเป็นผู้ “ค้นพบ” ปราสาทนครวัด ได้ทำการบูรณะ ขุดแต่ง และทำการศึกษา จนเป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลก ปราสาทนครวัดกลายเป็นส่วนหนึ่งของ “ชาติ นิยมฝรั่งเศส” ที่ถือว่าตนได้นำเอา “อารยธรรม” อันสูงส่งของตนมาช่วยกู้ “อารย ธรรม” ดั้งเดิมของกัมพูชา และนี่ก็ได้กลายเป็นประเพณีสืบต่อๆ กันมาโดย รัฐบาลกัมพูชา ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายกษัตริย์ ฝ่ายสาธารณรัฐ หรือฝ่ายสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ จะต้องมี “นครวัด” อยู่ในธง เป็นการตอกย้ำถึงความยิ่งใหญ่ ความสำเร็จรุ่งเรืองของกัมพูชาในอดีต และกลายเป็น “ปราสาทศิลาชาตินิยม” ที่ทรงพลังยิ่ง โปรดสังเกตุว่าปราสาทนครวัดนี้เห็นเป็น 3 ยอด

(3)

ธงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2485-2488 (1942-1945)

นี่เป็นธงสมัยที่ญี่ปุ่นเข้ามามีอำนาจ และฝรั่งเศสกำลังตกต่ำในช่วงของ สงครามโลกครั้งที่ 2 ธงนี้ได้รูปแบบของปราสาทนครวัด ที่คนญี่ปุ่นในสมัย โบราณได้เขียนขึ้นไว้ ฝ่ายทหารญี่ปุ่นจึงได้นำกลับมาใช้ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ญี่ปุ่นเห็นความสำคัญของ “นครวัด” มาก่อนฝรั่งเศสด้วยซ้ำไป ในสมัยสงคราม โลกนั้นนักชาตินิยมนามซอนจ็อกทัน Son Ngoc Thanh ได้รับความสนับสนุนจาก ญี่ปุ่นให้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี กล่าวกันว่าซอนจ็อกทันนั้นเป็น “ขอม” หรือ Khmer Krom และเกิดในเวียดนามใต้ ซอนจ็อกทันเป็นนักชาตินิยมสามัญชน และเป็นคู่แข่งกับ “ราชา” นักชาตินิยม คือ นโรดมสีหนุ

(4)

ธงชาติสมัยของพระเจ้านโรดมสีหนุ ระหว่าง พ.ศ. 2488-2513 (1945-1970)

ธงนี้กษัตริย์นโรดมสีหนุทรงใช้เป็นธงชาตินับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง เป็นธงชาติใช้อยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2488-2513 (1945-1970) เป็นเวลาถึง 25 ปี คือช่วงก่อนและหลังการได้เอกราชเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2496 (1953) และเป็น ช่วงที่ประเทศเป็น “ราชอาณาจักร” พร้อมๆ กับธงชาตินี้ก็ได้มีการแต่งเพลงชาติ ขึ้น คือ “นোকอเรียช” (Nokoreach) หรือ “นครราช” ซึ่งประพันธ์โดยพระภิกษุภว ีองค์สำคัญคือ ชุนนาถ (Choun Nath) ซึ่งก็มีความหมายถึงนครวัดและปราสาท ศิลาทั้งหลายของกัมพูชาโบราณยุครุ่งเรือง ฝรั่งเศสนั้นเป็นผู้เลือกให้สีหนุขึ้น

ครองราชย์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์หลังจากที่พระเจ้าศรีสวัสดิ์มณีวงศ์สวรรคตเมื่อปี พ.ศ. 2484 (1941) เป็นการเปลี่ยนจากสายราชวงศ์ของศรีสวัสดิ์ กลับไปสู่สายราชวงศ์ของนโรดม อย่างไรก็ตาม กัมพูชาก็มีระบบกษัตริย์และความเป็นราชอาณาจักรที่ค่อนข้างแปลก กล่าวคือนโรดมสีหนุได้สละราชสมบัติในปี 2498 (1955) และทรงเข้าเล่นการเมืองอย่างเต็มที่ และก็ทรงดำรงฐานะเป็น “ประมุขแห่งรัฐ” (Chief of State) ในขณะเดียวกันพระบิดาของพระองค์ก็ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์แทน ทรงนามว่านโรดมสุรามฤต และพระมารดาก็ทรงเป็นราชินีศรีสวัสดิ์กฤษมาโปรดสังเกตว่าจริงนี้ ปราสาทนครวัดมี 2 ยอดเช่นเดียวกับสมัยฝรั่งเศส ทั้งสีน้ำเงิน-ขาว-แดง และรูปแบบก็คล้ายคลึงกัน นี่เป็นธงที่กัมพูชาใช้เมื่อเผชิญหน้ากับไทยในกรณีคดีปราสาทเขาพระวิหารขึ้นศาลโลก

(5)

นี่เป็น **ธงชาติในสมัยที่กัมพูชากลายเป็น “สาธารณรัฐ”** และมีประธานาธิบดีแทนกษัตริย์ ระหว่าง พ.ศ. 2513 (9 ตุลาคม) - 2518, 17 เมษายน (1970-1975) กล่าวคือนายพลลอนนอล อดีตนายพล “สามดาว” ภายใต้้นโรดมสีหนุ และได้รับความสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา (รวมทั้งไทยซึ่งเป็นชาติแรกที่ทำให้การรับรองรัฐบาลและประธานาธิบดีลอนนอล โดยสังขนะ สมุทวณิช ไปเป็นเอกอัครราชทูตเป็นคนแรกของสาธารณรัฐใหม่) ทำการยึดอำนาจและล้มนโรดมสีหนุในปี 2513 (1970) และนี่ก็เป็นจุดเริ่มต้นของสงครามอันยาวนานและรุนแรงทำให้สีหนุเข้าไปร่วมกับฝ่าย “เขมรแดง” ที่ได้รับความสนับสนุนทั้งจากสหภาพโซเวียตกับจีนแดง และ “เขมรแดง” ก็ได้ชัยชนะยึดกรุงพนมเปญได้ในอีก 5 ปีต่อมา (17 เมษายน 2518/1975) สมัยประธานาธิบดีลอนนอลมีการแต่งเพลงชาติขึ้นใหม่และยกเลิกเพลง “นกกอเรียช” ไปชั่วระยะหนึ่ง โปรดสังเกตว่าธงสมัยนี้ รูปแบบฉีกออกไป ปราสาทนครวัดถูกนำขึ้นไปไว้ด้านบนซ้าย แทนที่จะอยู่ตรงศูนย์กลางตามแนวความคิดว่าด้วยจักรวาล และแถมมีดาวอีก 3 ดวง ฝ่ายตรงข้ามกับนายพลลอนนอล วิจารณ์ว่าเป็นดาว 3 ดวงของยศนายพลท่านนั่นเอง

(6)

นี่คือ **ธงชาติสมัยเขมรแดงของ “กัมพูชาประชาธิปไตย”** (Democratic Kampuchea) ระหว่าง พ.ศ. 2518 (5 มกราคม) - 2522, 7 มกราคม (1975-1979)

เป็นระยะเวลาสั้นๆ เพียง 3 ปีในสมัยที่พอลพตเป็นนายกรัฐมนตรี และใช้ระบบการปกครองที่ถูกวิจารณ์ว่าเป็น “คอมมิวนิสต์บุพกาล” เป็นส่วนผสมของการนำเอา “ลัทธิเหมา” จากจีนมาผสมกับ “มายาคติ” ว่าด้วยความรุ่งโรจน์ของอาณาจักรและเศรษฐกิจสมัยเมืองพระนคร (นครวัด-นครธม) หรือ Angkor เป็นความเชื่อว่า หาก “ชะแมร์เดิม” ทำได้ “ชะแมร์ปัจจุบัน” ก็ทำได้ยิ่งใหญ่เช่นกัน สมัยนี้มีการแต่งเพลงชาติขึ้นมาใหม่อีกเวอร์ชันหนึ่ง โปรดสังเกตว่าปราสาทนครวัดก็ยังมี 3 ยอดเช่นเดิม แต่สี่เหลือเพียง 2 สีตามแบบฉบับของฝ่ายสังคมนิยมหรือฝ่ายคอมมิวนิสต์

(7)

ธงชาตินี้ใช้ระหว่าง พ.ศ. 2522 (7 มกราคม) - 1 พฤษภาคม 2532 (1979-1989) ในสมัยของรัฐบาลที่ได้รับความสนับสนุนจากเวียดนาม คือรัฐบาลเฮงสัมริน-ฮุนเซน สมัยนี้กัมพูชาก็ยังดำรงความเป็น “สาธารณรัฐ” อยู่ต่อไป และก็มี การแต่งเพลงชาติขึ้นใหม่แทนเพลงของสมัยลอนนอลอีกด้วย โปรดสังเกตว่าธงนี้มีลักษณะคล้ายกับของ “เขมรแดง” ซึ่งก็เป็นพันธมิตรของ “เฮงสัมริน-ฮุนเซน” มาก่อน ดังนั้นลัทธิความเชื่อก็ยังมีส่วนคล้ายกัน แต่ขอให้สังเกตว่าปราสาทนครวัดนั้นมี 5 ยอดเป็นครั้งแรก ฉีกรูปแบบออกไปจากสไตล์ของฝรั่งเศสและนโรดม สีหนุ

(8)

ธงนี้ใช้อยู่ระหว่าง พ.ศ. 2532 (1 พฤษภาคม) - 24 มิถุนายน 2535 (1989-1992) คือในสมัยที่เวียดนามได้ถอนกำลังทหารของตนออกไป ในขณะที่เดียวกัน กัมพูชาก็ยกเลิกระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และหันไปใช้เศรษฐกิจการตลาดในปี พ.ศ. 2532 (1989) สมัยนี้ก็ยังเป็นสมัยของหลายฝ่ายในการเมืองเขมร แต่ก็คือ “การปรองดองแห่งชาติ” ที่สหประชาชาติและมหาอำนาจเข้ามาบีบบังคับ และจะตรงกับการปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณจากสมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นการ “เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ของยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งฝ่ายราชการไทยและเอกชนได้เข้าไปทั้งช่วยเหลือพัฒนา และเข้าไปลงทุนแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าในบรรยากาศที่เปิดใหม่

(9)

เรื่องนี้ที่อยู่ในช่วงที่องค์การสหประชาชาติ UNTAC ได้เข้ามาปกครอง กัมพูชาชั่วคราวเพียง 1 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2535-2536 (1992-1993) เขมรฝ่ายต่างๆ ยุติการสู้รบและตกลงที่จะให้มีการเลือกตั้งทั่วไป นโรดมสีหนุได้รับการแต่งตั้ง เป็นประมุขของสภาสูงสุดแห่งชาติ Supreme National Council (SNC) ปรอต สังเกตสีฟ้า ซึ่งเป็นสีของสหประชาชาติ และแผนที่พร้อมตัวอักษรที่อ่านว่า “กัมพูชา”

(10)

เรื่องนี้คือ**เรื่องปัจจุบัน** ที่นำของเดิมมาใช้ใหม่ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน 2536 (1993) เป็นต้นมา กล่าวคือ ภายหลังจากที่สหประชาชาติได้เข้ามาจัดการให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในกัมพูชาเมื่อปี พ.ศ. 2536 (1993) ก็เป็นการยุติความขัดแย้ง และสงครามกลางเมือง นโรดมสีหนุทรงกลับมาเป็นกษัตริย์กัมพูชาอีกครั้งหนึ่ง และประเทศก็กลับไปเป็น “ราชอาณาจักร” พร้อมด้วยคำขวัญ “ชาติ ศาสนา กษัตริย์” ทั้งธงและเพลงชาติ “นครราช” จากสมัยเดิมของนโรดมสีหนุ ถูกนำมา ใช้ใหม่จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ และนี่เป็นสิ่งที่กัมพูชาใช้เมื่อเผชิญหน้ากับ “ธง ไตรรงค์” ของไทยในวิกฤตการณ์ “มรดกโลก-ปราสาทเขาพระวิหาร” เหมือนกับ ธงที่เคยใช้เผชิญกันมาแล้วในคดีปราสาทเขาพระวิหารเมื่อ พ.ศ. 2505

จะเห็นได้ว่าธงที่ใช้ในกัมพูชานับตั้งแต่การเข้าสู่ยุคของโลกสมัยใหม่ที่ มาพร้อมกับลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศสนั้น ไม่ว่าจะอยู่ในลัทธิการเมืองใดก็ตาม จะ ตรงข้ามเป็นศัตรูและเป็นคู่แข่งอย่างฉกาจจรรจ์เพียงใดก็ตาม ทุกฝ่ายเหมือนกัน และเห็นพ้องต้องกันว่าต้องมี “ปราสาทนครวัด” ไว้ในธงของตน เพื่อเป็น เครื่องที่จะแสดงถึงความเป็นชาติ เราคงไม่จำเป็นต้องสาธยายถึงความยิ่งใหญ่ ของนครวัดที่ผู้คนทั่วไปใฝ่ฝันว่าจะได้ไปเห็นสักครั้ง แต่เราควรมาดูว่าทำไม ปราสาทหินเก่าๆ บางส่วนก็พังพินาศไปแล้ว บางส่วนก็เป็นปารกปกคลุมอยู่เป็น เวลาเรื่อยๆ ก็ตาม ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ (เช่นเดียวกับ สุโขทัย ออยุธยาในกรณีของไทย หรือบรมพุโธ/ปรัมบานันในกรณีของอินโดนีเซีย)

ปราสาท-ปราสาท-ปราสาท

ทำไมปราสาทนครวัด ถึงได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญเช่นนี้ คำตอบน่าจะอยู่ที่ “สถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ” หรือ Ecole Francaise Extreme-Orient ที่จัดตั้งขึ้นมาเมื่อ 100 กว่าปีนั่นเอง น่าเชื่อว่าวิชา “โบราณคดี” ที่กลายเป็นวิชายอดนิยมในหมู่ของจักรวรรดินิยมยุโรป ไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา ที่เริ่มลงหลักปักฐานมั่นคง เป็นวิชาของผู้มีอำนาจ ของผู้มีการศึกษา ของผู้มีวัฒนธรรม ก็ประมาณครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 หรือประมาณรัชกาลที่ 3-4-5 ของเรานั่นเอง ที่เป็นจักรกลผลักดันขับเคลื่อนอย่างสำคัญ ดังนั้นเราจึงเห็นสิ่งที่เรียกว่า Egyptology เราเห็นการบูรณะขุดแต่งด้วยวิธีการ “อนาสติโลซิส” ที่ทำในกรีซ แล้วข้ามมาทำในอินเดีย ในชวา และในกัมพูชาในที่สุด

“สถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ” ที่เดิมมีสำนักงานที่ตั้งอยู่ที่กรุงฮานอยนั้น เป็นที่ชุมนุมของปราชญ์ทางด้านโบราณคดี จารึกวิทยา ภาษาศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา หรืออะไรต่อมิอะไรที่เกี่ยวกับความเป็นอดีตของอารยธรรมในอินโดจีน ก็กลายเป็น “ความคลั่งไคล้” ทางวิชาการไม่น้อย นามของปราชญ์ที่โด่งดังเช่น Etienne Aymonier, Louis Finot, George Coedes, Henri Parmentier, Groslier (พอลูก) เป็นที่คั่นหูและเป็นที่ต้องศึกษา

อนึ่ง เราต้องไม่ลืมว่าดินแดนอันเป็นที่ตั้งของปราสาทนครวัด (นครธม) และบรรดาปราสาทอื่นๆ ทั้งหมดนั้น อยู่ในเขตจังหวัดเสียมเรียบ/เสียมราฐ ซึ่งดินแดนนี้รวมทั้งเมืองพระตะบองและเมืองศรีโสภณด้วยนั้น เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสได้ขอแลกกับสยาม ด้วยการคืนเมืองตราดและเมืองด่านซ้าย (จังหวัดเลย) ที่ยึดเอาไว้ให้แลกเปลี่ยนกันในปี 2449/50 (1907) ด้วยสนธิสัญญาระหว่างรัชกาลที่ 5 กับประธานาธิบดีฝรั่งเศส (ที่ปราสาทเขาพระวิหารก็จะติดไปด้วยในตอนนั้น)

และนับแต่นั้นมาบรรดาปราสาททั้งหลายก็ตกอยู่ในความดูแลรักษา ขุดแต่ง ศึกษากันโดย EFEO กลายเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ถึงกับมีการกำหนดอายุของศิลปะและสถาปัตยกรรมกัมพูชา เรียงตามลำดับเวลาถึงเกือบ 2 พันปี จากยุคสมัยที่มีชื่อแปลกๆ ไม่คั่นหู เช่น Preah Ko, Bakheng, Koh Ker, Pre Rup, Banteay Srei, Kleang, Baphoun, Angkor Wat, Bayon หรือไม่กี่ชื่อของยุคสมัยของประวัติศาสตร์กัมพูชา อย่างเช่น Funan, Chenla, Pre-Angkor, Angkor, Post Angkor (เราปฏิเสธไม่ได้ว่าอิทธิพลของการศึกษาโบราณคดีเช่นนี้ก็ถูกนำเข้ามา

ใช้ในการศึกษาและกำหนดยุคสมัยของเราด้วยเช่นกัน เช่น การกำหนดยุคทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย อโยธยา ฯลฯ)

นี่เป็นผลพวงของวิชาการสมัยใหม่ที่เริ่มต้นในโลกตะวันตก แล้วก็แพร่หลายลอกเลียนแบบกันไปทั่ว และในแง่ของคนกัมพูชารุ่นใหม่ ที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ (ที่มากับโรงเรียนของฝรั่งเศส อย่าง Lycee Sisovath หรือที่ไปเรียนต่อในไซ่ง่อนและปารีสก็ตาม) จะได้รับรู้ถึง “อดีต” อันยิ่งใหญ่ของตน ที่สูญหายเสื่อมโทรมไปเกือบจะหมดสิ้น ที่หลงเหลืออยู่เป็นเพียง “ตำนาน” หรือ “พงศาวดาร” หาใช่ “ประวัติศาสตร์” หรือ “โบราณคดี” สมัยใหม่ แต่ ณ บัดนี้ อดีตจะถูกขุดค้น ถูกปลุกขึ้นมาใหม่โดยฝรั่งเศส ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจอะไรนัก ที่หนังสือพิมพ์แนวชาตินิยมเล่มแรกของกัมพูชาจะใช้ชื่อว่า Nagaravatta หรือ “นครวัต” และนามปากกาของพอลพต ก็จะใช้คำว่า “ชะแมร์เดิม” (Penny Edwards: Cambodge, 2008)

ดังที่เราทราบกันดีว่าชาตินิยมจะต้องมีองค์ประกอบต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะที่เป็นสัญลักษณ์ ที่จะต้องผลิตซ้ำ ต้องเตือนความจำ และต้องตอกย้ำ ดังนั้น ที่กลางกรุงพนมเปญจึงมีอนุสาวรีย์ มีสิ่งก่อสร้างที่คอยตอกย้ำและเตือนผู้คนอยู่ตลอดเวลา กลางถนนใหญ่ในโรตมสี่หน้ให้สร้าง “วิมานเอกราช” ไว้ตรงสี่แยกของถนน ที่ผู้คนผ่านไปผ่านมา อนุสาวรีย์นี้อาจทำให้เราๆ ท่านๆ นึกถึง “ประตูชัย” ที่กรุงปารีส หรือไม้ก่ที่กรุงเวียงจัน แต่น่าสนใจที่การออกแบบนั้น แทนที่จะเป็นฝรั่งตะวันตก กลับเลียนแบบปราสาทสำคัญมากองค์หนึ่ง คือ “บាកอง” และทุกปีในวันที่ 9 พฤศจิกายน ก็จะมีการสวนสนามผ่านและรอบ “วิมานเอกราช” นี้

“วิมานเอกราช” หรืออนุสาวรีย์เอกราชกลางกรุงพนมเปญ สร้างเป็นรูปเลียนแบบปราสาทบាកอง

ที่น่าสนใจยิ่งไปกว่านั้นก็คือ กลางกรุงเทพมหานครเก่า มีวัดพนม ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของเมืองนี้ วัดพนมตั้งอยู่บนเนินเขาสูงๆ เป็นวัดทางพุทธศาสนา และมีตำนานว่าด้วย “ยายเพญ/เปญ” ที่เป็นผู้สร้าง แต่หลังจากที่ฝรั่งเศสได้เสียมเรียบ/พระตะบอง/ศรีโสภณ ไปจากสยามแล้วนั้น ฝรั่งเศสได้สร้างอนุสาวรีย์ของพระเจ้าศรีสวัสดิ์ กษัตริย์กัมพูชาซึ่งอยู่ในสมัยที่ “ได้ดินแดนคืน” เมื่อปี 2449/50 (1907) การได้ดินแดนดังกล่าว ฝรั่งเศสเฉลิมฉลองเป็นการใหญ่ ัญเชิญพระเจ้าศรีสวัสดิ์ไปนครวัด แล้วก็สร้างอนุสาวรีย์ของพระองค์ไว้ ณ เิงเขาด้านทิศเหนือของวัดพนม ทั้งสองข้างมีเรื่องราวของการได้คืนดินแดนมา แน่นอน ก็ต้องด้วยความช่วยเหลือและวิริยะของฝรั่งเศส ทางด้านขวาของพระเจ้าศรีสวัสดิ์มีรูปสามสาวงามแบบนางอัปสร ัญเชิญของใส่พานมาถวาย นางหนึ่งัญเชิญนครวัดกลับมา อีกนางหนึ่งัญเชิญตะบอง และนางสุดท้ายัญเชิญปราสาท นี่น่าจะเป็นการเอา “ชาตินิยม” เข้าผสมกลมกลืนกับพุทธศาสนา อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้คนจะต้องผ่านไปผ่านมา เวียนรอบ “ยายเพญ/เพญ” ไปไหว้พระ ไปทำบุญ และไปรับชมทราบกับ “ประวัติศาสตร์” หรือ “พงศาวดาร” ของการได้ดินแดนและปราสาทคืนมา

อนุสาวรีย์ “ยายเพญ” หรือ “ยายเปญ” ผู้สร้างวัดพนมในบริเวณที่พบพระพุทธรูปลอยน้ำมา อันเป็นต้นกำเนิดของกรุงเทพมหานครในเวลาต่อมา

(บน) อนุสาวรีย์ของพระเจ้าศรีสวัสดิ์ กษัตริย์กัมพูชาที่อยู่ใต้งานในสมัยการได้คืนดินแดนเสียมเรียบ-พระตะบอง-ศรีโสภณจากสยามเมื่อปี 2449/50 (1907) สร้างอยู่เชิงเขาวัดพนม กลางกรุงพนมเปญ เป็นการเตือนตอกย้ำ “ปราสาทศิลาชาตินิยม”

(ล่าง) ด้านขวาของอนุสาวรีย์พระเจ้าศรีสวัสดิ์ มีรูปสามสาวงามนางอัปสร อัญเชิญของใส่พานมาถวาย นางหนึ่งอัญเชิญนครวัดกลับมา อีกนางหนึ่งอัญเชิญพระเจดีย์และนางสุดท้ายอัญเชิญพระตะบอง

ขอแทรกอีกว่า ในช่วงของการกำหนด “ปราสาทเขาพระวิหาร” เป็น “วาระแห่งชาติ” ของกัมพูชานั้น ทันทีที่ออกจากสนามบินกรุงพนมเปญ ก็จะไปสเตอร์ขนาดมหึมาติดอยู่ข้างถนนยาวหลายกิโลเมตร จนกระทั่งเข้าไปในเมือง แสตมป์ ธนบัตร ก็ทำเป็นรูปปราสาทเขาพระวิหาร แม้แต่ด้านหน้าของตึกใหม่ของกระทรวงต่างประเทศกัมพูชา ก็ออกแบบให้มีหน้าบันแบบปราสาทเขาพระวิหาร ในวันเอกราช 9 พฤศจิกายน 2551 ผู้เขียนได้เดินเที่ยวและถ่ายรูปเห็นป้ายคำขวัญเป็นระยะ อ่านได้ความว่า “ชาติ ศาสนา กษัตริย์” ว่าไปแล้วน่าจะต้องเติมคำว่า “และปราสาทศิลา” เข้าไปด้วยซ้ำ จึงจะครบถ้วนครบวงความ

สิงห์และด้านหน้าของตึกใหม่
กระทรวงการต่างประเทศ กรุงพนมเปญ
ทำเป็นหน้าบันแบบปราสาทเขาพระ
วิหาร

ป้ายโปสเตอร์รูปปราสาทเขาพระวิหาร ติดตั้งเต็มกรุงเทพมหานคร จากสนามบินจนถึงกลางใจเมือง จำนวนหลายสิบป้าย เป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ “ปราสาทศิลาชาตินิยม” และ “วาระแห่งชาติ” ในการนำเสนอเป็นมรดกโลกกับองค์การยูเนสโก ที่ได้รับการตัดสินใจเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2551 ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปที่จะมีตามมาในวันที่ 27 ที่ทำให้พรรค CPP ของ นรม. ชวนเซน ชนะการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น

พลังของ “ชาตินิยม” เป็นสิ่งที่อธิบายได้ไม่ถ้อยถนง “ชาติ” ทำให้เราชนลูกทำให้เรารู้สึกว่าจะทำอะไรก็ได้ ที่เป็นการเสียสละ ที่คนจำนวนเป็นล้านๆ ที่ต้องตายลงโดยสิ่งที่อธิบายได้ยากยิ่ง กัมพูชามี “ปราสาทศิลา” เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญ และเราก็ได้พบได้เห็นมาแล้ว นอกเหนือจากเรื่องของ “ปราสาทเขาพระวิหาร” ซึ่งคงจะจำกันได้ดีว่าเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2546 (2003) สถานทูตไทย ณ กรุงเทพมหานคร ถูกบุกและเผา ข้าราชการสถานทูตต้องหนีเอาชีวิตรอด

เราประท้วง เพราะเราเกลียดคนไทยในกัมพูชา
เพราะว่าคนไทยบุกรุกดินแดนของกัมพูชา

ในช่วงของความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา พ.ศ. 2551 ในกรณีของการขึ้นปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกกับยูเนสโกนั้น ผู้เขียนมีโอกาสไปกรุงเทพมหานครหลายครั้ง และสิ่งที่ได้เห็นแม้แต่เพียงออกจากสนามบินก็คือการที่รัฐบาลสุนเซน ถือว่าปราสาทเขาพระวิหารเป็น “วาระแห่งชาติ” เป็นทั้งเกียรติภูมิของความเป็นชาติ เป็นทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่จะเน้นสามเหลี่ยมการท่องเที่ยว จากพนมเปญ ไปพระวิหาร จากพระวิหารไปนครวัด และที่สำคัญก็เป็นการได้คะแนนเสียงในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในวันที่ 27 กรกฎาคม 2551 (2008) นั้นเอง

(19)

เลือกตั้งทั่วไป พรรค CPP ชนะท่วมท้น

ขอให้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ มีขึ้นในช่วงของเดือนวิกฤตการเมืองในไทย ที่มติเอกฉันท์ของกรรมการยูเนสโกจาก 21 ประเทศในการประชุมที่คานาดา อนุมัติให้กัมพูชาขึ้น “ปราสาทเขาพระวิหาร” เป็นมรดกโลกเพียงฝ่ายเดียว โดยไทยไม่มีส่วนร่วมด้วยเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม ในทันทีทันใดภายในเวลาไม่เกิน 12 ชั่วโมง คือ 8 กรกฎาคม ศาลรัฐธรรมนูญก็มีมติ 8 ต่อ 1 ว่าแถลงการณ์ร่วมไทย/กัมพูชา ที่ รมต. กต. นพดล บัทมะ ไปลงนามนั้น ผิดรัฐธรรมนูญ ม. 190 สถานที่ไม่ขออนุมัติจากรัฐสภา ในขณะที่การเมืองไทยปั่นป่วนนั้น ทางพนมเปญก็ฉลองชัยชนะของการได้มรดกโลกอย่างเต็มที่ ณ สนามกีฬาโอลิมปิกกลางกรุงเทพมหานคร รong นรม. สกอัน (Sok An) ซึ่งก็เป็นตัวแทนไปประชุมที่คานาดา นำการเฉลิมฉลองท่ามกลางคนเขมรเป็นพันๆ และขึ้นร้องเพลงปลุกระดมชาตินิยมที่มีชื่อว่า “พงศาวดารชะแมร์” อันเป็นเพลงที่กล่าวถึงความยิ่งใหญ่เรื่องของคนเผ่าชะแมร์ ที่เคยมีดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาล มีพุทธศาสนาอันรุ่งเรือง เพลงนี้ประพันธ์โดยภิกษุนักปราชญ์นามสังฆราชขุนนาท (1883-1969) บุคคลเดียวกันที่แต่งเพลงชาติ “นครราช” ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น (ปัจจุบันมีอนุสาวรีย์ของท่านอยู่สุดถนนโรตมสีหนุ เลยจากอนุสาวรีย์ “วิมานเอกราช” ไปหน่อยหนึ่ง)

การที่ นรม. สุนเซน และพรรค Cambodian's People Party ของท่านได้ใช้กรณีการขึ้นทะเบียนมรดกโลกเป็นทั้ง “วาระแห่งชาติ” และเป็น “วาระของพรรค” และแกมยังเกิดวิกฤตอย่างรุนแรงในเรื่องนี้ระหว่าง “พันธมิตรประชาชนเพื่อ

ประชาธิปไตย” หรือ “เสือเหลือง” ที่กระหน่ำการโจมตีอย่างหนักต่อรัฐบาล นรม. สมัคร สุทธรวช และ รมต. กต. นพดล ปัทมะนั้น ทำให้พรรค CPP ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นไม่เคยมีมาก่อน นั่นคือได้คะแนนเสียงถึง 58.1 % ของผู้ไปออกเสียงเลือกตั้ง ได้จำนวน ส.ส. 90 ที่นั่งจากจำนวนเต็ม 123 คิดเป็น 73.17% ของที่นั่งทั้งหมดในรัฐสภา กล่าวได้ว่าท่วมท้น และทำให้พรรคฝ่ายค้านตกไปโดยปริยาย แต่เดิม CPP ประเมินว่าตนจะได้อย่างมากก็ 80 แทนที่จะเป็น 90 จาก 123 อย่างถล่มทลาย

ถ้าจะเทียบกับการเลือกตั้งปีก่อนหน้านั้น คือในปี 2546 (2003) พรรค CPP แม้จะชนะการเลือกตั้งก็ตาม แต่ก็ได้เพียง 47% ของผู้ไปออกเสียงเลือกตั้ง และได้เพียง 73 ที่นั่งจากจำนวนเต็ม 123 ซึ่งเท่ากับเพียง 59.34% ของที่นั่งในสภาแห่งชาติ

ขอให้เราดูย้อนกลับไปตามลำดับ คือในปี 2541 (1998) ที่ CPP แม้จะชนะการเลือกตั้ง แต่ก็ยังเป็นเพียง 42.4% ของผู้ออกเสียง ได้ที่นั่ง 64 จากจำนวนเต็ม 123 หรือเท่ากับ 52% ในสภาฯ และหากกลับไปเทียบกับการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์ ที่สหประชาชาติเข้ามาจัดการในปี 2536 (1993) นั้น พรรค CPP ได้มาเป็นที่สองด้วยซ้ำไป ได้คะแนนเพียง 38% ของผู้ออกเสียง และได้เพียง 51 ที่นั่งจากจำนวนเต็ม 122 หรือ 41.80 % ในสภาฯ

กล่าวโดยย่อ ชาตินิยมกัมพูชาที่มีและต่อต้านไทยที่เกิดขึ้นทั้งในปี 2546 (2003 กรณีกับ สุวณันท์ และการเผาสถานทูตไทย) กับครั้งล่าสุดจาก “การเมืองใหม่” ระหว่าง “เสือเหลือง” และ “เสือแดง” กลายเป็นปัจจัยสำคัญของชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นและทิ้งห่างของพรรค CPP ในเขต (จังหวัด) ที่อยู่ทางด้านประเทศไทย เช่น พระตะบอง บันทายมีชัย เสียมเรียบ ซึ่งมี ส.ส. ทั้งหมด 20 ที่นั่งนั้น CPP ก็สามารถกวาดที่นั่งได้เพิ่มมาเรื่อยๆ จากปี 2536 ซึ่งได้เพียง 7 ที่กลายเป็น 13 ในปี 2546 และเป็น 15 ที่ในปี 2551 ในขณะที่เขต (จังหวัด) กัมปงจาม (มีมุสลิมจำนวนมาก) ซึ่งเป็นพื้นที่ใหญ่สุดมี ส.ส. มากสุด คือ 18 ที่ CPP ก็ขยับจากเดิมที่ได้เพียง 6 กลายมาเป็น 11 ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดช่วงวิกฤตมรดกโลกนี้

ขอให้เรามาดูกรุงเทพมหานครที่มี 12 ที่นั่ง และเป็นเขตที่ CPP ไม่เคยได้เสียงส่วนใหญ่มาก่อนเลย เพราะนี่เป็นฐานที่มั่นของฝ่ายกษัตริย์นิยมของนโรดม รณฤทธิ์ หรือไม่กี่เสรีนิยมแบบสม รั้งสี แต่ครั้งล่าสุดนี้ CPP ก็กระโดดจากเคยได้

ในการเลือกตั้งครั้งแรก 3 มาเป็น 7 ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุด

กล่าวโดยย่อ วิกฤตในการเมืองไทยกลายเป็นโอกาสทองของพรรค CPP และ นรม. สุนเซน ซึ่งดูจะฉีกกำลังได้อย่างแน่นอนหาอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อนชาวไทยของผู้เขียนที่ทำมาหากินอยู่ในพนมเปญกล่าวว่าไม่เคยเห็นคนเขมร “สามัคคี” กันอย่างนี้มาก่อนเลย และนี่ก็คืออิทธิพลของ “ปราสาทศิลาชาตินิยม” แน่นนอน นี่ก็จะมีผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายของทั้งสองประเทศ ที่รัฐบาล สุนเซน ดูจะมีฐานะที่มั่นคง เทียบกับความอ่อนแอและไม่เป็นเอกภาพของผู้นำ และนักการเมืองไทย

(20)

เสียมราฐ กับ เสียมเรียบ: เสียท่า-เสียที-เสียหน้า

ปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งโดยเนื้อแท้ก็คือซากปรักหักพังที่เป็นกองหินทรายและศิลาแลงขนาดมหึมา ที่ถูกทิ้งร้างและป่าปกคลุมอยู่เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 500 ปีนั้น แต่ได้กลายมาเป็นปัญหาของความขัดแย้งระหว่างประเทศครั้งแล้วครั้งเล่า ก็ด้วยสิ่งที่เราเรียกได้ว่า “ชาตินิยม” ปราสาทพระวิหารมาเยือนเราชาวไทยสยามกับกัมพูชาอย่างน้อยก็ 3 ครั้ง ดังที่กล่าวมาแล้ว คือ

ครั้งที่ 1 ในสงครามอินโดจีน พ.ศ. 2483/1940

ครั้งที่ 2 ในคดีศาลโลก พ.ศ. 2505 และ

ครั้งที่ 3 ในคดีขึ้นทะเบียนมรดกโลกกับยูเนสโก พ.ศ. 2551

ในงานเขียนชิ้นเล็กๆ แต่ละเย็ดลออกของ อาจารย์สมโชติ อ๋องสกุล แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้อุปมาอุปไมยเหตุการณ์ทั้ง 3 ไว้ค่อนข้างพิงว่า

ครั้งที่ 1 เป็นการ “เสียท่า” ต่อฝรั่งเศส

ครั้งที่ 2 เป็นการ “เสียที” ตามคำพิพากษาของศาลโลก

และครั้งที่ 3 เป็นการ “เสียหน้า” ของประเทศ

ผู้เขียนใคร่ขอขยายความตามลำดับดังนี้ คือ เมื่อพูดถึง “การเสียท่า” ก็น่าจะหมายถึงเรื่องของสนธิสัญญาระหว่างสยามสมัยรัชกาลที่ 5 กับฝรั่งเศส ในอินโดจีนและในปารีสนั่นเอง ซึ่งก็คือเรื่องของสนธิสัญญาสำคัญ 2 ฉบับของปี พ.ศ. 2446/47 (1904) กับ พ.ศ. 2449/50 (1907) ซึ่งมักได้รับการอ้างถึงอยู่ตลอดเวลา สนธิสัญญาทั้งสองนั้นมีผลทำให้พรมแดนและแผนที่ของสยาม/ไทย กับ กัมพูชาและลาว มีรูปร่างหน้าตาและพรมแดนอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน (แม้จะ

ยังมีบางส่วนที่ถือว่ายังไม่ชัดเจน และจะต้องมีการปักปันหลักเขตอยู่ก็ตาม)

ในสนธิสัญญาดังกล่าว มีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง แต่ข้อใหญ่ใจความก็คือ สิ่งที่เรามักเชื่อกันว่าเส้นเขตแดนอยู่ที่ “สันปันน้ำ” นั้น เอาเข้าจริงยังมีข้อกำหนดอีกด้วยว่า จะต้องมีการแต่งตั้งกรรมการผสม และกำหนดให้มีการขีดเส้น “เขตแดนหรือพรมแดน” และนี่ก็เป็นที่มาของการทำแผนที่โดยคณะกรรมการผสมอินโดจีนกับสยาม ที่เรียกเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า Commission de Delimitation Entre l’Indochine et Le Siam แผนที่แต่ละชุดจะมีจำนวน 11 แผ่นด้วยกัน กำหนดชายแดนสยามกับลาวและกัมพูชา ตั้งแต่ทางภาคเหนือบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ไล่เลาะลงมาตามแนวแม่น้ำโขง จนถึงพนมดงรัก ขีดปราสาทเขาพระวิหารให้อยู่ในอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยมีรายละเอียดแต่ละแผ่น (ตามข้อมูลคำแปลใน Case Concerning the Temple of Preah Vihear, Vol I, 1962, ICJ Pleadings, Oral Arguments documents) ดังนี้

Map of Maekhop and Chianglom

Map of rivers in the north

Map of Muang Nan

Map of Paklai

Map of Huang River

Map of Pasak

Map of Mekong

Map of Dongrek (ปราสาทเขาพระวิหารจะถูกขีดอยู่ในแผนที่แผ่นนี้)

Map of Phnom Kulen

Lake

Muang Trat

แผนที่เหล่านี้พิมพ์แจกจ่ายจำหน่ายไปทั่วโดยบริษัท H. Barrere กรุงปารีส และสถานอัครราชทูตสยามที่ปารีส ก็ได้รับมาใช้งานด้วยกันทั้งหมด 50 ชุด ทั้งหมด 50 ชุด จตุรศักดิ์อัครราชทูตสยามที่ปารีสก็ยังส่งกลับมายังกระทรวงการต่างประเทศ ถวายสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเสนาบดี กต. สมัยนั้นด้วยเมื่อ 20 สิงหาคม 2451 (1908) สรุปแล้วราชสำนักและรัฐบาลสยามในสมัยนั้น รับรู้เรื่องแผนที่ดังกล่าวอย่างไม่มีข้อสงสัย

และนี่ก็ทำให้เราเห็นได้ว่าเมื่อสมเด็จพระยาตากำร่งฯ เมื่อทรงดำรงตำแหน่งอภิรัฐมนตรีของรัชกาลที่ 7 เสด็จเยือนปราสาทเขาพระวิหารในปี พ.ศ. 2472 นั้น จึงทรงแจ้งขออนุญาตไปยังฝรั่งเศสในอินโดจีน และเรลเอนด์เมืองกำปงธมถึงต้องเดินทางเป็นร้อยกิโลเมตรมาตั้งแถวและซักธงฝรั่งเศสต้อนรับ (ดูรายละเอียดในภาค 2) ดังนั้น การสรุปว่า “เสียท่า” ต่อฝรั่งเศสนั้น ก็อาจจะไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและบริบททางประวัติศาสตร์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเมื่อ 100 ปีมาแล้ว ผู้เขียนเชื่อว่า “ราชาชาตินิยม” สมัยนั้น คิดต่างกับบรรดา “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” ไม่น่ามากนัก

ที่นี้หันมาดูกรณีของ “การเสียที” ต่อคำพิพากษาของศาลโลกในปี พ.ศ. 2505 (1962) ผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นผลมาจากความผิดพลาดของการเชื่อมั่นอย่างสูงเกินเหตุว่าคดีนี้ไทยต้องชนะอย่างแน่นอน ในหนังสือของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เรื่อง “คดีเขาพระวิหาร” หนา 216 หน้า ราคา 10 บาท รายได้สมทบทุนคดีเขาพระวิหาร (และมีจำหน่ายกันทั่วไปใน มธ. ท่าพระจันทร์ โดยเฉพาะให้กับนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ที่ ม.ร.ว. เสนีย์ เป็นอาจารย์บรรยาย) นั้น ท่านทนายฝ่ายไทย ม.ร.ว. เสนีย์เขียนไว้ในคำนำ ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2505 คือประมาณ 4 เดือนก่อนคำพิพากษาของศาลโลก ดังนี้

“ปราสาทที่เขาพระวิหารเป็นของไทยด้วยเหตุผลทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายประการใด โดยสำคัญก็คือ นับตั้งแต่ไทยได้แก่อำนาจลงมาจากมณฑลยูนนาน และล้มอำนาจขอมได้ทั่วผืนแผ่นดินในแหลมทองนี้ ดินแดนอันเป็นที่ตั้งปราสาทเขาพระวิหารได้ตกเป็นของไทยในทางประวัติศาสตร์เป็นเวลานานหลายร้อยปี แม้จะมารว่กันเมื่อศตวรรษที่ 19 แห่งคริสต์ศักราช อันเป็นสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามาล่าเมืองขึ้นในตะวันออกไกล และไทยต้องเสียเขมรให้แก่ฝรั่งเศส ว่ากันเฉพาะที่ภูเขาตรงรักตรงเขาพระวิหารนี้ไทยก็เสียไปแต่เพียงดินแดนที่เขมรต่ำเท่านั้น ไม่ได้เสียดินแดนเขาพระวิหารบนไทยสูงอันเป็นที่ตั้งของตัวปราสาทไปด้วย ทั้งนี้เพราะสนธิสัญญาปี ค.ศ. 1904 ที่ไทยทำกับฝรั่งเศส กำหนดให้แบ่งพรหมแดนที่ภูเขาตรงรักตามเส้นสันปันน้ำ เมื่อปราสาทเขาพระวิหารตั้งอยู่ในเส้นสันปันน้ำทางฝ่ายไทย ปราสาทจึงยังเป็นของไทยอยู่ดังเดิม นี่เป็นประเด็นแพ้ชนะในคดี”

น่าสนใจที่ในคำอภิปรายไม่ไว้วางใจต่อ รมต. ในคณะของ นรม. สมัครสุนทรเวช เมื่อ 23 มิถุนายน 2550 ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ก็สะท้อนความเชื่อเดิมเช่นนี้อยู่ ดังคำอภิปรายบางตอน

“กระผมเข้าใจว่าสำหรับเพื่อนสมาชิกในห้อง น่าจะมี Power Point นะครับ ขอความกรุณาทางเจ้าหน้าที่ ได้ช่วยดูด้วยนะครับ รูปแรกนั้น จะเป็นรูปถ่ายทางอากาศ ลงไปนะครับ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ประเทศไทยมีสนธิสัญญา ยึดถือว่าเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา เราใช้สิ่งที่เรียกว่า สันปันน้ำ....แต่กัมพูชาไปอ้างแผนที่ ทางเข้าที่ง่ายที่สุดและน่าจะเป็นทางเข้าที่ใช้ปราสาทนี้คือทางทิศเหนือ ครับ ที่เรียกบันไดนาค เพราะถ้าท่านจะไปขึ้นทางอื่น ท่านก็ต้องปีนหน้าผาขึ้นไปนะครับ และหน้าผานี้ก็ไม่ใช่เตี้ยๆ นะครับ สมัยนั้นเขาเปรียบเทียบให้ฝรั่งเห็นเค้าบอกว่าหน้าผานั้น สูงกว่าตึกเอ็มพายสเตท.... ข้อต่อสู้หลักของเรา ก็คือ เราไม่ยอมรับแผนที่ ครับ ”

ความเชื่อของทั้งอดีตหัวหน้าพรรคฯ และ นรม. ทั้งสองนี้ คือ ทั้ง ม.ร.ว. เสนีย์ และ ฯพณฯ อภิสิทธิ์ สืบทอดและไม่เปลี่ยนแปลงอย่างน่าประหลาดใจมาก แม้จะเห็นได้ชัดแล้วว่าผู้พิพากษาศาลโลกตัดสินด้วยเกณฑ์ใดก็ตาม และยิ่งถ้าหากเราจะอ่านข้อความนั้นโดยละเอียดโดยเฉพาะของ ม.ร.ว. เราก็จะเห็นว่าในความคิดของทนายเสนีย์นั้น ด้านหนึ่งเชื่อในวาทกรรมว่าด้วย “คนไทย” ว่าด้วย “อัลไต” ว่าด้วย “ญวนนาน” ว่าด้วย “ขอม” ว่าด้วย “สันปันน้ำ” และสรุปได้ว่าไทยต้องชนะคดี เราได้เห็นแล้วว่าความเชื่อของทนายเสนีย์ ได้ผลตรงกันข้าม เพราะผู้พิพากษาจำนวน 9 ต่อ 3 ให้นำหน้าต่อ “แผนที่” ที่ถือว่ามีกรรมกรรมกรร่วมระหว่างสยามกับฝรั่งเศส และก็ถืออีกว่าราชสำนักและรัฐบาลสยามได้ยอมรับ “แผนที่” อันนั้นเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษก่อนที่จะมาเกิดคดีฟ้องร้องโดยนโรดมสีหนุ นี่คือข้อเท็จจริงที่ตรงกับที่ ดร. สุเมธ ชุมสาย กล่าวว่ามีบิดาของท่าน ม.ล. มานิจ ชุมสาย ได้เคยเกริ่นไว้จากการที่ได้เคยเห็นแผนที่ดังกล่าวที่สถานทูตไทยในกรุงปารีส

ความเชื่อมั่นอย่างสูง (ซึ่งอาจจะถึง over-confident) ดังกล่าวในเรื่องของ “สันปันน้ำ” ซึ่งก็หมายถึง “ทางขึ้นอยู่ฝ่ายไทย” (ไปสู่ความสูงระดับตึกเอ็มพายสเตท) ทำให้ทั้งที่นักกฎหมายของไทย ทั้งผู้นำรัฐบาลไทยในสมัยนั้น ไม่ว่าจะ เป็นจอมพลสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส รวมทั้ง รมต.กต. ผู้มีวาทะคมกล้าอย่างเช่น ถนัด คอมันตร์ (ที่เป็นผู้โต้ตอบกับนโรดมสีหนุอย่างเผ็ดร้อน แต่ไม่หยาบคาย) ต่างก็เชื่อในชัยชนะต่อคดีนี้เช่นกัน และนี่ก็ทำให้การตีความว่า “ปราสาทเขาพระวิหาร” เป็นของไทย ในเวอร์ชันของ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” ที่มีมาแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และหลวงวิจิตรวาทการ ได้ถูกต้องยก้า ผลิตซ้ำ

อ้างอิง และที่สำคัญคืออรณรงคี่ให้ลงไปในระดับของมวลชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ๆ ในต่างจังหวัดทั่วประเทศ และนี่ก็จะทำให้เราเข้าใจได้ว่า ทำไม “ปราสาทเขาพระวิหาร” จึงสามารถ “จุดระเบิด ติดระเบิด” ในบรรยากาศของความขัดแย้งในช่วงปี พ.ศ. 2551

ขอแทรกตรงนี้ว่า ภายหลังจากได้รับเป็นมรดกโลก (7 กรกฎาคม) กับ ภายหลังชัยชนะอันท่วมท้นในการเลือกตั้ง (27 กรกฎาคม) ของพรรค CPP ของสามีเธอ มาตามบุญรานี ศรีภริยาของฮุนเซน ได้พาคณะผู้ติดตามเป็นจำนวนร้อยละ ขึ้นไปทำพิธีบนปราสาทเขาพระวิหารเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2551 (2008) ที่กระทำพิธีของเธอ คือ บริเวณลานนาคราช ที่เบื้องหน้าเป็นปราสาทหลังที่ 3 ที่ถัดไปจะเป็นปราสาทประธาน ส่วนด้านหลังคือปราสาทหลังที่ 2 เราไม่มีข้อมูลว่าเธอขึ้นมาได้อย่างไร ด้วยยานอากาศหรือว่าไร แต่ผู้ติดตามจำนวนมากนั้น น่าเชื่อว่า จะมาทางเนินที่ลาดชันมาทางด้านทิศตะวันตก ที่เรียกกันว่า “เนินอินทรี” อันเป็นที่ตั้งของวัดแก้วสิขรศีร์ศวร แต่นี่ก็คงไม่สามารถแก้วาทกรรมว่าด้วย “ทางขึ้นอยู่ฝ่ายไทย” ไปได้

ศรีภริยาบุญรานี ของ นรม. ฮุนเซน ขึ้นมาพร้อมด้วยคณะผู้ติดตามเป็นร้อย เพื่อทำพิธีที่ปราสาทเขาพระวิหาร เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2551 ภายหลังที่ปราสาทเขาพระวิหารได้รับเป็นมรดกโลก (7 กรกฎาคม) และภายหลังชัยชนะอันท่วมท้นในการเลือกตั้ง (27 กรกฎาคม) ของพรรค CPP ของสามีเธอ (Bangkok Post 2 August 2008)

อนึ่ง ในบันทึกของ ม.ร.ว. เสนีย์ เอง ก็ยังเผยให้เราเห็นเรื่องความเชื่อในอำนาจลี้ลับศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย ดังนั้นทีมทนายนักกฎหมายจากกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ที่ไปทำคดีที่ประเทศเนเธอร์แลนด์นั้น ก็มีการอัญเชิญพระเจ้าตากสินมาเข้าเจ้าเข้าทรงกันเป็นที่เอิกเกริก (ดูรายละเอียดและบันทึกของ ม.ร.ว. เสนีย์ ในภาคสองถัดไป) น่าสนใจที่ ดร. สมปอง สุจริตกุล ซึ่งเป็นนักกฎหมายและข้าราชการหนุ่มในสมัยนั้น ก็อยู่ในทีมนี้ และท่านผู้นี้ก็เป็นผู้เปิดประเด็นที่มีตรรกะแปลกประหลาดในช่วงของวิกฤต พ.ศ. 2551 ที่ว่า “ที่ดินรองรับปราสาทพระวิหารยังอยู่ในเขตอธิปไตยไทย” (สารคดี สิงหาคม 2551) ในขณะนี้ ดร. สมปอง เป็นรักษาการคณบดีนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งมี ดร. อาทิตย์ อุไรรัตน์เป็นอธิการบดี และเป็นฐานที่มั่นแนวร่วมของฝ่ายต่อต้าน “ระบอบทักษิณ” กับรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช/นพดล ปัทมะ

(21)

จาก “การเสียท่า” ในปี พ.ศ. 2505 อ. สมโชติสุรปัสันฯ ต่ออีกว่า ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2551 เป็นการ “เสียหน้า” ของประเทศ ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการมรดกโลกระดับสากล 22 ประเทศ มีมติเห็นชอบกับข้อเสนอของกัมพูชาเมื่อ 7 กรกฎาคม ณ เมืองควีเบก คานาดา แม้ว่าหัวหน้าทีมของไทย คือ นายปองพล อดิเรกสาร ซึ่ง นรม. สมัคร สุนทรเวช ต้องกลับมติของ ครม. ของตนเอง รวมทั้งการลงนามสนับสนุนของ รมต. กต. นายนพดล ปัทมะ โดยให้ไทยคัดค้านก็ตาม

ขอให้เราลองมาดูลำดับเหตุการณ์ของการขึ้นมรดกโลกนี้ ควบคู่กับการเมืองที่ดำเนินไปอย่างเข้มข้นในเมืองไทยโดยละเอียด ดังต่อไปนี้

มกราคม 2548

รัฐบาลสุนเซนยื่นเอกสารขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลก เรื่องถูกชะลอ และตีกลับให้กัมพูชาส่งเอกสารเพิ่มเติม และสะสางเรื่องเกี่ยวกับเขตกันชนบริเวณไทยและกัมพูชา ระยะนี้ยังอยู่ในสมัยรัฐบาล นรม. ทักษิณ ชินวัตร และมี ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย เป็น รมต. กต.

30 มกราคม 2549 (2006)

รัฐบาลสุนเซน ยื่นเอกสารอีกครั้ง และให้ส่งเรื่องไปพิจารณาขั้นสุดท้ายที่การประชุมระดับสากลของยูเนสโกที่กรุงไคโรสตีเรียซนิวิตแลนด์ในปีถัดไป นี่จึงเป็นอยู่ในสมัยที่ตรงกับรัฐบาล นรม. ทักษิณ

20 มีนาคม 2550 (2007)

กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีนายนิത്യ พิบูลสงคราม เป็น รมต. กต. สมัยรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ (1 ตุลาคม 2549 ถึง 29 มกราคม 2551) ยื่นข้อเสนอแนะหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ “การจดทะเบียนเป็นมรดกโลกร่วมในลักษณะ trans-boundary property” นับแต่ต้นปี 2550 เป็นต้นมา มีการเสนอข่าวจากทางหน่วยราชการที่เกี่ยวกับความมั่นคงและการต่างประเทศ ตลอดจนจนสื่อมวลชน นสพ. กระแสหลักทั่วไปถึงความวิตกเรื่อง “พื้นที่ทับซ้อน” และ “การเสียดินแดน” 4.6 ตร.กม. ทางด้านทิศตะวันตกของตัวปราสาทเขาพระวิหาร

17 พฤษภาคม 2550 (2007)

กระทรวงการต่างประเทศ สมัย นรม. สุรยุทธ์ และ รมต. นิത്യ **ยื่นบันทึกช่วยจำคัดค้านการขึ้นทะเบียนของกัมพูชา**

19-20 มิถุนายน 2550 (2007)

นายฮอร์ นัมฮง รอง นรม. กัมพูชา เข้าพบ รมต. กต. นิത്യ เพื่อขอความสนับสนุนจดทะเบียนมรดกโลกที่จะมีการประชุมที่นิวซีแลนด์ แต่ไม่สามารถตกลงกันได้

21 มิถุนายน 2550 (2007)

ดร. อุดล วิเชียรเจริญ ประธานคณะกรรมการมรดกโลกฝ่ายไทย ให้สัมภาษณ์ตอบย้ำประเด็นเรื่องการขึ้นมรดกโลกของปราสาทเขาพระวิหาร ต้องให้ร่วมกันเสนอทั้งไทยและกัมพูชา

28 มิถุนายน 2550 (2007)

คณะกรรมการมรดกโลกสากล สมัยที่ 31 ณ ประเทศนิวซีแลนด์ มีมติให้เลื่อนการพิจารณาไปอีกหนึ่งปีโดยให้ทั้งไทยและกัมพูชาไปตกลงปัญหาขัดแย้งร่วมกันก่อน การประชุมครั้งนี้ รมต. กต. นิത്യ มิได้ไปร่วมประชุมด้วยตนเอง แต่ส่งตัวแทนระดับอดีตเอกอัครราชทูตไปเป็นตัวแทนของหัวหน้าฝ่ายไทย

23 ธันวาคม 2550 (2007)

มีการเลือกตั้งทั่วไป พรรคพลังประชาชน ได้รับเสียงข้างมากเกินความคาดหมาย

นายสมัคร สุนทรเวช วัย 77 ปี ได้รับเลือกเป็น นรม. มีนายพอล ปัทมะ เป็น รมต. กต.

3-4 มีนาคม 2551 (2008)

นรม. สมัคร เยือนกัมพูชาเป็นทางการ ยืนยันว่าจะไม่ขัดขวางการขึ้นทะเบียนมรดกโลก แต่ต้องไม่กระทบสิทธิเรื่องเขตแดนและอธิปไตยของไทย

28 มีนาคม 2551 (2008)

“พันธมิตรฯ-เสื้อเหลือง” นัดชุมนุมใหญ่ หอบประทุม มธ. ประท้วงรัฐบาล นายสมัคร และคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2450

10 เมษายน 2551 (2008)

กต. ไทย ยืนยันที่จะช่วยจำ ประท้วงกัมพูชาว่าละเมิดอธิปไตย ทั้งยังมีทหารและตำรวจ ตลอดจนชุมชนกัมพูชาตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไทยอ้างสิทธิ

11 เมษายน 2551 (2008)

นายอุ๊ก บอริท รมช. กต. กัมพูชา ปฏิเสธข้อกล่าวหา โดยชี้ว่าไม่มีกองกำลังทหารและตำรวจของตนอยู่บนเขาพระวิหาร เส้นเขตแดนก็ชัดเจน ไม่มีปัญหา “พื้นที่ทับซ้อน”

14 พฤษภาคม 2551 (2008)

มีพิธีเปิดถนนหมายเลข 48 เกาะกง-สแรอัมเบิล และสะพาน 4 แห่ง นาย นพดล หวริอกับนายสกอาน รอง นรม. เรื่องการขึ้นมรดกโลก และกำหนดเขตทางทะเลกับบริเวณไหล่ทวีปที่ไทยกับกัมพูชาอ้างสิทธิทับซ้อน นายสกอาน แจ้งว่าจะขึ้นทะเบียนเฉพาะตัวปราสาทเป็นมรดกโลก

5 มิถุนายน 2551 (2008)

กัมพูชาเสนอร่างแผนผังปราสาทเขาพระวิหารฉบับใหม่ให้ไทยพิจารณา

9-11 มิถุนายน 2551 (2008)

เจ้าหน้าที่กรมแผนที่ทหาร สำรวจพื้นที่ปราสาทเขาพระวิหารตามแผนผังที่ได้รับจากกัมพูชา

16 มิถุนายน 2551 (2008)

สภาความมั่นคงแห่งชาติ เห็นชอบ “ร่าง” คำแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหาร รวมทั้งแผนผังที่ส่งให้ไทย

17 มิถุนายน 2551 (2008)

กรม. ชูดสมัคร เห็นชอบ “ร่าง” คำแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา รวมทั้งแผนผังข้างต้น (ดูภาคผนวกที่ 2.10)

18 มิถุนายน 2551 (2008)

นายพนอดล ปัทมะ รมต.กต. ลงนามรับรอง “แถลงการณ์ร่วม” สนับสนุน การที่กัมพูชาขึ้นทะเบียน “ปราสาทเขาพระวิหาร” เป็นมรดกโลกต่อองค์การ ยูเนสโก และโดนประณามว่าเป็นการ “ขายชาติ” ทำให้พรรคประชาธิปไตย ฝ่าย ด้านเปิดอภิปรายในสภา ไม่ไว้วางใจ 7 รมต. ของรัฐบาลนายสมัคร นายพนอดล ได้รับโหวตจาก ส.ส. พรรคร่วมรัฐบาลน้อยสุด คือ 278 ต่อ 162 “พันธมิตรฯ-เสื้อ เหลือง” ปลุกกระแส “ชาตินิยม” และ “วาทกรรมขายชาติ” ในกรณีปราสาท เขาพระวิหาร โจมตีรัฐบาลบนเวทีปราศรัยข้ามวันข้ามคืน นายพนอดลชี้แจงว่า การขึ้นมรดกโลกของกัมพูชา ขึ้นเฉพาะบริเวณรอบตัวปราสาท และไม่เกี่ยวกับ “พื้นที่ทับซ้อน” 4.6 ตร.กม. และ “ผมไม่ได้ขายชาติ”

7 กรกฎาคม 2551 (2008)

คณะกรรมการมรดกโลกสากล สมัยที่ 32 ณ ประเทศแคนาดา เมือง ควีเบก มีมติเอกฉันท์โดย กก. 22 ประเทศ เห็นชอบการขึ้นเป็นมรดกโลกของ ปราสาทเขาพระวิหาร นายปองพล อติเรกสาร ประธานคณะกรรมการฯ ฝ่ายไทย ได้รับมอบหมายให้คัดค้าน แต่ กก. สากล ไม่รับพิจารณา นายปองพลเพิ่งได้รับ แต่งตั้งเป็นประธานฯ ชุดนี้ โดยรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช โดยที่ไม่มีชื่อ ดร. อุดล วิเชียรเจริญ ซึ่งเคยทำงานในกรรมการนี้มากกว่า 10 ปี เป็น กก. หรือเป็นที่ ปรีक्षाแต่อย่างใด

8 กรกฎาคม 2551 (2008)

ศาลรัฐธรรมนูญ มีมติ 8 ต่อ 1 ชี้ขาดคำ “แถลงการณ์ร่วม” ระหว่าง ไทย-กัมพูชา ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ม. 190 วรรค 2 คือมิได้ขออนุมัติจากรัฐสภา

10 กรกฎาคม 2551 (2008)

รมต. กต. นพดล ลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากแรงกดดันจาก “พันธมิตรฯ-เสื้อเหลือง” พรรคประชาธิปไตยฝ่ายค้าน สื่อมวลชนกระแสหลัก และนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวสังคมอนุรักษ์นิยม

แนวร่วมของ “พันธมิตรฯ-เสื้อเหลือง” ก่อการประท้วงในเขตจังหวัด อีสานใต้ มีการเดิน “ธรรมยาตรา” ไปยังเขาพระวิหาร พยายามเข้าไปประท้วง ด้วยการนั่ง “สมาธิ” และทหารกัมพูชาจับคนไทย 3 คน (15 กรกฎาคม) กลุ่ม พันธมิตรฯ ปะทะกับชาวบ้านตำบลภูมิซรอล อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ (นิธิ เอียวศรีวงศ์ “ชาติที่ภูมิซรอลกับชาติที่มขวาน” มติชนสุดสัปดาห์ 25-31

กรกฎาคม 2551) พลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ ผบ.สส. แสดงท่าทีไม่อยู่
เคียงข้างรัฐบาลสมัคร

27 กรกฎาคม 2551 (2008)

พรรค Cambodian People's Party ของ นรม. ฮุนเซน ได้รับชัยชนะอย่าง
ท่วมท้น ได้คะแนนเสียงถึง 58.1% ของผู้ไปออกเสียงเลือกตั้ง ได้จำนวน ส.ส. 90
ที่นั่งจากจำนวนเต็ม 123 คิดเป็น 73.17% ของที่นั่งทั้งหมดในรัฐสภา และทำให้
พรรคฝ่ายค้านอื่นๆ ตกไปโดยปริยายแต่เดิม CPP ประเมินว่าตนเองจะได้อย่างมาก
ก็ 80 แทนที่จะเป็น 90 จาก 123 อย่างถล่มทลาย

26 สิงหาคม 2551 (2008)

“พันธมิตรฯ-เสื้อเหลือง” ประกาศ “สงครามครั้งสุดท้าย” ถือฤกษ์คล้าย
วันเกิดพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี บุกเข้ายึดทำเนียบรัฐบาล
สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก กระทรวงการคลัง ฯลฯ “นักรบศรีวิชัย” รปภ.ของ
พันธมิตรฯ ถูกจับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขออนุมัติศาลอาญา ขอหมายจับ 9
แกนนำพันธมิตรในข้อหา “กบฏ”

1-2 กันยายน 2551 (2008)

แนวร่วมต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) “เสื้อแดง” ปะทะกับ “พันธ
มิตรฯ-เสื้อเหลือง” มีผู้เสียชีวิต 1 ราย บาดเจ็บ 30 รัฐบาลสมัครฯ ประกาศ “พ.ร.ก.
สถานการณ์ฉุกเฉิน” ในพื้นที่ กทม. มอบอำนาจให้พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา
ผบ.ทบ. รับผิดชอบ แต่ไม่ได้รับความร่วมมือสลายม็อบ

9 กันยายน 2551 (2008)

นรม. สมัครฯ สุนทรเวช ออกจากตำแหน่งเนื่องจากถูกตุลาการศาลรัฐ
ธรรมนูญ มีมติเอกฉันท์ 9 ต่อ 0 ว่าผิดรัฐธรรมนูญ 2550 มาตรา 267 เนื่องจาก
รับเป็นพิธีกรของรายการ “ชิมไปบ่นไป” และ “ยกโขยง 6 โมงเช้า” นายสมชาย
วงศ์สวัสดิ์ น้องเขยอดีต นรม. ทักษิณ ขึ้นเป็น นรม. แทน

7 ตุลาคม 2551 (2008)

ม็อบมวลชน “พันธมิตรฯ-เสื้อเหลือง” ปิดล้อมรัฐสภา เกิดการปะทะและ
ถูกปราบปราม มีผู้เสียชีวิต 2 ราย บาดเจ็บ 443 ราย รัฐบาล นรม. สมชายถูก
ประณามว่า “มือเปื้อนเลือด”

13 ตุลาคม 2551 (2008)

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชทานเพลิงศพ นส.

อังกฤษ ระดับปัญญาวุฒิ ผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ 7 ตุลาคม ณ วัดศรีประวัตินนทบุรี

16 ตุลาคม 2551 (2008)

พล. อ. อนุพงษ์ เผ่าจินดา “ปฏิวัติทางทีวี” ให้ นรม. สมชาย ลาออกจากตำแหน่ง แต่ไม่ได้ผล

เกิดการปะทะกันที่ชายแดน บริเวณเขาพระวิหาร ทหารไทยและทหารกัมพูชาตายรวม 4 คน และบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง ต่างฝ่ายต่างโทษกันว่าเป็นผู้ยิงกระสุนนัดแรก

พฤศจิกายน 2551 (2008)

“พันธมิตรฯ - เสือเหลือง” ยึดสนามบินสุวรรณภูมิ (หนองงูเห่า) และ “สนามบินดอนเมือง”

2 ธันวาคม 2551 (2008)

นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นรม. คนแรกที่ไม่ได้ปฏิบัติงานในทำเนียบรัฐบาล และอยู่ในตำแหน่งได้เพียง 2 เดือนกว่าระหว่าง 18 กันยายน ถึง 2 ธันวาคม 2551 เท่านั้น เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญพิพากษายุบพรรคพลังประชาชน (นายสมชาย เป็นหัวหน้า) รวมทั้งพรรคชาติไทย (นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้า) และพรรคประชาธิปัตย์ (นางอนงค์วรรณ เทพสุทิน หัวหน้า) “พันธมิตรฯ - เสือเหลือง” สลายการชุมนุมจากสนามบินสุวรรณภูมิ (หนองงูเห่า) และ “สนามบินดอนเมือง” ตลอดจนทำเนียบรัฐบาล

17 ธันวาคม 2551 (2008)

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกเป็น นรม. โดยมีนายกษิต ภิรมย์ แนวร่วมสำคัญของ “พันธมิตรฯ - เสือเหลือง” เป็น รมต. กต. ผู้ขึ้นเวทีพันธมิตรด้วยวาทะจ้าวร้ายรุนแรง ต่อทั้งผู้นำรัฐบาลไทย และกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุนเซน (ว่าเป็น “ก๊วย”) รวมทั้งให้ความเห็นชอบในการยึดสนามบินดอนเมืองและสุวรรณภูมิ (หนองงูเห่า)

25-26 มกราคม 2552 (2009)

นายกษิต ภิรมย์ รมว. กต. เยือนกรุงพนมเปญ และ “เข้าเฝ้า” นโรดม สีหมุนี กษัตริย์กัมพูชา สมเด็จพระเจียม ประธานวุฒิสภา สมเด็จพระสังฆราช ประธานสภาแห่งชาติ สมเด็จพระสุนเซน นรม. และพบนายฮอร์นัมเฮง รมว. กต. เพื่อความร่วมมือระหว่างสองประเทศ การแก้ปัญหาชายแดน และเชิญเข้าประชุมสุดยอด

อาเซียน ณ หัวหิน (มติชน 27 มกราคม 2552)

27 มกราคม 2552 (2009)

กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) นำโดยนายจรัล ดิษฐาอภิชัย นายวิภูแถลง พัฒนภูมิไทย พร้อมกลุ่มเสื้อแดง ชุมนุมบริเวณทำเนียบรัฐบาล ยื่นหนังสือเรียกร้องให้ นรม. ปลดนายเกษิต ภิระมย์ รมว. กต. ออกจากตำแหน่ง (มติชน 28 มกราคม 2552)

3 กุมภาพันธ์ 2552 (2009)

ในการประชุมร่วมของคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (JBC: Joint Border Committee) ซึ่งมีนายวศิน ธีรเวชฎยาน อติตเอกอัครราชทูต และนายวาริติมสง รมต. อาวุโส เป็นประธานของแต่ละประเทศ ตกลงกันไม่ได้ว่าจะใช้คำเรียกชื่อในภาษาอังกฤษว่า Preah Vihear ตามที่ฝ่ายกัมพูชายืนยันว่าใช้มาแต่เดิม หรือจะใช้ว่า Preah Vihear/Phra Viharn ตามที่ฝ่ายไทยเรียกร้องขึ้นใหม่ (มติชน 4 กุมภาพันธ์ 2552)

6 กุมภาพันธ์ 2552 (2009)

พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รมว.กท. นำคณะนายทหารระดับสูงเยือนกรุงพนมเปญ เพื่อพบปะ พล.อ.เตียบันห์ รมว.กท.กัมพูชา เพื่อทำความเข้าใจโดยไม่มีการพูดจกกันเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร

10 กุมภาพันธ์ 2552 (2009)

กรม. แต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกชุดใหม่ แทนชุดของนายปองพล อติเรกสาร มีจำนวน 26 คน โดยมีรอง นรม. เป็นประธาน และมี ดร. อุดล วิเชียรเจริญ เป็น กก.และที่ปรึกษา ดร. อุดลมีอายุ 82 ปีและกล่าวว่า “เพิ่งจะผ่าตัดกระดูกต้นคอใส่เหล็ก 2 ชิ้น เอี้ยวตัวไม่สะดวก เดินไม่สะดวกแต่หากต้องการให้เข้าไปทำงานก็ยินดีและจะรับผิดชอบจนถึงที่สุด” (มติชน 11 กุมภาพันธ์ 2552)

(22)

ในขณะที่เรื่องของ “การเสียที” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคติที่ขึ้นศาลโลก และ “สันปันน้ำ” กับ “แผนที่” นั้น หากเราจะมาดูกรณีท้ายสุดที่เกิดขึ้นจากปัญหา “มรดกโลก” ที่เราเห็นว่าเป็น “การเสียหน้า” นั้น จะเป็นเรื่องที่มี “วาระทางการเมือง” แฝงอยู่อย่างลึกล้ำ หากเราดูตามลำดับเหตุการณ์ข้างต้นก็พอจะเห็นได้

ว่ากัมพูชาได้วางแผนเรื่องการขึ้นมรดกโลกเป็นเวลายาวนาน ทั้งนี้เพราะผลประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว (ผนวกกับปราสาทนครวัด) ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และนี่ก็ดูจะสอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน นับแต่สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย และดำเนินไปอย่างเข้มข้นในสมัยรัฐบาลทักษิณ (2544-19 กันยายน 2549) แต่ดูเหมือนว่าจะสะดุดลงในช่วงรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ และ รมต. กต. นิตย พิบูลสงคราม (เราต้องไม่ลืมอีกว่าท่านเป็นบุตรของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้ “ได้ดินแดนคืนมา” และเปลี่ยนชื่อจังหวัด (เขต) เสียมราฐ/เสียมเรียบเป็น “จังหวัดพิบูลสงคราม”) การเจรจาทางการทูตของ “ยุคชิงแก่” จึงไม่น่าจะราบรื่นนัก

ดังนั้น ประเด็นของธุรกิจ-การค้า-การท่องเที่ยว จึงกลายเป็นเรื่องของ “ผลประโยชน์ทับซ้อน” ที่จะมีผลให้เสีย “อธิปไตย”-“เสียดินแดน” ไป และนี่เราก็มายถึงวาทกรรมอีกชุดหนึ่ง ที่ดูจะควบคู่สอดคล้องกันไป คือ “เสียค่าโง่” ผู้เขียนไม่แน่ใจว่าวาทกรรม “เสียค่าโง่” ซึ่งเรามักจะได้ยินจากนักวิชาการสาย “ชาตินิยม” อย่างศรีศักร วัลลิโภดม นั้น จะมีต้นกำเนิดมาจากเหตุการณ์ไหน แต่ที่แน่ๆ เราจะได้ยินการตอกย้ำประเด็นนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีกในช่วงปี พ.ศ. 2551 ที่แปรเปลี่ยนไปเป็น “โง่ซ้ำสอง” “โง่ซ้ำสาม” หรือ “โง่ซ้ำซาก” และที่ศรีศักรก็กลายเป็นผู้อภิปรายขาประจำทั้งในรายการโทรทัศน์ วิทยุ และการสัมภาษณ์ โดยสื่อมวลชนกระแสหลัก ที่ต่างก็กระหน่ำโจมตีรัฐบาลสมัคร

เราต้องไม่ลืมว่าศรีศักรนั้นเป็นนักวิชาการแนวหน้าทั้งในด้านโบราณคดี มานุษยวิทยา และประวัติศาสตร์ ถือได้ว่าอยู่ในระดับเดียวกับ ศ. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศรีศักร เกิดปี พ.ศ. 2481 (ก่อนการเปลี่ยนชื่อ “สยาม” เป็น “ไทย”) เป็นบุตรของนายมานิต วัลลิโภดม อดีตหัวหน้ากองโบราณคดี กรมศิลปากร เรียนจบปริญญาตรีอักษรศาสตร์ สาขาภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส จากจุฬาฯ ปี 2503 แล้วเข้าเป็นอาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ขณะเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์ศรีศักรก็ได้ไปศึกษาต่อทางมานุษยวิทยา ได้รับปริญญาโทศิลปศาสตรบัณฑิต ในปี 2514 จากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นออสเตรเลีย เคยดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นบรรณาธิการนิตยสาร “เมืองโบราณ” ในสมัยที่ทำงานสอนอยู่ที่ ม. ศิลปากรนั้น นับได้ว่าเป็นอาจารย์ชั้นแนวหน้า มีลูกศิษย์ลูกหานิยมชมชื่นมาก

และที่สำคัญอาจเรียกได้ว่าเป็น “ไม้เบื่อไม้เมา” ทางวิชาการกับ ม.จ. สุกัทรดิศ ดิศกุล (2466-2546) ที่ขัดแย้งกันในแง่ความคิดเห็นเกี่ยวกับ “อำนาจของกัมพูชา (พระเจ้าชัยวรมันที่ 7) เหนือดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา” จนมีการตั้งฉายาในหมู่ชาวศิลปากรว่าเป็น “สองขั้ว” ระหว่าง “ฝ่ายชาตินิยม กับฝ่ายฝรั่งเศส” (เนื่องจากท่านสุกัทรฯ เรียนจบจากฝรั่งเศส และคุ้นเคยนิยมชมชอบงานของปราชญ์ฝรั่งเศส เช่น ยอร์ช เซเดส์ หรือ ชอง บอลเซอร์ลิเยร์ ฯลฯ) อ. ศรีศักรเชื่อว่า “ขอมไม่ใช่เขมร” และเราไม่ควรลืมว่า ม.จ. สุกัทรดิศนั้นเป็นอดีตอธิการบดีและนักวิชาการคนสำคัญของ ม. ศิลปากร ซึ่งก็มีลูกศิษย์ลูกหานิยมชมชื่นไม่น้อย ทั้งยังเป็นโอรส (องค์ที่ 31) ของสมเด็จพระยาดำรงฯ และเป็นอนุชาของ ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล (ผู้เสด็จเยือนปราสาทเขาพระวิหารในปี พ.ศ. 2472) อนึ่งสมเด็จพระยาดำรงฯ ก็ทรงเป็นผู้นำยอร์ช เซเดส์ จาก Ecole Francaise จากสถานอยเข้ามาทำงานด้านโบราณคดีให้สยามอยู่ระยะหนึ่ง จนกระทั่งอ่านศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ถอดออกมาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ได้ครบถ้วนอย่างที่เป็นที่ทราบกันในปัจจุบัน นี่น่าจะเป็น “การเมืองในโบราณคดี และเป็นโบราณคดีของการเมือง”

ในวิกฤตปราสาทเขาพระวิหารล่าสุด อ.ศรีศักร เคยแสดงความเห็นไว้ว่า “เขมรกับคณะกรรมกรมรดกโลกเขาเตรียมมาตั้งนานแล้วที่จะใช้แผนที่ฝรั่งเศสในการจดทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยรวมเอาบริเวณชลในฝั่งไทยไปหมดแล้วเขาก็จะให้เราลงนาม แต่เราไม่ยอมลงนาม ก็มีการต่อรองกันขึ้น นพดลก็ไปเจรจา ผมเลยไม่รู้ว่่านพดลเป็นหมากให้เขาหรือเปล่า ที่สามารถเจรจาให้เขมรยอมไม่เอาแผนที่ชุดที่เขาเตรียมไว้ มาเอาแผนที่ชุดของไทยที่ตีกรอบไว้เฉพาะตัวปราสาท นพดลเลยกลับมาแบบตีปีก ประกาศชัยชนะ ดูไร้เดียงสามาก แต่ไม่ยอมบอกว่าทำไมเขมรจึงยอมตีเส้นพื้นที่แต่เพียงตัวปราสาท มันต้องมีเงื่อนไข มันต้องมีอะไรที่ซ่อนเร้นอยู่ เพราะทุกอย่างลুকัลกลนไปหมด พอถึงเวลาตัดสินใจยิ่งประหลาดหนักกรรมการมรดกโลกตัดสินใจขึ้นแต่ตัวปราสาท มันผิดกฎเกณฑ์ที่ตัวกำหนดไว้ อันนี้เป็นความผิดพลาดของกรรมการมรดกโลกเป็นการตัดสินใจที่ใช้อคติ มันเป็นไปได้อย่างไรตัดสินใจให้แต่ตัวปราสาท แต่ไม่มีความสมบูรณ์ของบริเวณชล เหมือนพดลเสียรู้แล้ว ปองพลก็มาถูกหลอกอีกเป็นซ้ำสอง มันหลอกให้ร่วมมือกัน มันจะเอา 7 ชาติมาอยู่อะไรกับพื้นที่ของเรา ถ้าขึ้นเราไปยอม ก็เท่ากับเรายกของเราไปให้มันหมด เราไม่มีทางรู้ทันมัน พอมันได้

แล้วมันก็จะทำให้ปราสาทพระวิหารสมบูรณ์ในนามของกัมพูชาไม่ใช่ของเรา” อ้าง
จาก http://www.parliament.go.th/news/news_detail.php?prid=148935

วาทกรรม “เสียค่าโง่” กลายเป็นวาทกรรมที่มีอิทธิพลไม่แพ้และเกี่ยว
โยงกับ “การเสียดินแดน” “ความโง่” นี้อาจจะหมายถึงไปถึงยุคสมัยของผู้นำสยาม
รัชกาลที่ 5 ที่ถูกตีความว่าไม่นำพาต่อเรื่องของการทำแผนที่ หรือการเสด็จเยือน
ปราสาทเขาพระวิหารของสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ก็น่าจะเป็นได้ หรือวาทกรรมนี้
ก็อาจตีความว่าหมายถึงความบกพร่องในการว่าความคดีนี้ต่อศาลโลกสมัย พ.ศ.
2505 ไม่ว่าจะตีความว่า “ค่าโง่” นี้ “เสีย” ไปในสมัยรัชกาลที่ 5 หรือที่ 7
หรือสมัยจอมพลสฤษดิ์และ ม.ร.ว. เสนีย์ ก็ตาม

แต่วาทกรรมนี้ ก็ทำให้ข้อเรียกร้องและข้อวิพากษ์จากนักวิชาการสาย
อนุรักษ์นิยม (ที่มีผลผูกพันทั้ง “ราชาชาตินิยม” และ “อำมาตยาชาตินิยม”)
อย่าง ดร. อุดล วิเชียรเจริญ อดีตคณบดีศิลปศาสตร์ มธ. ในฐานะประธานคณะ
กรรมการมรดกโลกฝ่ายไทย ที่เปิดประเด็นขอให้ไทยมี “ส่วนร่วม” ในการขึ้น
มรดกโลกกับกัมพูชาตั้งแต่ประมาณต้นปี 2550 ก่อนที่เรื่องนี้จะถูกนำไปประชุม
ระดับสากลที่เมืองโครสต์เชิร์ช ประเทศนิวซีแลนด์เมื่อกลางปี 2550 และหรือข้อ
ทักท้วงจากนักวิชาการกลุ่มที่เชื่อว่ามี “ผลประโยชน์ทับซ้อน” (อย่างเช่น ม.ล.
วัลยวิภา บุรุษรัตนพันธุ์ สถาบันไทยคดีฯ มธ.) ในการที่ รมต. กต. นพดล ปัทมะ
ไปลงนามยินยอมให้ความสนับสนุนการขึ้นมรดกโลกของกัมพูชา

ทั้งหลายทั้งปวงนี้ก็ทำให้การนำปราสาทเขาพระวิหารขึ้นมรดกโลกกลายเป็น
การเมืองร้อนแรง ที่จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้เกิดแนวร่วมระหว่าง
“พันธมิตรฯ” กับพรรคฝ่ายค้าน “ประชาธิปไตย” กับนักวิชาการสายชาตินิยม ที่
รวบรวมชื่อจากบรรดาผู้สูงอายุ สูงศักดิ์ และอดีตอาจารย์ผู้ร่วมงานกับ ดร. อุดล
วิเชียรเจริญทั้งจาก มธ. และศิลปากร จำนวนเป็นร้อย ที่ลงนามประท้วงขอให้
รัฐบาลถอนการสนับสนุนการขึ้นมรดกโลกของกัมพูชาแต่ฝ่ายเดียว

แต่ก็อย่างที่เราทราบกันนั่นแหละ ที่คณะกรรมการมรดกโลกในการ
ประชุมที่เมืองควิเบก ประเทศแคนาดา ซึ่งแม้ว่านายปองพล อดิเรกสาร ในฐานะ
ประธานกรรมการมรดกโลกฝ่ายไทย (คนใหม่) จะยื่นเรื่องคัดค้านการขึ้นแต่ฝ่าย
เดียวของกัมพูชา แต่กรรมการจาก 22 ประเทศทั่วโลกก็มีมติเอกฉันท์ให้กัมพูชา
ได้รางวัลไป และนี่ก็อาจตีความได้ว่า “เสียหน้า” ของประเทศ

สิ่งที่น่าสนใจสำหรับเราก็คือ ทำไมปัญหาจากซากปรักหักพังของ

ปราสาทหินทรายและศิลาแลงนี้ จึงเป็นเรื่องใหญ่เรื่องโตมาก กลายเป็นการเมืองที่มีไชระดับชาติของสองชาติเท่านั้น แม้แต่ในระดับสากลก็เป็นที่รับรู้ทั่วไป คำว่า “พระวิหาร” ในตัวสะกดภาษาอังกฤษว่า Preah Vihear กลายเป็นคำที่คุ้นหูคนทั่วโลกในระดับหนึ่งอย่างไม่ต้องสงสัย พลังของชาตินิยมนี้ ทำให้แม้เมื่อเหตุการณ์จะผ่านไปแล้ว แม้ว่ารัฐบาลสมัคร สุนทรเวช (29 มกราคมถึง 9 กันยายน 2551) กับทั้งรัฐบาลสมชาย วงศ์สวัสดิ์ (18 กันยายนถึง 2 ธันวาคม 2551) จะถูกกระบวนการตุลาการวิวัฒนาการโดย ขจัดออกจากตำแหน่งไปแล้วก็ตาม แต่ปฏิกริยาจากนักวิชาการระดับนำสายชาตินิยมนี้ก็ยังดูจะค้างคาใจอยู่

ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 26 มกราคม 2552 รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม อีกเช่นกันในฐานะผู้นำ “เครือข่ายประชาชนชาวไทย” ถึงกับเข้าพบ นรม. อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นเวลา 20 นาที และยื่นข้อเสนอเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร 5 ข้อ ซึ่งบางข้อก็ดูน่าจะสมเหตุสมผลอยู่บ้าง เช่น (1) อพยพขึ้นทะเบียนร่วมกับกัมพูชาไม่ว่ากรณีใดๆ หากการปักปันเขตแดนยังไม่เรียบร้อย (2) ห้ามหน่วยราชการใดๆ ให้ความร่วมมือหรือจัดทำเอกสารแผนบริหารจัดการปราสาทเขาพระวิหารตามมติกรรมการมรดกโลก (3) ให้น้ำหนักเสียงการเจรจาใดๆ ตามข้อ 2.

แต่บางข้อไปไกลสุดกู่ เช่น (4) ให้ปลดนายปองพล อดิเรกสาร ประธาน กก. มรดกโลกฝ่ายไทย (5) ให้เสนอองค์การยูเนสโก ให้ระงับหรือเพิกถอนการขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลก (ข่าวสด 27 มกราคม 2552)

แต่ที่น่าประหลาดใจและน่าสนใจก็คือ การที่รัฐบาลใหม่ที่มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ และมี นรม. อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็น นรม. นั้น ได้แต่งตั้งนายกษิต ภิรมย์ อดีตนักการทูตและแนวร่วมสำคัญของ “พันธมิตร” และ “เสื้อเหลือง” เป็น รมต. กต. ทั้งๆ ที่เป็นผู้ขึ้นเวทีปราศรัยโจมตีผู้นำกัมพูชาด้วยถ้อยคำที่เราจะไม่เคยพบเห็นมาก่อนในวงการทูตของไทย ที่ถือได้ว่าเป็นนักการทูตต้องมีคุณสมบัติที่พิเศษ ความสุภาพอ่อนน้อม ความเป็นผู้ดี ฯลฯ เช่นการใช้คำว่า “ก๊วย” กับ นรม. ฮุนเซน หรือการให้ความเห็นชอบต่อการยึดสนามบินหนองงูเห่าและดอนเมืองดังที่กล่าวมาแล้ว

และเราก็ได้เห็นภายในเวลาเพียงแค่เดือนเดียว นายกษิต ภิรมย์ รมว. กต. คนใหม่ก็ไปเยือนกรุงพนมเปญ และด้วยท่าทางที่เปลี่ยนไปเป็นอ่อนน้อมก็ได้ “เข้าเฝ้า” นโรดมสีหมุนี กษัตริย์กัมพูชา สมเด็จพระเจียม ปรธานวุฒิสภา สมเด็จพระสังฆราช ปรธานสภาแห่งชาติ สมเด็จพระฮุนเซน นรม. และพบนายฮอร์นัมเฮง รมว.

กต.) เพื่อความร่วมมือระหว่างสองประเทศ การแก้ปัญหาชายแดน และเชิญเข้าประชุมสุดยอดอาเซียน ณ หัวหิน นสพ. ไทยและอังกฤษกระแสหลักรายงานว่า “ขึ้นม้วน”

และ “เรื่องนี้คงเพียงแค่ว่า ‘อึ้ง’ กุ้งฝอยให้สุกเท่านั้นเอง” กระนั้นนั่นแหละ หรือพรรค CPP ก็ชนะการเลือกตั้งไปแล้ว พรรคประชาธิปไตย ก็ได้เป็นรัฐบาล สมใจนึก แต่ใครเล่าที่จะต้องเสียใจ และเป็นผู้รับกรรมต่อการ “อึ้งกุ้งฝอย” ครั้งนี้ เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่าจะไม่มี “การอึ้ง” เล็กๆ น้อยๆ อย่างนี้อีกครั้งแล้ว ครั้งเล่า หรือคราวหน้า “การอึ้ง” จะเปลี่ยนเป็น “การเผา” และคราวหน้า “บ้านเมือง” ของเราจะเป็นอย่างไกันหนอ

(23)

ปัจฉิมลิขิต

ผู้เขียนได้รับเชิญไปร่วมสัมมนาในระดับของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ มธ. ในหัวข้อ “การสัมมนาอนุชาตเนย์ครั้งที่ 6” วันที่ 30 มกราคม 2552 ในประเด็นว่าด้วย “อดีตที่แอบแฝง สู่ความขัดแย้งไม่รู้จบ” ผู้เขียนรู้สึกทึ่งต่อหัวข้อนี้ที่ดูจะเข้ายุคสมัยมาก ดูจะเกาะกระแสไปกับปัญหาการเมืองระหว่างประเทศภาค “ทวิภาคี” ของไทยและกัมพูชา แต่ก็สอดคล้องกับเรื่องของ “พหุภาคี” กล่าวคือเรื่องของการประชุมสุดยอดอาเซียน ที่ย้ายแล้วย้ายอีก และท้ายที่สุดจะต้องย้ายไปจัดประชุมกันเขตที่เอาพระบารมีเป็นที่พึ่ง คือ “หัวหิน” ในปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2552

หัวข้อดังกล่าวของนักศึกษาดูจะบรรลุนิติภาวะเป็นอย่างยิ่ง ต่างกับผู้ใหญ่ “บรรดาอำมาตยาเสนา ข้าราชการ กับนักการเมือง และกับนักวิชาการกระแสหลัก” ที่ดูจะกลายเป็น “เด็กเกเร” งอแง ไม่ยอมโต ไม่รู้แพ้ไม่รู้ชนะ ที่ข้ออ้างของ “ความรักชาติ” กำลังกลายเป็น “ล้าหลัง คลั่งชาติ” และกำลังกลายเป็นผลเสียต่อประโยชน์ของประเทศไทยเอง ทั้งในความสัมพันธ์ทวิภาคีและ/หรือพหุภาคี สร้างความรำฉานในหมู่ประเทศอาเซียน และที่สำคัญที่สุดคือสร้างความแตกแยกในหมู่ประชาชนคนไทยด้วยกัน ด้วยการแบ่งออกเป็น “เสื้อเหลือง” และ “เสื้อแดง” ด้วยการทุบตีทำร้ายชีวิตและร่างกายกัน และที่เห็นได้ชัด แต่คนชั้นกลางในเมืองหรือคนกรุงอาจไม่สังเกตนักก็คือ “ความแตกต่างระหว่างความรักชาติ หรือชาตินิยมของผู้คนที่หมู่บ้านภูมิจรอล จังหวัดศรีสะเกษ ชายแดนเชิงเขาพนมดงรัก กับผู้คนที่ประหวัดกันอยู่ที่สะพานม้ฆวนฯ ใน กทม.”

นักศึกษา (ใครก็ไม่รู้) ที่ตั้งประเด็นและหัวข้อของการสัมมนาครั้งนี้ว่า “อคติที่แอบแฝง สู่ความขัดแย้งไม่รู้จบ” นั้น ดูจะเข้าใจเป็นอย่างดีว่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชานั้น มีรากฐานมาจาก “อคติ” ที่เกิดขึ้น ดำรงอยู่ และผลิตซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยนักลัทธิชาตินิยม ทั้งโดยรัฐและโดยเอกชน และเป็นการสร้าง ดำรงอยู่ กับการผลิตซ้ำแล้วซ้ำอีก ในมิติที่เป็น “ลบ” เป็นการ “สร้าง ความเกลียดชัง” เป็นการ “สร้างศัตรู” และเป็น “การทำลาย” ที่สามารถจะไปไกลได้ถึงการสู้รบ การใช้กำลัง เกิดเป็นสงครามขึ้นได้

แทนที่จะสร้าง ดำรงไว้ และผลิตซ้ำ ในมิติที่เป็น “บวก” ให้เป็นการ สร้างความรัก ความสมานฉันท์ ความพยายามที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติ สร้าง นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี ร่วมกันทำมาหากิน สร้างความรัก มากกว่าสร้างสงคราม ดังในคำภาษาอังกฤษที่ว่า Make Love not War with Our Neighbors

กล่าวโดยย่อ “อคติ” ด้านลบที่วุ่นนี้ เกิดมาจากไหน ผู้เขียนคิดว่าเรา คงหนีไม่พ้นเรื่องของ “ลัทธิชาตินิยม” ในเวอร์ชันต่างๆ ที่ได้สาธยายมาแล้วข้างต้น แต่ลัทธิดังกล่าวนี้ก็สามารถจะพัฒนาให้เป็น “บวก” ให้เป็นสิ่งดีงาม ทำให้เราเกิดความรัก ความสมานฉันท์ที่จะอยู่ร่วมกับมนุษย์ในโลกโดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา ผิวพรรณ วรรณะได้ไม่ใช่หรือ

แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว ด้าน “ลบ” ของมันจะถูกนำมาใช้แล้วใช้อีก และ ผู้ใช้ส่วนใหญ่ก็คือ “ผู้ปกครอง” หรือ “ผู้กุมอำนาจรัฐ” ส่วนใหญ่คือคนระดับบน สูงศักดิ์ ที่ใช้ไล่ลงไปด้วยร่วมกับคนระดับกลาง คนชั้นกลาง คนในเมือง และคนที่มีการศึกษาตามระบบโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ลัทธิชาตินิยม “ลบ” และ “คับแคบ” และ “อประชาธิปไตย” นี้ มักจะไม่ค่อยพบในคนระดับล่าง บรรดาราชนิรโทษกรรม ชาวไร่ชาวนา ผู้หาเช้ากินค่ำ หรือคนที่อยู่บริเวณรอยต่อของชายแดน

ดังนั้น “คดีปราสาทเขาพระวิหาร” จึงเป็นการปะทะกันระหว่าง “ลัทธิชาตินิยมไทย” และ “ลัทธิชาตินิยมกัมพูชา” เป็นการปะทะกันของ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” กับ “ปราสาทศิลาชาตินิยม” ในยกของปี พ.ศ. 2505 ที่จบลงด้วยการที่กัมพูชาได้ปราสาทเขาพระวิหารไป ในยกหลัง การขึ้นทะเบียนมรดกโลกกับยูเนสโก กัมพูชาก็ได้คะแนนเสียงจากตัวแทน 22 ประเทศ ที่ถูกนำมาใช้เป็นประเด็นทางการเมืองระหว่างไทยกับกัมพูชา และการปะทะกันจนบาดเจ็บล้มตายที่ชายแดน กลายเป็นเรื่องที่น่าวิตกอย่างยิ่งไม่เพียงเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง “ทวิภาคี” สองประเทศนี้เท่านั้น แต่ยังกระทบกระเทือนต่อ “พหุภาคี” ของ

องค์การอาเซียนอีกด้วย และที่น่าวิตกและใกล้ตัวของเรามากกว่านั้น ก็คือ ปัญหาความแตกแยกขัดแย้งกันในการเมืองภายในของคนในชาติ ความแตกแยกของ “เสื้อเหลือง” และ “เสื้อแดง” ฯลฯ

ท้ายที่สุดก็คือ คำถามของเราก็คือ ถึงเวลาแล้วหรือยังที่บ้านเมืองของเราจะมี “ชาตินิยม” เวอร์ชันใหม่ที่เป็นของประชาชน และเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เป็น “ประชาชาตินิยม” ที่มาจากระดับและระนาบเดียวกัน (ที่มีใช่เป็น top down โดย “อภิสิทธิ์ชน”) เป็นชาตินิยมของความมีสิทธิเสรีภาพ เสมอภาค และความสมานฉันท์แห่งภราดรภาพ

หมายเหตุ

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้คนจำนวนมาก ที่ให้ความช่วยเหลือ ค้นคว้าข้อมูล กระตุ้น ให้กำลังใจ ให้ความเห็นอกเห็นใจในการทำงานชิ้นนี้ เพื่อรำลึกถึงพระคุณ ความดีความงามของ อ. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ของเรา ขอขอบคุณโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. บรรดา อ.ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นปกป้อง หมู ยุ่น รั้งสวรรค์ ตลอดจนมิตรสหายต่างเพศและวัย พันธุ์ พิษณุ วาสนา พิภพ สมฤทธิ์ โย วนิดา สมถวิล ไบเตย อนันต์ ยู่ย ผน ด้อง หม่อม กิตสุณี วุฒิ ดาวเรือง ปู ประเสริฐ พี่อ้วน เบน เต๊ะ และเอฟ and last but not least: okun charoen-Chean, Prem, Dina, Hhanoukrith, Sopotee, etc.

(24 กุมภาพันธ์ 2552

บางกอกน้อย ธนบุรี สยามประเทศ(ไทย) 70 ปี)

ภาคผนวกที่ 1.1

การค้า-การลงทุน-ไทย-กัมพูชา

1. ด้านการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

ด้านการค้าที่สำคัญ คือ ตลาดโรงเกลือ บ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นตลาดการค้าชายแดนที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคการค้าเป็นไปอย่างคึกคักตลอดปี 2551 จะมีเว้นแค่ช่วงสั้นๆ จากกรณีพิพาทไทย-กัมพูชา กรณีปราสาทพระวิหาร

นายศานิตย์ นาคสุขศรี ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว เปิดเผยว่า การค้าชายแดนผ่านด่านพรมแดนอรัญประเทศมีมูลค่าปีละกว่า 20,000 ล้านบาท และคาดว่าปี 2551 มีแนวโน้มอาจจะสูงถึง 30,000 ล้านบาท โดยเฉพาะการส่งออกเท่านั้นที่มีแนวโน้มดีขึ้น การค้าในตลาดโรงเกลือ ซึ่งเป็นตลาดการค้าชายแดนที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคแถบนี้ ซึ่งอยู่บริเวณชายแดนอรัญประเทศ ก็มีแนวโน้มดีขึ้น

นายสุพจน์ เลียดประถม ประธานกรรมการหอการค้าจังหวัดตราด เปิดเผยว่า การค้าชายแดนของจังหวัดตราดในปี 2551 เท่าที่ได้มีการตรวจสอบข้อมูลพบว่า มูลค่าการค้าทั้งปีน่าจะไม่ต่ำกว่า 16,000 ล้านบาท ขณะที่ปี 2550 มีจำนวน 14,200 ล้านบาท โตขึ้นประมาณ 10-15% ทั้งนี้การค้าทางด้านจังหวัดตราดจะไม่ได้รับผลกระทบใดๆ แม้จะมีเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่าง 2 ประเทศ โดยแนวโน้มในปี 2552 การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดตราด ไม่น่าจะได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลก และมั่นใจว่าจะมีมูลค่าการส่งออกสูงถึง 17,000 -17,500 ล้านบาทเป็นอย่าง

ที่มา: http://utcc2.utcc.ac.th/localuser/lrcappl/lrc/lrc_News_detail.php?id=2009010001

2. การค้าระหว่างประเทศไทยกับเพื่อนบ้าน ปี 2548-2550

- การค้าระหว่างไทยกับกัมพูชา ส่วนใหญ่ (กว่า 70%) เป็นการค้าชายแดน
- มูลค่าการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาเพิ่มขึ้นทุกปีจาก 29,000 ล้านบาท ในปี 2548 เพิ่มขึ้นเป็น 35,000 ล้านบาทในปี 2550 และ 50,000 ล้าน

บาทในปี 2551

- ไทยได้ดุลการค้าชายแดนกับกัมพูชา (ส่งออกมากกว่านำเข้า) เพิ่มขึ้นทุกปี จาก 27,000 ล้านบาท ในปี 2548 เพิ่มขึ้นเป็น 31,000 ล้านบาทในปี 2550 และเพิ่มเป็น 44,000 ล้านบาทในปี 2551
- ไทยขาดดุลการค้ากับพม่า และมาเลเซีย ปีละหลายหมื่นล้านบาท

มูลค่า (ล้านบาท)

รายการ	มูลค่าการค้า			ดุลการค้า		
	2548	2549	2550	2548	2549	2550
การค้าระหว่างประเทศ						
• ไทย - กัมพูชา	38,071	38,071	48,326	+ 35,532	+ 45,680	+ 45,029
• ไทย - ลาว	40,091	40,091	58,473	+ 21,840	+ 18,968	+ 28,912
• ไทย - พม่า	52,858	52,858	117,557	- 24,988	- 59,859	- 46,967
• ไทย - มาเลเซีย	558,225	558,225	577,288	- 92,403	- 73,366	- 31,289
รวม	689,245	689,245	801,644	- 60,019	- 68,577	- 4,315
การค้าชายแดน						
• ไทย - กัมพูชา	29,474	34,597	34,761	+ 27,069	+ 32,123	+ 31,469
• ไทย - ลาว	36,610	46,432	51,310	+ 23,077	+ 24,556	+ 30,753
• ไทย - พม่า	84,273	99,296	97,268	- 43,968	- 61,500	- 53,274
• ไทย - มาเลเซีย	291,255	352,003	368,062	+ 81,447	+ 118,239	+ 74,119
รวม	441,612	532,328	551,402	+ 87,625	+ 113,418	+ 83,067

3. สินค้าส่งออกของไทยไปกัมพูชา

อันดับต้นๆ ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป มูลค่าส่งออกทั้งสิ้น 61 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นสัดส่วนราว 12% ของมูลค่าส่งออกไทยไปกัมพูชาทั้งหมด สินค้าส่งออกรองลงมา ได้แก่ น้ำตาลทราย มูลค่าส่งออก 52.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ มูลค่า 39.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เครื่องดื่ม มูลค่า 28.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และปูนซีเมนต์ มูลค่าส่งออก 27.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นต้น

มูลค่าการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70 ของมูลค่า

การค้ารวมระหว่างสองประเทศ เนื่องจากไทยและกัมพูชามีพรมแดนติดต่อกัน เป็นระยะทางยาวประมาณ 800 กิโลเมตร ปัจจุบันมีคนไทยอาศัยอยู่ในกัมพูชา ประมาณ 1,500 คน ส่วนใหญ่เข้าไปประกอบธุรกิจส่วนตัว อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร และค้าขาย

หมายเหตุ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในเอกสารวิชาการโดย ดร. พิภพ อุดร “กรณีปราสาทพระวิหารระหว่างไทย-กัมพูชา เหยี่ยุคนละด้านของเงินคนละสกุล” คณะพาณิชยศาสตร์ฯ มธ. (25 กรกฎาคม 2551) และขอขอบคุณอนันต์ กรุดเพชร ในการช่วยค้นข้อมูลสำหรับงานเขียนครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ภาคผนวกที่ 1.2

“การไต่ดินแดนในกัมพูชาและลาว พ.ศ. 2484 (1941)*

คำนำ

เนื่องในโอกาสงานฉลองรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๘๔ กองโฆษณาการ งานฉลองรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเห็นควรที่จะจัดพิมพ์หนังสือชนสัปดาห์เล่มหนึ่ง เพื่อเป็นอนุสรณ์ คำนึงถึงความวัฒนาถาวรแห่งระบอบรัฐธรรมนูญ ที่ได้ดำเนินมาจวบเข้าปีที่สิบแล้ว และเห็นว่ากิจการที่รัฐบาลในระบอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีท่านจอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการปรับปรุงเส้นเขตแดนด้านอินโดจีนฝรั่งเศสจนประสบผลสำเร็จด้วยดี และได้ทำสัญญาสันติภาพกับฝรั่งเศส ณ กรุงโตเกียว โดยมีประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เป็นผลให้ประเทศไทยได้ดินแดนเดิมบางส่วนกลับคืนสู่อธิปไตย ทั้งนี้ นับว่าเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่เป็นประวัติศาสตร์ของชาติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นผลอันประจักษ์ที่สำคัญที่สุด ส่วนหนึ่งของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ

โดยนัยนี้ กองโฆษณาการ ในนามคณะกรรมการ จัดงานฉลองรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๔ จึงได้จัดรวบรวมบรรดากรณีและหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวแก่การไต่ดินแดนคืนครั้งนี้ เฉพาะที่สำคัญและเป็นประโยชน์แก่การศึกษาในทางประวัติศาสตร์ พิมพ์เป็นเล่มขึ้นเพื่อเผยแพร่และให้ชื่อว่า “ประเทศไทย-เรื่องการไต่ดินแดนคืน” หวังว่าสมุดเล่มนี้จักเป็นประโยชน์ ในการนำให้ผู้อ่านได้รำลึกถึงผลประจักษ์ ส่วนหนึ่งแห่งการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ และได้อาศัยเป็นคู่มือสำหรับศึกษาทางประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของชาติ สมด้วยความมุ่งหมายที่ได้จัดพิมพ์ขึ้น

กองโฆษณาการ

งานฉลองรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๔

* ถ่ายมาจากหนังสือ “ประเทศไทยเรื่องการไต่ดินแดนคืน” จัดพิมพ์โดยกองโฆษณาการ งานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2484

รายการดินแดนที่เสียแก่ฝรั่งเศส

ครั้งที่	พ.ศ.	ดินแดนที่เสีย	เนื้อที่ประมาณตารางกิโลเมตร
๑	๒๔๑๐	ประเทศเขมร และเกาะ ๖ เกาะ	๑๒๔,๐๐๐
๒	๒๔๓๑	สิบสองจุไทย	๘๗,๐๐๐
๓	๒๔๓๖	ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง	๑๔๓,๘๐๐
๔	๒๔๔๖	ฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงข้าม หลวงพระบางและปากเซ	๖๒,๕๐๐
๕	๒๔๔๘	พระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ	๕๑,๐๐๐
<u>รวมดินแดนที่เสีย</u>			<u>๔๖๗,๕๐๐</u>

ดินแดนของ ประเทศไทยที่เหลืออยู่ก่อน ปรับปรุง

เส้นเขตแดนด้านอินโดจีน ๕๑๓,๔๔๗

จำนวนพลเมืองนั้นแยกไม่ออก แต่จำนวนรวมคงหาได้ดังนี้

ประเทศเขมรทั้งหมด ๒,๕๐๐,๐๐๐

ประเทศซึ่งรวมเรียกว่าลาวฝรั่งเศส ๕๕๐,๐๐๐

รวมจำนวนพลเมือง ๓,๐๕๐,๐๐๐

รายการดินแดนที่ได้คืนจากฝรั่งเศส

ตามอนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสซึ่งได้ลงนาม ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๔ ได้ตกลงปรับปรุงเขตแดนกัน ดังต่อไปนี้

จากเหนือลงมา เขตแดนจะได้ เป็นไปตามแม่น้ำโขงตั้งแต่จุดที่รวมแห่งเขตต์แดนประเทศไทย อินโดจีนฝรั่งเศสและพม่าจนถึงจุดที่แม่น้ำโขงตัดเส้นขนานขีดที่สิบห้า

ในตอนนี้โดยตลอด เขตต์แดนได้แก่เส้นกลางร่องน้ำเดินเรือที่สำคัญยิ่ง แต่ทว่าเป็นที่ตกลงกันชัดเจนว่า เกาะโขงยังคงเป็นอาณาเขตต์อินโดจีนฝรั่งเศส ส่วนเกาะโขนตกเป็นของประเทศไทย

ต่อจากนั้นไปทางตะวันตก เขตต์แดนจะได้ เป็นไปตามเส้นขนานขีดที่สิบห้าแล้วต่อไปทางใต้ จะได้เป็นไปตามเส้นเที่ยงซึ่งผ่านจุดที่พรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดเสียมราฐกับจังหวัดพระตะบองจตุระเสลาบ (ปากน้ำลัดดิงกมบต)

ในทะเลสาบ เขตต์แดนได้แก่เส้นโค้ง วงกลมรัศมียี่สิบกิโลเมตร จากจุดที่พรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดเสียมราฐกับจังหวัดพระตะบองจตุระเสลาบ (ปากน้ำลัดดิงกมบต) ไปบรรจบจุดที่พรมดินปัจจุบันระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิสัตว์จตุระเสลาบ (ปากน้ำลัดดิงกมบต)

ตลอดทั่วทะเลสาบ การเดินเรือและการจับสัตว์ น้เป็นอันเสรี สำหรับชน ชาติแห่งอัครภาคผู้ทำสัญญาทั้งสองฝ่าย แต่ให้ คุ่มเกรงเครื่องจับสัตว์ น้ค้างที่ซึ่งตั้งอยู่ตามชายฝั่งเป็นที่เข้าใจกันว่า ตามเจตนา มณนี้ อัครภาคผู้ทำสัญญาจะได้ จัดทำข้อบังคับร่วมกันว่าด้วยการตำรวจ การเดินเรือและการจับสัตว์ น้ ในน่านน้ำทะเลสาบโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้

ต่อจากปากน้ำลัดดิงกมบตไปทางตะวันตกเฉียงใต้ เขตต์แดนใหม่จะได้ เป็นไปตามพรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิสัตว์ จนถึงจุดที่พรมแดนนี้ประสพกับเขตต์แดนปัจจุบันระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส (เขากูป) แล้วให้ เป็นไปตามเขตต์แดนปัจจุบันนี้โดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงจนถึงทะเล

รวมดินแดนที่ได้คืนประมาณ ๖๙,๐๒๙ ตารางเมตร

การจัดการปกครองดินแดน ที่ประเทศไทยได้คืนจากประเทศฝรั่งเศส

ก. ยกท้องที่เมืองเสียมราฐเดิมขึ้นเป็นจังหวัด

เรียกว่า “จังหวัดพิบูลสงคราม” มีอำเภอตั้งต่อไปนี้

๑. อำเภอไพร่ยอด	๓. อำเภอถนอมบุรี
๒. อำเภอพนมดงรัก	๔. อำเภอเกรียงศักดิ์พิชิต
๕. อำเภอวารินธร	๖. อำเภอรัตนสงครามชัย
๗. อำเภอศรีโสภณ	

ข. ยกท้องที่เมืองพระตะบองเดิมขึ้นเป็นจังหวัด

เรียกว่า “จังหวัดพระตะบอง” มีอำเภอตั้งต่อไปนี้

๑. อำเภอเมืองพระตะบอง	๒. อำเภอพนมโยธิน
๓. อำเภออุบลแก้ว	๔. อำเภอมงคลบุรี
๕. อำเภอโพธิ์	

ค. ยกแคว้นนครจำปาศักดิ์ ฝั่งขวาแม่น้ำโขง ขึ้นเป็นจังหวัด

เรียกว่า “จังหวัดนครจำปาศักดิ์” มีอำเภอตั้งต่อไปนี้

๑. อำเภอเมืองนครจำปาศักดิ์	๒. อำเภอวรรณไวทยากร
๓. อำเภออาวามวิวัตร	๔. อำเภอมะโนไพร
๕. อำเภอจอมกระสานต์	๖. กิ่งอำเภอโพธิ์ทอง
๗. กิ่งอำเภอสีทันดร	

ง. ยกแคว้นหลวงพระบาง ฝั่งขวาแม่น้ำโขงขึ้นเป็นจังหวัด

เรียกว่า “จังหวัดลานช้าง” มีอำเภอตั้งต่อไปนี้

๑. อำเภอสมามบุรี	๒. อำเภออุทัยเขษุมงคล
๓. อำเภอแก่นท้าว	๔. อำเภอเชียงซ้อน
๕. อำเภอกาญจนาสงคราม	

ภาคผนวกที่ 1.3
การผลิตข่าวทกรรม “เสียดินแดน”
จากเว็บไซต์ที่เผยแพร่ช่วงปี 2551-2552

ครั้งที่ ๑

เกาะหมาก

ยึดประเทศอังกฤษ

ครั้งที่ ๑

เสียครั้งแรก เกาะหมาก จากแผนผัง
นั้นแหละ จากขวานทอง เล่มของไทย

เขาเปลี่ยนเป็น ปืนง จำได้ไหม
หนึ่งร้อยกว่า ตาราง ไมล์ หลักฐานมี

ครั้งที่ ๒

มะริด, ทวาย, ตะนาวศรี สูญเสียให้กับพม่า

ครั้งที่ ๒

ครั้งที่สอง เสียซ้ำ ยังจำได้
ปีตองพัน สามร้อยสามสิบหก โศกโศก

เสียมะริด ทวาย ตะนาวศรี
เสียเนื้อที่ กว่าสองหมื่น ตาราง ไมล์

ครั้งที่ ๓

บันทายมาต สูญเสียให้กับฝรั่งเศส

ครั้งที่ ๓

ครั้งที่สาม บันทายมาศ ถูกตัดเจ็อน
ปีตองพัน ตามร้อยหกสิบสาม แสน้ำใจ

แล้วเปลี่ยนเป็น ฮาเตียน คั้งชื่อใหม่
เสียเท่าไร ไม่ปรากฏ ในบทความ

ครั้งที่ ๔

แสนหวี, เมืองพง, เชียงตุง สูญเสียให้กับพม่า

ครั้งที่ ๔

ครั้งที่สี่ เจ็บแค้น เสียแสนหวี
คั้งหกหมื่น ตารางกิโล โฉมันท่า

กินเนื้อที่ ถึงเชียงคอง เหนือกรุงสยาม
ใครสร้างกรรม เดียวนี้ เห็นคั้งกัน

ครั้งที่ ๕

รัฐเปร์ด สูญเสียให้กับอังกฤษ

ครั้งที่ ๕

ครั้งที่ห้า มาเซีย รัฐเปร์ด

ปีสองพัน ตามร้อย หกสิบเก้า แสนห้า ราราน

เขาหาญหัก ผลักล้ม เชือดคมขวาน

ค่างหีบขวาน ขึ้นถือ กู้ชื่อ ไทย

ครั้งที่ ๖

สิบสองปันนา สูญเสียให้กับจีน

ครั้งที่ ๖

ครั้งที่หก ออกกรม เดินกัมหน้า

คั้งเก้าหมื่น คารางกิโล โฉทำได้

เสียสิบสอง ปันนา น้ำคาไหล

แทบขาดใจ ค้อผู้ ศัตรูมา

ครั้งที่ ๗

เขมรและเกาะอีก ๖ เกาะ สูญเสียให้กับฝรั่งเศส

ครั้งที่ ๗

ครั้งที่เจ็ด เสียดินแดน แคว้นเขมร
เที่ยวออกล่า เมืองขึ้น ชันธูรา

เกิดพิเรน เพราะฝรั่ง กำลังบ้า
เสียอีกหนึ่ง แสนกว่า ตารางกิโล

ครั้งที่ ๘

สิบสองจุไท สูญเสียให้กับฝรั่งเศส

ครั้งที่ ๘

ครั้งที่แปด เสียแคว้น ดินแดนใหม่
เป็นเนื้อที่ อีกแปดหมื่น ตารางกิโล

ซื้อสิบสอง จุไทก็ใหญ่ ไช
คือร้อง โส ใจละเหี่ย เพราะเสียตาย

ครั้งที่ ๙

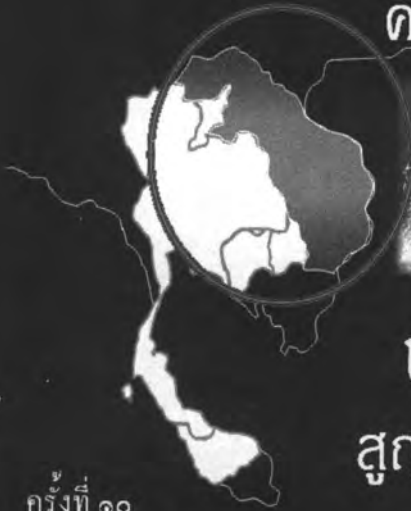
ฝั่งซ้ายแม่น้ำสาละวิน สูญเสียให้กับอังกฤษ

ครั้งที่ ๘

ครั้งที่เก้า เสร้าแสน แค้นไม่สิ้น
สิบสามหัวเมือง ต้องจำเหมายให้เขาไป

เสียลุ่มน้ำ สาละวิน ด้านฝั่งซ้าย
ใครที่ทำ ชำใจ ไทยต้องจำ

ครั้งที่ ๑๐

ประเทศลาว สูญเสียให้กับฝรั่งเศส

ครั้งที่ ๑๐

ครั้งที่สิบ เลียบลำ แม่น้ำโขง ถูกเขาโขง ฝั่งซ้าย เพราะไทยถล่า

ครั้งที่ ๑๑

ฝั่งขวาแม่น้ำโขง สูญเสียให้กับฝรั่งเศส

ครั้งที่ ๑๑

ครั้งที่สิบเอ็ด เสียฝั่งขวา นั้งหน้าคำ มั่นเจ็บซ้ำ ฝั่งจำ อยู่กลางใจ

ครั้งที่ ๑๒

พระตะบอง, เสียมราฐ, ศรีโสภณ สูญเสียให้กับฝรั่งเศส

ครั้งที่ ๑๒

ครั้งที่สิบสอง ใจรันทศ เพราะหมคท่า เสียมลจล บรูพา อีกจนได้
เจามาพราก จากแหลมทอง ดินของไทย อีกสองหมื่น ตารางไมล์
โดยประมาณ

ครั้งที่ ๑๓

รัฐกลันตัน, ตรัง, ภูเก็ต, ปัตตานี, สูญเสียให้กับอังกฤษ

ครั้งที่ ๑๓

ครั้งที่สิบสาม เสียตรัง, ภูเก็ต, ปัตตานี ในแผนที่ มองเห็น เป็นหลักฐาน
ไปถึงปะลิส คิครัฐ กลันตัน อีกสามหมื่น โดยประมาณ ตารางไมล์

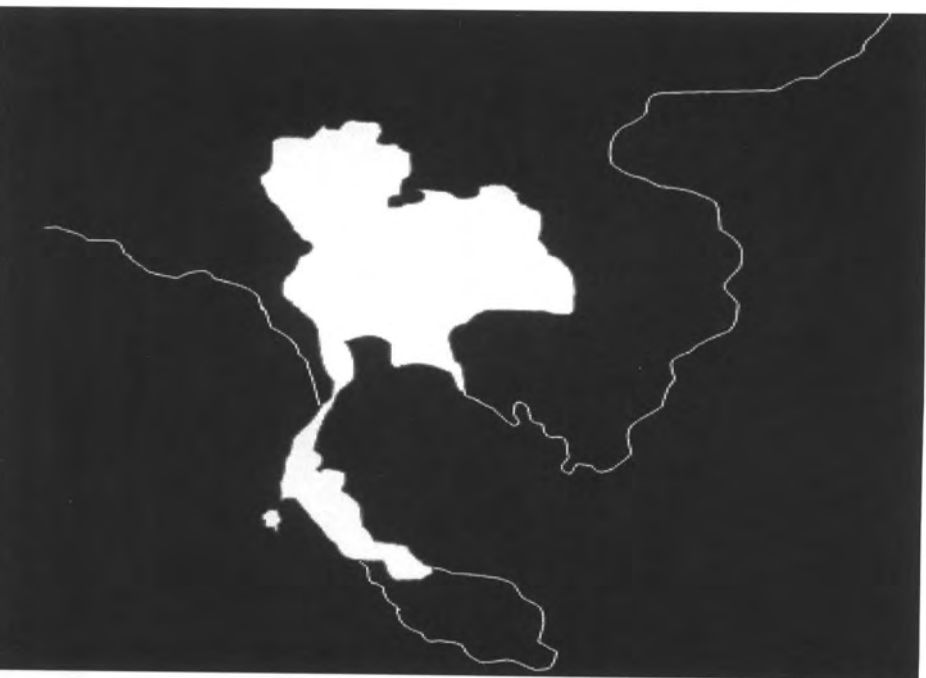
ครั้งที่ ๑๔

เขาพระวิหาร สูญเสียให้กับเขมร

ครั้งที่ ๑๔

ครั้งที่สิบสี่ เสียเขา พระวิหาร ปัจจุบัน เป็นของเขมร ท่านเห็นไหม
จำไว้เถิด เลือดเนื้อ เชื้อชาติไทย จงรวมใจ เข้าร่วม รวมพลัง

เราสูญเสียดินแดนไป
มากมายขนาดไหน
หากรวมพื้นที่ที่สูญเสีย
ไป จะมากกว่าพื้นที่ที่
เราเหลืออยู่เสียอีก

มีหน้าซ้ำประเทศเพื่อนบ้านที่เคยเป็นลูกหลานไทย
เฉกเช่นเดียวกันยังจะมาสู้รบทำลายกันอีก

ที่เลวร้ายที่สุด คนในชาติของเราเองยังขาดความสำนึก
เห็นแก่ตัว เอาตัวรอด และเสพสุขไปวันวัน

จะต้องมีการสูญเสียครั้งที่สับท่าหรืออะไร จึงจะสำนึกได้ บางทีคัตช่อง
น้อยแต่พอตัว หากความสุขกับสิ่งจอมปลอม ชั่วครั้งชั่วครว ขาดความ
รับผิดชอบ ขาดความสำนึก และขาดซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นลูกผู้ชาย

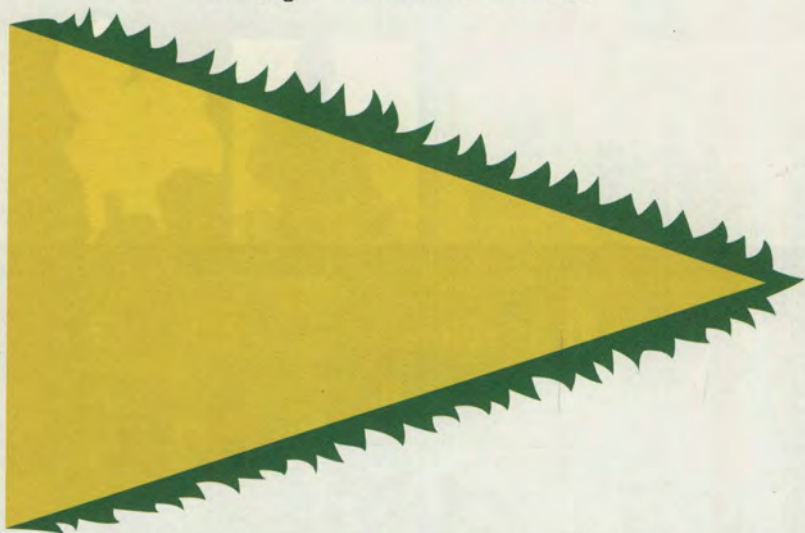
หากบรรพชนผู้อุทิศตน สละชีวิต เลือดเนื้อเพื่อเจ้าแลก
ไว้ซึ่งแผ่นดินไว้ให้ลูกหลานได้ซุกหัวนอน

ได้ทราบเรื่องราวอันโง่เขลาของคนยุคปัจจุบัน
ท่านคงจะนอนตายอย่างไม่เป็นสุข

พวกเราเป็นชนรุ่นใหม่ที่คงจะไม่มีใครอยากเห็นการสูญเสียดังครั้งที่สิบห้า
มันคงจะเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์คือ การเปลี่ยน
พื้นที่ตรงนี้ออกจากแผ่นดินของเรา

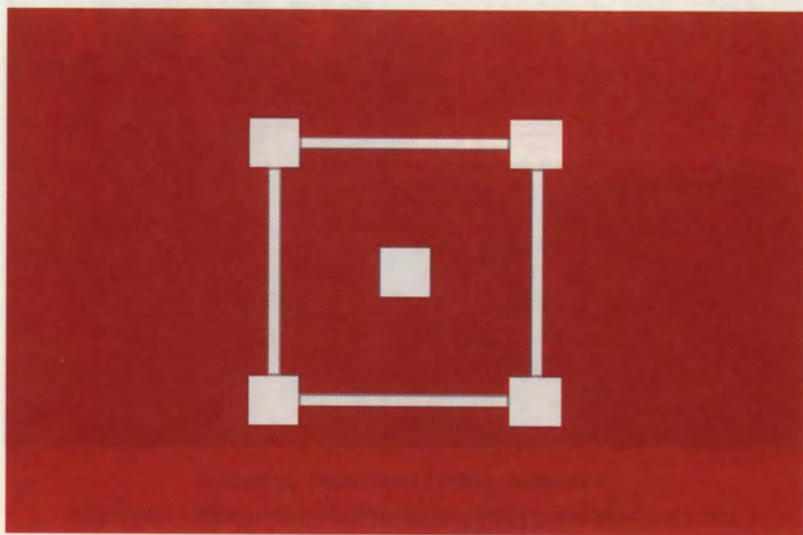
ภาคผนวกที่ 1.4
ธงกัมพูชา “ปราสาทศิลาชาตินิยม”

Pre 1863/2406 ธงกัมพูชาก่อนตกเป็น “รัฐในอารักขา” ของฝรั่งเศส

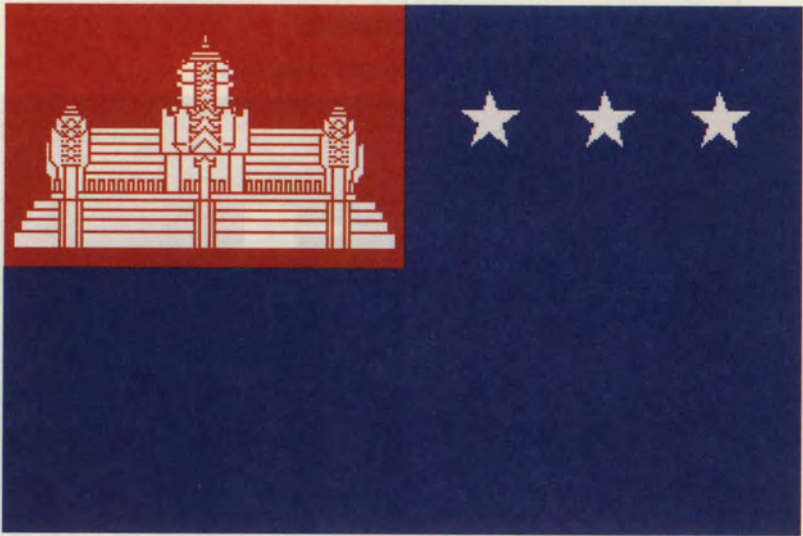
1863/2406-28 October 1948/2491 ธงสมัยอาณานิคม

1942/2485-1945/2488 ธงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้อำนาจญี่ปุ่น

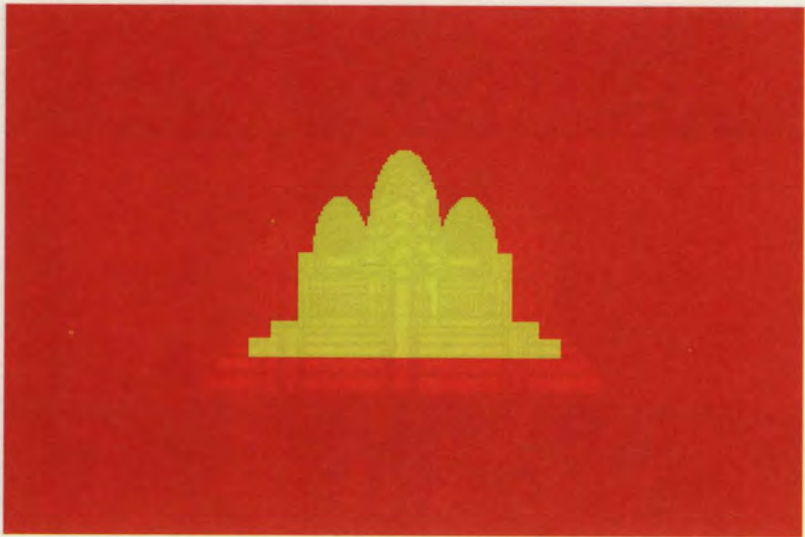

1945/2488-1970/2523 สมัยราชอาณาจักร-กษัตริย์นโรดมสีหนุ

9 October 1970/2513-17 April 1975/2518
สมัยสาธารณรัฐของประธานาธิบดีลอนนอล

ประเทศไทยในสมัยที่ ๕ (๕ ตุลาคม ๒๕๑๓ - ๑๗ เมษายน ๒๕๑๘)

5 January 1970/2513-7 January 1979/2522 สมัยเขมรแดง

7 January 1970/2522-1 May 1989/2532
สมัยเวียดนามเข้ามาปลดปล่อยกัมพูชา และตั้งรัฐบาลเฮงสัมริน-สุนเซน

1 May 1989/2532-24 June 1992/2535
สมัยหลังเวียดนามถอนทหาร และสุนเซนขึ้นมาเป็นผู้นำ
และ “การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า”

24 June 1992/2535-30 June 1993/2536
สมัยสหประชาชาติเข้ามาจัดการเลือกตั้ง

30 June 1993/2536-ปัจจุบัน กลับไปสู่การเป็นราชอาณาจักร

ภาคสอง

หลุมดำ-หีบพินด์-ลัทธิชาตินิยม-
ประวัติศาสตร์แผลเก่า-ตัดตอน-กับบ้านเมืองของเรา
A Black Hole-a Pandora's Box-Nationalism-
Wounded History and Our Country: Siam-Thailand

ภาพจาก: หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ 30 มิถุนายน 2008

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์
และการเมือง
ท่าพระจันทร์ จังหวัดพระนคร
สยามประเทศ(ไทย)

13 กรกฎาคม 2551

เรื่อง “ปราสาทเขาพระวิหาร-หลุมดำ-ลัทธิชาตินิยม-ประวัติศาสตร์แฝดเก่า-
ประวัติศาสตร์ตัดตอนกับบ้านเมืองของเรา”
ถึง จดหมายถึงนักศึกษาระบบสองปริญญา และกัลยาณมิตร
จาก ชาณูวิทย์ เกษตรศิริ อธิการบดี

เรื่องของ “ปราสาทเขาพระวิหาร” ที่กลายเป็นประเด็นทางการเมืองร้อนแรงในการ “โค่นรัฐบาลสมัคร” และล้ม “ระบอบทักษิณ” โดย “ลัทธิพันธมิตร” นั้น เป็นเรื่องสำคัญที่เราจะต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพราะเรื่องนี้เป็น “หลุมดำ” เป็นทั้ง “หีบพายนต์” หรือ Pandora’s Box และเป็น “ประวัติศาสตร์แฝดเก่า” และ “ประวัติศาสตร์ตัดตอน” ที่จะมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทั้ง “บ้านเมืองของเรา” และต่อ “ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา” ดังนั้น จึงขอบรรยายเพิ่มเติมให้ทราบทั่วกันตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(บน) ภาพมุมสูง ปราสาทเขาพระวิหารจากฝั่งประเทศกัมพูชา
(ล่าง) ภาพมุมสูง ปราสาทเขาพระวิหารจากฝั่งประเทศไทย

ภาพจาก: หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ 31 กรกฎาคม 2008

(1)

“ปราสาทเขาพระวิหาร” คือ “หลุมดำ” หรือ black hole อันเป็น “หลุม” ลึกลับดำมืด เต็มไปด้วย “โลภะ โทสะ และโมหะ” (อยากได้-แต่ไม่ได้-หลงว่าจะได้) หากตกลงไปแล้วจะเป็นกลับขึ้นมาได้ยากยิ่ง มีผลร้ายต่อ “บ้านเมืองของเรา” และต่อ “ความสงบสันติ” กับประเทศเพื่อนบ้าน “หลุมดำ” ดังกล่าวนี้นี้ ถูกขุดไว้นานแสนนานด้วย “ประวัติศาสตร์แผลเก่า” และ “ประวัติศาสตร์ตัดตอน” อันเป็นผลพวงและมรดกของทัศนคติและความเชื่อที่ว่าด้วย “ลัทธิชาตินิยม” ในสายสกุล “เสนาอำมาตยาธิปไตย” สมัย “ประเทศไทย” Thailand ที่ถูกผลิต-ปลูก-ปลุก-สร้างขึ้นมาหลัง “การปฏิวัติ พ.ศ. 2475”

(2)

สำหรับเรื่องของ “ประวัติศาสตร์แผลเก่า” และ “ประวัติศาสตร์ตัดตอน” นั้น ขอทำความเข้าใจในเบื้องต้นเสียก่อนว่า โดยทั่วไปเรามักจะถือว่า “ประวัติศาสตร์ (ปวศ)” คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในอดีต และมีนักประวัติศาสตร์/นักสื่อสารมวลชนนำมาเขียน นำมาเล่า นำมา “ผลิตซ้ำๆ” ให้รับรู้กันต่อๆ มา ไม่ว่าจะนำมาตีพิมพ์เป็นหนังสือ นำมาคีย์ใส่ไว้ในเว็บ นำมาเล่ามาแสดงทางวิทยุหรือทีวี เป็นละคร เป็นภาพยนตร์ และที่สำคัญที่สุดคือนำมาเป็นตำราเรียนบังคับให้เรา “ท่องจำ” (อย่างน่าเบื่อหน่าย)

แต่เอาเข้าจริงแล้ว ปวด อาจจะเป็นเรื่องราว ที่ “เราเชื่อ” หรือ “ถูกทำให้เชื่อ” ว่าเกิดขึ้นจริง ถึงแม้ว่าจะไม่เกิดขึ้นจริงๆ ก็ตาม และในทางตรงกันข้าม ตำราเรียน ปวด/สื่อโซเชียลก็บังคับให้เรา “ลืม” อะไรบางอย่างไป กล่าวโดยย่อ ปวด อาจเป็นทั้งเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือที่เชื่อว่า (โดยอาจไม่ได้) เกิดขึ้นจริงๆ มีทั้งเรื่องที่ถูกให้ “จำ” กับถูกให้ “ลืม” ดังนั้น ปวด จึงเป็นได้ทั้ง “ปัญญา” และเป็น “อวิชชา”

ส่วนคำว่า “ปวด แผลเก่า” หรือบางทีก็เรียกว่า “ปวด บาดแผล” นั้น หมายถึงเรื่องที่เกิดขึ้น แล้วยังคงอยู่เป็น “สนิมคาใจ” เป็นแผลเก่าที่ยังไม่หายสนิท เป็นแผลทั้งที่ฝังตัวอยู่ในชาติ และในระหว่างชาติ ดังเช่นเรื่อง “ปราสาทเขาพระวิหาร” กับเรื่องของ “มณฑลบูรพา” (เดิมชื่อมณฑลเขมร คือ เสียมราชู-พระตะบอง-ศรีโสภณ) ที่เป็นแผลเก่าค้างคาอยู่ในจิตใจของชนชาติไทยกับชนชาติกัมพูชา สะกิดขึ้นมาเมื่อไร ก็เหวอะหวะ ระเบิดเป็นพื้นเป็นไฟขึ้นมา เผาไหม้ได้ทุกครั้ง ดังตัวอย่างที่เห็นในเรื่องของการ “โค่นรัฐบาลและล้มระบอบ” ในปัจจุบัน หรือเรื่องการเผาสถานทูตไทยในกรุงพนมเปญ (กรณีกับ สุนันท์) เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา

สำหรับคำว่า “ปวด ตัดตอน” นั้น หมายถึง ปวด ที่ถูกตัดตอนพิกลพิการ ชาติความสมบูรณ์ มองเฉพาะส่วน มองเฉพาะด้าน หาได้มองหรือเข้าใจว่า ปวด นั้น “มิได้หลายด้าน” ดังนั้นในกรณีของ “ปราสาทเขาพระวิหาร” กับ กรณีของ “มณฑลบูรพา” ก็มองหรือเข้าใจ หรือเชื่อว่าไทยเรานั้น “เสียดินแดน” หาได้มองว่าเรานั้น “ได้ดินแดน” นั้นมาก่อนแล้วจึง “เสียดินแดน” นั้นไปไม่

อันที่จริง ปวด ของ “ปราสาทเขาพระวิหารและมณฑลบูรพา” มีทั้งสองด้าน คือมี “ด้านเสียดินแดน” และมีด้าน “ได้ดินแดน”

(3)

“ปราสาทเขาพระวิหาร” เป็นเทวสถานอันศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาฮินดู-พราหมณ์ เป็นเสมือนเทพสถิตบนขุนเขา หรือ “ศรีศิขเรศร” เป็น “เพชรยอดมงกุฏ” ขององค์ศิวะเทพ (พระอิศวร) ตั้งโดดเด่นอยู่บนยอดเทือกเขาพนมดงรัก (“พนมดงรัก”) ในภาษาขะแมร์ แปลว่า ภูเขาไม้คาน) ซึ่งสูงจากพื้นดินกว่า 500 เมตร และเหนือระดับน้ำทะเลกว่า 600 เมตร ปัจจุบันตั้งอยู่ใน (เขต) จังหวัด “เปรียะวิเฮียร์” (Preah Vihear) ของกัมพูชา

“ปราสาทเขาพระวิหาร” เป็นสถาปัตยกรรมอันน่าทึ่ง และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม “บรรพชนของขะแมร์กัมพูชา (ขอม) แต่โบราณ” ที่อาศัยอยู่ทั้งในกัมพูชาปัจจุบัน และในภาคอีสานของเรา

ขะแมร์กัมพูชา เป็นชนชาติที่มีความสามารถยิ่งในการสร้าง “ปราสาท” ด้วยหินทรายและศิลาแลง ต่างกับชนชาติไทย ลาว มอญ พม่าที่สร้าง “ปราสาท” ด้วยอิฐและไม้ ความสามารถและความยิ่งใหญ่ของขะแมร์กัมพูชา (โบราณ) เทียบได้กับชมพูทวีป กรีซ และอียิปต์ สุดยอดของขะแมร์กัมพูชาคือ Angkor หรือ “ศรัยโสธร-นครวัด-นครธม”

(4)

ขะแมร์กัมพูชา ก่อสร้างปราสาทบนเขาพระวิหารติดต่อกันมาหลายร้อยสมัย กว่า 300 ปี ตั้งแต่กษัตริย์ “ยโสวรมันที่ 1” ถึง “สุริยวรมันที่ 1” เรื่อยมาจน “ชัยวรมันที่ 5-6” จนกระทั่งท้ายสุด “สุริยวรมันที่ 2” และ “ชัยวรมันที่ 7” จากปลายคริสต์ศตวรรษที่ 9 จนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 12 (หรือจากพุทธศตวรรษที่ 15 ถึง 18 หรือก่อนสมัยสุโขทัย 300 ปีนั่นเอง)

“ปราสาทเขาพระวิหาร” ถูกทิ้งปล่อยให้ร้างไปเมื่อหลังปีพ.ศ. 1974 (ค.ศ. 1431) คือภายหลังที่กรุงศรีอยุธยา (นครวัดนครธม) ของกัมพูชา “เสียกรุง” ให้แก่กองทัพของกรุงศรีอยุธยา (ในสมัยของพระเจ้าสามพระยา) ขะแมร์กัมพูชาต้องหนีย้ายเมืองหลวงไปอยู่ละแวก ชุมดงมีชัย และพนมเปญ ตามลำดับ และก็ “หนีเสือไปปะจระเข้” คือเวียดนามที่ขยายรุกเข้ามาทางใต้ปากแม่น้ำโขง

แต่ประวัติศาสตร์โบราณเรื่องนี้ ไม่ปรากฏมีในตำราประวัติศาสตร์ของกระทรวงศึกษาฯ ของไทย (หรือของเวียดนาม) ดังนั้นคนในสยามประเทศ(ไทย) ส่วนใหญ่จึงรับรู้แต่เพียง “ประวัติศาสตร์ตัดตอน” เรื่องของการ “เสียกรุงศรีอยุธยา” (พ.ศ. 2112 และ 2310) แต่ไม่เคยรับรู้เรื่องของ “ได้กรุงศรีอยุธยา” นครวัด-นครธม (พ.ศ. 1974 หรือ ค.ศ. 1431) สยามไทยเราถูกสอนให้ “จำ” ว่า “เสียกรุงศรีอยุธยา” แต่เราก็ถูกสอนให้ “ลืม” ว่า “ได้กรุงศรีอยุธยา” นครวัด-นครธม-กัมพูชา

“ปราสาทเขาพระวิหาร” ถูกลี้มทิ้งไว้รกร้างอยู่ในป่าเกือบ 500 ปี จนกระทั่งฝรั่งเศสเข้ามาล่าเมืองขึ้นในอุษาคเนย์ ได้ทั้งเวียดนาม ทั้งลาว และกัมพูชาไปเป็น “อาณานิคม” ของตน และก็พยายามเขมือบดินแดนของ “สยาม” นั้น

แหล่ง “ปราสาทเขาพระวิหาร” จึงกลับกลายมาเป็นประเด็นหรือเรื่องสำคัญขึ้นมา เป็นที่สนใจของนักโบราณคดี นักอ่านศิลาจารึกฝรั่งเศส แล้วก็กลายมาเป็นประเด็นของการขีด “เส้นเขตแดน” หรือการทำ “แผนที่” ของนักการเมืองนักปกครองของรัฐบาลไทยสยาม รัฐบาลฝรั่งเศส และท้ายที่สุดคือรัฐบาลกัมพูชา

(5)

หลัง “เสียกรุงศรีอยุธยา” เมื่อ 200 กว่าปีที่แล้ว เมื่อพระเจ้าตากสินสถาปนากรุงธนบุรี และต่อมารัชกาลที่ 1 สถาปนากรุงเทพฯ ขึ้นมาได้ สยามประเทศในสมัยนั้นก็แผ่อำนาจแผ่อาณาจักรไป “ได้ดินแดน” ทั้งลาวและกัมพูชามาเป็น “ประเทศราช” ให้เจ้ามหาชีวิตปกครองลาว ให้กษัตริย์ขะแมร์ปกครองกัมพูชา แต่ต้องส่งส่วยบรรณาการให้กรุงเทพฯ เป็นประจำ (เป็น “เมืองขึ้น/ประเทศราช” tributary state แบบอุษาคเนย์ หาใช่ “อาณานิคม” colony แบบฝรั่งไม่)

ดังนั้นถ้าจะกล่าวว่า “ปราสาทเขาพระวิหาร” ก็ขึ้นอยู่กับหรือเป็น “ของ” สยามในสมัยนี้ ก็ว่าได้ แม้จะไม่มีใครสนใจจะไปดูแล ไปกราบไหว้บูชาเท่าไรนัก (ยกเว้นแต่ชาวบ้านแถบๆ นั้น) ส่วนเสียมรฐ พระตะบอง และศรีโสภณ นั้น สยามในรัชกาลที่ 1 ยึด “ได้ดินแดน” มาจากกษัตริย์กัมพูชา และตั้งขุนนางห้องถื่นตระกูลอภัยวงศ์ (พระยายมราชเขมร) ปกครอง ขึ้นโดยตรงกับกรุงเทพฯ จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 5 และนี่ก็นำเรามาถึงยุคสมัยลัทธิอาณานิคมล่าเมืองขึ้นของฝรั่งเศส (และอังกฤษ)

(6)

สมัยนั้น กล่าวได้ว่า “ปราสาทเขาพระวิหาร” หาใช่ “ประเด็น” หรือเป็นเรื่องสลักสำคัญอะไรไม่ คือเมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่แล้ว ในสมัยของลัทธิอาณานิคมล่าเมืองขึ้น ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ทรงมีสมเด็จพระยาดำรงฯ เป็น มท. 1 หรือ “พระหัตถ์ข้างขวา” มีสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เป็น กต. 1 หรือ “พระหัตถ์ข้างซ้าย” นั้น ตัวปราสาทเองก็ถูกทิ้งร้างอยู่ในป่า เป็นกองหินพังๆ หนทางที่จะไปถึงได้ก็แสนจะทุรกันดาร คนที่อาจจะสนใจบ้างก็มีเพียงนักโบราณคดี นักศิลาจารึก หรือข้าราชการของฝรั่งเศสและสยามจำนวนเพียงไม่กี่คน ประชาชนทั่วไป ยกเว้นชาวบ้านแถบนั้น ไม่เคยได้ยิน ไม่เคยรู้จักปราสาทเขา

พระวิหาร

ดังนั้น เมื่อสยามประเทศถูกคุกคามเมื่อ ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436 Paknam Incident 1893) ฝรั่งเศสส่งเรือรบทะเลวงปากน้ำเจ้าพระยาเข้ามาจอดชมชู่อยู่ใกล้ๆ โรงแรมโอเรียนเตล จนสยามเราเกือบเสีย “เอกราชและอธิปไตย” ก็ทำให้รัฐบาลของรัชกาลที่ 5 ต้องใช้ “นโยบายไม่สู้ล้ม” ต้องยอมสละอำนาจอธิปไตยเหนือฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง (คือลาว)

เท่านั้นยังไม่พอ ฝรั่งเศสยังยึดทั้งเมืองจันทบุรี เมืองตราดกับเมืองด่านซ้าย (ที่มีพระธาตุศรีสองรักและผีตาโขนในจังหวัดเลย) ไว้เป็นประกันและต่อรอง ก็ทำให้พระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ 5 และ มท. 1 กับ กต. 1 ของท่าน ต้องยอมเจรจาและตกลงเรื่อง “เส้นเขตแดน” สร้าง “แผนที่” ขึ้นมาใหม่

(7)

เรื่อง “เส้นเขตแดน” หรือ “แผนที่” นี้ จะทำกันขึ้นในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2447 ถึง 2450 (1904-1907) คือเมื่อ 100 ปีที่ผ่านมาแล้ว ที่ทำให้มีการแลกเปลี่ยนดินแดน ต้อง “เสียดินแดน” ยกเมืองเสียมราฐ เมืองพระตะบอง เมืองศรีโสภณ หรือ “มณฑลบูรพา” (มณฑลเขมร) ให้ฝรั่งเศสในกัมพูชาไป รวมทั้งยินยอมต่อการลากเส้น “แผนที่” ให้ “ปราสาทเขาพระวิหาร” อยู่ฝั่งโน้นในอินโดจีนของฝรั่งเศส ส่วนสยามเรา “ได้ดินแดน” เมืองจันทบุรี เมืองตราด และเมืองด่านซ้าย กลับคืนมา (เป็น give and take และภาวะจำต้องยอม)

ในการเสด็จยุโรปครั้งที่สองของพระเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 (2450=1907) ครั้งที่ มีพระราชนิพนธ์ “ไกลบ้าน” นั้น ก็ได้เสด็จกรุงปารีส และทรงลงพระนามในสัตยาบันสนธิสัญญาดังกล่าวแลกเปลี่ยนดินแดนกันกับประธานาธิบดีของฝรั่งเศส (ฉะนั้น ก็กล่าวได้ว่า บรรดาปราสาททั้งหลายทั้งปวงทั้งนครวัดนครธม ตลอดจนปราสาทเขาพระวิหาร ก็จะถูกไปเป็นของฝรั่งเศสในอินโดจีนสมัยนั้น)

นี่คือ “กุศโลบายเพื่อรักษาเอกราชและอธิปไตยของสยาม” หาใช่การ “เสียค่าไถ่” (ครั้งที่ 1) ตามข้อกล่าวหาของนักวิชาการชาตินิยมกระแสหลักไม่ หรือกล่าวหาว่าสยามเรา “ไม่มี” ความรู้เรื่องวิชาแผนที่ อันว่าเรื่องของ “แผนที่ และเส้นเขตแดน” นั้น รัฐบาลสยามในสมัยนั้นก็ได้เริ่มทำมาตั้งแต่ต้นรัชกาลที่ 5 แล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2418 ก็ทรงว่าจ้างชาวอังกฤษ คือ นายเฮนรี อะลาบัสเตอร์ (ต้น

ตระกูลเศวตศิลา) มาเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเรื่องการทำแผนที่ มีการทำแผนผังเมืองกรุงเทพฯ แผนที่วางสายโทรเลขไปเมืองพระตะบอง แผนที่นำน่าน้ำอ่าวไทย และยังมีกรว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญอย่าง นายเจมส์ แมคคาร์ธี (ต่อมาได้บรรดาศักดิ์เป็นพระวิภาคภูวดล เจ้ากรมเซอร์เวย์ทางและทำแผนที่) มาช่วยทำแผนที่พระราชอาณาเขตที่มีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสอีกด้วย

ขอกล่าวเพิ่มเติมว่า ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน คือ ปี พ.ศ. 2452 (1909) ก่อนที่รัชกาลที่ 5 จะสวรรคตเพียง 1 ปี ก็ทรงยอมตกลงกับอังกฤษ ชิด “เส้นเขตแดนและแผนที่” ทางภาคใต้ อันเป็นผลที่อังกฤษได้สิทธิ์รวมลายุ คือ กลันตัน ตรัง กานู เคตะห์ และปะลิสไป และเราฝ่ายไทยก็รักษาปัตตานี ยะลา และนราธิวาสไว้ในราชอาณาจักรสยาม (อันมีปัญหาคความรุนแรงมากมายมหาศาลในปัจจุบัน)

กล่าวโดยย่อ ในสมัยของรัชกาลที่ 5 กับ มท. 1 และ กต. 1 ของท่านสยามเป็นประเทศเดียวในอุษาคเนย์หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่รักษาเอกราชไว้ได้ ฝ่าย “ราชธานีไทย” ของ “ราชอาณาจักรสยาม” Siam ได้ยอมรับเส้นเขตแดนหรือ “แผนที่” ที่เป็น “รูปขวานทอง” อย่างที่เราู้จักกันทางด้านทิศตะวันออกคือ ลาวและกัมพูชาที่ตกเป็นของฝรั่งเศสทั้งหมด

ในขณะที่ทางด้านทิศใต้ 4 รัฐมลายูดังกล่าวตกเป็นของอังกฤษ ดังนั้นในสมัยนั้นก็คือได้ว่าปราสาทเขาพระวิหารขึ้นอยู่กับฝรั่งเศสไปเรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้ทั้งนั้น เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันโดยสันติกับมหาอำนาจเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสและอังกฤษ และที่สำคัญอย่างยิ่งเพื่อเป็นหลักประกันในการรักษา “เอกราชและอธิปไตย” ส่วนใหญ่ของประเทศเอาไว้ ซึ่งก็หมายความว่า ในขณะเดียวกัน ชนชั้นเจ้าและขุนนางของสยาม ก็รักษาอำนาจและสถานะของตนไว้ได้ด้วยเช่นกัน เกิดระบอบกษัตริย์ “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” ขึ้นอย่างแท้จริงในประเทศ

หรือกล่าวให้ตรงประเด็นของเรื่องนี้ก็คือ “ราชอาณาจักรสยาม” Siam อันมีสถาบันหรือระบอบกษัตริย์เป็นศูนย์กลาง รับรู้และรับรองเส้นเขตแดน “แผนที่” ดังกล่าว แต่จะมาเป็น “ไม่ยอมรับ” ต้อง “เรียกร้องดินแดนคืน” สร้าง “วาทกรรม” ว่าด้วย “การเสียดินแดน” ก็ในสมัยที่เปลี่ยนนามประเทศเป็น “ราชอาณาจักรไทย” Thailand ของบรรดา (เป๊กขวา) อำมาตยาเสนาธิปไตยหลังปฏิวัติ พ.ศ. 2475 หรือ “ระบอบพิบูลสงคราม-ระบอบสฤษดิ์/ถนอม” นั่นเอง

และกีดกัน เมื่อสมเด็จพระยาตากำร่งฯ ในปี พ.ศ. 2472 (ค.ศ. 1929/30) ก่อนการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เพียง 2-3 ปี เมื่อทรงดำรงตำแหน่ง “อภิรัฐมนตรี” และนายกรัฐมนตรี และนายกราชบัณฑิตยสภา ครั้งเสด็จเป็นขบวนใหญ่ไปทอดพระเนตรปราสาทเขาพระวิหาร จึงทรงแจ้งไปยังข้าราชการอาณานิคมฝรั่งเศส เป็นการล่วงหน้า

ในขบวนเสด็จครั้งนั้น มีบุคคลสำคัญๆ มากหน้าหลายตา มีทั้งพระยาเพชรดา (สะอาด ณ ป้อมเพชร์) ซึ่งเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา (เดิมเรียกว่ามณฑลลาวกลาง) ทั้งพระยาอนุศาสนจิตรกร (จันทร์ จิตรกร พ.ศ. 2414-2492) นายช่างคนดังที่วาดรูปพระนเรศวรชนช้างที่วัดสุวรรณดารารามในอยุธยา (ซึ่งเป็นบรรพบุรุษฝ่ายมารดาของนายสมัคร สุนทรเวช ที่ถูก “ล้มหล่น” (แต่ “ครกทับ”) กลายเป็น/ไม่เป็น นรม.) ตลอดจนพระธิดา เช่น ม.จ. พัฒนายุติศกุล ม.จ. พิไลเสชา ดิศกุล ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล มีขุนนางชื่อดังๆ แห่งยุคสมัยนั้น เช่น เจ้าพระยามหิธร (ลออ ไกรฤกษ์) ราชเลขาธิการ กับพระยาประเสริฐสุภกิจ (เพิ่ม ไกรฤกษ์) ฯลฯ

ส่วนทางฝรั่งเศสก็ถือเป็นเรื่องสำคัญ ถึงกับส่ง “เรลิดัง” หรือข้าหลวงเมืองกำบงธม (ที่อยู่ห่างจากปราสาทเขาพระวิหารไปตั้งกว่า 100 กม.) พร้อมกับนักโบราณคดีชื่อดังนาม “ปามังติเออร์” (Henri Parmentier) มาเป็นวิทยากรต้อนรับเข้าแถว แต่งเครื่องแบบเต็มยศ ชักธงไตรรงค์ฝรั่งเศสถวายอย่างสมพระเกียรติ

ขอแทรกตรงนี้ไว้ว่า สมเด็จพระยาตากำร่งฯ สนพระทัยโบราณคดีเป็นพิเศษ และทรงเป็นสมาชิกของ Ecole Francaise Extreme Orient ที่สมัยหนึ่งมีสำนักงานอยู่ที่กรุงฮานอยด้วย (สมัยนั้นเรียกชื่อหน่วยงานนี้ว่า “มหาวิทยาลัยฝรั่งเศสแห่งประเทศตะวันออก” แต่สมัยนี้เรียกว่า “สถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ” มีสาขาของสำนักงานอยู่ที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ตลิ่งชัน ธนบุรี)

ในการเสด็จครั้งนั้น 2472 มีการให้ทรงพักแรมค้างคืนบนเขาพระวิหาร มีการเลี้ยงต้อนรับ มีการกล่าวสุนทรพจน์แลกเปลี่ยนกัน มีการขอใบเจียมประเทศที่ช่วยส่งทหารไปรบช่วยฝรั่งเศสในสงครามโลกครั้งที่ 1 (มหายุทธสงคราม) รวมทั้งมีการตีมถวายพระพรรัชกาลที่ 7 มีการรูปถ่ายร่วมกันมากมายหลายรูป พุดงายๆ บรรยายกาศนั้นชื่นมื่นและสมานฉันท์อย่างยิ่ง (โปรดดูบันทึกของขุนบริบาลบุรีภัณฑ์เรื่อง “จดหมายเหตุการเสด็จตรวจโบราณวัตถุสถาน มณฑล

บทความเรื่อง "พระเจ้าตากแสดงพระบารมีในคดีเขาพระวิหารที่ศาลโลก!" ศิลปะวัฒนธรรม ฉบับเดือนเมษายน 2551 บทความดังกล่าวเป็นจดหมายของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ลงวันที่ 13 มีนาคม 2505 หรือ 3 เดือนก่อนการตัดสินคดีในวันที่ 15 มิถุนายน 2505

นครราชสีมา ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2472")

แต่นี้ก็คือหลักฐานอย่างดีที่นายฝ่ายกัมพูชานำไปใช้เสนอต่อศาลโลกที่ทำให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และ ม.จ. วงษ์มหิป ขยางกูร ทนายและผู้แทนตลอดจนทีมงานของฝ่ายรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่อ่อนข้อมูลและขาดการศึกษาหลักฐานจดหมายเหตุ (แม้กระทั่งที่เป็นหลักฐานของสยาม/ไทยเราเอง) ต้องแพ้คดีปราสาทเขาพระวิหารเมื่อ 15 มิถุนายน 2505

ขอแทรกตรงนี้อีกว่า ที่มันนักนิติศาสตร์กฎหมายของไทยที่นำโดย ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นั้น มีความสนใจในเรื่องไสยศาสตร์เป็นพิเศษ มีการนำร่างทรงของ "พระเจ้าตาก" ไปถึงกรุงเฮก เพื่อให้ช่วยปิดปากทนายของฝ่ายกัมพูชา ดังนั้นจึงมีความเชื่อว่าฝ่ายไทยจะชนะคดีถึง 300 เปอร์เซ็นต์ โปรดดู "พระเจ้าตากฯ กับคดีเขาพระวิหาร" ซึ่งเป็นจดหมายของ ม.ร.ว. เสนีย์ ที่มีถึงพระยาศรภักย์ฯ 13 มีนาคม 2505 หรือ 3 เดือนก่อนวันตัดสินคดี ตีพิมพ์ใน "นิทานชาวบ้าน" เล่มที่ 12 และตีพิมพ์ซ้ำอีกใน "ศิลปะวัฒนธรรม" เมษายน 2551) ม.ร.ว. เสนีย์ เล่าไว้ว่า

"ได้เห็นปฎิหาริย์เข้าวันนี้ ให้อุสริกอัศจรรยใจ ถ้าคดีแพ้ก็แล้วไป แต่ถ้าชนะ ผมสวดมนต์ไหว้พระทุกคืน จะไหว้มหาราชผู้กู้ชาติ วันฉลองมหาราชฝั่งธนฯ ที่ผมบ้ายเบียงไม่เคยไป ก็ขอปฏิญาณว่าต่อไปนี้จะไปทุกวันที่ 28 ธันวาคม... ถ้าคดีนี้แพ้ ต่อไปนี้ผมไม่เชื่ออะไรอีก นอกจากว่าตายแล้วสูญ ทำดีทำชั่วผลเท่ากัน"

จดหมายเหตุการเสด็จตรวจโบราณวัตถุสถาน มณฑลนครราชสีมา

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พ.ศ. ๒๔๗๒

หน้าปกหนังสือ “จดหมายเหตุการเสด็จตรวจโบราณวัตถุสถาน มณฑลนครราชสีมา
ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พ.ศ. 2472” (1929/30)

29 มกราคม 2472 สมเด็จพระยาตำรางฯ และคณะผู้ตามเสด็จทรงถ่ายก่อนขึ้นชมปราสาทเขาพระวิหาร ประทับนั่งพร้อมด้วยพระธิดาทรงสาม ภาพจากซ้ายไปขวา 1. พระยาเพชรดา (สะอาด ณ บ่อมเพชร) สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา (เดิมมีชื่อว่ามณฑลลาวกลาง) 2. นายสมบุญ โชติจิตต์ 3. นายกุटे ช่างถ่ายรูป 4. พระยาอนุศาสตร์จิตรกร (จันทร์ จิตรกร ผู้ว่าสภาพระวัติพระนครนครราชสีมา) 5. พระยาพนปรีชา (ม.ร.ว. ดำรง อิศรศักดิ์) 6. ขุนเทพบรรณาทร 7. หม่อมเจ้าพัฒนายุติศกุล 8. สมเด็จพระยาตำรางราชานุภาพ 9. หม่อมเจ้าพูนพิศมัย ติศกุล (ซุชชาว) 10. พระยาประเสริฐสุภกิจ (เพิ่ม ไกรฤกษ์ คุณปู่ของ ดร. พิริยะ ไกรฤกษ์) 11. หม่อมเจ้าพิไลยเดชา ติศกุล 12. หม่อมเจ้าธัญญลักษณ์ สุซสวัสดิ์ 13. เจ้าพระยามหิธร (ถอย ไกรฤกษ์) ราชเลขาธิการ

30 มกราคม 2472 ข้าหลวงเมืองกำแพงหรือเวสคิงต์ (คนกลางถือหมวก) ถวายการต้อนรับสมเด็จพระยาคำรงฯ เริงบันไดขึ้นปราสาทเขาพระวิหาร แต่งตัวเต็มยศในการรับเสด็จครั้งนั้น ทางฝรั่งเศสได้ให้นักโบราณคดีเรื่องนาม คือ Henri Parmentier มาทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ก็ติดมศักดิ์ ปามองติเออร์นั้นเป็นผู้บุกเบิกและให้คำอธิบายปราสาทหินของกัมพูชา รวมทั้งหนังสือหลักๆ เรื่อง Angkor “นครวิคนครวม” (กรุงศรีอยุธยา) ตลอดจนโบราณคดีของจามปา และลาว

30 มกราคม 2472 สมเด็จพระยาตากำแพงฯ ประทับที่ปราสาทเขาพระวิหาร พร้อมด้วยข้าหลวงฝรั่งเศสเมืองกำแพงม ทรงรับฟังคำบรรยายจากนักโบราณคดีฝรั่งเศส Henri Parmentier สมเด็จพระยาตากำแพงฯ สนพระทัยโบราณคดีเป็นพิเศษ และทรงเป็นสมาชิกของ Ecole Francaise Extreme Orient ที่สมัยนั้นมีสำนักงานอยู่ที่กรุงฮานอยด้วย (สมัยนั้นเรียกชื่อหน่วยงานนี้ว่า “มหาวิทยาลัยฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยนอก” แต่สมัยนี้เรียกว่า “สถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ” มีสาขาของสำนักงานอยู่ที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ดลิ่งชัน ธนบุรี)

30 มกราคม 2472 สมเด็จพระยาตากษัตริย์ประทับบนเขาพระวิหาร ทรงบริเวณ
เบ็ญตาดี พร้อมด้วยข้าหลวงฝรั่งเศสเมืองกำแพงม และนักโบราณคดีฝรั่งเศส มองเห็น
เขตเขมรต่ำอยู่ไกลลิบลงไป

31 มกราคม 2472 สมเด็จพระยาตากสินฯ และคณะผู้ติดตาม เสด็จจาก
ปราสาทเขาพระวิหาร หลังจากการประทับแรมหนึ่งคืน

นักโบราณคดีฝรั่งเศส Henri Parmentier (1871-1949) ผู้ถ่ายภาพศิลาจารึกเรื่อง
ปราสาทเขาพระวิหารแต่สมเด็จกรมพระยาดำรงฯ 30 มกราคม 2472

(9)

การที่ ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล พระธิดาที่ตามเสด็จไปด้วย (รวมทั้ง ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล) จะมากล่าวเล่าและถ่ายทอดความต่อมากภายหลังอีก 30-40 ปี ว่า “พวกฝรั่งเศสมันทะเล็งที่มัจจัดแถวต้อนรับแบบนั้น” เป็นการแก้เกี้ยวในสมัยหลังเสียมากกว่า ทั้งนี้ก็เพราะ “ลัทธิอำมาตยาเสนาชาตินิยม” ในสมัย “ประเทศไทย” Thailand ของ 2 ระบอบและ 2 จอมพล คือ ป. พิบูลสงครามกับ สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (กับหลวงวิจิตรวาทการ) นั้น “แรงและร้ายกาจ” เป็นอย่างยิ่ง ใครก็ตาม (แม้จะเป็นเจ้าเป็นนาย) ก็อาจถูกกล่าวหาว่า “ไม่รักชาติ” “ขายชาติ” (อย่างน้อยนอนพดล ปัทมะ รมต. กต. ของรัฐบาลสมัครและระบอบทักษิณ) หรือไม่ ก็ถูกถามว่า “เป็นคนไทยหรือเปล่า” ได้ง่าย ๆ

(10)

ขอลกลับไปยังเรื่องของ “ประวัติศาสตร์แผลเก่า” และ “ประวัติศาสตร์ตัดตอน” อันเป็นปัญหาใหญ่ในความรับรู้และในทัศนคติของเรานั้น กล่าวได้ว่า มีรากเหง้ามาจาก “ลัทธิชาตินิยม” หรือ nationalism ที่มีกำเนิดมาจาก “รัฐชาติ-รัฐประชาชาติ” เมื่อ “สยาม-ไทย” ดำเนินเข้าสู่ความเป็น “รัฐสมัยใหม่” ลัทธิชาตินิยมเป็นเครื่องมือสำคัญของ “ผู้ปกครอง” ที่จะทั้งสร้าง และทั้งรักษาสถานะ “ความเป็นผู้ปกครอง” ของตน (ไว้) ลัทธิดังกล่าวตั้งอยู่บนเส้นแบ่งที่หมิ่นเหม่ระหว่าง “ความรัก” กับ “ความหลง” อาจขึ้นไป “สูงส่ง” อยู่ในที่อันพอเหมาะพอควร หรือลง “ต่ำ” ตกเหวหรือ “หลุมดำ” ก็เป็นได้

ในประวัติศาสตร์การเมืองของเราที่เกี่ยวกับเรื่องของ “ปราสาทเขาพระวิหาร” และ “มณฑลบูรพา” นั้น เราได้ผ่านประสบการณ์ของลัทธิชาตินิยมในสกุล “อำมาตยาเสนาธิปไตย” มาแล้ว 2 ครั้ง ครั้งล่าสุดที่เผชิญหน้าเราในปัจจุบันเป็นครั้งที่ 3 ที่มีทั้งความเหมือนกับความต่างกับ 2 ครั้งแรก และถูก “ชนชั้นกลางในเมือง” ของฝ่ายตรงข้าม คือ “ฝ่ายโค่นกับฝ่ายค้าน” กับ “ลัทธิพันธมิตร” นำมาใช้ในการ “โค่น” รัฐบาลสมัคร กับ “ล้ม” ระบอบทักษิณ

เรื่องของ “ลัทธิชาตินิยม” ของสยาม-ไทย Siam-Thailand นี้ยืดยาว สลับซับซ้อนมากกว่า 100 ปี ไม่เป็นที่รับรู้กันกระจ่างนัก และก็ไม่อยู่ในตำราเรียนของกระทรวงฯ แต่ก็ทรงพลังทางการเมืองมหาศาล ทำให้ผู้คน “ดุเดือดเลือดพล่าน” ต้องฆ่าฟันกัน ต้องบาดเจ็บล้มตายกันมาแล้วหลายต่อหลายครั้ง (คนที่ตายและ

ต้องตาย ส่วนใหญ่เป็น “คนตัวเล็กๆ” ระดับล่างๆ และชายแดน) ประจักษ์พยานที่เห็นตำตาราอยู่ใน กทม. แต่อาจจะไม่ค่อยได้สังเกตหรือไม่ค่อยอยากจะจดจำกันนัก ก็คือ “อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ” นั่นเอง

(11)

ลัทธิชาตินิยม สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

สำหรับลัทธิชาตินิยมนี้เกิดในยุคพุทธทศวรรษ 2480 (1930s และ 1940s) ในสมัยจาก “สยาม” เป็น “ไทย” Siam to Thailand ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 คือหลังจากที่ “คณะราษฎร” ยึดอำนาจจาก “คณะเจ้า” ได้ในปี พ.ศ. 2475 ผู้นำใหม่ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายทหารอย่างพระยาพหลฯ หลวงพิบูลฯ หรือฝ่ายพลเรือนอย่างหลวงประดิษฐมนูธรรม ก็เผชิญปัญหาเสถียรภาพและความ (ไม่) มั่นคงภายในของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง “อำนาจใหม่” (คณะราษฎร) ปะทะกับ “อำนาจเก่า” (คณะเจ้าและขุนนาง) ที่เกิดมีทั้ง “รัฐประหารซ้ำและซ้อน” ทั้ง “กบฏ” (บวรเดช) ทั้งการสละราชสมบัติของรัชกาลที่ 7

ดังนั้น รัฐบาลยุคนั้น จึงหันไปสร้างความคิดทางการเมืองที่เรียกว่า “ลัทธิไทยนิยม” หรือ Thai-ism ที่จะเติบโตมาเป็น “ลัทธิชาตินิยมสกุลอำมาตยาเสนาธิปไตย” (military-bureaucratic nationalism หรือ official nationalism) กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของ “ระบอบพิบูลสงคราม” ที่ “ข้าราชการทหาร ตำรวจ ศาล และพลเรือน” เป็นใหญ่

รัฐบาลปฏิบัติการในรูปแบบต่างๆ เช่น ในปี พ.ศ. 2482 จัดการเปลี่ยนชื่อประเทศจาก “ราชอาณาจักรสยาม” เป็น “ราชอาณาจักรไทย” เปลี่ยน Siam เป็น Thailand เปลี่ยนเนื้อร้องของเพลงชาติสยามเป็นเพลงชาติไทย กำหนดให้ต้องชักธงชาติและยืนตรงเวลา 8 และ 18 นาฬิกา เปลี่ยนนาม “พระสยามเทวาริราช” เป็น “พระไทยเทวาริราช” เปลี่ยนอะไรต่อมิอะไรเป็น “เพื่อชาติไทยๆ”

ในปีต่อมา พ.ศ. 2483 รัฐบาลปลุกระดมนิสิตนักศึกษาและประชาชนให้ทำการ “เรียกห้องดินแดน” จากกัมพูชาและลาวของฝรั่งเศส คือ “มณฑลบูรพา” และ “ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง” (คือประเทศลาว) จนกระทั่งเกิดสงครามทั้งทางบกและทางทะเล (ยุทธนาวีเกาะช้าง) กับฝรั่งเศส

สมัยดังกล่าว ฝรั่งเศสกำลังอ่อนแอ สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดขึ้นแล้ว ในยุโรป กรุงปารีสถูกเยอรมันยึดครอง จัดตั้ง “รัฐบาลหุ่นเปแตง” ดังนั้นรัฐบาล

“ลัทธิชาตินิยม” ของ ป. พิบูลสงคราม (และมันสมองคนสำคัญ คือ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ หรือหลวงวิจิตรวาทการ นามเดิมว่ากิมเหลียง วัฒนปฤดา) จึงประสบชัยชนะทั้งการเมืองภายใน (ปราบและปราบฝ่ายเจ้าและฝ่ายอนุรักษนิยมของสยาม) และในการเมืองภายนอก ที่ได้แรงสนับสนุนจากลัทธิทหาร ฟาสซิสต์ญี่ปุ่นมหามิตร ทำการยึด “ได้ดินแดน” มากมาย ไม่ว่าจะเป็น “มณฑลบูรพา” หรือเมืองเสียมราฐ/เสียมเรียบ (นำมาเปลี่ยนชื่อเป็นไทยๆ ว่า จังหวัดพิบูลสงคราม) ได้เมืองพระตะบอง ได้เมืองศรีโสภณ และได้ “ปราสาทเขาพระวิหาร” มาด้วย ส่วนทางด้านลาวก็ได้นครจำปาศักดิ์ (ที่ตั้งของปราสาทวัดพู ที่ได้เป็นมรดกโลกไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2545) ทั้งยังได้เมืองไชยบุรี (ที่ติดจังหวัดน่าน แล้วนำมาเปลี่ยนชื่อให้เป็นไทยๆ ว่า จังหวัดลานช้าง สมัยนั้นตัวสะกดยังไม่มีไม้โท)

ระบอบพิบูลสงคราม หรือ “เสนาอำมาตยาธิปไตย” ของ “ประเทศไทย” สมัยนั้นปกครองดินแดนเหล่านี้อยู่ 5 ปี ระหว่าง 9 พฤษภาคม 2484 ถึง 17 พฤศจิกายน 2489 (1941-1946) ดินแดนที่ “ได้” มากกลายเป็นจังหวัดของ “ประเทศไทย” และเมื่อมีการเลือกตั้ง ส.ส. ก็มี ส.ส. ของตน เช่นการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2489 หลังสงครามโลก จังหวัดพระตะบอง/กัมปี นายชวลิต อภัยวงศ์ เป็น ส.ส. จังหวัดพิบูลสงครามได้นายประยูร อภัยวงศ์ จังหวัดนครจำปาศักดิ์ได้นายสอน บุตรโบล จังหวัดลานช้างได้นายสังคม ริมทอง เป็นต้น และในการเลือกตั้งเพิ่มเมื่อ 5 สิงหาคม 2489 ก่อนที่จะต้อง “เสียดินแดน” เหล่านั้นไปให้ฝรั่งเศส ก็ได้นายสวาสดี อภัยวงศ์ และพระพิเศษพานิชย์ เป็น ส.ส. ของจังหวัดพระตะบอง ในขณะที่จังหวัดพิบูลสงครามได้นายญาติ ไหวดี เป็น ส.ส.

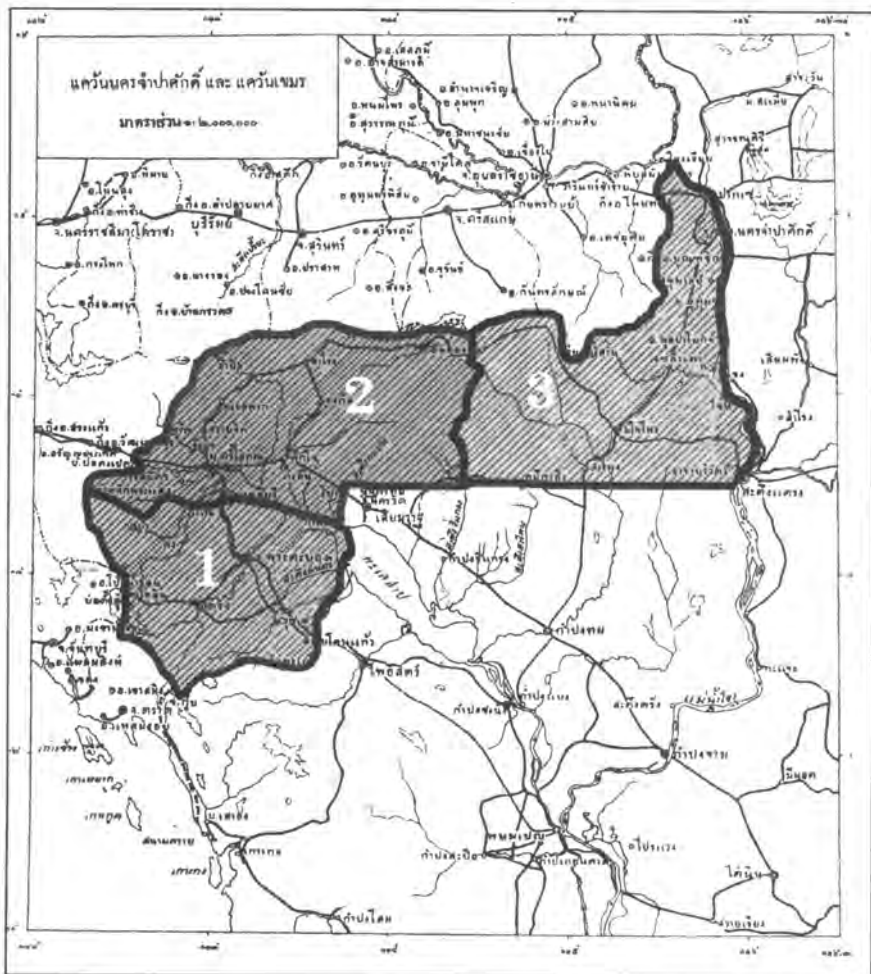
อนึ่ง ในช่วงของสงครามมหาเอเชียบูรพานั้น ด้วยความสนับสนุนจากลัทธิทหารฟาสซิสต์ญี่ปุ่นมหามิตร ระบอบพิบูลสงครามซึ่งได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐฯ เมื่อ 25 มกราคม 2485 ก็ส่งกองทัพนำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณ เข้าไปยึดเมืองเชียงตุงกับเมืองพานในพม่าของอังกฤษ แล้วนำมาเปลี่ยนชื่อให้เป็นไทยๆ ว่า สหรัฐไทยเดิม ทางด้านภาคใต้รัฐบาลทหารไทยก็ได้รัฐมลายูของอังกฤษมาอีก คือ กลันตัน ตรังกานู ปะลิส และเคดาห์ แล้วนำมาเปลี่ยนชื่อให้เป็นไทยๆ ว่า “สี่รัฐมลายู” นำสังเกตที่ว่าในดินแดนที่ได้จากอังกฤษมานี้ ไม่มีการเลือกตั้ง ส.ส. อย่างกรณีแรก

ตราประจำจังหวัดพิบูลสงคราม ภายใต้การปกครองของ “ประเทศไทย” ซึ่ง “ได้ดินแดน” มาแล้วเปลี่ยนชื่อมาจากจังหวัดเสียมราฐ/เสียมเรียบ มีสัญลักษณ์เป็นรูปอนุสาวรีย์ไก่กางปีก เนื่องจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม เกิดปีระกา ระยะเวลาการใช้ระหว่าง พ.ศ. 2484-2489 ในช่วง 5 ปี ระหว่าง 9 พฤษภาคม 2484 ถึง 17 พฤศจิกายน 2489 (1941-1946) เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไป จังหวัดนี้ก็มี ส.ส. ของตน คือ ในการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2489 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จังหวัดพิบูลสงครามได้นายประยูร อภัยวงศ์ เป็น ส.ส. และในการเลือกตั้งเพิ่มเมื่อ 5 สิงหาคม 2489 ก่อนที่จะต้อง “เสียดินแดน” เหล่านั้นไปให้ฝรั่งเศส จังหวัดพิบูลสงครามก็ได้นายญาติ ไหวดี เป็น ส.ส.

ตราจังหวัดพระตะบอง ภายใต้การปกครองของประเทศไทย เป็นรูปพระยาโคตรบองเจ้าเมืองบองท่าท่าจะสว่าง ระยะเวลาการใช้ พุทธศักราช 2484-2489 เมื่อระบอบพิบูลสงครามไปได้ดินแดนนี้มา ได้ส่งนายควง อภัยวงศ์ ในฐานะบุตรของเจ้าเมืองคนสุดท้ายของ “มณฑลบูรพา” สมัยสยามประเทศ ไปรับเมืองนี้กลับคืนมา และในการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2489 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จังหวัดพระตะบองก็มี นายชวลิต อภัยวงศ์ เป็น ส.ส. ส่วนในการเลือกตั้งเพิ่มเมื่อ 5 สิงหาคม 2489 ก่อนที่จะต้อง “เสียดินแดน” เถล่านั้นไปให้ฝรั่งเศส ก็ได้นายสวาสดิ์ อภัยวงศ์ และพระพิเศษพาดินชัย เป็น ส.ส. ของจังหวัดพระตะบอง

พิมพ์ที่กรมแผนที่

เครื่องหมายอาณาเขตที่จะโอนมาเป็นของฝ่ายไทย ตามอนุสัญญาสันติภาพ
พื้นที่ประมาณ 51,326 ตารางกิโลเมตร

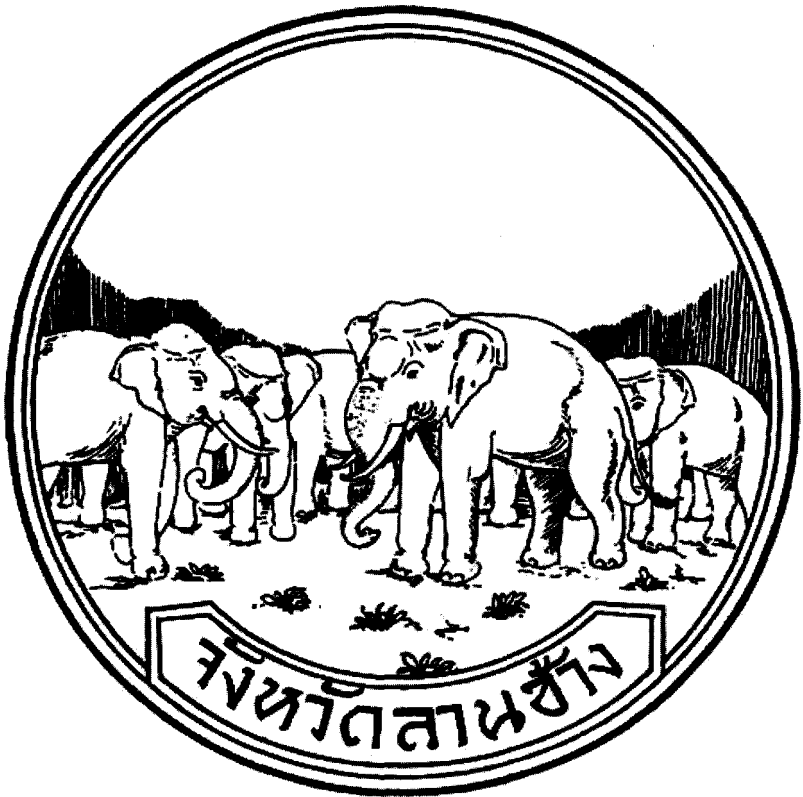
แผนที่ดินแดนในอินโดจีนของฝรั่งเศส ที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยึด “ได้ดินแดน” มาเมื่อปีพุทธศักราช 2484 คือ จังหวัดพระตะบอง จังหวัดพิบูลสงคราม และจังหวัดนครจำปาศักดิ์ ในกรณีของจังหวัดพิบูลสงครามนั้น คือจังหวัดเสียมเรียบของกัมพูชาเดิมนั่นเอง แต่ถูกเปลี่ยนชื่อใหม่ให้เป็นของไทยๆ ในกรณีของจังหวัดจำปาศักดิ์นั้น รวมอาณาบริเวณทางตอนใต้ของเทือกพนมดงรัก เช่น ปราสาทเขาพระวิหารและเมืองจอมกระสาน ฯลฯ แผนที่นี้จัดทำและจัดพิมพ์โดยกรมแผนที่ของประเทศไทยสมัยนั้น

หมายเลข 1 คือ จังหวัดพระตะบอง

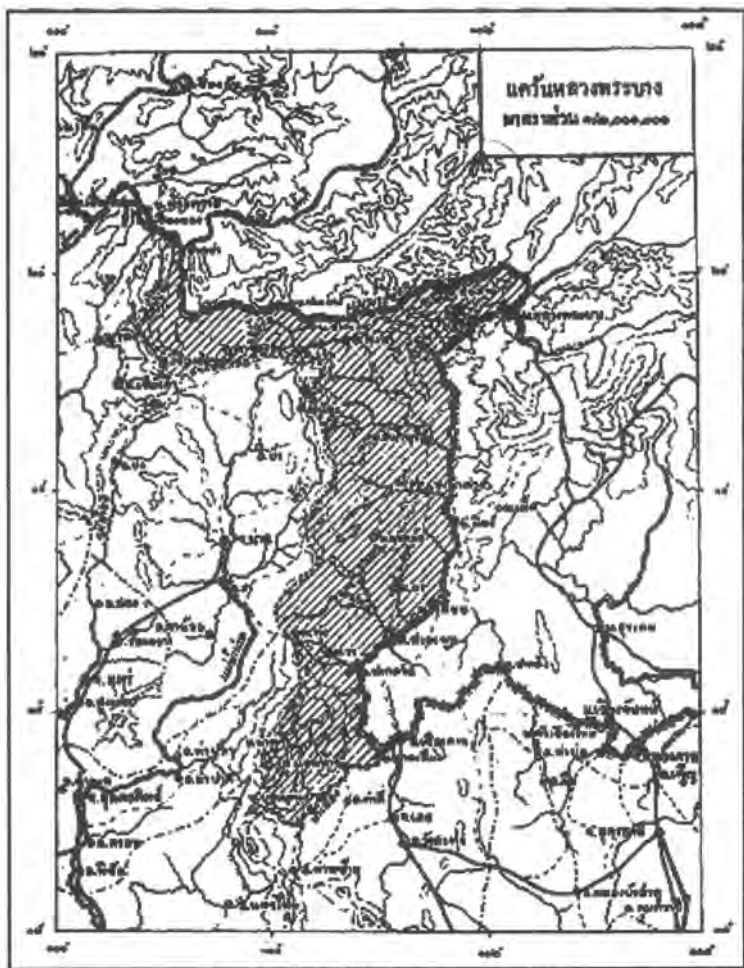
หมายเลข 2 คือ จังหวัดพิบูลสงคราม

หมายเลข 3 คือ จังหวัดนครจำปาศักดิ์

โปรดสังเกตว่า แผนที่ดังกล่าวนี้ ร่างและลากเส้นเขตแดนใหม่โดยรัฐบาลไทยและรัฐบาลฝรั่งเศสในอินโดจีน ขอให้สังเกตเส้นตรงจากเหนือเมืองเสียมเรียบ/เสียมราชูหรือจังหวัดพิบูลสงคราม ตรงแนวไปยังเมืองสะตั้งตรงที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง แผนที่นี้สะท้อนให้เห็นการที่อำนาจจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส ตกลงกับอำนาจอาณานิคมท้องถิ่น (คือประเทศไทย) เหนือดินแดนกัมพูชา โดยที่ผู้คนที่เป็นเจ้าของดินแดนอย่างแท้จริงถูกข้ามหัวไป การ “ได้ดินแดน” มณฑลบูรพามาครั้งนั้น ฝรั่งเศสขอต่อรองเก็บเอา “นครวัด-นครธม” ไว้ในอินโดจีนของฝรั่งเศส ดังนั้นจังหวัดพิบูลสงครามจึงมิได้มี “นครวัด-นครธม” อยู่ในแผนที่ใหม่ของ “มหาอาณาจักรไทย”

ตราจังหวัดตานช้าง ภายใต้การปกครองของ “ประเทศไทย” เป็นรูปโขลงช้างยืนอยู่กลางถานกว้าง ระยะเวลาการใช้ พุทธศักราช 2484-2489 ในช่วงที่ “ใต้ดินแดน” นี้มานั้น ในการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2489 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จังหวัดนี้ก็มีการเลือกตั้งพร้อมกับจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย โดยที่จังหวัดตานช้างได้นายสังคม ริมทอง เป็น ส.ส.

พื้นที่ที่กรมแผนที่

 เครื่องหมายอาณาเขตที่จะโอนมาเป็นของฝ่ายไทย ตามอนุสัญญาสันติภาพ
พื้นที่ประมาณ 17,703 ตารางกิโลเมตร

แผนที่ "แคว้นหลวงพระบาง" โดยกรมแผนที่ไทย พ.ศ. 2484 ซึ่งก็คือดินแดนที่อยู่
ด้านฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ระหว่างเมืองหลวงพระบางกับจังหวัดเชียงรายได้และน่าน
รัฐบาลพิบูลสงครามยึด "ใต้ดินแดน" มา และเปลี่ยนชื่อเป็น "จังหวัดตานช้าง" รัฐบาล
ไทยสมัยนั้นทำการปกครองอยู่ประมาณเกือบ 5 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2484 ถึง พ.ศ. 2489
และก่อนที่จะ "เสียดินแดน" ไปนั้น ในการเลือกตั้งเมื่อ 6 มกราคม 2489 หลัง
สงครามโลกครั้งที่ 2 จังหวัดนี้ก็มีการเลือกตั้งพร้อมๆ กับจังหวัดอื่นๆ ใน "ประเทศไทย"
โดยที่จังหวัดตานช้าง ได้นายฉัตร ริมทอง เป็น ส.ส.

จะเห็นได้ว่า “ระบอบพิบูลสงคราม” ประสบความสำเร็จอย่างใหญ่หลวง ในการสร้าง “มหาอาณาจักรไทย” ตาม “ลัทธิไทยนิยม” Thai-ism และ “ชาตินิยม สกฤตเสนาอำมาตยาธิปไตย” Military-Bureaucratic Nationalism ทำให้ดูเหมือนว่า “ประเทศไทย” หรือ Thailand กำลังจะกลายเป็น “มหาอำนาจ” ในอุษาคเนย์ บดบังอำนาจของอังกฤษและฝรั่งเศส ผู้นำของรัฐบาลในสมัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม และนายวิจิตร วิจิตรวาทการ ต่างก็มีความฝันว่า “มหาอาณาจักรไทย” นั้น จะ “รวมไทย ร่วมใจ รักษาอำนาจอธิปไตย” ให้ใหญ่โต ทั้ง “ไทย” ในรัฐฉานของพม่า ทั้งสิบสองปันนาในจีน ทั้งสิบสองจุไทยในเวียดนาม (สมัยนั้นสะกดคำว่า “ไทย” ด้วย ย. ยักษ์ทั้งสิ้น เพื่อให้เป็น “ไทยๆ” แบบชื่อของประเทศหรือราชอาณาจักรไทย หาได้แยกเป็น ไท แบบไม่มี ย. ยักษ์ ไม่)

และก็ในตอนนี้นั่นแหละที่ “ปราสาทเขาพระวิหาร” ถูกนำมาสู่ความ สนใจและความรับรู้ของคนไทย รัฐบาลพิบูลสงคราม ดำเนินการให้กรมศิลปากร (ซึ่งในสมัยหลังการปฏิวัติ 2475 ได้หลวงวิจิตรวาทการ นักอำมาตยาเสนาชาตินิยม มือขวาของจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นอธิบดี หลวงวิจิตรวาทการ (กิมเหลียง วัฒนปฤดา) ทั้งพูด ทั้งเขียน ทั้งแต่งเพลงแต่งละคร ปลุกใจให้รักชาติ) ได้จัดการ ขึ้นทะเบียนให้ปราสาทเขาพระวิหารเป็นโบราณสถานของไทย โดยประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2483 (เราไม่ทราบได้ว่าในตอนนั้น ฝรั่งเศสในอินโดจีนจะทราบเรื่องนี้ หรือประท้วงเรื่องนี้หรือไม่)

ในสมัยดังกล่าวนี้เช่นกัน ที่รัฐบาลพิบูลสงครามชี้แจงการ “ได้ดินแดน” มาต่อประชาชนว่า “ได้ปราสาทเขาพระวิหาร” มา ดังหลักฐานในหนังสือ “ประเทศไทยเรื่องการได้ดินแดนคืน” ของกองโฆษณาการงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2484 สมัยนั้น มีรูปปราสาทเขาพระวิหารพิมพ์อยู่ด้วย พร้อมด้วยคำ อธิบายภาพว่า **“ปราสาทหินเขาพระวิหาร ซึ่งไทยได้คืนมาคราวปรับปรุงเส้น เขตแดนด้านอินโดจีนฝรั่งเศส และทางการกำลังจัดการบูรณะให้สง่างาม สมกับที่เป็นโบราณสถานสำคัญ”**

แต่ก็อย่างที่เราทราบกันดีว่ามหาสมุทรญี่ปุ่นของไทยแพ้สงครามอย่างย่อย

ยับ ถูกสองระเบิดปรมาณู ประเทศถูกยึดครอง และสถาบันจักรพรรดิญี่ปุ่น
เกือบถูกล้มล้าง ดังนั้น รัฐบาลอำมาตยาเสนาธิปไตยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม
ต้องตกจากอำนาจไปชั่วคราว และดังนั้น รัฐบาลไทยปีกซ้าย หรือปีกของเสรีไทย
และ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ที่ต้องทำหน้าที่ “กู้ชาติ” จึงต้อง “คืนดินแดน” ที่ได้
มาดังกล่าวทั้งหมดให้กับฝรั่งเศสและอังกฤษไปในปี พ.ศ. 2488-89 (1945-46)
พร้อมทั้งเสียค่าปรับจำนวนหนึ่ง และก็โชคดีที่ “ประเทศไทย” ไม่ถูกยึดครอง
หรือถูกลงโทษด้วยการไม่ให้มีกองทัพไม่ให้มีทหารอย่างเยอรมนีหรือญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการคืนดินแดนนี้ ก็มีข้อยกเว้นและละเลยผ่านหู
ผ่านตาไป กล่าวคือไม่ได้มีการคืน “ปราสาทเขาพระวิหาร” ไปพร้อมกับ “มณฑล
นურพา” ทั้งนี้เพราะสถานที่ตั้งอยู่ห่างไกล หนทางทุรกันดารมากๆ ซ่อนตัวอยู่ใน
ป่าเขาและก็ไม่มีใครสนใจนัก (ยกเว้นฝ่ายทหารที่ถือว่าเป็นปัจจัยยุทธศาสตร์สำคัญ
มองลงไปเห็นกัมพูชาทั้งประเทศ จำต้องยึดครองเอาไว้) ฝรั่งเศสเจ้าอาณานิคมเอง
เมื่อกลับเข้ามาได้ก็ต้องเผชิญศึกหนักกับสงครามกู้ชาติทั้งในเวียดนาม (โฮจิมินห์)
ลาว (เจ้าสุภานุวงศ์ และไกรสรอน พรหมวิหาน) และกัมพูชา (นโรดมสีหนุ)

และในระบอบเวลานั้นแหละ คือ หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 (1947)
(ด้วยข้ออ้าง “คลาสสิก” ของการล้มล้างสถาบันกษัตริย์ในกรณีสวรรคตของ
ในหลวงอานันท์ รัชกาลที่ 8) ที่นำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณด้วยความร่วมมือของ
นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ที่นำเอาจอมพล ป. และระบอบ
พิบูลสงคราม (เจ้าเก่า) กลับมาอีกครั้งหนึ่ง และก็ในตอนนั้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.
2497 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ส่งกำลังทหารขึ้นไปเสริมกำลังยึดครอง
ปราสาทเขาพระวิหารไว้เป็นฐานที่มั่นทางทหาร ก็ทำให้กลายเป็น “ระเบิดเวลา”
ที่ถูกวางไว้แล้วส่งต่อให้รัฐบาลของ “ระบอบสฤษดิ์-ถนอม” หลังการรัฐประหาร
พ.ศ. 2500 ที่ล้ม “ระบอบพิบูลสงคราม”

(14)

ลัทธิชาตินิยม สมัยสงครามเย็น

และนี่ ก็นำเรามาถึง ลัทธิชาตินิยม สมัยสงครามเย็น ในทศวรรษ 2500
(1960s) อันเป็นสมัย “สงครามเย็น” ต่อต้านคอมมิวนิสต์นั้น เป็นสมัยของรัฐบาล
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีนายถนัด คอมันตร์ เป็น รมต. ต่างประเทศ ที่รับมรดก
“อำมาตยาเสนาชาตินิยม” และ “ระเบิดเวลา” ดังกล่าวข้างต้นมาจาก “ระบอบ

พินูลสงคราม” รัฐบาลสหรัฐเป็นพันธมิตรอย่างเหนียวแน่นอยู่ฝ่ายของอเมริกา เป็นไม้เบื่อไม้เมากับรัฐบาลของพระเจ้าบรมมสีหนุที่ประกาศ “นโยบายเป็นกลาง” เมื่อกัมพูชาได้เอกราชในปี พ.ศ. 2496 (1953) อีก 6 ปีต่อมา พระเจ้าบรมมสีหนุ ซึ่งทรงเป็นทั้ง “กษัตริย์และพระบิดาแห่งเอกราช” และ “นักราชาชาตินิยม” หรือ “ปราชาสติลาชาตินิยม” ของกัมพูชา ก็ยื่นเรื่องฟ้องต่อศาลโลก (International Court of Justice) เมื่อ 6 ตุลาคม 2502 (1959)

รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่งตั้ง ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช (อดีตนรม. และผู้นำพรรคประชาธิปัตย์) เป็นนายผู้ความ รัฐบาลสฤษดิ์ ปลุกระดมให้ประชาชน “รักชาติ” บริจาคเงินคนละ 1 บาทเพื่อสู้คดี เข้าใจว่าเมื่อจบคดีอาจจะมีเงินหลงเหลืออยู่ ณ ที่หนึ่งที่ได้ประมาณ 3 ล้านบาท ค่าของเงินในสมัยนั้น เทียบได้กับก๋วยเตี๋ยวเนื้อที่ท่าพระจันทร์ตอนนั้น ชามละ 3 บาท (ตอนนี้ 30 บาท) ตอนนั้นทองคำหนัก 1 บาทราคาเท่ากับ 500 บาท (ตอนนี้ 1.4 หมื่นบาท)

ผลที่สุดรัฐบาลไทยก็แพ้คดีด้วยคะแนนถึง 9 ต่อ 3

3 ประเทศที่ออกเสียงให้รัฐบาลไทย คือ อาร์เจนตินา จีน ออสเตรเลีย นำสังเกตว่า อาร์เจนตินา คือประเทศที่พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ถูกเกมคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ส่งไปเป็นทูต และมีส่วนวิ่งเต้นให้อาร์เจนตินาออกเสียงให้ฝ่ายไทย ส่วนจีนนั่นคือ จีนคณะชาติ หรือได้วันของนายพลเจียงไคเช็ค หาใช้จีนแผ่นดินใหญ่ของเหมาเจ๋อตุงไม่ ดังนั้นก็ต้องออกเสียงอยู่ในฝ่ายค่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์สมัยสงครามเย็น

สำหรับ 9 ประเทศที่ออกเสียงให้รัฐบาลกัมพูชาขณะคดี คือ โปแลนด์ ปานามา ฝรั่งเศส สหสาธารณรัฐอาหรับ อังกฤษ สหภาพโซเวียต ญี่ปุ่น เปรู และอิตาลี

ว่าไปแล้วรัฐบาลไทยแพ้คดีนี้ค่อนข้างราบคาบ และคำพิพากษาของศาลก็ยึดจากสนธิสัญญาและ “เขตแดนและแผนที่” ที่ทำขึ้นหลายครั้งในสมัยปลายรัชกาลที่ 5 นั้นเอง (ระหว่าง พ.ศ. 2447-50-52 หรือ ค.ศ. 1904-07-09) แผนที่และสัญญาเหล่านั้นขีดเส้นให้ตัวปราสาทเขาพระวิหารอยู่กับพูชาของฝรั่งเศส หากได้ใช้หลักทาง “ภูมิศาสตร์หรือสันปันน้ำ” หรือ “ทางขึ้น” ไม่

การกำหนดพรมแดนดังกล่าว รัฐบาลของ “สยามประเทศ” ในสมัยนั้นของรัชกาลที่ 5 กับ มท. 1 และ กต. 1 ได้ยอมรับไปโดยปริยายโดยมิได้มีการท้วงติงแต่อย่างใด ดังนั้นผู้พิพากษาศาลโลกก็ถือว่าการนิ่งเฉยเท่ากับเป็นการ

ยอมรับหรือ “กฎหมายปิดปาก” ซึ่งรัฐบาลไทยก็ต้องแพ็คดินนั่นเอง

(โปรดดู สรุปย่อคำพิพากษาของศาลโลกเป็นภาษาอังกฤษได้จาก <http://www.icj-cij.org/docket/files/45/12821.pdf> และคำแปลภาษาไทย โปรดดูหน้า 194)

กล่าวโดยย่อ ปราสาทเขาพระวิหาร ตกเป็นของกัมพูชาหรือ “เป็นของเขา” ทั้งจากทางด้านประวัติศาสตร์-โบราณคดี และทางด้านนิติศาสตร์ ข้ออ้างของฝ่ายรัฐบาลไทย (และทนาย ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช) ด้านภูมิศาสตร์ คือ ทางขึ้น (อยู่บ้านเรา) หรือสันปันน้ำนั้น หาได้รับการรับรองจากศาลโลกไม่ แต่คดีปราสาทเขาพระวิหารก็มีผลกระทบอย่างประเมินมิได้ต่อจิตวิทยาของคนไทย ที่ถูกปลุกกระดมด้วยวาทกรรมของ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” และ “การเสียดินแดน” ถึงขนาดที่เมืองโบราณ จังหวัดสมุทรปราการ ต้องระดมนักวิชาการมาดำเนินการสร้าง “ปราสาทเขาพระวิหาร” จำลองไว้เป็นที่ระลึกเพื่อให้ “จำ” เป็นประวัติศาสตร์ (บาดแผลและตัดตอน)

(15)

ขอล่าวขยายความว่าวาทกรรม “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” และ “การเสียดินแดน” นี้ถูกสร้างและ “ถูกผลิตซ้ำ” มายาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ เริ่มด้วยการสร้างจิตสำนึกใหม่ว่าทั้ง “เขาและปราสาทเขาพระวิหาร” เป็น “ของไทย” หรืออย่างน้อย “พวกทำงานสร้างปราสาทเหล่านี้ อาจมีคนไทยปนอยู่ด้วยเป็นจำนวนมากก็ได้” (ม.จ. จงจิตรถนอม ดิศกุล) หรือขยายการตีความประวัติศาสตร์ให้ “ประเทศไทย” มีความชอบธรรมในการครอบครองเขาพระวิหารยิ่งขึ้น มีการเสนอความคิดว่า “ขอมไม่ใช่เขมร” ดังนั้น เมื่อ “ขอม” มิได้เป็นบรรพชนของเขมร หรือเขมรก็กัมพูชาประเทศกัมพูชาก็ไม่มีสิทธิจะครอบครองปราสาทเขาพระวิหาร ยิ่งไปกว่านั้นคือ การตีความคำพิพากษาศาลโลกว่า “ที่ดินรองรับปราสาทเขาพระวิหาร ยังอยู่ในเขตอธิปไตยไทย” (ดร. สมปอง สุจริตกุล ทุนิตยสาร “สารคดี” ปีที่ 24 ฉบับที่ 282 สิงหาคม 2551 หน้า 172) นี้คือ “วาทกรรม” อันเป็นส่วนหนึ่งของ “หลุมดำ-หีบพยนต์-ประวัติศาสตร์แผลเก่า-ประวัติศาสตร์ตัดตอน” ที่ทำให้เรื่องนี้จบลงไม่ได้ ผังลึกลงในจิตใจของชนชาวไทยและกัมพูชา

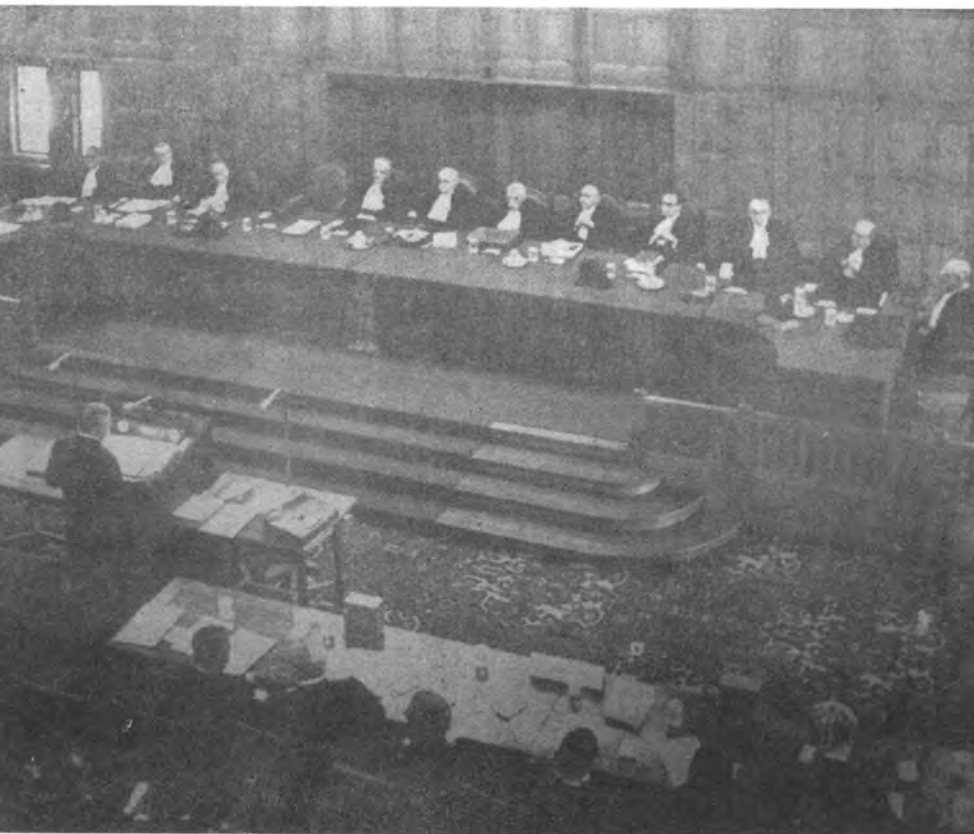
วิธีการตีความประวัติศาสตร์ที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกว่าเป็น “ของไทย-ของเรา” แบบนี้ จะพบในงานเขียนของยุคนั้น ไม่ว่าจะเป็งานของ *ปรีดา ศรีชลาลัย*,

คำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ตัดสินคดีด้วยข้อความดังนี้

“ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วนี้ ศาล โดยคะแนนเสียงเก้าต่อสาม ลง
ความเห็นว่างปราสาทพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตภายใต้อธิปไตยของ
กัมพูชา

โดยเหตุนี้ จึงพิพากษา โดยคะแนนเสียงเก้าต่อสาม ว่าประเทศ
ไทยมีพันธะที่จะต้องถอนกำลังทหารหรือตำรวจ ผู้เฝ้ารักษาหรือผู้ดูแลซึ่ง
ประเทศไทยส่งไปประจำอยู่ที่ปราสาทพระวิหารหรือในบริเวณใกล้เคียง
บนอาณาเขตของกัมพูชา”

(คำพิพากษาศาล... หน้า 51)

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ กรุงเฮก เนเธอร์แลนด์
โปรตุเกสกล่าวว่า
คำพิพากษาของศาลนั้น ให้ถือว่าเป็นที่สุด อุทธรณ์ต่อไปไม่ได้

และโปรตุเกสกล่าวว่า ในสมัยนั้นคำที่ใช้ทั่วไปคือ “เขาพระวิหาร” แต่ในปัจจุบันมีการ
จำแนกแยกแยะว่า “ปราสาทพระวิหาร” กับ “เขาพระวิหาร” อย่างไรก็ตามในเอกสารนี้
จะใช้คำว่า “ปราสาทเขาพระวิหาร” ตามคำเรียกของชาวบ้านทุกๆ ไป

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice) หรือที่เรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า ศาลโลก (World Court) ตั้งขึ้นโดยกฎบัตรสหประชาชาติเมื่อ พ.ศ. 2489 เป็นองค์กรหลักภายใต้องค์การสหประชาชาติ ตั้งอยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาคดีตติสันคดีใดๆ ที่เป็นข้อพิพาทระหว่างประเทศ 2 ประเทศขึ้นไป (Contentious Case) เช่น ข้อพิพาทเรื่องดินแดนอาณาเขต การละเมิดอำนาจอธิปไตย ปัญหาสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ หรือแม้แต่วินิจฉัยเกี่ยวกับเอกชนที่รัฐเป็นผู้ฟ้องแทน ฯลฯ ทั้งนี้ประเทศที่เกี่ยวข้องจะต้องยินยอมรับอำนาจศาลให้เป็นผู้พิจารณาคดีตติสันก่อนเท่านั้น ศาลจึงจะมีอำนาจพิจารณาคดีตติสันนั้นได้

คำพิพากษาศาลยุติธรรม: ทั่วประเทศไทย คดีปราสาทพระวิหาร

หนังสือคำพิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ คดีปราสาทพระวิหาร แปลโดย
กระทรวงการต่างประเทศ สมัย รมต. ถนิต คอมนันท์ จัดพิมพ์โดยสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ 2505

ปราสาทเขาพระวิหาร (จำลอง) ที่เมืองโบราณ สมุทรปราการ ที่นักธุรกิจและนักวิชาการชาตินิยมกระแสหลักของสายสกุล “อำมาตยาเสนาธิปไตย” สมัย “ประเทศไทย” ออกแบบและก่อสร้างไว้เพื่อให้ “จำ” ประวัติศาสตร์ของคติเขาพระวิหาร พ.ศ. 2505 และเป็นส่วนผสมอันน่าสนใจของ “ลัทธิการท่องเที่ยว” กับ “ลัทธิชาตินิยม” (Nationalism and Tourism)

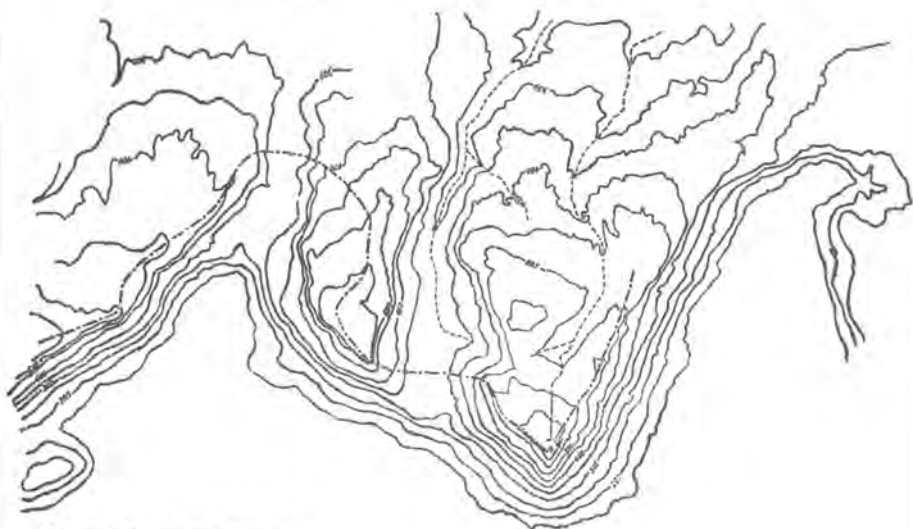
น. ณ ปากน้ำ, พลุลวง, ศรีศักร วัลลิโภดม รวมทั้งของบุคคลสำคัญที่มีงานเขียนเชิงประชาสัมพันธ์ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” เช่น “นายหนวย” (ผู้เขียนหนังสือในแนวสร้างความรักเกี้ยวเพื่อนบ้าน เช่น “พงศาวสันดานเขมร”) เป็นต้น และถูกถ่ายทอดต่อมาในวงการประวัติศาสตร์โบราณคดีกระแสหลักของหลายสถาบัน (จุฬาฯ ธรรมศาสตร์ และศิลปากร ฯลฯ) รวมทั้งปรากฏอยู่เป็นประจำในงานสื่อสารมวลชน นสพ. รายวัน นิตยสาร รายการวิทยุและทีวีกระแสหลักอีกด้วย

(16)

เมื่อฝ่ายรัฐบาลไทยแพ้คดีในปี 2505 สมัยนั้นถ้าบ้านเมืองมีประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง และที่สำคัญถ้ามี “พรรคฝ่ายค้าน” รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ก็คงล้มครืนไปแล้ว แต่รัฐบาลกลับหาความสนับสนุนตนเองด้วย “การปลุก” กระแสลัทธิชาตินิยมให้นักเรียนนักศึกษาประชาชนเดินขบวนอยู่เกือบครึ่งเดือน เดินขบวนกันเกือบทั่วประเทศ ในกว่า 50 จังหวัด (สมัยนั้น “ประเทศไทย” มี 71 จังหวัด) รัฐบาลไทยแพ้คดี 15 มิถุนายน 2505 แต่จอมพลสฤษดิ์ก็นั่งเฝ้าอยู่ถึง 19 วัน ปลอ่ยให้รัฐมนตรีของท่าน เช่น จอมพลถนอม

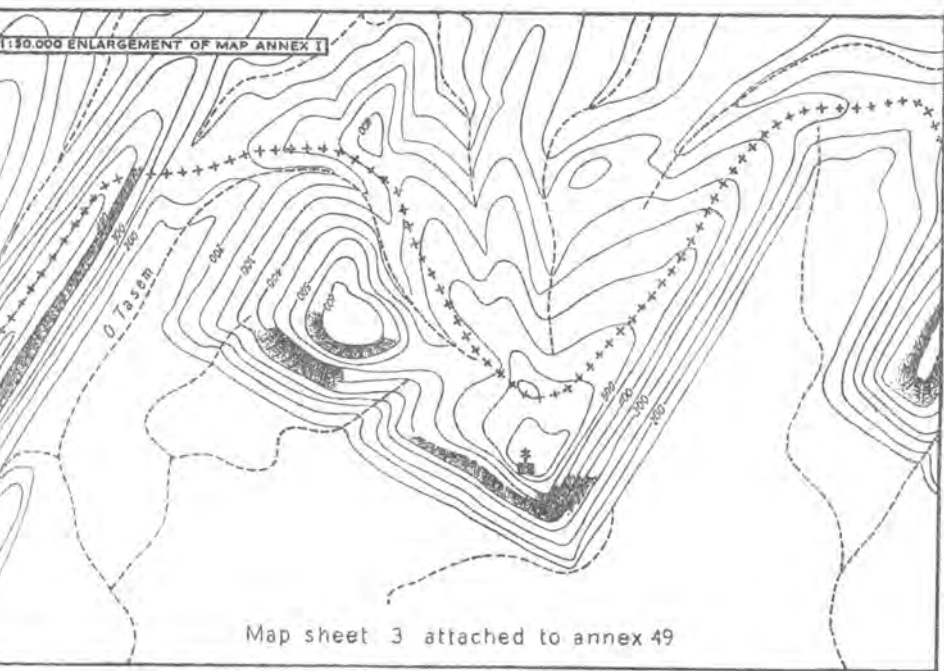
ที่มา The Bangkok Post Vol.18, No.141 June 20, 1962: รัฐบาลจอมพล
สฤษดิ์ ธนะรัชต์ สนับสนุนให้นักเรียนนิสิตนักศึกษาเดินขบวนประท้วงคำพิพากษาของ
ศาลโลก ปดุงกระแสน์ "ลัทธิชาตินิยม" อยู่เกือบครึ่งเดือน มีการเดินขบวนกันเกือบทั่วประเทศ
ในกว่า 50 จังหวัด (สมัยนั้นประเทศไทยมี 71 จังหวัด สมัยนั้นภายใต้คณะปฏิวัติ การ
เดินขบวนเป็นเรื่องผิดกฎหมาย แต่รัฐบาลก็ขอให้ผู้เดินขบวนขออนุญาตได้เป็นกรณีพิเศษ
ในภาพเป็นการเดินขบวนครั้งใหญ่บนถนนราชดำเนิน เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2505)

Map sheet 4 attached to annex 49

แผนที่ของผู้เชี่ยวชาญฝ่ายไทยทำขึ้น ประกอบด้วยเอกสาร หมายเลข ๔๘

แผนที่ทำขึ้นโดยทนาย "ฝ่ายรัฐบาลไทย" เพื่อต่อสู้คดี โดยกำหนดสภาพทางภูมิศาสตร์ของต้นป่าน้ำซึ่งทำให้ปราสาทเขาพระวิหารตกอยู่ในดินแดนของประเทศไทย ที่มา-หนังสือคำพิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ คดีปราสาทพระวิหาร แปลโดยกระทรวงการต่างประเทศ 2505 หน้า 239

เอกสารทำพียงของกัมพูชาหมายเลข ๓ แสดงเขตแดนคอนเขาพระวิหาร

แผนที่เสนอโดย “นาย” ฝ่ายกัมพูชาเพื่อต่อสู้คดี โดยนำมาจากแผนที่ของกรมการปักปันเขตแดนผสมระหว่างฝรั่งเศสและราชอาณาจักรสยาม ที่ทำขึ้นในช่วงหลังปี พ.ศ. 2450 หรือ ค.ศ. 1907 หรือตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ขีดเส้นให้ปราสาทเขาพระวิหารและพื้นที่รายรอบอยู่ภายในดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส ที่มา-หนังสือคำพิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ คดีปราสาทพระวิหาร แปลโดยกระทรวงการต่างประเทศ 2505 หน้า 241 แผนที่ฉบับเต็มดูได้ที่ <http://wms.cfcambodge.org/mambo/images/stories/CarthePreahvihear.jpg> ชนึ่ง แผนที่ดังกล่าวนี้ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ทั่วไปโดยสื่อมวลชนของกัมพูชา ช่วงปี พ.ศ. 2551-52

จอมพลประภาส หรือนายถนัด คอมันตร์ ออกมาพูดแทน จนกระทั่งถึงวันที่ 4 กรกฎาคม จึงได้ออกมาปราศรัยทางวิทยุและทีวีพร้อมด้วยน้ำตา ยอมรับคำตัดสินของศาลโลก (การตั้งเรื่องไว้ถึง 19 วันนั้น อาจเนื่องมาจากสุขภาพของจอมพลสฤษดิ์เอง และอาจเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเยือนประเทศมาลายา และก็อาจจะเนื่องจากต้องรอปรีกษากับทางรัฐบาลของประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี ซึ่งเป็นมิตรร่วมรบในสงครามอินโดจีนสมัยนั้น)

จอมพลสฤษดิ์ธนระวัตรปราศรัยออกวิทยุและทีวีกล่าวด้วยน้ำตานองหน้า เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม (19 วันภายหลังคำพิพากษา) ว่า “**รัฐบาลต้องโอนอ่อนปฏิบัติตามพันธกรณีในกฎบัตรสหประชาชาติ ก็โดยคำนึงถึงเกียรติภูมิของประเทศไทยที่เราได้สร้างสมไว้เป็นเวลานับเป็นร้อยๆ ปี ... ทั้งนี้มิใช่เกิดจากความกลัว หรือความซื่อสัตย์แต่ประการใดเลย แต่พี่น้องชาวไทยทั้งหลายจะต้องมองการณ์ไกล เวลานี้เราอยู่ในสังคมของโลก สมัยนี้ไม่มีชาติใดจะอยู่โดดเดี่ยวได้ ถ้าชาติเราต้องเสียศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิไปเนื่องจากซากปราสาทพระวิหารคราวนี้แล้ว อีกก็สิบก็ร้อยปีเราจึงจะสามารถสร้างเกียรติภูมิที่สูญหายไปคราวนี้กลับคืนมาได้**” (โปรดสังเกตคำว่า “ซาก”)

แม้จะยอมรับคำพิพากษา และกล่าวว่าปราสาทเขาพระวิหารเป็นแค่เพียง “ซาก” แต่จอมพลสฤษดิ์ก็ทิ้ง “ระเบิดเวลา” เอาไว้ลูกใหญ่ที่จะมาระเบิดในปี 2551 นี้ ด้วยวาทะสุดท้ายจับจิตจับใจว่า “**ในวันหนึ่งข้างหน้า เราจะต้องเอาปราสาทพระวิหารกลับคืนมาเป็นของชาติไทยให้จงได้**”

สมัยนั้น ภายใต้อำนาจ “ระบอบสฤษดิ์-ถนอม” การเดินขบวนเป็นเรื่องผิดกฎหมายร้ายแรงของ “คนปะปวี่วี่วี่” แต่รัฐบาลก็กระซิบผ่านมายังผู้บริหารมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ อย่างจุฬาฯ และธรรมศาสตร์ (สมัยนั้น มธ. มีจอมพลถนอมกิตติขจรเป็นอธิการบดี และมี ดร. อดุล วิเชียรเจริญเป็นเลขาธิการ สมัยนั้นยังไม่มีตำแหน่งรองอธิการบดี สมัยนั้น มธ. มีนายชวน หลีกภัย เป็นนักศึกษาเป็นทีม “จิ๋วธรรมศาสตร์” อยู่เบื้องหลังเงียบๆ สมัยนั้นยังมีนายสมัคร สุนทรเวช เป็นนักศึกษานักได้วาทะที่ชื่อดัง นักจัดขบวนการแปรอักษรบนอัฒจันทร์เชียร์บอลประเพณี และเป็นนักเขียนค่าย “สยามรัฐ” ที่เป็นไม้เบื่อไม้เมากับ ดร. อดุล วิเชียรเจริญ) รัฐบาลและผู้บริหารมหาวิทยาลัย สนับสนุนให้นิสิตนักศึกษา “ขออนุญาต” และนำประชาชนออกไปเดินขบวนกันในถนนราชดำเนิน ร้องเพลง

ปลุกใจ “รักเมืองไทย ชูชาติไทย”

กล่าวโดยย่อ ผู้คนใน “ประเทศไทย” ที่เป็น “ชิงแก่” ที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีเรื่อยลงมาถึงอายุ 50-60 ปี คือ จากรุ่นของ ดร. อุดล วิเชียรเจริญ ลงมาถึงรุ่น นักวิชาการด้านไท-ไทยคดีศึกษา (ไทยที่มีทั้ง ย. ยักษ์ และไม่มี) ที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน รวมแล้วได้ 3-4 ชั่วอายุคนนั้น ต่างก็บริจาคเงินอย่างน้อยคนละ 1 บาท เพื่อผู้คดีปราสาทเขาพระวิหารกันทั้งนั้น ต่างก็เติบโตมาด้วยการถูก “ปลุกกระดม” ด้วยกระแส “ลัทธิชาตินิยม” สกุล “อำมาตยาเสนาธิปไตย” ที่ออกไปเดินขบวนประท้วงมาแล้วทั้งสิ้นเกือบจะทุกคน ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความชิงชังต่อพระเจ้าันโรดมสีหนุ และกับคนกัมพูชาโดยทั่วๆ ไป กลายเป็น “สมิมคาใจ” หรือเป็น “ประวัติศาสตร์แผลเก่า” เป็น “ประวัติศาสตร์ตัดตอน” หมักหมมคั่งค้างอยู่อย่างยากที่จะเยียวยา

และดังนั้น ในการปลุกกระดมใหม่ครั้งล่าสุดในภาค 3 ของ “ชนชั้นกลางในเมือง” ที่เป็นฝ่ายโค่นและฝ่ายค้ำนำ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” ของ “ประเทศไทย” มาปนเปื้อนกับ “ราชาชาตินิยม” ของ “สยามประเทศ” เพื่อโจมตีและ/หรือเพื่อล้ม “รัฐบาลนอมินี” ของคุณสมัคร สุนทรเวช และนายณภดล ปัทมะ กับ “ระบอบทักษิณ” จึง “จุดระเบิดระเบิด” กลายเป็นไฟลามทุ่ง

แต่ก็นำตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ในยุคสมัยที่อินโดจีนถูกเปลี่ยนจาก “สนามรบให้เป็นตลาดการค้า” พรหมแดนระหว่างไทยกับลาว กับกัมพูชา และกับเวียดนาม เปิดอย่างโล่งใจ จึงมีการไปมาหาสู่กัน มีการท่องเที่ยว มีการค้าการลงทุนอย่างมากมายมหาศาล

คนรุ่นใหม่ที่มาพร้อมกัน “รักแห่งสยาม” หรือ “สະบายดี หลวงพระบาง” จะเข้าร่วมกับขบวน “ลัทธิชาตินิยม” สกุลอำมาตยาเสนาธิปไตย (ของไทย) ที่ถูกนำมาผนวกปนเปื้อนกับ “ราชาชาตินิยม” (ของสยาม) ครั้งนี้หรือไม่

(17)

สรุป

เราจะเห็นได้ว่าวาทกรรมของ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” และ “การเสียดินแดน” นั้นถูกสร้าง ถูกปลุกกระดม ถูกผลิตขึ้นมาเป็นระยะเวลา 3-4 ชั่วอายุคน ผังรากลึกมาก ดังนั้น ประเด็นนี้จึงกลายเป็น “ร้อนแรง-ดุเดือด-เลือดพลา้น”

โปสเตอร์โฆษณาเรื่อง “รักแห่งสยาม” และ “สะบายดี ทลวงพระบาง”

คนรุ่นใหม่ที่มาพร้อมกับ “รักแห่งสยาม” หรือ “สะบายดี ทลวงพระบาง” พ.ศ. 2551 จะเข้าร่วมกับขบวนการ “ลัทธิชาตินิยม” สกฤตอำมาตยาเสนาธิปไตย (ของไทย) ที่ถูกนำมาผนวกปนเบื้อนกับ “ราชาชาตินิยม” (ของสยาม) เพื่อโค่นรัฐบาลสมัครและล้มระบอบทักษิณครั้งนี้หรือไม่

จุดนับติดบับขึ้นมาทันที “ลัทธิพันธมิตร์” ดูจะได้อาวุธใหม่และพรรคพวกเพิ่มขึ้นในอันที่จะรุกรบให้แพ้ชนะกันให้เด็ดขาด นำเอาเวอร์ชันของ “อำมาตยาเสนาชาตินิยม” ของ “ไทย” มาปนเบื้อนกับ “ราชาชาตินิยม” ของ “สยาม” ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ในขณะที่รัฐบาลนอมินีสมัคร และระบอบทักษิณ ก็ต้องเผชิญกับศึกหนัก จะอยู่หรือจะไป และที่สำคัญที่สุดก็คืออนาคตของ “ชาติบ้านเมือง” ของเราจะเป็นอย่างไร

(18)

ในแง่ของการเมืองระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา

ก.

ที่น่าวิตกกังวลก็คือ การเสนอ “ปราสาทเขาพระวิหาร” ขึ้นเป็นมรดกโลกของรัฐบาลกัมพูชา โดยที่ฝ่ายไทย (ทั้งภาครัฐ-ฝ่ายความมั่นคง-ฝ่ายต่างประเทศ กับทั้งภาคเอกชน-นักวิชาการ-นักวัฒนธรรม-อดีตนักการทูตที่ขาดความละเอียดอ่อนทางการเมืองระหว่างประเทศ) ต้องการขอ “เอี่ยว” หรือ “พ่วง” ขึ้นร่วมด้วยนั้น แทนที่จะเป็นเรื่องของการจัดการทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว Cultural and Tourism Management กลับบานปลายไปเป็นปัญหา “อธิปไตย” กับ “การเสียดินแดน” “โง่ซ้ำสอง ซ้ำสาม ซ้ำซาก” และทำท่าจะกลายเป็นข้อพิพาททางการเมืองระหว่างไทยและกัมพูชา ถึงขั้นจะรุนแรงแบบเผาศถานทูตไทยอีกหรือไม่ หรือจะมีการปิดการค้าชายแดน สร้างความเดือดร้อนให้คนตัวเล็กตัวน้อย

หรือจะเป็นเพียงเรื่องของการเมืองภายในกัมพูชา(ที่มีการเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2551) จนกลายเป็นชัยชนะอย่างงดงามของพรรคการเมือง Cambodia People’s Party ของสมเด็จฮุนเซ็น และกลายเป็นชัยชนะของ “ปราสาทศิลาชาตินิยม” (Stone Temple Nationalism) ของกัมพูชาที่มีหัวใจอยู่ที่ “ปราสาทหิน” มีธงชาติเป็นรูป “ปราสาทนครวัด” มีประโยคแรกของเพลงชาติว่า “ชะแมร์กัมพูชาเป็นชาติเก่าแต่โบราณ ที่สร้างปราสาทศิลา”

ข.

วิกฤตในครั้งนี้ จะสอนให้ทั้งรัฐบาลไทยกับรัฐบาลกัมพูชา ถือเป็นโอกาสที่จะตระหนักว่าต้องอยู่ร่วมกันโดยสันติหรือไม่

ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านพรมแดนยาว 800 ก.ม. เป็นสมาชิกอาเซียนด้วยกัน จะตกลงจัดการเรื่องเขตแดนและแผนที่ให้เรียบร้อยเสียที่ไม่ได้หรือ

แล้วก็คือโอกาสตกลงบริหารจัดการทั้งปราสาทและทั้งเขาพระวิหารให้เป็นมรดกของมนุษยชาติร่วมกัน (เอี่ยว/ฮั่ว/เกี้ยวเซี่ย) แบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ดินแดนที่มีปัญหาดังกล่าวกลายเป็น “ดินแดนสันติ” เป็น Peace Land หรือ Peace Park ทำให้เป็นเรื่องของ Cultural and Business Management แทนที่จะเป็น Politics of Khmer-Thai Ultra-Nationalism ที่ทวนกระแสกาลเวลา กลับไปสู่ยุคของ “สมรภูมิรบ” ที่ “ล้าหลังและคั่งชาติ” สมัยสงครามเย็นยุค 1960s

ทั้งนี้ทั้งนั้น เพื่อ “ความสมานฉันท์-สุวรรณภูมิ-อาเซียน” เพื่อคนไทย/ คนไท คนกัมพูชา คนลาว คนญาย คนชเมรร์ คนอีสาน คนกำหมุ คนแต่จิว คน คน คนๆๆๆๆๆๆๆ คนมอญ คนเขมร แคะ กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไหลล่า จาม ชาว มลายู ชาไก มอแกน ทมิฬ เปอร์เซีย ปาทาน อหรับ ฮ้อ พวน ไทดำ ผู้ไท ไล่ ขึ้น เวียด ของ ลี้วะ มั่ง เย้า กะเหรี่ยง ปะหล่อง มูเซอร์ อะซ่า ชะมุ มลาบรี ของ ญี่ฮูร บรู ฝรั่ง (ชาติต่างๆ) แขก (ชาติต่างๆ) ลูกครึ่ง ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

ท้ายที่สุดแล้ว ในแง่ของการเมืองภายในของไทยเอง ดูจะน่าวิตก เสียมากกว่า ทั้งนี้เพราะได้เกิดความแตกแยกเป็นสี่ๆ เป็นก๊กเป็นเหล่าถึง “โป๊ยก๊ก” (8 ก๊ก) ด้วยซ้ำไป มีทั้ง “ก๊กไทยเหลือง” “ก๊กไทยแดง” “ก๊กไทยเขียว” “ก๊กไทยฟ้า” “ก๊กไทยขาว” “ก๊กไทยบน” “ก๊กไทยกลาง” และ “ก๊กไทยล่าง” ... ฯลฯ ฯลฯ

- หรือว่า เราได้มาถึงทางตัน จะเกิด “สงครามกลางเมือง” เป็น “กาลิ ยุค” ที่องค์พระอิศวรวิเวเทพ จะทรงปรากฏพระองค์เป็น “ศิวนาฏราช” ประทับ เหนือมหาปราสาททั้งที่เขาวพระวิหารและที่เขापนมรุ้ง แล้วก็จะทรงทำลายล้าง ทุกสิ่งทุกอย่างของยุคสมัยปัจจุบันนี้ เพื่อเปิดทางให้พระนารายณ์วิษณุเทพ บันดาลให้ดอกบัวผุดออกมาจากพระนาภี แล้วให้ท้าวมหาพรหมออกมาทรงสร้าง ยุคสมัยใหม่ ที่ดีกว่ายุคสมัยอันเลวร้ายนี้

- หรือว่า “กาลิยุค” จะเป็น “บ่อเกิดของความเสมอภาค เสรีภาพ ภราดรภาพ และประชาธิปไตย” อย่างแท้จริงเสียที

“สายธารแห่งประวัติศาสตร์เท่านั้น ที่จะบอกเราได้”

ศิวะนาฏราช ที่ปราสาทองค์กลาง ณ ปราสาทเขาพระวิหาร

“กาลิยุค” ของศาสนาฮินดูพราหมณ์ คือช่วงเวลาที่ยักษ์พระอิศวรศิวะเทพ ทรงปรากฏพระองค์เป็น “ศิวะนาฏราช” แล้วก็ทรงทำลายล้างทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นการสิ้นสุดยุคสมัย เพื่อเปิดทางให้พระนารายณ์วิษณุเทพ ที่ประทับบนนาคายิน จะทรงบันดาลให้ตอกบัวผุดออกมาจากพระนาภี แล้วเปิดกลีบดอกให้ทั่วมหาพรหมทรงสร้างยุคสมัยใหม่ เป็นวัฏจักรซ้ำก็ปีวัฏจักรนี้ ภายถ่ายเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2533

อนุญาตให้เดินทางออกนอกประเทศ

เพื่อขึ้นชม

ปราสาทเขาพระวิหาร

เว็บไซต์

ภาพจากเว็บบ

(บน) บัตรอนุญาตราคา 20 บาท ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยอนุญาตให้เดินทางออกนอกประเทศไทย เพื่อขึ้นชมปราสาทเขาพระวิหาร ออกโดยนายอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

(ล่าง) ด้านหลังเป็นรูปวิว “ผามออีแดง”

022375

**KINGDOM OF CAMBODIA
THE PREAH VIHEAR TEMPLE**

ENTRY PASS 50 Baht (ADULT)

DATE OF ENTRY: _____

NAME OF VISITOR: _____

THIS PORTION TO BE KEPT BY VISITOR AND SHOWN UPON REQUEST OR AS YOUR SOUVENIR

บัตรอนุญาตราคา 50 บาท ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายกัมพูชา อนุญาตให้เข้าชมปราสาท
เขาพระวิหาร โปรดสังเกตมีรูปธงชาติกัมพูชา และด้านหลังมีข้อความทางประวัติศาสตร์
และโบราณอย่างละเอียดเป็นภาษาอังกฤษว่า

**KINGDOM OF CAMBODIA
THE PREAH VIHEAR TEMPLE**

Location : The Preah Vihear Temple is located in the northern part of Preah
Vihear Province, on the top of Dangrek Mountains about 625 meters
above sea level, 402 kilometers from the Capital city of Phnom Penh,
Kingdom of Cambodia.

Built by : Khmer kings for more than 300 years

King Yasovarman I (889-900)

King Suryavarman I (1002-1050)

King Jayavarman VI (1080-1109)

King Suryavarman II (1113-1150)

Dedicated to Shiva as Sikharesvara and Bhadresvara

(Great mountain gods)

Nowadays, dedicated to Theravada Buddhism

Opening Time: Daily from 08:00-17:00

THANK YOU FOR YOUR VISIT

ขอม ขะแมร์ ขะเหมน เขมร กัมพูชา

Khom, Khmer, Khamen, Cambodia

อันว่าเทือกเขาพนมดงรัก พรมแดนของสยามประเทศ(ไทย)-ลาว-กัมพูชา
คือ อู่อารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ของ “ปราสาทหิน” และชนชาติ “ขะแมร์-กัมพูชา” หรือ
“ขอม-เขมร” ที่อาศัยอยู่ร่วมกับชาติพันธุ์อื่น ๆอันหลากหลายของอุษาคเนย์

คำว่า “ขอม” เป็นคำไทย/ลาว ที่เพี้ยนมาจากคำว่า “ขะแมร์-กรอม”

หรือ Khmer Krom

คำว่า “กรอม” เป็นภาษาขะแมร์ แปลว่า “ต่ำ ใต้ ล่าง”

ล้นไทยล้นลาว ออกเสียงคำนี้กร่อนเป็น “กะหล่อม” เป็น “กล่อม” หรือเป็น
“ก้อม” แล้วก็กลายเป็น “ขอม” ในที่สุด

ดังนั้น คำว่า “ขอม” นี้ ทั้งคนไทยทั้งคนลาวก็ใช้เรียก

“ผู้คน ชนชาติ ปราสาท ตัวหนังสือ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม” ที่พบทั้งในดินแดน
กัมพูชา ทั้งในสยามประเทศ(ไทย) และทั้งใน สปป. ลาว

ส่วนคำว่า “เขมร” นั้นเป็นคำไทยที่สะกดตามตัวอักษรเดิมตามแบบอักษรละติน

คือ Khmer

หากจะออกเสียงให้ถูกต้องตามต้นตำหรับของเดิม

ต้องรัวลิ้นมีตัว “ร.เรื่อ” อยู่ข้างท้ายด้วย

เป็น “ขเมร” หรือ “ขะแมร์”

แต่ล้นไทยล้นลาว ออกเสียงพยัญชนะตัวท้ายทำให้ ร.เรื่อ กลายเป็น น.หนู

ดังนั้น ก็เลยกลายเป็นคำในภาษาพูดว่า “ขะ-เหมน”

(เหมือนคำว่า "นคร" ที่กลายเป็น "นะ-คอน" หรือ "คอน" หรือคำว่า "ละคร" กลายเป็น "ละคอน" แล้วก็กลายเป็น "โขน" ในที่สุด)

คนกัมพูชาปัจจุบันบางกลุ่ม รังเกียจเสียงและสำเนียงของคำพูดว่า "อะ-เหมน" เพราะตีความว่าเป็นการดูถูกเหยียดหยาม

ดังนั้น เพื่อความสมานฉันท์กับเพื่อนบ้านในอุษาคเนย์/อาเซียน

หากจะเลี่ยงในภาษาพูด ไม่ใช่คำว่า "อะ-เหมน"

หันไปใช้คำว่า "กัมพูชา" หรือคำว่า "อะแมร์" ก็จะดีกว่า

เหมือนกับที่เราควรเลี่ยงไม่ใช่คำว่า "เจ๊ก"

สำหรับคนไทยเชื้อสายไม่ว่าแต่จิว กวางตุ้ง แคะ ฮกเกี้ยน ไหหลำ นั้นเอง

นักษัตร 12 ปราสาทประจำปีเกิด

An Open Letter for Peace and Preah Vihear from Scholars of Southeast Asian Studies

Faculty of Liberal Arts,
Thammasat University
Siam/Thailand
July 2008

To Teachers, Parents, Mass Media, Students, and the People of Thailand and Cambodia,

The recent border dispute over the “Preah Vihear” World Heritage site has led to a series of highly emotional protests from some organizations and individuals in Thailand, leading to a situation of unwarranted hostility among them and between people of the two countries.

Scholars of Southeast Asian Studies, whose purpose is to contribute to knowledge about the Southeast Asian region, wish to emphasize that the root of this border dispute is in the historical and cultural legacies of Thailand and Cambodia. Facts and interpretations of historical evidences should be conducted with respect to the truth, and not to serve partisan political interests. Accordingly, we would like to propose the following:

1.

In the case of ‘Preah Vihear’, we fully support the ruling of the International Court of Justice on 15 June 1962 at The Hague, Netherlands; that the sovereignty over the “Preah Vihear” belongs to Cambodia.

2.

We support and promote vigorous debate over contentious issues, providing that knowledge should not be used to cause prejudice and antagonism between neighboring countries that may even lead to warfare.

3.

We recognize that various countries in the region share a common history and culture. These commonalities should serve as the foundation of international cooperation to protect human dignity and for fraternity among nations, particularly in the face of increasing challenges to all countries in the region posed by globalization.

4.

We recommend that the necessary steps should be taken to resolve this dispute through organizational mediation. The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) should initiate this process to achieve this goal.

We urge teachers, parents, mass media, students, and the people of Thailand and Cambodia to call for a peaceful solution to this dispute, based on respect for the integrity of all Southeast Asian nations.

Yours sincerely,

Signed (enclosed)

<http://charnvitkaset Siri.com/OpenLetterSEAS%5B1%5D.htm>

จดหมายเปิดผนึก นักวิชาการด้านอุษาคเนย์

เขียนที่ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรุงเทพฯ สยาม/ประเทศไทย
กรกฎาคม 2551

เรื่อง จดยื่นทางวิชาการต่อกรณี “ปราสาทพระวิหาร”
เรียน คณะอาจารย์ ผู้ปกครอง สื่อมวลชน นักศึกษา และพี่น้องประชาชนทั้ง
ชาวไทยและชาวกัมพูชา

อนุสนธิจากการปะทุขึ้นของความขัดแย้งในกรณีการขอจัดทะเบียน
“ปราสาทพระวิหาร” เป็นมรดกโลกโดยทางการประเทศกัมพูชา ซึ่งนำไปสู่การ
ประท้วงคัดค้านจากกลุ่มการเมืองและประชาชนไทย กระทั่งนำไปสู่การสร้าง
อารมณ์ความรู้สึกอันรุนแรงขึ้นทั่วไปในหมู่ประชาชนไทยวงกว้าง

นักวิชาการด้านอุษาคเนย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เป็นกลุ่มของอาจารย์และนักวิชาการ ที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและ
ทำงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
หรืออุษาคเนย์ เห็นว่าประเด็นที่กลุ่มการเมืองและประชาชน ที่ต่อต้านการขึ้น
ทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกของกัมพูชานั้น เกี่ยวพันกับความเป็น
มาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภูมิภาคสุวรรณภูมินี้ ความรับรู้ในข้อ
เท็จจริงและการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งหลายนั้นควรมีการกระทำ
อย่างเคารพต่อความจริง และเพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่และสังคมได้มีโอกาส
ศึกษา และใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจของตนเองว่าจะสนับสนุนนโยบาย
และปฏิบัติการอะไร โดยไม่ตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มการเมืองใดๆ
ด้วยเหตุผลดังกล่าว นักวิชาการด้านอุษาคเนย์ จึงตระหนักถึงความจำเป็นที่
ต้องแสดงจุดยืนทางวิชาการ 4 ข้อ ดังนี้

1.

ต่อกรณีของ “ปราสาทพระวิหาร” นั้น นักวิชาการด้านอุษาคเนย์ เคารพ
ต่อคำตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์
เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2505 กล่าวคืออำนาจอธิปไตยเหนือ “ปราสาทพระ

วิหาร” เป็นของประเทศกัมพูชา

2.

นักวิชาการด้านอุษาคเนย์สนับสนุนการศึกษาประวัติศาสตร์ของภูมิภาคสุวรรณภูมิอย่างวิพากษ์และรอบด้านเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่ไม่ใช่องค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อเป็นไปในการปลุกปั้นสร้างกระแส และสร้างความชิงชังรังเกียจต่อประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งก่อให้เกิดความตึงเครียดทางเชื้อชาติระหว่างกันขึ้นอันเป็นมรดกของลัทธิอาณานิคมตะวันตก ทั้งอาจเป็นชนวนของความรุนแรงกระทั่งสงครามระหว่างรัฐชาติได้

3.

นักวิชาการด้านอุษาคเนย์ เห็นด้วยและสนับสนุนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของสุวรรณภูมิ ว่ามีมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันมาอย่างยาวนาน จึงควรร่วมมือกันสร้างและปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และภววิธานของประเทศและประชาชนที่เป็นเพื่อนบ้านกันในสังคมโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดนยิ่งขึ้นทุกวัน

4.

นักวิชาการด้านอุษาคเนย์ ขอเรียกร้องให้ทุกฝ่ายร่วมเจรจาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความวุ่นวายที่เกิดขึ้น โดยขอเสนอให้ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ องค์การอาเซียน เข้ามาเป็นองค์กรกลางในการไกล่เกลี่ยและสร้างหนทางในการแก้ไขปัญหาคข้อพิพาทดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อแจ้งให้คณาจารย์ ผู้ปกครอง สื่อมวลชน นักศึกษา และพี่น้องประชาชนทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชา ได้ทราบจุดยืนทางวิชาการของนักวิชาการด้านอุษาคเนย์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ปัญหาดังกล่าวจะยุติลงได้ เพื่อการอยู่ร่วมกันของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอย่างสงบสันติ และเคารพซึ่งกันและกัน

ขอแสดงความนับถือ
ลงชื่อ (รายนามแนบท้าย)

<http://charnvitkaset Siri.com/OpenLetterSEAS%5B1%5D.htm>

ไทยรัฐ 21/7/51

ประเทศไทย
รวมเลือดเนื้อ
ชาติเชื้อไทย

ภาพจาก: ไทยรัฐ 21 กรกฎาคม 2551

ภาพจาก: ข่าวสด 19 กรกฎาคม 2551

เกมเลา **ขามเล็ก** โดย ทิน

ภาพจาก: หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน การเมือง 24 มิถุนายน 2551

ภาคผนวกที่ 2

สนธิสัญญาและสัญญาต่าง ๆ ระหว่างสยาม/ไทย กับฝรั่งเศส

ช่วง พ.ศ. 2410-2489

จากสมัยรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 ถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ว่าด้วยการได้และการเสียดินแดนในลาวและกัมพูชา

ภาคผนวกที่ 2.1

หนังสือสัญญาเขตแดนเมืองพัทลุง

“หนังสือสัญญาดินแดนเมืองพระตะบอง”

พ.ศ. 2410-2415 (ค.ศ. 1867-1872)

หนังสือสัญญาที่พระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์เป็นราชทูตออกไปทำไว้ต่อกองเวอนแมนต์ฝรั่งเศสที่กรุงปารีส ให้ทูตเข้ามาเปลี่ยนนั้น มีความว่า

หนังสือพระราชสันนิษฐาน ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยาม ในหนังสือสัญญาซึ่งได้ตกลงกันในวันจันทร์เดือนแปดขึ้นสิบสี่ค่ำปีเถาะนพศก ศักราช ๑๒๒๙ ตรงกับปีเดือนอย่างยุโรป เป็นวันที่ ๑๕ ของเดือนยฺโฮ ในปีมีคฤศตศักราช ๑๘๖๗ เป็นสัญญาในระหว่างแผ่นดินสยามนี้ และพระราชมหาอาณาจักรของฝรั่งเศส

สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระเจ้ากรุงรัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา ราชธานีฝ่ายสยาม เป็นพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ที่สี่ในพระบรมราชวงษนี้ ขอประกาศแก่คนทั้งปวงบรรดาที่จะได้พบแลรู้ความในหนังสือนี้ คือหนังสือฉบับหนึ่งซึ่งได้สันนิษฐานในกรุงปารีส ในวันจันทร์เดือนแปดขึ้นสิบสี่ค่ำปีเถาะนพศก ศักราช ๑๒๒๙ ตรงกับปีเดือนอย่างยุโรป เป็นวันที่ ๑๕ ของเดือนยฺโฮ ในปีมีคฤศตศักราช ๑๘๖๗ เป็นสัญญาในระหว่าง ก็รูปร่างหนังสือสัญญานั้นคือบรรทัดทั้งหลายที่ต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอัมเบร เรอกรุงฝรั่งเศสมีความปรารถนาให้ตกลงกัน ว่าด้วยเมืองไทยเมืองเขมร เพราะผู้ครองแผ่นดินฝรั่งเศส ผู้ครองแผ่นดินเขมรได้ทำหนังสือสัญญาที่เมืองอุดงมีไชย วันที่ ๑๑ เดือนออกุศ คฤศตศักราช ๑๘๖๓ ตรงกับวันที่ ๒๗ เดือนอาซิก ปิกอร์ จุศศักราช ๑๒๒๕ ปี ไม่ให้มีเกิดขัดข้องทางพระราชไมตรีหมองหมาง ทั้งสองฝ่าย ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ได้ตั้งให้พระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ เป็นราชทูต พระราชเสนาเป็นอุปทูตเต็มอำนาจ ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอัมเบร เรอกรุงฝรั่งเศส ได้ตั้งให้มองซิเออเลอมาระกืออเนลเดอมุคตีเอกรานกรัวเดอ ลาเลซ็ยของกอนเนอรัมินิสเตอ ผู้ว่าราชการต่างประเทศเต็มอำนาจ ได้ตรวจหนังสือตราเขตแดนถูกต้องพร้อมกันทั้งสองฝ่ายแล้ว ได้ตกลงทำหนังสือสัญญากันตามว่ามานี้

ข้อ ๑ ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามยอมความบ็องกัน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าแอมเปรเรอได้บ็องกันเมืองเขมร

ข้อ ๒ ว่า หนังสือสัญญาซึ่งไทยและเขมรได้ทำไว้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๘๖๓ ใช้ไม่ได้ ไปเบื้องหน้าผู้ครองฝ่ายสยามจะอ้างข้อหนึ่งข้อใดในหนังสือสัญญานั้นไม่ได้

ข้อ ๓ ว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แลพระเจ้าแผ่นดินที่จะสืบพระราชอิทธิยศ จะไม่ขอส่งยอการเครื่องบรรณาการ ฤฯ ของอื่นๆ ซึ่งเปนสำคัญเมืองขึ้น ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแอมเปรเรอฝรั่งเศสสัญญาจะไม่เอาแผ่นดินเขมรเพิ่มเติมแก่หัวเมืองญวน ซึ่งเป็นของฝรั่งเศส

ข้อ ๔ ว่า เมืองพระตะบองแลเมืองนครเสียมราฐคงอยู่เปนของไทย เขตแดนสองเมืองนี้ แลเขตแดนเมืองอื่นๆ ของไทยซึ่งติดต่อกับเขตแดนของเขมร คงอยู่ตามสังเกตกัน ในกาลบัดนี้จะต้องกำหนดโดยเร็ว ผู้ครองฝ่ายสยามแลผู้ครองฝ่ายเขมรจะให้ขุนนางไปปักเขตแดนเปนสำคัญ ต่อหน้าพร้อมกันกับขุนนางฝ่ายฝรั่งเศส ซึ่งแถวเนอผู้สำเร็จราชการเมืองไซ่งอนจะใช้ไปปักเขตแดนตกลงกันแล้ว ขุนนางฝรั่งเศสจะทำแผนที่เปนสำคัญโดยชื่อตรง

ข้อ ๕ ว่า ไทยจะไม่ล่วงเข้าไปในเขตแดนเขมรฯ จะไม่ล่วงเข้ามาในเขตแดนของไทย คนฝ่ายไทยคนฝ่ายเขมรจะไปค้าขายแลเอาไศรยไปมาหากันโดยดีก็ได้ ถ้าคนอยู่ในบังคับไทยทำผิดด้วยกฎหมายในที่เมืองเขมร เจ้าพนักงานเขมรจะทำโทษโดยยุติธรรมตามกฎหมายฝ่ายเขมร ถ้าคนอยู่ในบังคับเขมรทำผิดกฎหมายในที่เมืองไทย เจ้าพนักงานไทยจะทำโทษตามกฎหมายไทยโดยยุติธรรม

ข้อ ๖ ว่า เรือฝรั่งเศสจะขึ้นลงตามลำแม่น้ำของ แลในทะเลสาบเขตแดนไทยได้โดยสะดวก คอเวอนแมนตไทยจะทำเบ็ดช่องสำหรับตัวผู้ซึ่งจะไปสุดแต่เจ้าพนักงานฝรั่งเศสจะกำหนดก็ฉบับ ให้ไว้กับเจ้าพนักงานฝรั่งเศสเมืองไซ่งอน เจ้าพนักงานฝรั่งเศสเมืองฝรั่งเศสเมืองไซ่งอนลงชื่อประทับตราฝรั่งเศสให้แก่ผู้ซึ่งจะไปเข้าไปในแผ่นดินของไทย จะต้องถือตามหนังสือสัญญาในค.ศ. ๑๘๕๖ ปี เบ็ดช่องนี้จะใช้ได้อย่างเดียวกันกับเบ็ดช่องที่ว่าในข้อ ๗ หนังสือสัญญาค.ศ. ๑๘๕๖ ปี แลผู้ถือหนังสือเบ็ดช่องนั้น มีข้อขัดขวางจะได้ฟังแก่เจ้าพนักงานฝ่ายข้างไทย

ข้อ ๗ ว่า คอเวอนแมนตฝรั่งเศสจะบังคับให้เขมรถือตามหนังสือสัญญานี้

ข้อ ๘ ว่า หนังสือสัญญาที่เขียนเป็นอักษรไทยอักษรฝรั่งเศสถูกต้องกัน ใช้ได้เหมือนกัน

ข้อ ๙ ว่า หนังสือสัญญานี้ต้องราตีไฟเปลี่ยนกันที่กรุงสยามในกำหนด ๕ เดือน ฤกว่าตามแต่จะได้

ผู้รับสั่งเต็มอำนาจทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อประทับตราเป็นสำคัญ หนังสือสัญญาทำไว้ที่กรุงปารีสสองฉบับ ที่ ๑๕ เดือนยูลาย คชศศักราช ๑๘๖๗ ปี ตรงกับวันจันทร์เดือนแปด ขึ้น ๑๔ ค่ำ จตุศักราช ๑๒๒๙ ปีเถาะนพศก

ความเพิ่มเติมในสัญญาเขตแดนเมืองพัทของ รัตีไฟ วันที่ ๗ เดือนยูน คชศศักราช ๑๘๗๒

หนังสือสัญญาข้อเพิ่มเติมในหนังสือสัญญาซึ่งทำไว้ในเดือนยูลาย วันที่ ๑๕ คชศศักราช ๑๘๖๗ ปี ตรงกับวันจันทร์เดือนแปดขึ้นสิบสี่ค่ำปีเถาะนพศก ศักราช ๑๒๒๙ ว่าด้วยการทะเลสาบซึ่งขึ้นในแผ่นดินสยามแลเมืองเขมร พระยาราชวรานุกูล พระราชเสนาออกไปทำที่เมืองไซ่ง่อน วันพฤหัสบดีเดือนแปดแรมสองค่ำ ปีมเมียโทศก ๑๒๓๒ ตรงกับวันที่ ๑๔ เดือนยูลาย คชศศักราช ๑๘๗๐ ปี มีความว่า

สมเด็จพระเจ้ากรุงสยามแลสมเด็จพระเจ้าแอมเปรเรอกรุงฝรั่งเศส มีความปรารถนาจะจัดการหาปลาในทะเลสาบของเขมร ฤทเลข้างในโดยสะดวก ซึ่งตั้งอยู่ในระหว่างแผ่นดินกรุงสยามแลเมืองเขมร ให้ตกลงพร้อมกันทั้งสองฝ่าย จึงได้ตั้งผู้มีอำนาจที่จะปรึกษาซึ่งกันแลกัน

ฝ่ายสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณเกล้าเจ้ากรุงสยาม ตั้งให้ท่านพระยาราชวรานุกูลวิบูลยภักดีพิริยพราหราช ปลัดทูตฉลองกรมมหาดไทย แล พระราชเสนา ปลัดทูตฉลองกรมมหาดไทยฝ่ายเหนือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแนโปลิยองที่สามแอมเปรเรอกรุงฝรั่งเศส ตั้งให้ท่านกอนแตรอักษิมิราลเดอกออร์นูลิเออร์ลูซิณีเอ ผู้สำเร็จราชการเมืองญวนฝรั่งเศส แลผู้ซึ่งได้รับอำนาจทั้งสองฝ่าย ได้สำแดงตรีเกนเจนเต็มอำนาจทั้งสองฝ่าย เห็นถูกต้องสมควรแล้ว ได้ตกลงตามข้อซึ่งจะเพิ่มเติมแห่งหนังสือสัญญา เมื่อวันที่ ๑๕ เดือนยูลาย ในคชศศักราช ๑๘๖๗ ปี

ข้อ ๑ ว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แลเจ้ากรุงท่าโพซา แลพระราชวงษานุกร ซึ่งจะสืบพระราชอิทธิยศต่อไปภายหน้า จะไม่เอาที่ในทะเลสาบขึ้นในแผ่นดินทั้งฝ่ายไทยฝ่ายเขมร ซึ่งอยู่ในระหว่างแผ่นดินสยามแลแผ่นดินเขมร เพราะตังนั้นจะไม่เรียกภาษีแก่ญวนแก่เขมรซึ่งอยู่ในสปีเยกฝรั่งเศส แลคนในบังคับไทยซึ่งหาปลาอยู่ในเรือด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ข้อ ๒ ว่า เขมรญวนซึ่งอยู่ในสปีเยกฝรั่งเศส แลคนซึ่งอยู่ในบังคับไทย ถ้าปลูกโรงร้านที่บนขอบฝั่งทะเลสาบ เมื่อระคุน้ำลตที่ขอบฝั่งเองก็ตี ฤาปลูกโรงร้านลงมาในทะเลสาบไกลพอประมาณ ถึงที่มีน้ำลตพอสมควรเรือปลาเข้ามาถึงที่โรงร้านได้ไม่ครีต้องเรือ ทำแผนปลาแห้งปลาอย่าง ต้องเสียภาษีขาออกร้อยละแปดครึ่ง ให้แก่เจ้าเมืองกรมการฝ่ายไทยแลเจ้าเมืองกรมการฝ่ายเขมร ผู้ที่สร้างโรงร้านไปตั้งอยู่ที่ของเมืองนั้นจะเสียภาษินั้นให้เปนเงินฤาแผนปลาเหมือนอย่างเขาออกไปก็ได้ แต่โรงร้านซึ่งเขมรญวนที่อยู่ในสปีเยกฝรั่งเศสปลูกขึ้นบนเกาะฤาที่น้ำตื้น ตั้งอยู่ในทะเลสาบซึ่งแยกทางจากฝั่งโดยร่องน้ำลต คือว่าเกาะแลที่น้ำตื้นเหล่านั้น ไม่ได้เนื่องกับตลิ่ง ไม่ต้องเสียภาษีอะไรเลย เมื่อทั้งสองนี้จะเรียกภาษีปลาซึ่งมาจากทะเลสาบ เขาเข้ามาในอาณาเขตทั้งสองฝ่าย เรียกภาษีได้โดยสะดวก

ข้อ ๓ ว่า ทุกลาคองซึ่งมีอยู่ตามขอบฝั่งทะเลสาบ ฤาทะเลข้างในๆ อาณาเขตฝ่ายไทยฝ่ายเขมร มีนายที่ดูแลระวังรักษาเหตุการณ์จะต้องเสียภาษีตามบังคับนี้ คือว่า ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งมีความปรารถนาจะหาปลาทำปลาในลำน้ำตามลาคองซึ่งว่ามาแล้วนั้น จะต้องทำสัญญากับนายที่ดูแลระวังรักษาเหตุการณ์ ให้เปนเงินฤาจะให้สิ่งของใด ฤาจะให้เปนปลาเล็กน้อยอย่างไร ก็สุดแต่นายที่ดูแลเจ้าของปลาจะพูดจาตกลงกันก่อน

ข้อ ๔ ว่า ลาคองซึ่งมีอยู่ในอาณาเขตเจ้าเมืองกรมการทั้งสองฝ่าย จะเก็บภาษีแก่ผู้หาปลากับญวนเขมรซึ่งอยู่ในสปีเยกฝรั่งเศสแลคนในบังคับไทย ได้ตามขอบใจ ลาคองซึ่งทราบว่าเป็นเขตแดนคั่นกลางระหว่างเมืองเขมรแลเมืองซึ่งขึ้นอยู่ในบังคับกรุงสยามนั้น ลาคองซึ่งคั่นกลางเป็นที่สังเกตการเขตแดนอยู่ด้วยกันคนละฟาก เขมรญวนซึ่งอยู่ในร่วมธงฝรั่งเศส แลคนอยู่ในบังคับไทย ไปตั้งโรงร้านทำปลาอยู่ที่ฝั่งเขมร ให้เขมรเรียกภาษี ถ้าญวนเขมรซึ่งอยู่ในสปีเยกฝรั่งเศส มาตั้งโรงร้านหาปลาฟากฝั่งเขตแดนในบังคับไทย ให้เสียภาษีแก่เจ้าเมืองกรมการฝ่ายไทยสิบสองซีกหนึ่ง จะให้เงินฤาจะให้ปลาก็ได้ แต่ลาคอง

นั้นเป็นของกลางไม่ต้องเสียภาษีอะไร แลคลองกะพงปรักเป็นเขตรแดนเมืองพระตะบองฝั่งหนึ่ง เป็นของเขมรฝั่งหนึ่ง คลองกะพงจามเป็นเขตรแดนเมืองนครเสียมราบฝั่งหนึ่ง เป็นของเขมรฝั่งหนึ่ง คลองสองคลองนี้หาได้อยู่ร่วมเมืองเดียวกันไม่

ข้อ ๕ ว่า ถ้าการเกี่ยวข้อของประการใด จะปรารถนาเปลี่ยนแปลงข้อเพิ่มเติมสัญญาได้เมื่อครบสิบสองปี แต่จะต้องบอกให้คอเวอนแมนตทั้งสองฝ่ายรู้ก่อนปีหนึ่ง จึงเปลี่ยนแปลงได้

ข้อ ๖ ว่า ข้อเพิ่มเติมเข้าในหนังสือสัญญาในวันที่ ๑๔ เดือนยูลอย คฤชตศักราช ๑๘๗๐ นี้ ตรงกับวันพฤหัสบดี เดือนแปด แรมสองค่ำ ศักราช ๑๒๓๒ ปีมเมียโทศก ได้เขียนเป็นภาษาสยามภาษาฝรั่งเศส ข้อความถูกต้องกันใช้ได้ ผู้ซึ่งรับอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้เซ็นชื่อประทับตราข้อเพิ่มเติมนี้ ใช้ได้เหมือนอย่างหนังสือสัญญาเมื่อวันที่ ๑๕ เดือนยูลอย คฤชตศักราช ๑๘๖๗ ครันได้อ่านแลเซ็นชื่อแล้ว ผู้ซึ่งรับอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ประทับตราเป็นสำคัญ หนังสือสัญญาเพิ่มเติมทำที่เมืองไซ่งอนสี่ฉบับ ข้อความถูกต้องกัน

(ตรา) พระยาราชวราบุญถ

(ตรา) พระราชเสนา

ความเพิ่มเติมเข้าในข้อสอง เข้าในหนังสือสัญญา

ผู้มีอำนาจฝ่ายสยามแลผู้มีอำนาจฝ่ายฝรั่งเศส มีความปรารถนายอมด้วยกันทั้งสองฝ่าย ก่อนเซ็นชื่อประทับตราหนังสือข้อเพิ่มเติมสัญญา จะเพิ่มเติมความเข้าในข้อสองหนังสือสัญญานั้น ความเพิ่มเติมที่จะว่าไปข้างล่างนี้ใช้ได้เหมือนอย่างหนังสือสัญญาที่ยอมตกลงกันแล้วนั้น หวังจะกันไม่ให้เกิดการขัดข้องเข้าใจด้วยกันทั้งสองฝ่ายไปภายหน้า

มีความว่า ทุกโรงงานท่าปลาห่างจากตลิ่งมากกว่าเจ็ดร้อยเมตรไม่ต้องเสียภาษี ผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายได้ประทับตราแลเซ็นชื่อเป็นสำคัญ เมื่อวันเดียว เดือนเดียวปีเดียวซึ่งกล่าวไว้ในข้อเพิ่มเติมสัญญานั้นแล้ว

(ตรา) พระยาราชวราบุญถ

(ตรา) พระราชเสนา

หนังสือไขข้อสัญญา

วัน เดือนเจ็ด ขึ้นแปดค่ำ ปีวอกจัตวาศก อาศมิมราลคูเปรผู้สำเร็จราชการ เมืองไซ่ง่อน ให้มองซีเออเซเนกับบิดันเรือรบชื่อบูเรนเปนทูตนำหนังสือสัญญา ข้อเพิ่มเติมที่ว่าด้วยทะเลสาบซึ่งลงตราแผ่นดินฝรั่งเศสแล้ว เข้ามาวัดไฟกรุงเทพฯ มองซีเออเซเนแจ้งความว่า คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสมีคำสั่งเข้ามาว่า ความใน ข้อสัญญาไม่ขัดอยู่หลายแห่ง จะขอให้แก้ไขเสียให้ขัดออกไปอย่าให้เป็นที่สงสัยนั้น มองเซเนกับ ฯพณฯ เจ้าพระยาภาณุวงษมหาโกษาธิบดี ปฤกษาข้อที่ไม่ขัด ได้ตกลงกันไขข้อสัญญาไว้แล้วเปลี่ยนหนังสือสัญญากันที่ศาลต่างประเทศ ณ วันศุกร์ เดือนแปด ขึ้นสองค่ำ ได้ยิงสลุดเมื่อเวลาเปลี่ยนหนังสือสัญญา ๒๑ นิต ความที่ไขข้อไว้นั้นมีว่า

มองซีเออ เซเน เอมิเลียน กับตันเตอเฟลยาเต ออฟฟิเซอแห่งเลยฮอน คอนเนอร์ ก็มาตั้งเรือรบชื่อ บูเรน ผู้มีอำนาจเต็มฝ่ายเมืองฝรั่งเศส

กับเจ้าพระยาภาณุวงษมหาโกษาธิบดีที่พระคลังซึ่งว่าการต่างประเทศ ผู้มีอำนาจเต็มฝ่ายเมืองสยาม เข้ากันทั้งฝ่ายเมืองฝรั่งเศสทั้งฝ่ายเมืองสยาม เพื่อจะส่งหนังสือรติไฟข้อเพิ่มเติมแห่งสัญญาจตไว้ ณ วัน ๑๕ เดือนยูลอย คฤชตศักราช ๑๘๖๗ ปี ได้ตกลงกันจัดข้อเพิ่มเติมนั้นที่เมืองไซ่ง่อน ณ วัน ๑๕ เดือนยูลอย ๑๘๗๐ ปี ครั้นอ่านแลชนิดุทธหนังสือข้อเพิ่มเติมนั้นแล้ว ผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายเห็นว่าในหนังสือจตภาษาฝรั่งเศสไม่มีคำว่าด้วยสัพเยก ฝรั่งเศสไม่มีสิทธิ์ค่าเลย ที่ปลายข้อ ๔ ผู้เขียนหนังสือฝรั่งเศสผิดลงไปด้วย ใน หนังสือจตภาษาสยามที่ว่าด้วยคนซึ่งจะปลูกโรงร้านบนเกาะแต่น้ำคั้น ไม่มีคำว่า คนอยู่ใต้บังคับไทยจะไม่ต้องเสียภาษีเหมือนคนอื่น ๆ หนังสือฝรั่งเศสว่าหนังสือ ไทยไม่ว่า ยังเห็นว่าหนังสือภาษาฝรั่งเศสกับหนังสือภาษาสยามไม่ถูกต้องด้วย กันเปนหลายแห่งหลายข้อ จึงผู้มีอำนาจเต็มหวังจะจัดหนังสือนั้นโดยสัจแล ยุติธรรมตกลงกันว่าดังนี้ว่า

๑ ซึ่งได้กำหนดไว้สำหรับเขมร ญวน สัพเยกฝรั่งเศส แต่ผู้ซึ่งอยู่ใต้ บังคับไทยจะใช้สำหรับสัพเยกฝรั่งเศสได้เหมือนกัน

๒ ที่ข้อ ๔ จะเปลี่ยนคำฝรั่งเศสนาตุเรให้เปนคำแอ็กแปศ

๓ ที่ปลายข้อ ๔ นั้นมีอยู่หลายคำว่าเป็นใจความดังนี้ว่า ฝั่งแห่งคลอง สองคลองนั้นแลคลองอื่นๆ เปนของเมืองที่ขึ้นอยู่ในบังคับกรุงเทพฯ สองเมือง

ซึ่งว่ามานี้แล้ว ในหนังสือซึ่งได้เขียนไว้ภาษาสยามไม่มีตงนั้นเลย จึงจะถือว่าคำ
ทั้งสองนั้นปนกันแต่คำแปลที่ใช้ไม่ได้

ยังเห็นว่าเมื่อจัดซื้อเพิ่มเติมขึ้น ผู้มีอำนาจปกครองกันภาษาฝรั่งเศส
แลรับยอมด้วยกันจะถือคำสัญญาตามซึ่งได้จดไว้ภาษาฝรั่งเศสนั้น จึงจะ
เปลี่ยนหนังสือภาษาสยามที่หนังสือนั้นไม่ถูก ด้วยหนังสือภาษาฝรั่งเศสคือว่า
ในข้อที่อักษร A มีสองคำว่าเนื่องกัน จะเอาสองคำนี้ปนคำแปลที่ใช้ไม่ได้ ให้
อ่านว่าโรงร้านลงมาแล้วอื่นๆ ต่อไป ในข้อ ๒ อักษร B มีอยู่คำตั้งนี้ว่า ทุก
ปลาที่เขาออกไปจงเอาหาคำนั้นปนคำแปลด้วย ในข้อ ๒ อักษร C
แต่คำสัพเพกฝรั่งเศสให้เติมต่อไปว่า แลคนอยู่ในบังคับไทย ในข้อ ๔ ที่อักษร D
แต่คำจะให้ปลาจงเติมต่อไปว่า ตังนี้ว่า เหมือนอย่างเขาออกไป ในข้อ ๔ อักษร E
ต้องเปลี่ยนคำกลางคลองให้ว่าลำคลอง ในข้อ ๔ อักษร F แต่
คำปนของกลางจงเติมต่อไปว่า ถ้าไม่ได้ปลุกโรงร้านในข้อเพิ่มเติมเข้าในข้อ ๒
ที่อักษร G ก่อนจะว่าทุกโรงร้านให้ว่าตังนี้ในทุกอย่าง ที่อักษร H ให้เอาคำที่
แห่งออกไปปนคำแปล ที่อักษร K แต่คำเสียภาษีจงเติมต่อไปว่าเขาออกไปเว้น
ข้อซึ่งว่ามานี้แล้ว หนังสือราตีไฟถูกต้องกันอยู่ แลผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย
เอาได้หนังสือนั้นเปลี่ยนกันเสีย ผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันทำหนังสือ
ยอมฉบับนี้ แลได้เซ็นชื่อประทับตราเป็นสำคัญ

หนังสือเขียนที่กรุงสยาม ณ วันเสาร์ เดือนยูน คฤชศักราช ๑๘๗๒

ปี

(ตรา) เจ้าพระยาภาณุวงศ์

ภาคผนวกที่ 2.2
หนังสือสัญญา
กรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส
แต่วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๒*()**
(พ.ศ. 2436 หรือ ค.ศ. 1893)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงสยาม แลท่านประธานาธิบดีรีพับลิก กรุงฝรั่งเศส มีความประสงค์เพื่อจะระงับกับความวิวาท ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยที่ล่วงไปแล้วในระหว่างประเทศทั้งสองนี้แลเพื่อจะผูกพันธ์ทางไมตรีอันได้มีมาหลายร้อยปีแล้ว ในระหว่างกรุงสยามแลกรุงฝรั่งเศสนั้น ให้สนิทยิ่งขึ้น จึงได้ตั้งอรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย ให้ทำหนังสือสัญญาฉบับนี้ คือ

ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงสยาม ได้ตั้งพระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วงษ์โรประการ ฅณาภยันตรมหาจักรกรี แลแกรนด์ออฟฟิเซอร์ลียีของคอนเนอร์ ฯลฯ เสนาบดีว่าการต่างประเทศกรุงสยามฝ่ายหนึ่ง

แลฝ่ายท่านประธานาธิบดีรีพับลิกกรุงฝรั่งเศส ได้ตั้งมองซิเออร์เลอรัซาลส์มารีเลอมีร์เคอวิเลร์ ผู้ได้รับเครื่องอิสริยาภรณ์แกรนด์ออฟฟิเซอร์ลียีของคอนเนอร์ แลจตุรภรณ์อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มชั้นที่หนึ่ง แลที่ปรึกษาการแผ่นดินอีกฝ่ายหนึ่ง

ผู้ซึ่งเมื่อได้แลกเปลี่ยนตราตั้งมอบอำนาจ แลได้เห็นเป็นการถูกต้องตามแบบแผนดีแล้ว ได้ตกลงทำข้อสัญญาดังมีต่อไปนี้

ข้อ ๑ คอเวอนแมนต์สยามยอมสละเสียซึ่งข้ออ้างว่ามีกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้นทั่วไปในดินแดน ณ ผังซ้ายปากควินออกแม่น้ำโขง แลในบรรดาเกาะทั้งหลายในแม่น้ำนั้นด้วย

ข้อ ๒ คอเวอนแมนต์สยามจะไม่มีเรือรบใหญ่่น้อยไปได้ ฤฯใช้เดินในทะเลสาบก็ติ ในแม่น้ำโขงก็ติ แลในลำน้ำแยกจากแม่น้ำโขงซึ่งอยู่ภายในที่อันได้

* หนังสือประชุมกฎหมายประจำศก เล่มเพิ่มเติม หน้า ๑๑๓
(**) นี้เป็นหนังสือสัญญาสำคัญมาก ที่สยามต้องสละกรรมสิทธิ์ทั้งสิ้นเหนือดินแดนและเกาะทั้งหลายทางด้านฝั่งตะวันออกหรือฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ซึ่งก็คือประเทศลาวส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้เอง เมื่อ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2436 (ค.ศ. 1893)

มีกำหนดไว้ในข้อต่อไปนี้

ข้อ ๓ คอเวอนแมนต์สยามจะไม่ก่อสร้างต่าน ค่าย คู ฤๅที่อยู่ของพลทหารในแขวงเมืองพระตะบอง แลเมืองนครเสียมราฐ แลในจังหวัด ๒๕ กิโลเมตร (๑๒๕ เส้น) บนฝั่งขวาปากตวันตกแม่น้ำโขง

ข้อ ๔ ในจังหวัดซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ นั้น บรรดาการตระเวนรักษาจะมีแต่กองตระเวนเจ้าพนักงานเมืองนั้นๆ กับคนใช้เป็นกำลังแต่เพียงที่จำเป็นแท้ แลทำการตามอย่างเช่นเคยรักษาเป็นธรรมเนียมในที่นั้น จะไม่มีพลประจำฤๅพลเกณฑ์สรรพด้วยอาวุธเป็นทหารอย่างใดอย่างหนึ่งตั้งอยู่ในที่นั้นด้วย

ข้อ ๕ คอเวอนแมนต์สยามจะรับปรึกษา กับคอเวอนแมนต์ฝรั่งเศส ภายในกำหนดหกเดือน แต่ปีนี้ไปในการที่จะจัดการเป็นวิธีการค้าขาย แลวิธีตั้งต่านโรงภาษีในที่ตำบลซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ นั้น แลในการที่จะแก้ไขข้อความสัญญา ปีมะโรงชัฐศก จุลศักราช ๑๒๑๘ คฤศศักราช ๑๘๕๖ นั้นด้วย คอเวอนแมนต์สยามจะไม่เก็บภาษีสินค้าเข้าออกในจังหวัดที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ แล้วนั้น จนกว่าจะได้ตกลงกัน คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะจัดทำตอบแทนให้เหมือนกันในสิ่งของที่เกิดจากจังหวัดที่กล่าวนี้สืบต่อไป

ข้อ ๖ การซึ่งจะอุทหนุนาการเดินเรือในแม่น้ำโขงนั้น จะมีการจำเอนที่จะทำได้ในฝั่งขวาปากตวันตกแม่น้ำโขงโดยการก่อสร้างกัตี ฤๅตั้งท่าเรือจอดกัตี ทำที่ไว้พินแลถ่านกัตีคอเวอนแมนต์สยามรับว่าเมื่อคอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสขอแล้ว จะช่วยตามการจำเอนที่จะทำให้สะดวกทุกอย่างเพื่อประโยชน์นั้น

ข้อ ๗ คนชาวเมืองฝรั่งเศสกัตี คนในบังคับฤๅคนอยู่ในปกครองฝรั่งเศส กัตี ไปมาค้าขายได้โดยสะดวกในตำบลซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ เมื่อถือหนังสือเดินทางของเจ้าพนักงานฝรั่งเศสในตำบลนั้น ฝ่ายราษฎรในจังหวัดอันได้กล่าวไว้นี้จะได้รับผลเป็นการตอบแทนอย่างเดียวกันด้วยเหมือนกัน

ข้อ ๘ คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะตั้งกงสุลได้ในที่ใดๆ ซึ่งจะคิดเห็นว่าเป็นการสมควรแก่ประโยชน์ของคนผู้อยู่ในความบ้องกันของฝรั่งเศส แลมีที่เมืองนครราชสีมาแลเมืองน่าน เป็นต้น

ข้อ ๙ ถ้ามีความขัดข้องไม่เห็นต้องกันในความหมายของหนังสือสัญญานี้แล้ว ภาษาฝรั่งเศสเท่านั้นจะเป็นหลัก

ข้อ ๑๐ สัญญานี้จะได้ตรวจแก้เป็นใช้ได้ภายในเวลาสี่เดือนตั้งแต่วันลงชื่อกันนี้

อรรถราชทูตผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายซึ่งได้กล่าวชื่อไว้ข้างต้นนั้น ได้
ลงชื่อและได้ประทับตราหนังสือสัญญาทั้งสองฉบับเหมือนกันไว้เป็นสำคัญแล้ว
ได้ทำที่ราชวังวัดสกปรกกรุงเทพฯ ฯ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก
๑๑๒

(เซ็นพระนาม) เทวะวงษวโรประการ

สัญญาน้อย*
(พ.ศ. 2436 หรือ ค.ศ. 1893)

ท่านผู้มีอำนาจเพิ่มเติมในการที่ทำสัญญาทั้งสองฝ่าย ได้จัดการกันตกลงในสัญญาฉบับนี้ บรรดาการทั้งหลายแลข้อความทั้งปวง ซึ่งพึงนำไปให้เป็นการอันได้กระทำสำเร็จตามหนังสือสัญญาฉบับใหญ่ซึ่งทำไว้ลงวันนี้ แลตามหนังสืออันติมะกาลที่ได้รับแล้ว เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคมที่ล่วงมาแล้วนั้น เปน

ข้อ ๑ ว่า ค่านหลังที่สุดของทหารฝ่ายสยามที่ฝังซ้ายปากตวันออกแม่น้ำโขงนั้น จะต้องเลิกถอนมาอย่างช้าที่สุดภายในเดือนหนึ่งตั้งแต่วันที่ ๕ กันยายน

ข้อ ๒ บรรดาบ้อมค่ายคูอันอยู่ในจังหวัดที่กล่าวไว้ในข้อ ๓ ของหนังสือสัญญาฉบับใหญ่ที่ทำไว้วันนี้แล้ว จะต้องรื้อถอนเสียให้สิ้น

ข้อ ๓ ผู้ก่อการพยายามความร้ายที่ทุ่งเชียงคำแลที่คำมวนนั้นเจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะได้ชำระตัดสิน แลผู้แทนกรุงฝรั่งเศสจะได้ช่วยในการตัดสิน แลจะกำกับการลงโทษตามคำตัดสินนั้น คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสรักษาอำนาจในการที่จะเห็นชอบว่าคำตัดสินลงโทษนั้นจะพอสมควรฤยัง ถ้ายังไม่เห็นพอแล้ว ก็ขอให้ตั้งศาลซึ่งมีพระดาการผู้ที่คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะกำหนดพิจารณาด้วยทั้งสองฝ่ายนั้นตัดสินใหม่

ข้อ ๔ ว่า คอเวอนแมนต์สยามจะต้องส่งให้ตามใจราชทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ ฤเจ้าพนักงานฝรั่งเศสที่พรมแดนนั้น บรรดาคนในบังคับฝรั่งเศส คนญวน คนลาว ชาวที่อยู่ฝังซ้ายปากตวันออกแม่น้ำโขง แลคนเขมรผู้ที่ต้องกักขังอยู่ด้วยสรรพเหตุใดๆ นั้นทั้งสิ้น คอเวอนแมนต์สยามจะไม่ขัดขวางอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการที่คนชาวเมืองในฝั่งซ้ายปากตวันออกแม่น้ำโขงนั้น จะกลับไปบ้านเมืองเดิม

ข้อ ๕ ว่า บางเขียนแห่งทุ่งเชียงคำกับพวกพ้องของเขานั้นเจ้าพนักงานกรมท่าผู้หนึ่งจะได้นำไปส่งยังสถานราชทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเทพฯ พร้อมกับธงฝรั่งเศส แลเครื่องอาวุธซึ่งเจ้าพนักงานสยามได้จับไว้

* หนังสือประชุมกฎหมายประจำศก เล่มเพิ่มเติม หน้า ๑๑๖

ข้อ ๖ คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสจะตั้งอยู่ต่อไปที่เมืองจันทบุรีจนกว่า
จะได้กระทำการสำเร็จแล้วตามข้อความในหนังสือสัญญาี้ แลแผ่นดินว่าจนถึง
เวลาที่เลิกถอนออกจากที่เสร็จ แลเป็นการสงบเรียบร้อยทั้งฝั่งซ้ายปากตวันออก
แลฝั่งขวาปากตวันตก เพียงจังหวัดที่กล่าวไว้ในหนังสือสัญญาฉบับใหญ่ที่ทำ
ไว้วันนี้ข้อ ๓ นั้น อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย ได้ลงชื่อแลได้ประทับ
ตราหนังสือสัญญานี้ไว้เป็นสำคัญแล้ว

ได้ทำไว้สองฉบับเหมือนกันที่ราชวังตลภกรุงเทฯ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม
รัตนโกสินทร ศก ๑๑๒

(เห็นพระนาม) เทวะวงษวโรประการ

บันทึกวจา*

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศรวงษ์โรประการ ทรงวิตกว่าจะเลิกถอนต่านบางแห่งที่อยู่ไกลๆ นั้นไม่ทันในวันที่ ๕ ตุลาคม ด้วยมีสิ่งมีอันที่จะทำไปไม่ได้จริงๆ อยู่

ท่านมองซิเออร์ เลอร์ มิเทวี่เลร์ ตอบว่า เปนอันพอสมควรแล้วที่คอเวอนแมนต์สยามจะขอเวลาให้เลื่อนเข้าไปอีก บอกชื่อตำบลต่านกับเวลาที่สูญเสียขณะเมื่อได้ชี้แจงให้เห็นเหตุอันสมควรว่าจำเป็นต้องเข้าไปอีกเมื่อใด ก็คงจะยอมตกลงให้เลื่อนเวลาเมื่อนั้น

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศรวงษ์โรประการ ทรงถามว่า ความในข้อ ๒ นั้น ชักจูงไปถึงต้องรื้อบ้อมปราการโบราณที่ไม่ใช้แล้ว แต่ที่ไม่ใช้สำหรับทหารมาหลายปีนานแล้ว แลเป็นที่มัตถกษณสำคัญในพงษาวตารเหมือนอย่างเช่นกำแพงเมืองพระตะบองเปนต้นนั้นด้วยฤ

อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตอบว่า อันบ้อมค่ายคู่นั้น ต้องเข้าใจว่าการก่อสร้างสำหรับกับการทหารซึ่งจะใช้ต่อสู้ได้เท่านั้น ไม่ได้เลงเอาถึงกำแพงเมืองซึ่งเปนสิ่งสำคัญในพงษาวตาร

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศรวงษ์โรประการ ทรงถามว่า ศาสสำหรับอุทธรณ์ความตามข้อ ๓ นั้น จะตั้งที่แห่งใด

อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตอบว่า ศาสนี้ก็จะตั้งในกรุงเทพฯ

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศรวงษ์โรประการ ทรงถามว่า คำว่าศาลปนกันนั้นหมายควมอย่างไร

อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตอบว่า กล่าวถึงศาลซึ่งมีระลาการไทยกับฝรั่งเสศ

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศรวงษ์โรประการ ทรงเห็นว่า ความข้อนี้ก็จะเป็นเหตุที่ให้คนไทยต้องพ้นไปเสียจากระลาการของตนตามธรรมเนียมกำเนิดมา

อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตอบว่า กรุงสยามเปนเมืองที่มีอำนาจศาลแลการอันนี้ก็ได้คิดทำขึ้นอย่างใหม่ ด้วยมีศาลปนกันตั้งอยู่เสียก่อนแล้ว ใน

* หนังสือประชุมกฎหมายประจำศก เล่มเพิ่มเติม หน้า ๑๑๘

ความข้อ ๕ สัญญาน้อยนี้

พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ ทรงถามว่า บาง
เขียนได้เข้าไปอยู่ในแดนฝรั่งเศสเสียแล้ว แลเมื่อการเบียดเบียนนี้จะให้เจ้าพนักงาน
พาตัวไปส่งยังราชทูตฝรั่งเศสในกรุงเทพฯ ก็ไม่ได้

อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตอบว่า ถ้าบางเขียนเข้าไปอยู่ในแดนฝรั่งเศส
เสียแล้ว ความข้อนี้ก็ไม่ต้องทำตามอยู่เอง การที่ยังยืนความข้อนี้ได้ ก็เพราะ
เป็นการจำเอนที่คอเวอนแมนต์สยามจะต้องทำให้เห็นจริงว่าคนผู้นี้ได้กลับคืน
ไปจริงแล้ว เหตุนี้ พระเจ้าน้อยยาเธอจะต้องทรงมีหนังสือต่างหากให้ทราบว่
แต่ที่ตำบลใดซึ่งบางเขียนได้ออกไปจากแดนสยาม เพื่อที่จะได้ทราบได้ว่าไปอยู่ ณ
แห่งใดด้วย ความข้อนี้ต้องใช้ได้ในตัวล่ามแลทหารญวนนั้นด้วยเหมือนกัน ถ้า
บางเขียนแลคนในบังคับฝรั่งเศสอื่นๆ นั้นยังอยู่ในกรุงสยามแล้ว ข้อความนี้ก็
เป็นอันใช้ได้ในความข้อ ๖ นั้น

พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ ทรงขอให้อธิบาย
ความในคำว่าการสงบเรียบร้อยนั้น

อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็มตอบว่า คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสสงวนความ
ข้อนี้ได้ เพื่อว่าจะเกิดความยุ่งยากฤจลาจล ซึ่งคนไทยจะไปก่อเหตุขึ้น

พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ ทรงวิตกว่า ตาม
ความที่ว่านี้ก็จะมิผู้หาเหตุกล่าวขู่ได้เสมอว่า การยังไม่สงบเรียบร้อยว่าคนไทย
ไปก่อการนั้นขึ้น

มองซิเออร์ เลอร์ มิเคอร์วีเลร์ว่า หนังสือสัญญาทางไมตรีแลสัญญา
น้อยนี้ ทำด้วยความเชื่อกันโดยสุจริต แลว่าความสำคัญที่เชื่อกันโดยสุจริตนี้
ย่อมเป็นใหญ่ในกิจการงานของผู้มีอำนาจเต็มสำหรับทำสัญญา แลว่าถ้า
ได้เถียงกันในความเชื่อโดยสุจริตนี้แล้วก็ไม่มีความที่จะปรึกษาหารือกันได้อยู่เอง

(ลงพระนาม) กรมหลวงทรงถามว่า จะนับเอาได้ฤไม่ว่าจะเลิกถอนไป
จากจันทบุรีในเวลาเมื่อทหารไทยได้เลิกถอนกลับคืนมาหมดแล้ว

มองซิเออร์ เลอร์ มิเคอร์วีเลร์ตอบว่า ยังไม่ได้ก่อน การนี้ที่แรกคอเวอน
แมนต์ฝรั่งเศสต้องให้เห็นจริงว่า คอเวอนแมนต์สยามได้กระทำให้สำเร็จตาม
ข้อความในหนังสืออันติมะกานั้นเสียก่อน

(ลงพระนาม) กรมหลวงทรงถามว่า จะให้ทำอย่างไรจึงจะเห็นความ
จริงของคอเวอนแมนต์สยาม เพื่อที่จะได้ถึงเวลาเลิกถอนไปจากจันทบุรีนั้น

มองซิเออร์ เลอว์ มิเคอวึเลร์ ตอบว่า คอเวอนแมนต์ฝรั่งเศสไม่มีความประสงค์ที่จะรักษาเมืองจันทบุรีไว้ แม้ว่าประโยชน์ที่หมายของฝรั่งเศสนั้นก็มิแต่จะเร่งให้ทำการให้แล้วแก่กันเร็ว เพื่อที่จะไม่ได้เบียดเงินที่ใช้ในการตั้งอยู่ที่นั่น แล้วการอันนี้ก็ย่อมหาไครยความเชื่อกันโดยสุจริตเท่านั้น

เขียนที่ราชวัลลภกรุงเทพฯ ฯ วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

(เซ็นพระนาม) เทววงษาโรประการ

ภาคผนวกที่ 2.3

หนังสือสัญญา

ระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส

ซึ่งได้ลงชื่อกันที่กรุงปารีส

ณ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒*

(พ.ศ. 2446/47 หรือ ค.ศ. 1904)

สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม แลท่านประธานาธิบดีรีพับลิกฝรั่งเศส มีความปรารถนาจะผูกพันธ์ทางไมตรี แลจะให้ความไว้วางใจซึ่งมีอยู่ต่อกันในระหว่างประเทศทั้งสองมั่นคงขึ้น และเพื่อจะระงับความยากบางอย่างซึ่งได้เกิดขึ้นจากการที่ตีความหมายของหนังสือสัญญาใหญ่น้อยที่ได้ทำไว้ ณ เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ จึงได้ตกลงทำหนังสือสัญญาน้อยขึ้นใหม่ฉบับหนึ่งเพื่อประโยชน์นี้จึงได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่าย คือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามนั้น

พระยาสุริยานุวัตรอรรคราชทูตพิเศษ แลผู้มีอำนาจเต็มของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ณ สำนักท่านประธานาธิบดีรีพับลิกฝรั่งเศส เครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยามชั้นที่หนึ่ง แลเครื่องอิสริยาภรณ์เลยของคอนเนอร์ชั้นที่สอง ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

ฝ่ายท่านประธานาธิบดีรีพับลิกฝรั่งเศสนั้น

มองซิเออร์เทโอฟิลเตลคาสเซเตปูเต เสนาบดีว่าการต่างประเทศ ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

ผู้ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจให้ตรวจดูซึ่งกันแลกัน เห็นเป็นอันถูกต้องแบบอย่างดีแล้ว ได้ปรึกษาตกลงกันทำสัญญาเป็นข้อดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

เขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับกรุงกัมพูชานั้น ตั้งตั้งแต่ปากคลองสตุงโรตออสซ้างฝั่งซ้ายทเลสาป เป็นเส้นเขตแดนตรงทิศตะวันออก ไปจนบรรจบถึงคลองกะพงจาม ตั้งแต่ที่นี้ต่อไปเขตแดนเป็นเส้นตรงทิศเหนือขึ้นไปจนบรรจบถึงภูเขาพนมตงรัก (คือภูเขาบรรทัด) ต่อขึ้นไปเขตแดนเนื่องไปตาม

* หนังสือประชุมกฎหมายประจำศก เล่มเพิ่มเติม หน้า ๑๒๑

แนวเขตภูเขาปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกน้ำแสนแลดินแดนน้ำตกแม่โขงฝ่ายหนึ่ง กับดินแดนน้ำตกน้ำมูนอีกฝ่ายหนึ่ง จนบรรจบถึงภูเขาผาต่าง แล้วต่อเนื่องไปข้างทิศตะวันออกตามแนวเขตภูเขานี้จนบรรจบถึงแม่โขง ตั้งแต่ที่บรรจบนี้ขึ้นไปแม่โขงเป็นเขตรแดนของกรุงสยาม ตามความข้อ ๑ ในหนังสือสัญญาใหญ่ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

ข้อ ๒

ฝ่ายเขตรแดนในระหว่างเมืองหลวงพระบางข้างฝั่งขวาแม่น้ำโขงแลเมืองพิไชยกับเมืองน่านนั้น เขตรแดนตั้งต้นแต่ปากน้ำเชียงที่แยกจากแม่น้ำโขงเนื่องไปตามกลางลำน้ำแม่เชียง จนถึงที่แยกปากน้ำตางเลยขึ้นไปตามลำน้ำตางจนบรรจบถึงยอดภูเขาปันน้ำ ในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่โขง แลดินแดนน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงที่แห่งหนึ่งที่ภูเขาแดนดิน ตั้งแต่ที่นี้เขตรแดนต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวเขตภูเขาปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่โขง แลดินแดนน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยา จนบรรจบถึงปลายน้ำคอบแล้ว เขตรต่อแดนเนื่องไปตามลำน้ำคอบจนบรรจบกับแม่น้ำโขง

ข้อ ๓

จะได้กำหนดเขตรแดนในระหว่างกรุงสยาม กับดินแดนที่เปนแผ่นดินอินโดจีนฝรั่งเศส รัฐบาลทั้งสองฝ่ายที่ได้ทำสัญญากันนี้ ต่างจะตั้งข้าหลวงผสมกันไปทำการกำหนดเขตรแดนนี้ การกำหนดเขตรแดนนี้ จะทำตามเขตรแดนที่ได้กำหนดไว้ในข้อ ๑ แลข้อ ๒ ทั้งจะกำหนดลงในดินแดนที่อยู่ในระหว่างทะเลสาบกับทะเล

เพื่อจะกระทำให้การของข้าหลวงผสมสะดวกขึ้น แลเพื่อหลีกเลี่ยงเสียจากความยากทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ในการกำหนดเขตรแดนในดินแดนซึ่งอยู่ในทะเลสาบแลทะเลนั้น เมื่อก่อนที่จะตั้งข้าหลวงผสม รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันเสียก่อนว่า จะกำหนดที่สำคัญแห่งใดเป็นที่หมายกำหนดเขตรแดนในดินแดนนี้ แห่งใดในเขตรแดนที่จะจดทะเลเป็นต้น

จะได้ตั้งข้าหลวงผสม แลข้าหลวงที่จะตั้งต้นทำการใน ๔ เดือน ภายหลังจากวันรับอนุญาติใช้หนังสือสัญญาฉบับนี้

ข้อ ๔

รัฐบาลสยามยอมเสียสละอำนาจ ซึ่งเป็นเจ้าของแผ่นดินเมืองหลวงพระบางที่อยู่ข้างฝั่งแม่น้ำโขง

เรือค้าขายแลแพไม้ ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของคนไทยมีอำนาจที่จะขึ้นล่องได้โดยสะดวกปราศจากการขัดขวาง ในตอนแม่น้ำโขงซึ่งไหลตลอดที่ดินแดนของเมืองหลวงพระบาง

ข้อ ๕

เมื่อได้ตกลงกันตามข้อความซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อ ๓ ตอนที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องการกำหนดเขตแดนในระหว่างทะเลสาบแลทะเลแล้ว แลเมื่อรัฐบาลสยามได้แจ้งความให้เจ้าพนักงานฝรั่งเศสทราบโดยทางราชการว่าที่ดินแดนซึ่งเป็นผลแห่งการที่ได้ตกลงกัน กับที่ดินแดนซึ่งอยู่ข้างทิศตะวันออกของเขตแดนตามที่ได้กำหนดลงไว้ในข้อ ๑ ข้อ ๒ ในหนังสือสัญญาฉบับนี้ว่า เจ้าพนักงานฝรั่งเศสจะรับเอาได้เมื่อใดแล้ว กองทหารฝรั่งเศสซึ่งได้เข้าตั้งอยู่ในเมืองจันทบุรีชั่วคราวหนึ่งคราวหนึ่ง ตามหนังสือสัญญาวันที่ ๒ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ จะออกจากเมืองจันทบุรีในทันที

ข้อ ๖

ข้อสัญญา ข้อ ๔ ในหนังสือสัญญาใหญ่วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ นั้น เป็นอันยกเลิก เปลี่ยนเป็นข้อสัญญาตามความต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามทรงรับสัญญาว่า พลทหารซึ่งจะได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่งไป หรือจะให้ตั้งประจำอยู่ในเขตร์แคว้นลุ่มน้ำตกแม่โขง ข้างฝ่ายกรุงสยามนั้นจะเป็นพลทหารชาติไทยอยู่ในใต้บังคับนายทหารชาติไทยเสมอ มีความยกเว้นอย่างเดียวกับจากสัญญาข้อนี้ให้เป็นประโยชน์แก่คำรวจภูธรไทย ซึ่งนายทหารชาติเดนมาร์กบังคับอยู่ในขณะนี้ ถ้ารัฐบาลสยามปรารถนาจะเปลี่ยนนายทหารเหล่านี้ให้เป็นนายทหารของชาติอื่น รัฐบาลสยามจะปรึกษาให้ตกลงกันกับรัฐบาลฝรั่งเศสก่อน

ในเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วยแขวงเมืองพระตะบอง เมืองเสียมราฐ เมืองศรีโสภณนั้น รัฐบาลสยามสัญญาจะให้มิแต่กองพลตระเวร ซึ่งเป็นที่ต้องการสำหรับรักษาความสงบเรียบร้อย คนที่จะให้เป็นพลกองตระเวรนี้จะเกณฑ์เอาแต่

ถ่านที่ปนขาวเมือง ณ ที่นั้น

ข้อ ๗

ถ้าในกาลภายหน้า รัฐบาลสยามปรารถนาจะทำท่าเรือ คลอง ทางรถไฟ ที่ในดินแดนลุ่มน้ำตกแม่โขงข้างฝ่ายของกรุงสยาม (มีทางรถไฟที่จะให้เป็นทาง ติดต่อกับจากกรุงเทพฯ ไปถึงที่แห่งใดในแคว้นแคว้นลุ่มน้ำนี้โดยจะเกาะ) แม้ว่าจะ ทำการเหล่านี้ไปมิได้แต่โดยลำพังเจ้าพนักงานไทยโดยทุนของไทย รัฐบาลสยาม จะปรารถนาให้ตกลงกันกับรัฐบาลฝรั่งเศส ส่วนการที่จะทำสำหรับให้การต่างๆ ที่ กล่าวนี้เป็นผลประโยชน์ขึ้นก็เหมือนกัน

ในการที่จะใช้ท่าเรือ คลอง ทางรถไฟ ในแคว้นแคว้นน้ำตกแม่โขงข้าง ฝ่ายของกรุงสยามก็ดี ทั้งภายในพระราชอาณาเขตต์นอกไปจากแคว้นแคว้นนี้ก็ตี เป็นความเข้าใจกันว่าจะไม่ตั้งพิศุขเก็บเงินให้ต่างกัน ให้เป็นการผิดไปจากหลักถาน ซึ่งจะต้องทำให้เสมอกันในการค้าขาย ดังได้สัญญาไว้ในหนังสือสัญญาทั้งหลาย ที่กรุงสยามได้ตั้งชื่อ

ข้อ ๘

ในที่ จะทำการให้สำเร็จไปตามความข้อ ๖ ของหนังสือสัญญาใหญ่ วัน ที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ นั้น รัฐบาลสยามจะอนุญาตที่ดินปน ขนาดกว้างยาว ตามซึ่งจะได้กำหนดให้แก่วิชาการวิปถิก ณ ที่ต่างๆ ซ้างฝั่งขวา ของแม่น้ำโขง คือ

ที่ เชียงคาน หนองคาย เมืองสนัยบุรี ที่ๆ ปากน้ำคาน (ฝั่งขวาหรือ ฝั่งซ้าย) บ้านมุกดาหาร เมืองเขมราฐ กับที่ปากน้ำมูน (ฝั่งขวาหรือฝั่งซ้าย)

รัฐบาลทั้งสองได้ตกลงกันจัดแจงเอาออกเสียซึ่งสิ่งทีกักกันไม่ให้เรือ เดินได้สะดวกในลำน้ำมูน ตอนที่อยู่ระหว่างพิมูลกับแม่น้ำโขง ถ้าเห็นว่าการ นั้นจะทำให้สำเร็จไปไม่ได้หรือว่าจะเปลืองเงินเกินไป รัฐบาลทั้งสองจะช่วยกัน จัดแจงทำทางบกให้ไปมาถึงกันได้ระหว่างเมืองพิมูลแลแม่น้ำโขง

รัฐบาลทั้งสองจะตกลงกันด้วยว่า ในระหว่างเมืองจำปาศักดิ์กับเขตร์ แตนเมืองหลวงพระบาง ดังที่ได้กำหนดลงในข้อ ๒ ของหนังสือสัญญาฉบับ นี้ จะให้มีทางรถไฟขึ้นใช้แทนการเดินเรือที่ไม่สะดวกในแม่น้ำโขง ถ้ายอมรับกัน ว่าเป็นที่ต้องการ

ข้อ ๙

ตั้งแต่เดี๋ยวนี้ไป เบนการตกลงกันแล้วว่า รัฐบาลทั้งสองจะช่วยให้มีทางรถไฟตั้งแต่เมืองพนมเปญไปถึงเมืองพระตะบองขึ้นให้ได้โดยสะดวก การก่อสร้างและการที่จะกระทำให้มีผลประโยชน์ขึ้นนั้นรัฐบาลทั้งสองจะทำเองโดยลำพัง ส่วนการในที่ดินแดนของรัฐบาลใดรัฐบาลนั้นรับทำ หรือรัฐบาลทั้งสองจะยินยอมร่วมกันให้บริษัทไทยปนกับฝรั่งเศสบริษัทใดทำก็ได้

รัฐบาลทั้งสองได้เห็นด้วยกันแล้วว่าเบนการจำเอนที่จะทำการเพื่อจะให้น้ำในคลองเมืองพระตะบอง ในระหว่างทะเลสาบกับเมืองนั้นตั้งขึ้น เพื่อฉนี้ รัฐบาลฝรั่งเศสพร้อมตัวที่จะให้เอเยนต์ที่เป็นช่างซึ่งรัฐบาลสยามอาจจะต้องการใช้ทั้งสำหรับที่จะทำการและรักษาการที่กล่าวนี้ด้วย

ข้อ ๑๐

รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยอมรับรายชื่อของคนในบังคับฝรั่งเศส เช่นกับที่มีอยู่แล้วเดี๋ยวนี้ ยกเว้นเสียแต่คนจำพวกที่จะได้ยอมรับกันทั้งสองฝ่ายได้เข้าจดทะเบียนอยู่ในรายชื่อนั้นโดยเหตุอันมิชอบธรรม เจ้าพนักงานฝรั่งเศสจะได้ส่งสำเนารายชื่อเหล่านี้ให้แก่เจ้าพนักงานไทย

บุตรหลานของคนอยู่ในบังคับ ซึ่งเข้าอยู่ในใต้อำนาจศาลฝรั่งเศสเช่นนี้ จะไม่มีอำนาจที่จะอ้างเข้าอยู่ในทะเบียนได้ ถ้าหากว่าคนเหล่านี้ไม่ได้ตกเป็นคนอยู่ในจำพวกซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อสัญญาต่อความข้อนี้ไปในหนังสือสัญญาน้อยฉบับนี้

ข้อ ๑๑

คนกำเนิดในประเทศเอเชีย เกิดในดินแดนซึ่งอยู่ในใต้อำนาจปกครองโดยตรงของกรุงฝรั่งเศส หรือในดินแดนที่อยู่ในความบ่งกันของกรุงฝรั่งเศสนั้น จะมีอำนาจที่จะรับความบ่งกันของฝรั่งเศสได้ ยกเว้นเสียแต่ผู้ซึ่งได้เข้ามาตั้งอยู่ในกรุงสยามเมื่อก่อนเวลาที่ดินแดนที่กำเนิดของคนเหล่านั้นได้เข้าอยู่ในอำนาจปกครองหรือความบ่งกันของฝรั่งเศส

ความบ่งกันฝรั่งเศสจะมีไปถึงเพียงบุตรของคนเหล่านั้น แต่จะไม่มีเมื่อแต่ต่อไปถึงหลานของคนเหล่านั้น

ข้อ ๑๒

ในการเกี่ยวข้องกับด้วยอำนาจศาล ซึ่งตั้งแต่บัดนี้ต่อไปคนฝรั่งเศสแลคนใน บังคับฝรั่งเศสในกรุงสยาม จะต้องเข้าอยู่ในใต้อำนาจโดยไม่มีที่ยกเว้นเลยนั้น รัฐบาลทั้งสองได้ตกลงกันทำข้อสัญญาตั้งที่จะกล่าวต่อไปนี้ ขึ้นใช้แทนข้อสัญญา ที่มีอยู่แต่ก่อน

๑. ในความอาญา คนฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศสจะอยู่ในใต้อำนาจ ศาลอาญาฝรั่งเศสเท่านั้น

๒. ในความแพ่ง คดีทั้งปวงซึ่งคนไทยเป็นโจทก์ฟ้องคนฝรั่งเศสหรือ คนในบังคับฝรั่งเศส จะต้องฟ้องต่อศาลกงสุลฝรั่งเศส

คดีทั้งปวงซึ่งคนไทยเป็นจำเลย ศาลไทยสำหรับพิจารณาคดีความ ต่างประเทศซึ่งได้ตั้งไว้ ณ กรุงเทพฯ จะพิจารณาคัดสิน

ยกเว้นเสียแต่ที่ในมณฑลเมืองนครเชียงใหม่ นครลำปาง นครลำพูน นครน่าน ความอาญาและความแพ่งทั้งปวง ซึ่งคนในบังคับฝรั่งเศสมีคดี ศาล ต่างประเทศไทยจะพิจารณาคัดสิน แต่เป็นความเข้าใจกันว่า ในคดีความทั้งปวง นี้ กงสุลฝรั่งเศสมีอำนาจที่จะไปอยู่ในศาลเมื่อเวลาชำระได้ หรือจะให้มิให้ผู้แทน ผู้หนึ่งซึ่งได้รับอำนาจตามสมควรแล้วไปอยู่ที่ศาลในเวลาชำระก็ได้ แลเมื่อเห็น ว่าเป็นการสมควรแก่ผลประโยชน์ของความยุติธรรม จะทำความแนะนำทุกท่วง ขึ้นได้ทุกอย่าง

ในคดีความซึ่งคนฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศสเป็นจำเลยนั้น ถ้า ในระหว่างความพิจารณา กงสุลฝรั่งเศสเห็นเป็นเวลาสมควรที่จะขอถอนคดี ความนั้นออกเสีย โดยทางที่จะทำหนังสือขอไปเมื่อใดก็ได้

คดีความนี้ก็ต่อส่งต่อไปยังศาลกงสุลฝรั่งเศส ซึ่งตั้งแต่เวลานั้นไปจะ พิจารณาคดีนั้นได้ตามลำพัง แลเจ้าพนักงานไทยจะส่งเคราะห์ช่วยธุระแก่ศาล นั้นด้วย

การฟ้องอุทธรณ์ต่อคำตัดสินทั้งปวงของศาลสำหรับพิจารณาคดีความ ต่างประเทศก็ดี ของศาลต่างประเทศสำหรับมณฑลที่ ๔ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นก็ คดี จะต้องไปฟ้องอุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์ ณ กรุงเทพฯ

ข้อ ๑๓

ในกาลภายหน้า เรื่องการที่ชาวประเทศเอเซียซึ่งมิได้เกิดในดินแดนที่ตรง

อยู่ในอำนาจหรือในดินแดนที่อยู่ในความบงกัของกรุงฝรั่งเศส หรือผู้ซึ่งมิได้
เปลี่ยนชาติโดยถูกต้องตามกฎหมาย จะเข้าเป็นคนอยู่ในความบงกัของฝรั่งเศส
ได้นั้น รัฐบาลของบริบติงจะด้รับอำนาจเท่ากันกับอำนาจซึ่งกรุงสยามจะยอม
ให้แก่ประเทศหนึ่งประเทศใดในกาลภายนำ

ข้อ ๑๔

ข้อความทั้งหลายซึ่งมีอยู่ในหนังสือสัญญาใหญ่สัญญาน้อยแลสัญญา
ทั้งปวงแต่ก่อนมาในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสที่หนังสือสัญญาน้อยฉบับ
นี้มีได้เปลี่ยนแปลงเสียนั้น ยังคงใช้ได้โดยเต็ม

ข้อ ๑๕

ถ้าเกิดความขัดข้องไม่เห็นต้องกันในความหมายของหนังสือสัญญาซึ่ง
ได้เขียนขึ้นในภาษาฝรั่งเศส แลภาษาไทยนี้ ภาษาฝรั่งเศสจะเป็นหลักข้างเดียว

ข้อ ๑๖

หนังสือสัญญาน้อยนี้ ต้องมีอนุญาตในกำหนด ๔ เดือนตั้งแต่วันที่ได้
ลงชื่อหรือให้เรื่อกว่านั้น ถ้าจะกระทำได้

ในการที่จะให้เปนพะยานสำคัญนั้น ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อ
ไว้ในหนังสือสัญญานี้ และได้ประทับตราลงไว้ด้วยกัน

ได้ทำที่กรุงปารีส (เปนสองฉบับเหมือนกัน)

ณ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒๓

(ประทับตราแลเซ็น) พระยาสุริยา

(ประทับตราแลเซ็น) เคลคาสเซ

ภาคผนวกที่ 2.4

สัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือ สัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕* (พ.ศ. 2449/50 หรือ ค.ศ. 1907)

เพื่อเป็นประโยชน์ที่จะให้กรรมการซึ่งกล่าวไว้ในข้อ ๔ ของหนังสือสัญญาลงวันนี้ จัดการปักปันเขตแดนให้สะดวกดีแลเพื่อที่จะไม่ให้เกิดมีข้อขัดข้องขึ้นได้ ในการปักปันเขตแดนนั้นรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับรัฐบาลของริบบลิกฝรั่งเศส จึงได้ยินยอมตกลงกันตามความที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑

เขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศสนั้นตั้งแต่ชายทะเลที่ตรงข้ามจากยอดเขาสูงที่สุดของเกาะกูดเป็นหลักแล้วตั้งแต่นั้นต่อไปทางตะวันออกเฉียงเหนือถึงสันเขาพนมกระวานแลเป็นที่เข้าใจกันชัดเจนด้วยว่า แม้จะมีเหตุการณ์อย่างไรๆ ก็ดี พากไหล์เขาเหล่านี้ข้างทิศตะวันออกรวมทั้งที่ลุ่มน้ำคลองเกาะปอดด้วยนั้นต้องคงเป็นดินแดนฝ่ายอินโดจีนของฝรั่งเศสแล้ว เขตแดนต่อไปตามสันเขาพนมกระวานทางทิศเหนือจนถึงเขาพนมทม ซึ่งเปนเขาใหญ่บนน้ำทั้งหลายระหว่างลำน้ำที่ไหลตกอ่าวสยามฝ่ายหนึ่ง กับลำน้ำที่ไหลตกทะเลสาบอีกฝ่ายหนึ่ง ตั้งแต่เขาพนมทมนี้ เขตแดนไปตามทิศพายัพก่อนแล้วจึงไปตามทิศเหนือตามเขตแดนซึ่งเปนอยู่ในปัจจุบันนี้ระหว่างเมืองพระตะบองฝ่ายหนึ่ง กับเมืองจันทบุรีแลเมืองตราขอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วต่อไปจนถึงที่เขตแดนนี้ข้ามลำน้ำไสตั้งแต่นั้นต่อไปตามลำน้ำนี้จนถึงปากที่ต่อกับลำน้ำศรีโสภณแลตามลำน้ำศรีโสภณต่อไปจนถึงที่แห่งหนึ่งในลำน้ำนี้ ประมาณสิบกิโลเมตรฤๅสองร้อยห้าสิบเส้นใต้เมืองฮาวัญ ตั้งแต่นั้นที่เส้นตรงไปจนถึงเขาแดงแรกตรงระหว่างกลางทางช่องเขาทั้ง ๒ ที่เรียกว่าช่องตะโกกับช่องสมเด็จ แต่ได้เป็นที่เข้าใจกันว่าเส้นเขตแดนที่กล่าวมาที่สุดนี้ จะต้องปักปันกันให้มีทางเดินตรงในระหว่างเมืองฮาวัญกับช่องตะโกคงไว้ในเขตกรุงสยามตั้งแต่ที่เขาแดงแรกที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เขตแดนต่อไปตามเขาน้ำที่ตกทะเลสาบแลแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับที่ตกน้ำมูน

* จากแฟ้มกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ

อีกฝ่ายหนึ่งแล้วต่อไปจนตกลงแม่น้ำโขงใต้ปากมูนตรงปากห้วยคอนตามเส้น
เขตแดนที่กรรมการปักปันแดนครั้งก่อนได้ตกลงกันแล้ว เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม
รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ศตศตวรรษ ๑๘๐๗

ได้เขียนเส้นพรหมแดนประเพณีไว้อย่างหนึ่งในแผนที่ตามความที่กล่าว
ในข้อนี้ติดเนื่องไว้ในสัญญาญนี้ด้วย

ข้อ ๒

เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้นตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหือง
แล้วต่อไปตามกลางลำน้ำเหืองนี้จนถึงที่แรกเกิดน้ำในที่เรียกชื่อว่า ภูเขาเมียง
ตอนนี้เขตแดนไปตามเขาน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีก
ฝ่ายหนึ่ง จนถึงที่ในลำแม่น้ำโขงที่เรียกว่าแก่งผาไตตามเส้นพรหมแดนที่กรรม
การปักปันเขตแดนได้ตกลงกันไว้แต่วันที่ ๑๖ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔
ศตศตวรรษ ๑๘๐๖

ข้อ ๓

กรรมการปักปันเขตแดนที่กล่าวไว้ในข้อ ๔ ของหนังสือสัญญาลง
วันนี้จะต้องทำการปักปันหมายเขตตรงไว้ในพื้นที่ตามเขตแดนที่ว่าไว้ในข้อ ๑ นี้
ถ้าในเวลาที่กำลังไปทำการปักปันเขตแดนกันอยู่นั้นรัฐบาลฝรั่งเศสจะมีประสงค์
ที่จะเปลี่ยนแปลงเส้นพรหมแดนใหม่ เพื่อจะให้เป็นไปตามลักษณะภูมิประเทศ
แทนเส้นพรหมแดนที่ได้ตกลงยินยอมกันไว้แล้ว การที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลง
กันนั้นถึงโดยว่าจะเกิดเหตุการณ์อย่างไรก็ดี จะต้องทำให้เป็นที่ล่วงล้ำเสีย
ประโยชน์ของรัฐบาลสยามด้วย

สัญญาญนี้ผู้มีอำนาจเต็มทั้ง ๒ ฝ่ายได้ลงชื่อและประทับตราไว้เป็นสำคัญ
อย่างละสองฉบับ ณ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก
๑๒๕ ศตศตวรรษ ๑๘๐๗

(ประทับตราแลเซ็น) เทวะวงษ์โวประการ

(ประทับตราแลเซ็น) วี คอลแลง (เคอปลังซี)

ภาคผนวกที่ 2.5

สัญญาว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยาม

สำหรับใช้แก่คนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับภายใต้อำนาจฝรั่งเศสติดท้ายหนังสือ

สัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ศกุตศักราช ๑๙๐๗*

(พ.ศ. 2449/50 หรือ ค.ศ. 1907)

ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๕ ของหนังสือสัญญาลงวันนี้ รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับรัฐบาลของริบปติกฝรั่งเศส มีความประสงค์ที่จะผ่อนผันตั้งแต่จัดการของศาลคดีต่างประเทศนั้น ได้ยินยอมตกลงกันดังกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑

ศาลคดีต่างประเทศทั้งหลายนั้นจะได้ตั้งขึ้นทุกแห่งที่สมควรจะจัดการพิจารณาคดีให้มีขึ้นตามแบบอันดีตามที่จะได้เข้าใจตกลงกัน ในระหว่างเสนาบดีว่าการต่างประเทศฝ่ายสยามกับราชทูตฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ

ข้อ ๒

อำนาจของศาลคดีต่างประเทศทั้งหลายนั้นจะได้ขยายใช้ออกไป คือ ประการที่ ๑ ในคดีความแพ่ง บรรดาความแพ่งฤๅคดีความในการค้าขาย ซึ่งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับภายในบ้องกันของฝรั่งเศสเปนคู่ความ ประการที่ ๒ ในคดีความอาญา บรรดาคดีที่ทำผิดออกกฎหมายทุกอย่าง ซึ่งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับภายใต้อำนาจฝรั่งเศสจะได้กระทำความผิดก็ดี ฤๅจะเป็นผู้ที่ถูกคนอื่นกระทำความร้ายก็ด้วยเหมือนกัน

ข้อ ๓

ในมณฑลอุดรแลมณฑลอิสานนั้นอำนาจของศาลคดีต่างประเทศจะได้ขยายใช้ไปพลางก่อน ทั้งทั้งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับภายในบ้องกันฝรั่งเศส ไม่เลือกว่าคนเหล่านี้จะได้จดบาญชีไว้ในที่ว่าการกงสุลฝรั่งเศสวันใดๆ

* จากแฟ้มของบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ

ข้อ ๔

อำนาจที่จะเรียกถอนคดีนั้นจะต้องใช้ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๒ ของหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒ ศกศกราช ๑๙๐๔

แต่อย่างไรๆ ก็ดี อำนาจนี้จะต้องเลิกไม่ใช้ในคดีทั้งปวง ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในกฎหมายลักษณะต่างๆ ฤๅอยู่ในพระราชบัญญัติที่ได้ประกาศออกตามแบบอย่างนั้นในทันที เมื่อได้ส่งกฎหมายฤๅพระราชบัญญัติเช่นว่านี้ยังสถานทูตฝรั่งเศสแล้ว แลได้ใช้กฎหมายนั้นด้วย ถ้ามีคดีซึ่งพิจารณาค้างอยู่ในเวลาที่ประกาศใช้กฎหมายลักษณะต่างๆ ฤๅพระราชบัญญัติตั้งว่ามาแล้ว กระทรวงการต่างประเทศกับสถานทูตฝรั่งเศส ณ กรุงเทพฯ จะได้ปรึกษาตกลงกันเพื่อที่จะพิจารณาคดีที่ค้างอยู่นั้น ณ ศาลใดต่อไปให้สำเร็จตลอดด้วย

ข้อ ๕

บรรดาคดีอุธรณ์คำตัดสินของศาลคดีต่างประเทศทั้งหลายที่ได้พิจารณาความในชั้นต้นนั้นจะได้ส่งให้กงสุลฝรั่งเศสผู้ที่มีอำนาจเขียนความเห็นในคดีนั้นยื่นให้ติดไว้ในสำนวนคดีนั้นด้วย คำตัดสินคดีชั้นอุธรณ์นั้นจะได้มีผู้พิพากษาชาวยุโรปลงชื่อด้วยสองนาย

ข้อ ๖

คดีอุธรณ์ด้วยปัญหากฎหมายนั้นจะต้องอุธรณ์คำตัดสินของศาลอุธรณ์ทั้งหลายอีกได้

คดีอุธรณ์อย่างนี้จะมีขึ้นได้ด้วยเหตุที่จะร้องว่า ศาลไม่มีอำนาจจะพิจารณาคดีนั้นแล้วแลใช้อำนาจผิด แลเมื่อกล่าวทั่วไปจะร้องได้ทุกข้อที่ทำผิดกฎหมาย คำอุธรณ์อย่างนี้ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงที่สุดจะได้พิพากษา

ข้อ ๗

ในศาลหนึ่งในศาลใดก็ได้ที่พิจารณาคดีแพ่งฤๅอาญานั้น ถ้าจะมีคำร้องว่าด้วยศาลไม่มีอำนาจจะพิจารณาคดีนั้นตามข้อบังคับที่ว่าไว้ในหนังสือสัญญานี้แล้วก็ต้องให้ร้องขึ้นก่อนที่จะให้การแก้ความในคดีนั้น

สัญญานี้มีผู้มีอำนาจเต็มทั้ง ๒ ฝ่ายได้ลงชื่อและประทับตราไว้เป็นสำคัญ
อย่างละสองฉบับ ณ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก
๑๒๕ ศกตศักราช ๑๙๐๗

(ประทับตราแลเซ็น) เทวะวงษ์โรประการ

(ประทับตราแลเซ็น) วี คอลแดง (เคอปลั่งซี)

ภาคผนวกที่ 2.6

สัญญาว่าด้วยการส่วนตัวพระยาตากท้าวธรรมนรินทร์(*)
ทำ ณ กรุงเทพฯ วันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ (๑๙๐๗)**
(พ.ศ. 2449/50 หรือ ค.ศ. 1907)

ข้อ ๑ ถ้านันครศึกตีของพระยาตากท้าวธรรมนรินทร์นั้นจะไม่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามการที่ยกเมืองพระตะบองให้พระยาตากท้าวธรรมนรินทร์ คงเปนชาติสยาม อยู่ตามเดิมเว้นไว้เสียแต่พระยาตากท้าวธรรมนรินทร์จะร้องขอตามแบบที่จะแปลง ชาติเสียเอง ตำแหน่งแลยศศักดิ์ที่พระยาตากท้าวธรรมนรินทร์ได้สืบต่อมาจากบิดา นั้นให้คงอยู่ตามอย่างเช่นที่จะสมควรแก่ที่จะจัดการรักษาเมืองนั้นอย่างใหม่สืบไป

ข้อ ๒ พระยาตากท้าวธรรมนรินทร์จะได้มีอำนาจเสมอเหมือนอย่างเช่น คนชาวเมืองฝรั่งเสศควรจะได้ตั้งเช่นจะตั้งบ้านเรือนอยู่ แลจะเที่ยวไปแห่งใด ๆ ก็ได้ตามชอบใจจะมีอาวุธสำหรับตัวถือไปได้ แลจะเข้าไปว่าคดีในศาลทั้งหลายได้ โดยสะดวก แลจะไม่ต้องบังคับให้ไปเบิกความเปนพยานในศาลแห่งใด แต่จะต้อง เบิกความเปนพยานในเวลาที่พนักงานศาลฤพนักงานที่สมควรจะได้ไปขอสืบ พยานถึงที่บ้านเรือนของพระยาตากท้าวธรรมนรินทร์นั้น

ข้อ ๓ พระยาตากท้าวธรรมนรินทร์คงเปนเจ้าของที่ดินกับทั้งตึกโรงเรือน ทั้งหลายภายในกำแพงเมืองพระตะบองเสมอเหมือนอย่างเปนของเอกชน เว้นไว้ แต่ที่ซึ่งมีเจ้าของอื่นอยู่แล้วในที่นั้น อนึ่ง พระยาตากท้าวธรรมนรินทร์ได้แสดงความ ประสงค์ไว้แล้ว ว่าจะรื้อกำแพงลงอย่างน้อยประมาณร้อยเมตรฤ ๕๐ วา เพื่อจะทำตึกใหม่ที่กำลังทำอยู่ในเวลานี้ เมื่อทราบความดังนี้แล้วจะต้องมี หลักที่หมายปักเขตแดนที่อยู่ของเอกชนไว้ เพื่อจะได้ไม่มีวิวาทกันสืบไป

(*) พระยาตากท้าวธรรมนรินทร์ (ซุ่ม) เจ้าเมืองพระตะบองตระกูล “อภัยวงศ์” ผู้นี้ต่อมาจะ ได้ยศเป็นเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (พ.ศ. 2404-2465) ได้อพยพเข้ามาอยู่สยามประเทศ หลังจากที่เมืองพระตะบอง/เสียมราฐ/ศรีโสภณ ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2450 (1907) ท่านได้สร้างบ้านเรือนอยู่ที่ปราจีนบุรี ซึ่งปัจจุบันคือโรงพยาบาลอภัยภูเบศร เมื่อท่านสละเมืองพระตะบองไปนั้น ได้รับตอบแทนจากฝรั่งเศสเป็นเงินปีละ 6 หมื่น เหมียน หรือ 1 แสนบาท ท่านผู้นี้คือบิดาของทั้งของนายควง อภัยวงศ์ อดีต นรม. 3 สมัย (พรรคประชาธิปัตย์)

** จากแฟ้มกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ

ที่ซึ่งใช้สำหรับการของบ้านเมืองซึ่งตั้งอยู่ภายในกำแพงบัดนี้ คือที่ใช้
เปนศาลแด่แผนตราที่ซึ่งนักโทษนั้น ยกเสียแต่จะได้ตกลงกันวินิจฉัยให้คงอยู่
ต่อไปแล้ว จะต้องย้ายออกไปตั้งนอกกำแพงเมื่อพนักงานฝรั่งเสศคดีจัดการหาที่
อื่นแทนได้ พระยาทหารธรณินทร์ได้รับความยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีที่ดินซึ่ง
เป็นที่ของพระยาทหารธรณินทร์เอ็งตลอดชีวิต

ข้อ ๔ ในการที่แลกเปลี่ยนกันกับการที่ยอมยกให้แก่พระยาทหาร
ธรณินทร์แล้วนั้น พระยาทหารธรณินทร์จะยอมยกที่ดินริมถนนใหญ่แลริม
แม่น้ำ (สตุงสังเก) รวมเนื้อที่ประมาณ ๔ เฮกตาร์ หรือ ๒๕ ไร่ให้แก่
รัฐบาลฝรั่งเศสเพื่อจะให้ตั้งที่จัดการรักษาบ้านเมือง ที่ดินเหล่านี้ควรจะเลือกที่
ใกล้เคียงกับที่ตั้งที่ว่าการกงสุลแลกเปลี่ยนเนื้อที่แปลงเดียวกัน

แต่แผนที่เข้าใจกันดีแล้วว่าที่ดินซึ่งพระยาทหารธรณินทร์จะยกให้
ทั้งหมดทุกแต่บางส่วนในจำนวนนี้จะได้ยกให้ตามแต่จำนวนที่ดินของพระยาทหาร
ธรณินทร์ ซึ่งอยู่นอกกำแพงเมืองมีพอจะให้ได้ ถ้ามีข้อเถียงกันในความที่ว่า
จะมีพอฤไม่นี้ จะยอมตามคำตัดสินของศาลอนุญาโตตุลาการที่จะยอมตั้งขึ้น
วินิจฉัยต่อไป

ศาลอนุญาโตตุลาการนั้นมีอำนาจที่จะกำหนดเขตของการยกเว้นที่
กล่าวไว้ในข้อ ๓ โดยที่คาดคะเนว่าการยกที่ให้ไว้ นั้นจะเป็นการมากมายเกินไปด้วย

ที่ว่า การชำระหลวงหลังเก่าข้างฝั่งขวาถ้าสิ่งนั้นจะยังคงเป็นที่สำหรับ
ใช้ในการรักษาบ้านเมืองสืบไป

ข้อ ๕ เพื่อจะได้จัดการให้ตกลงในการเงินทองแลทรัพย์สินสมบัติว่าเปน
ส่วนตัวของพระยาทหารธรณินทร์เพียงไรนั้น จะได้ตั้งศาลอนุญาโตตุลาการศาล
๑ ขึ้นด้วยมีคนกลาง ๒ นาย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงศรีราชานุภาพ
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยฝ่ายรัฐบาลสยามแต่งตั้งนายหนึ่งกับคอเวอเนอ
เยเนรอลแห่งอินโดจีนฝ่ายฝรั่งเศสแต่งตั้งนายหนึ่ง ถ้าคนกลางสองนายนี้เห็น
ความไม่ตกลงกันได้ก็ให้พร้อมกันเลือกอนุญาโตตุลาการอีกนายหนึ่งเป็นผู้
พิพากษาตัดสินให้เด็ดขาดเปนที่สุดไป

เวือนซึ่งนายพันเอกผู้บังคับการตำรวจภูธรในเมืองพระดบองอาไศรย
อยู่ในบัดนี้ จะได้ให้เป็นที่ตั้งศาลอนุญาโตตุลาการ

ข้อ ๖ ภายในกำหนดสามเดือนตั้งแต่วันที่ศาลอนุญาโตตุลาการได้
แจ้งความให้พระยาทหารธรณินทร์ทราบแล้ว พระยาทหารธรณินทร์จะต้องยื่น

บาญชีรายชื่อทาสถูกหนีทั้งปวงต่อศาลๆ จะได้พิจารณาอุหนึงลือสารกรมธรรม
ทั้งปวงนี้จะได้คิดคดีให้แก่ถูกหนีที่เป้นคนในบ้องกันของฝรั่งเศสตามข้อความที่
ได้เคยใช้มาในที่ว่าการกงสุลฝรั่งเศส จำนวนเงินสคเดือนละ ๔ บาทนั้นจะได้
นับตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๙ ๓๓๓๓๓๓๓๓ ๑๙๐๑
อันเป้นวันซึ่งตั้งที่ว่าการกงสุลในเมืองพระตะบอง ถ้าพนักงานฝรั่งเศสจะได้
ประกาศใช้ในเมืองพระตะบอง กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ยอมยกดินแดนนี้ให้
แล้วก็จะได้คิดเงินสคให้เป้นการตีแก่พระยาทหารพรณินทร์ยิ่งขึ้นอีก

ข้อ ๗ ยกเสียแต่คดีที่เกียวกด้วยที่ดินซึ่งเป้นสมบัติของบ้านเมืองแล
เป้นของเอกชนแล้ว บรรดาคดีทั้งหลายที่จะฟ้องหาเรียกเอาจากที่ดินฤทธิ
สมบัติของพระยาทหารพรณินทร์ อันเป้นคดีที่เกิดก่อนวันมอบสงดินแดนต่อ
กันนั้นจะต้องให้มาร้องต่อศาลอนุญาโตตุลาการภายในกำหนดหกเดือนตั้งแต่วัน
ซึ่งได้ประกาศให้คนทั้งปวงทราบว่าได้ตั้งศาลนั้นขึ้นแล้ว ถ้ามาร้องภายหลัง
กำหนดนี้ก็ให้ตัดสินยกฟ้องนั้นเสีย

เพื่อจะให้เป้นการสะดวกในการพิจารณาคดีอันจะเกิดมีจากที่ดินนั้น
พระยาทหารพรณินทร์จะต้องยื่นต่อศาลอนุญาโตตุลาการ บาญชีรายชื่อตำบล
ที่ดินภายนอกกำแพงซึ่งเป้นสมบัติฤทธิมีหลักฐานเป้นที่อ้างว่าเป้นสมบัติส่วนตัว
ของพระยาทหารพรณินทร์ซึ่งตั้งอยู่ที่ ณ เมืองพระตะบองฤทธิในเขตรแขวง
เมืองพระตะบองนั้นภายในกำหนดสามเดือนแลในขณะเดียวกันนั้นพระยาทหาร
พรณินทร์จะต้องยื่นต่อศาล หนังสือสำหรับที่ทุกอย่างที่จะให้เห็นว่าเป้นสมบัติ
ของพระยาทหารพรณินทร์

คำตัดสินของศาลอนุญาโตตุลาการนี้จะเป้นอันเเจงขาดที่สุดไม่มีอุทธรณ์
ด้วย

ข้อ ๘ ตั้งตั้งแต่วันที่ได้มอบสงดินแดนให้แก่พนักงานฝรั่งเศสนั้นต่อ
ไปแล้ว ฝ่ายรัฐบาลฝรั่งเศสจะได้จ่ายเงินประจำปีให้แก่พระยาทหารพรณินทร์
จนตลอดชีวิตเป้นเงินปีละหกหมื่นเหรียญฤทธิแสนบาทไม่เลือกว่าพระยาทหาร
พรณินทร์จะไปอยู่แห่งใดๆ ตามชอบใจ เงินรายนี้จะจ่ายเป้นรายเดือนที่เมือง
พระตะบองให้แก่พระยาทหารพรณินทร์เอง ฤทธิให้แก่ผู้ซึ่งได้รับมอบฉันทของ
พระยาทหารพรณินทร์ให้รับเงินนี้

หนังสือนี้ทำเหมือนกันสองฉบับที่กรุงเทพฯ วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตน
โกสินทรศก ๑๒๕ คฤศตศักราช ๑๙๐๗

(ประทับตราแลเซ็น) เทววงษาโรประการ
(ประทับตราแลเซ็น) วี. คอลแดง (เคอปลังซี)

ภาคผนวกที่ 2.7

หนังสือสัญญา

ระหว่าง

สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับเปริสเดนต์แห่งริบลิคฝรั่งเศส*

(พ.ศ. 2449/50 หรือ ค.ศ. 1907)

อาไศรยเหตุการณ์อันมีขึ้นเมื่อทำการปักปันเขตแดนเพื่อจะให้สำเร็จตามความในหนังสือสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒๒ คฤศตศักราช ๑๙๐๔ นั้น มีความประสงค์ที่จะแบ่งปันเขตแดนสยามซึ่งติดต่อกับเขตแดนฝรั่งเศสให้แล้วเสร็จเป็นครั้งที่สุด โดยทางต่างฝ่ายต่างผ่อนผันแลกเปลี่ยนเขตแดนต่อกันประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งมีความประสงค์ที่จะให้การที่เกี่ยวข้องกันในระหว่างสองประเทศนี้สะดวกยิ่งขึ้น โดยแก้ไขจัดใช้วิธีอำนาจศาลแบบเดียวกัน แต่ให้คนในบ้องกันฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในกรุงสยามมีกรรมสิทธิ์มากขึ้นอีกด้วย จึงได้ตกลงกันทำหนังสือสัญญาใหม่ฉบับหนึ่งแล้ว ได้ตั้งแต่งผู้มีอำนาจเต็มสำหรับการทำสัญญานี้ทั้งสองฝ่ายคือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามนั้น พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรประการภราดรมหาจักรีบรมราชวงษ์ แลตราครองออฟฟิศเสี่ยของคองเนอ ฯลฯ เสนาบดีว่าการต่างประเทศฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายเปริสเดนต์แห่งริบลิคฝรั่งเศสนั้น มงซิเออร์วิกตอว์ เอมีลมารีโยเสฟ คอลแลง (เดอปลังซี) อรรคราชทูตวิเศษ แลผู้มีอำนาจเต็มของริบลิคฝรั่งเศสตราออฟฟิศเสี่ยของคองเนอกับลองสตรุกซของบับลิคอีกฝ่ายหนึ่ง

ต่างได้รับหนังสือมอบอำนาจด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายที่ได้สอบสวนกันเห็นถูกต้องตามแบบอย่างแล้ว จึงได้พร้อมกันตกลงทำสัญญา มีข้อความดังจะกล่าวต่อไปนี้

* จากแฟ้มกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ

ข้อ ๑

รัฐบาลสยามยอมยกดินแดนเมืองพระตะบอง เมืองเสียมราฐกับเมืองศรีโสภณให้แก่กรุงฝรั่งเศสตามที่กำหนดเขตแดนตั้งว่าไว้ในข้อ ๑ ของสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนซึ่งจัดทำยสัญญา

ข้อ ๒

รัฐบาลฝรั่งเศสยอมยกดินแดนเมืองคำนซ้ายแลเมืองตราขกับทั้งเกาะทั้งหลายซึ่งอยู่ภายใต้แหลมสิงลงไปจนถึงเกาะกูดนั้นให้แก่กรุงสยามตามที่กำหนดเขตแดนตั้งว่าไว้ในข้อ ๒ ของสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนดังกล่าวมาแล้ว

ข้อ ๓

การที่จะส่งมอบดินแดนเหล่านี้ซึ่งกันแลกันนั้นจะได้จัดให้สำเร็จภายในยี่สิบวันตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนรติไฟสัญญานี้แล้ว

ข้อ ๔

กรรมการรวมกันกองหนึ่ง มีนายทหารแลพนักงานฝ่ายไทยแลฝรั่งเศสซึ่งสองประเทศที่ทำสัญญานี้จะได้เลือกตั้งขึ้นภายในสี่เดือนตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนรติไฟสัญญานี้แล้วแลให้ไปปักเขตแดนทั้งปวงที่ตกลงกันใหม่นี้ กรรมการนี้จะไต่ลงมือปักปันในฤกษ์ที่จะทำการได้ทันที แลให้ทำการตามความที่กำหนดที่กล่าวไว้ในสัญญานี้ว่าด้วยปักปันแดนที่จัดทำยหนังสือสัญญานี้

ข้อ ๕

บรรดาคนชาวทวีปเอเชียซึ่งอยู่ในบังคับภายในป้องกันของฝรั่งเศส ผู้ซึ่งจะได้จับบาญชีตามความข้อ ๑๑ ในหนังสือสัญญานวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร ศก ๑๒๒๒ คฤศตศักราช ๑๙๐๔ นั้น ถ้าเป็นคนที่จะจับบาญชีในที่ว่าการกงสุลฝรั่งเศสในกรุงสยามภายหลังวันที่ลงชื่อหนังสือสัญญานฉบับนี้แล้ว จะต้องอยู่ในอำนาจศาลฝ่ายสยามตามธรรมเนียมของบ้านเมือง

อำนาจศาลคดีต่างประเทศฝ่ายสยามซึ่งได้ว่าไว้ในข้อ ๑๒ ของหนังสือสัญญานลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร ศก ๑๒๒๒ คฤศตศักราช ๑๙๐๔ นั้น จะต้องผ่อนใช้ตามสัญญานี้ว่าด้วยอำนาจศาลที่จัดทำยหนังสือสัญญานี้ให้

ขยายใช้ทั่วไปทั้งกรุงสยามสำหรับคนชาวเอเชียซึ่งอยู่ในบังคับอยู่ภายในบึงกัน
ของฝรั่งเศสที่ว่าไว้ในข้อ ๑๐ และข้อ ๑๑ ของหนังสือสัญญาเก่าที่กล่าวมาแล้ว
แต่เป็นคนที่ได้จกบานอยู่ในที่ว่าการกรุงฝรั่งเศสในปัจจุบันนี้

วิธีอำนาจศาลอย่างนี้จะเลิกไม่ใช้ต่อไป คือจะเปลี่ยนอำนาจศาลคดี
ต่างประเทศไปเป็นอำนาจศาลฝ่ายสยามตามธรรมเนียมของบ้านเมือง เมื่อได้
ประกาศใช้กฎหมายรวมลักษณะต่างๆ คือกฎหมายลักษณะอาญาอาญาโทษ กฎหมาย
ลักษณะแพ่งและการค้าขาย กฎหมายลักษณะวิธีพิจารณาคดี แลกกฎหมายลักษณะ
จัดตั้งศาล

ข้อ ๖

คนชาวเอเชียซึ่งอยู่ในบังคับแต่บึงกันของฝรั่งเศสจะได้มีกรรมสิทธิ์
เหมือนคนในพื้นที่เมืองตลอดทั่วกรุงสยาม คือกรรมสิทธิ์ในการถือที่ดิน
กรรมสิทธิ์ในการที่จะอยู่ๆจะเที่ยวไปแห่งใดๆ ได้ไม่มีข้อกำหนดห้ามด้วย

คนเหล่านี้จะต้องเสียภาษีอากรแลส่งฤๅการเกณฑ์ใช้ราชการตาม
ธรรมเนียม

แต่จะได้ยกเว้นจากการเกณฑ์เกณฑ์ทหารและไม่ต้องเสียภาษีฤๅ
ค่าแรงแทนเกณฑ์เป็นการพิเศษขึ้นอีก

ข้อ ๗

ข้อความทั้งปวงในหนังสือสัญญาใหญ่น้อยทั้งปวงที่มีอยู่แต่ก่อนใน
ระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ซึ่งไม่ได้แก้ไขไว้ในหนังสือนี้ต้องคงอยู่เต็ม
ตามเดิม

ข้อ ๘

ถ้ามีข้อแย้งกันขึ้นในการแปลความหมายของหนังสือสัญญานี้ที่ได้
ทำไว้ทั้งภาษาไทยแลภาษาฝรั่งเศสนั้นจะต้องใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก

ข้อ ๙

หนังสือสัญญานี้จะต้องรติไฟภายในกำหนดสี่เดือนนับตั้งแต่วันที่ได้
ลงชื่อฤๅก่อนกำหนดนั้น ถ้าจะทำได้ หนังสือสัญญานี้ผู้มีอำนาจเต็มทั้ง ๒ ฝ่าย

ได้ลงชื่อแลประทับตราไว้เป็นสำคัญกระทำอย่างละสองฉบับ ณ กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๒๕ ศฤศตศักราช ๑๙๐๗

(ประทับตราแลเซ็น) เทวะวงษ์โวประการ
(ประทับตราแลเซ็น) จี. กอลแดง (เคอปลั่งซี)

ภาคผนวกที่ 2.8

สัญญาว่าด้วยอนุญาตที่ดินริมฝั่งขวาแม่น้ำโขง

ให้แก่รัฐบาลรีพับลิกฝรั่งเศส ตามความข้อ ๘ ในหนังสือสัญญา
ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒ ศกุตศักราช ๑๙๐๔*
ทำ ณ กรุงเพฯ วันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ (๑๙๐๗)*
(พ.ศ. 2449/50 หรือ ค.ศ. 1907)

ข้อ ๑

ในการที่จะกระทำให้สำเร็จตามความในข้อ ๘ ของหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒ ศกุตศักราช ๑๙๐๔ นั้น รัฐบาลสยามยอมอนุญาตให้รัฐบาลอินโดจีนฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งยอมรับนั้น เข้าที่ดินโดยไม่มีที่เกี่ยวข้ออย่างหนึ่งอย่างใด ณ เมืองเชียงคานแห่ง ๑ ณ เมืองหนองคายแห่ง ๑ ณ เมืองไชยบุรีแห่ง ๑ ณ ปากน้ำคำแห่ง ๑ ณ เมืองมุกดาหารแห่ง ๑ ณ เมืองเขมราชูว์แห่ง ๑ แล ณ ปากมูนแห่ง ๑ มีกำหนดขนาดที่กับแผนที่ติดต่อกันสัญญานี้ด้วย

ข้อ ๒

เวลากำหนดที่เข้านี้ยินยอมตกลงกันว่าห้าสิบปีแล้วรัฐบาลอินโดจีนฝ่ายฝรั่งเศสมีความปรารถนาจะเช่าอีกต่อไปเมื่อครบกำหนดแล้วก็เช่าได้อีกเท่ากำหนดนั้น

ข้อ ๓

รัฐบาลอินโดจีนฝ่ายฝรั่งเศสจะใช้ค่าเช่าโดยสังเขปให้แก่รัฐบาลสยามทุกๆ ปี ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๖๖ ศกุตศักราช ๑๙๐๙ สืบไป เปนเงินค่าเช่าตามขนาดที่ดินคิดให้หนึ่งบาทเสกคาร์ต่อฤดูสวนของเสกคาร์ที่เหลือเปนเศษ (ประมาณไร่ละ ๑๐ อัฐเศษ)

* จากแฟ้มเอกสาร กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ

ข้อ ๔

ตามความในข้อ ๖ ของหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๒๒ ศกุตศักราช ๑๘๘๓ แลในข้อ ๘ ของหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๒๒ ศกุตศักราช ๑๘๐๔ นั้น ว่าที่ดินอนุญาตรายนี้สำหรับจะใช้ให้เป็นที่สดวกแก่การเดินทางเรือค้าขายอย่างเดียวแล้ว การทั้งหลายที่กล่าวต่อไปนี้ก็จะมีขึ้นได้ คือที่ไว้พินแกลเครื่องใช้เผาแลถ่าน, ที่ไว้ของต่างๆ ดังเช่นไม้สำหรับทำเรือ โรงเรือน เครื่องเหล็ก ไม้ไผ่ ดินไถนไม้ดี แลอื่นๆ, โรงที่เก็บไว้สินค้าสำหรับส่งต่อไป, เรือโรงที่เอาไครยของคนโดยสาร แลคนเรือใหญ่น้อยทั้งปวง, ที่อยู่แลที่ทำการสำหรับคนในบริษัทพวกเดินเรือแลคนทำการก่อสร้างทั้งหลาย, ที่ทำการค้าขายทั้งหลายซึ่งมีข้อห้ามไว้ชัดเจนว่า จะไม่ใช่สำหรับการขายสุรา ยาฝิ่น แลเครื่องสรรพาวุธทั้งปวง

ที่ดินทั้งหลายเหล่านี้อยู่ในอำนาจศาลไทยอย่างเช่นที่เป็นอยู่ในพระราชอาณาเขตแห่งอื่นๆ ตามหนังสือสัญญาทั้งหลาย ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส

หนังสือนี้ทำที่กรุงเทพฯ เปนสองฉบับความเดียวกัน ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕๕ ศกุตศักราช ๑๘๙๓

(เขน) ซาคีเคช

(เขน) เอฟ เบอว์นาค

(ประทับตราแลเซ็น) เทวะวงษาโรประการ

(ประทับตราแลเซ็น) วี คอลแลง (เคอปลังซี)

ภาคผนวกที่ 2.๑
ความตกลงระงับกรณี
ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส
(17 พฤศจิกายน 24๘9 หรือ ค.ศ. 194๘)

รัฐบาลแห่งประเทศไทยและรัฐบาลชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส
ปฏิบัติตามอุดมคติแห่งสหประชาชาติและเพื่อประโยชน์แห่งสันติภาพของ

โลก

คำนึงถึงจุดความเห็นซึ่งรัฐบาลอเมริกันและอังกฤษได้แสดงไว้
มีความปรารถนาที่จะกลับสถาปนาความสัมพันธ์ทางสันติ และ
มิตรภาพตามประเพณีนิยมระหว่างประเทศทั้งสองของตน
จึงได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็มของตนเพื่อการนี้ คือ
ฝ่ายสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวรณไวทยากร สมาชิกพุทธสภา
เครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาจักรีบรมราชวงศ์ มหาปรมาภรณ์ช้าง
เผือก

พณ นายควง อภัยวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทน มหาปรมาภรณ์ช้าง
เผือก

ฝ่ายประธานาธิบดีรัฐบาลชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส

พณ นายฮังรี บอนเนต์ เอกอัครราชทูตวิสามัญและผู้มีอำนาจ
เต็มของประเทศฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา จัตุรดาภรณ์เครื่อง
อิสริยาภรณ์ประจำชาติแห่งเลจีอองดอนเนอร์

พณ นายกีโยม จอร์จส์ปิโกต์ เอกอัครราชทูตวิสามัญและผู้มี
อำนาจเต็มของประเทศฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา เบญจมา
ภรณ์เครื่องอิสริยาภรณ์ประจำชาติแห่งเลจีอองดอนเนอร์

ผู้ซึ่ง เมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจเต็มของแต่ละฝ่ายให้แก่กันและกัน
และได้ตรวจเห็นว่า เป็นไปตามแบบที่ดีและถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันใน
บทบัญญัติดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. อนุสัญญากรุงโตเกียว ฉบับวันที่ ๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๑
ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสบอกปฏิเสธมาก่อนนั้นเป็นอันยกเลิก และสถานภาพก่อน

อนุสัญญา นั้นเป็นอันกลับสถาปนาขึ้น

ฉะนั้นอาณาเขตค้ดินโคจีนที่มีบัญญัติไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว จึงจะได้ออนให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเศสตามเงื่อนไขที่แจ้งอยู่ในพิธีสารซึ่งกระทำไว้เพื่อการนั้น

ข้อ ๒. ในทันทีภายหลังการลงนามความตกลงฉบับนี้ ความสัมพันธ์ทางทูตจะได้อันกลับสถาปนาขึ้น และความเกี่ยวพันระหว่างประเทศทั้งสองจะได้อยู่ในบังคับแห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ และข้อตกลงทางการพาณิชย์และศุลกากรฉบับวันที่ ๙ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ นั้นใหม่ ภาคิผู้ทำสัญญานี้จะได้แจ้งความตกลงนี้ไปยังคณะมนตรีความมั่นคงและประเทศไทยจะได้ออนคำร้องที่ไต่ยื่นไว้ต่อคณะมนตรีนั้น ประเทศฝรั่งเศสจะไม่คัดค้านอีกต่อไปในการที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นสมาชิกแห่งสหประชาชาติ

ข้อ ๓. ในทันทีภายหลังการลงนามความตกลงฉบับนี้ ประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสโดยใช้ข้อ ๒๑ แห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศไทยฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ จะได้จัดตั้งคณะกรรมการการประนอมขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนของภาคีสองคน และผู้เป็นกลางสามคน ตามความในกรรมสารทั่วไปแห่งเจนีวา ฉบับวันที่ ๒๖ กันยายน ค.ศ. ๑๙๒๘ สำหรับการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี ซึ่งวางระเบียบการจัดตั้งและการดำเนินงานของคณะกรรมการนี้ คณะกรรมการนี้จะได้เริ่มงานโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ภายหลังที่ได้ดำเนินการโอนอาณาเขตค้ดินกล่าวไว้ในข้อ ๑ วรรค ๒ เสร็จแล้ว คณะกรรมการนี้จะได้รับมอบหมายให้พิจารณาความทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจของภาคิ ในการสนับสนุนการแก้ไขหรือยืนยันข้อความแห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๙๓ อนุสัญญาฉบับวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ และสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ ซึ่งข้อ ๒๒ แห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ ยังให้คงใช้อยู่

ข้อ ๔. ในทันทีใดที่กลับสถาปนาความสัมพันธ์ทางทูตก็จะได้เปิดการเจรจากันเพื่อระงับปัญหาที่ค้างอยู่ระหว่างประเทศทั้งสอง

ปัญหาการเงินอันเกี่ยวพันกับความตกลงฉบับนี้ รวมทั้งจำนวนเงินที่จะจ่ายเป็นค่าทดแทนความเสียหายที่ได้รับนั้น ให้นำเสนอละคณะกรรมการการประนอมในกรณีนี้ที่ภาคีสองฝ่ายมิได้ทำความตกลงกันโดยตรง

ภายในกำหนดเวลาสามเดือน

ข้อ ๕. ความตกลงฉบับนี้ จะได้เริ่มใช้ตั้งแต่วันลงนามเป็นต้นไป เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มได้ลงนามและประทับตราความตกลงฉบับนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ เป็นภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่สิบเจ็ด พฤศจิกายน พ้นแก้วร้อยสี่สิบหก ตรงกับวันที่สิบเจ็ด เดือนที่สิบเอ็ด พฤศจิกายนของพันสี่ร้อยแปดสิบเก้า

ฝ่ายราชอาณาจักรไทย
(ประทับตรา) **วรรณไวทยากร**
(ประทับตรา) **ทอง อภัยวงศ์**

ฝ่ายสาธารณรัฐฝรั่งเศส
(ประทับตรา) **ฮังรี บอนเนต์**
(ประทับตรา) **จอร์จส์ บีโคต์**

ภาคผนวกที่ 2.10

คำให้การของปลัด กต. และ ผบ.ทบ. มิถุนายน 2551

ในช่วงของการเข้าค่ายเข้าเข็มนของการเมืองไทยเรื่อง "ปราสาทเขาพระวิหาร" ที่ "พันธมิตรฯ-เสื้อเหลือง" ดำเนินการประท้วงและโจมตีรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช กับ รมต. กต. นพตล บัณฑิตนั้น กระทรวงการต่างประเทศได้ดีพิมพ์ เอกสารหนึ่งเล่มเรื่อง "กรณีขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก" จัดพิมพ์ มิถุนายน 2551 (2008) และแจ้งว่าเผยแพร่ในเว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศที่ www.mfa.go.th ด้วย แต่เอกสารนี้ถูกระงับเผยแพร่เนื่องจาก "ความตกลงร่วม" ระหว่างไทยกับกัมพูชา ถูกนำขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญว่าการดำเนินการของทั้งสมัครและนพตลนั้น ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 หรือไม่

น่าสนใจที่ว่าในเอกสารฉบับนี้ถูกระงับดังกล่าวมีคำสัมภาษณ์ในเชิงบวก ต่อการดำเนินงานของสมัครและนพตล โดยปลัดกระทรวง กต. (นายวีระศักดิ์ ฟูตระกูล) โดย ผบ.ทบ. (พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา) โดยเสนาธิการทหาร (พลเอกทรงกิตติ จักกาบาตร์) โดยเจ้ากรมแผนที่ทหาร (พลโทแดน มีชูอรธ) และอธิบดีกรมสนธิสัญญาฯ กต. (นายกฤต ไกรจิตติ) ตามลำดับดังต่อไปนี้

นายวีระศักดิ์ ฟูตระกูล ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวว่า "ความสำเร็จ ในการเจรจานั้น ส่วนหนึ่งต้องให้เครดิตกับฝ่ายทหาร ที่ประสานงานแบบคู่ขนานไป กับฝ่ายทหารกัมพูชาด้วย เป็นการดำเนินงานในลักษณะที่เรียกว่า "กำปั้นเหล็กในถุงมือแพร (An iron fist in the velvet glove)" กล่าวคือ กระทรวงการต่างประเทศและทหารร่วมมือกันทำงานอย่างใกล้ชิด โดยฝ่ายทหารเปรียบเป็นกำปั้นเหล็กและกระทรวงการต่างประเทศเปรียบเป็นถุงมือแพร ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งทหารและกระทรวงการต่างประเทศมีความเห็นตรงกัน หน่วยงานความมั่นคงของประเทศ ไทย ทั้งกระทรวงการต่างประเทศ ฝ่ายทหาร และ สมช. ทำงานอย่างต่อเนื่องและเต็มที่เพื่อรักษาอธิปไตยของไทยภายใต้กรอบกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่ ไม่ว่า กัมพูชาจะขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกสำเร็จหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่มีข้อกังวลว่าจะมีผลกระทบต่อเจรจาเรื่องพื้นที่ทับซ้อนหรือการปักปันเขตแดนระหว่างสองประเทศ เนื่องจากเป็นเรื่องที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนเท่านั้นที่จะมีสิทธิไปเจรจา"

พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบก กล่าวว่า "ต้องยอมรับว่าหลังจากปี 2505 ตัวปราสาทพระวิหารเป็นกรรมสิทธิ์ของกัมพูชาจากการตัดสินของศาลโลก ขณะนี้กัมพูชาขอให้นำปราสาทพระวิหารไปขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ไม่ทราบว่าจะนำไปสู่การเสียดินแดนได้อย่างไร"

พลเอก ทรงกิตติ จักกาบาตร์ เสนาธิการทหาร กล่าวว่า "กองทัพยืนยันว่าแผนที่ของกัมพูชาที่นำปราสาทพระวิหารไปเสนอเป็นมรดกโลกนั้นไม่ได้ล่วงล้ำเข้ามาในดินแดนไทย ไม่มีส่วนใดที่กัมพูชาจะไปใช้ประโยชน์ได้"

พลโท แดน มีชูธรรด เจ้ากรมแผนที่ทหาร กล่าวว่า "จากการสำรวจพื้นที่และรังวัดอย่างละเอียด ขอยืนยันว่า ไม่มีส่วนใดในขอบเขตที่กัมพูชาขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก ทับซ้อนหรือเหลื่อมล้ำเข้ามาในเขตแดนไทย"

นายกฤต ไกรจิตติ อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ กล่าวว่า "สำหรับคำวิจารณ์ว่า การสนับสนุนให้กัมพูชาขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกเป็นการสละสิทธิ์ที่ไทยเคยสงวนไว้ในกรณีที่จะทบทวนคำพิพากษานั้น ตามธรรมเนียมของศาลโลกการขอทบทวนคำพิพากษาจะต้องทำภายใน 10 ปี หลังจากมีคำพิพากษา บัดนี้เวลาผ่านไปแล้ว 46 ปี จึงพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวไปแล้ว"

.....

กรณิการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหาร
เป็นมรดกโลก

กระทรวงการต่างประเทศ

คำขอบคุณ

การจัดการแสดงปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภาภรณ์ ครั้งที่ ๑๑ นี้ ได้รับความสนับสนุนและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคคลหลายท่าน ทั้งด้านการเขียนบทความ การจัดแสดงนิทรรศการชีวิตและผลงานศาสตราจารย์ ดร.ป่วย อังภาภรณ์ การจัดทำวีดิทัศน์ประวัติและผลงาน ศาตราจารย์ ดร.ป่วย อังภาภรณ์ และ อ.ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ปาฐกถาครั้งนี้

คณะเศรษฐศาสตร์ขอขอบคุณบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

ผศ.กาญจณี ละอองศรี

รศ.ดร. ธเนศ อภรณ์สุวรรณ

ศ.รังสรรค์ ธนพรพันธุ์

อ.ดร.ถนนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล

คุณวนิดา จันทนทัศน์

คุณภิญโญ ไตรสุริยธรรมา

คุณนุสรุา ประกายพิสุทธิ์

คุณสิริกานัญญ์ รัตนเกต

คุณสิदानันท์ รวีฤทธิ์

คุณวาริน สัจเดว

คุณสง่า - สมถวิล ลือชาพัฒนพร

หอสมุดป่วย อังภาภรณ์

และ

อ.ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

คณะกรรมการคัดเลือกปาฐก
ปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภาภรณ์ ครั้งที่ ๑๑

รศ.ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร
ประธานกรรมการ

รศ.ดร.นริศ ชัยสูตร
กรรมการ

รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์
กรรมการ

ศ.รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์
กรรมการ

ผศ.ดร.วัชรียา ไตสงวน
กรรมการ

อ.ดร.กิริยา กุลกลการ
กรรมการ

อ.ปกป้อง จันวิทย์
กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอำนวยการ

รศ.ดร.ปัทมาวดี ชูชุกิ
ประธานกรรมการ

อ.ดร.กิริยา กุลกลการ
รองประธานกรรมการ

ผศ.ดร.อภิชาติ สถิตนิรามัย
รองประธานกรรมการ

อ.สิทธิกร นิพภยะ
กรรมการ

อ.ดร.ศุภฤดี ถาวรยุติการต์
กรรมการ

ผศ.ประเสริฐ วัตราศเรษฐ
กรรมการ

อ.ณพล สุกใส
กรรมการ

อ.คันสนีย์ ลิ้มพงษ์
กรรมการ

นางวนิดา จันทนัทศน์
กรรมการ

นางดาราวรรณ รักษ์สันติกุล
กรรมการ

นางเบญญาภา วิศาลเจริญยิ่ง
กรรมการ

การแสดงปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภากรณ์ ครั้งที่ ๑๑
ลัทธิชาตินิยมไทย-สยาม กับกัมพูชา:
ข้อพิพาทปราสาทเขาพระวิหาร (กลับมาเยือน)
(Siamese-Thai Nationalism and Cambodia:
The Preah Vihear Dispute Revisited)
อ.ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
๙ มีนาคม ๒๕๕๒

คณะบรรณาธิการ
ปกป้อง จันวิทย์
สิทธิกร นิพนยะ
เกียรติภูมิ วีรภัทรสกุล
พนิต วัฒนกุล
พีรพรรณ สุวรรณรัตน์
รัตต์บุญ เดชจิจารย์วัฒน์

ออกแบบปก
นุสรา ประกายพิสุทธ์
รูปเล่ม
สิริกาญจน์ รัตนเกตุ

สำนักพิมพ์ openbooks
๒๘๖ ถนนพิจัย แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๙-๕๑๔๕
โทรสาร ๐-๒๖๖๙-๕๑๔๖
www.onopen.com
onpen@yahoo.com

โรงพิมพ์

หจก.สามลดา

โทร.๐-๒๘๙๕-๑๕๐๐ และ ๐-๒๘๙๕-๒๓๐๐

Handwritten text in a decorative black shape, possibly a library stamp or title, containing the characters "Hoc" and "Qm".

